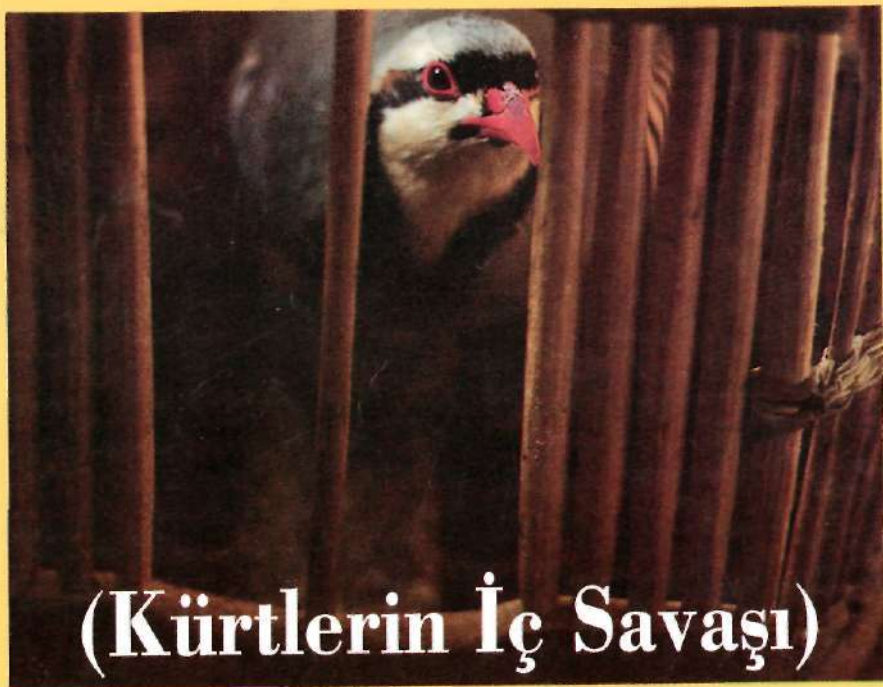

Birakuji

Faysal Dağlı

(Kürtlerin İç Savaşı)

Delge
sayınları

BELGE YAYINLARI: 205
Birinci Baskı: Haziran 1994

Birakuji

(Kürtlerin İç Savaşı)

Faysal Dağı

**BİRAKUJİ / Dizgi: Zagros / Baskı: Gül Ofset / Kapak
Düzeni: Zehra Şenoğuz - Ekol Grafik / Kapak Baskı:
Orhan Ofset / BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK:
Başmusaşip Sokak Talas Han 16/302 Cağaloğlu
İSTANBUL / Tel ve Fax: (0212) 511 63 20.**

İ ç i n d e k i l e r

*'Kardeş' kurşunlarla ölen
14 yaşındaki Roza
ve diğerlerinin anısına...*

-Kısaltmalar.....	14
-Sözün Öncesi.....	15

1. BÖLÜM

-Behdînan Boylarında.....	19
-...İlk Gerilla.....	20
-Birakuji.....	20
-Gerillanın İlk Yuvası Cûdi.....	25
-Behdînan'da Savaş Bile Parayla.....	26
-Türk Ordusu'nun İlk Güney Saldırısı.....	29
-PKK-PDK Protokolü.....	32
-Barzanî: PKK Savaşçı ve Kardeş!.....	35
-15 Ağustos 1984 ve PDK'yle Ayrılan Yollar.....	36
-PKK'ye Karşı Hizba Şûi.....	39
-Türk Uçakları PKK-PDK İttifakını Noktalıyor.....	43
-Enfal ve Yine Yenilgi.....	47
-Ölü Doğan PKK-YNK İttifakı.....	49
-PKK-YNK Protokolü.....	51
-Gerçekleşmeyen Ulusal Birlik Rüyaları.....	54
-1991 Newroz'unda Büyük Ayaklanma.....	55
-Büyük Göç.....	56

2. BÖLÜM

-Erbîl-Ankara İlişkileri.....	59
-------------------------------	----

-1992; Sonuç Alma Yılı.....	63	-Kürdistan Kan Gölü.....	106
-Türk Bombardımanı Altında Seçimler.....	64	-Barzanî; Apo Kürtçe Bilmiyor!.....	108
-Güney Savaşı'nın Fitili Ateşleniyor.....	70	-ABD'den Türkiye'ye Destek.....	109
-Sadiq Emer Kimdir?.....	68	-Zaxo Ölü Kent.....	110
-Fazil Mûtnî Kimdir?.....	70	-Hava Bombardımanı Etkisiz.....	110
-PKK ile PDK Arasında Ultimatomlaşma.....	72	-Halk Güneyli Sığınmacılara Selam Vermiyor.....	112
-Talabani Ankara'da 'Sandviçi' Hazırlıyor!.....	74	-Savaş Kendini Tekrarlamaya Başlıyor.....	112
-PKK'den PDK'ye Ambargo.....	75	-Kürt Aydınlarından Savaşa Protesto.....	113
-'En Büyük' Sınırötesi.....	77	-Öcalan; Güney Savaşı'nı Kazanacağız.....	114
-PDK Beni Para Karşılığında Türk Askerine Sattı'.....	78	-İran-Talabani Çekişmesi.....	115
-Ambargo Kime Zarar.....	79	-Sığınmacı Kamplarında Komplo Kuşkusu.....	116
-Ambargo Kaldırılıyor.....	82	-Barzanî; Yaşasın TC, Kahrolsun PKK!.....	116
-PAK'a Yönelik Saldırıları.....	83	-Haftanın'ın En Kanlı Çatışmaları.....	117
-PKK'ye Karşı PDK-İran Kozu.....	85	-Gazeteciler İçin Çatışma Mizansenini.....	119
-Karşılıklı Saldırganlık Suçlaması.....	87	-Kürt Diasporası İç Savaşa Karşı.....	120
-Eylül Harekâtı.....	88	-Hewlêr'de Saldırını Meşrulaştırma Toplantısı.....	122
-Gerillanın Tabur Baskınları.....	89	-PDK'yi Kurtarma ya da Sandviç Harekâtı.....	127
-Öcalan; Savaş Hazırlanıyor.....	90	-Peşmerge PKK'yi Sürmeye Mecbur'.....	128
-Güney Savaşı Başlıyor.....	91	-PKK Karşı Saldırını Hızlandırıyor.....	129
-İlk Çatışmalardan Sonra Anlaşma Görüşmeleri.....	92	-TSK Harekâtına Pusu.....	130
-Mevziler ve Taktikler.....	93	-'Henüz Aldığımız Mevzi Yok'.....	131
-Haftanın'de Kanlı Çatışmalar.....	95	-5 Gün Savaşları ve Hezimet.....	133
-Görüşmelerden Sonuç Alınamıyor.....	96	-Haftanın'de Şiddetli Çatışmalar.....	135
-PKK'ye Saldırı ve Federasyon İlanı.....	97	-Gizli Savaş!.....	137
-İrak Kürdistanı Ulusal Meclisi Federal Birlik İlanı.....	97	-Yaralı Helikopterle Türkiye'ye Taşınıyor.....	137
-Çatışmalara Aşiret Peşmergeleri.....	101	-İran da Türkiye'nin Yanında.....	138
-Çocuklara Taşlatılan Gerilla Cesetleri.....	103	-Tanrı'nın Köreltiği Savaş Vadisi: Xakurk.....	141
-Peşmerge Saflarındaki Türk Subayları.....	103	-Erbil Ankara'dan Yiyecek İstiyor.....	146
-PKK'nin Karşı Saldırısı.....	104	-Türkiye PKK'yi Temizleyince Çekilecek'.....	147
-Yeniden Ekonomik Ambargo.....	105	-Erbil Kabinesinden İstifalar.....	148

-PKK ile İlişkili Herkese Baskı.....	149
-Suriye Kürtleri de Ambargo Uyguluyor.....	150
-Köylülere Zorla Keşif.....	151
-PKK'li Tutsaklara İşkence.....	152
-‘PKK’yi Temizleyeceğiz’ ve ‘PKK ile Savaş Zor’.....	153
-TSK Xakurk’ta Cılız!.....	154
-Üçlü Kumanda Kademesi.....	154
-Türk Basının Suni Zaferleri.....	155
-Kürt Savaşında Alman Silahı.....	157
-Talabani: PKK’ye Yeniden Saldıracağız!.....	158
-TSK’nın (iyi olmayan) Niyeti!.....	159
-‘Henüz Ölen Militan Yok’.....	160
-Ortak Saldırı Hazırlıkları.....	162
-Xakurk’a Son Saldırı.....	163
-‘Savaş İnisiyatifi Bizde’.....	165
-TSK’nın Zırhlı Harekâtı.....	167
-Irak Ulusal Kongre’sinde Federatif Anlaşmazlık.....	169
-Kürt Savaşında Şii Arabuluculuğu.....	170
-Peşmerge ve TSK’nın Son Ortak Saldırısı.....	171
-Zap’ta Yarma Harekâtı.....	172
-Bölge Valiliği’nin Açıklaması 1 Ay Sonra!.....	173
-PDK-İ’de TSK İle İşbirliğinde.....	173
-Ekim Sonlarında Ateşkes Görüşmeleri.....	176
-Öcalan Görüşmeleri Doğruluyor.....	177
-Türk Tankları Zaxo’da.....	180
-PDK Alman Gazeteciyi Türkiye’ye Teslim Etti.....	181
-Erbil-PKK Anlaşması İmzalanıyor.....	182
-Kürdistan Bölge Hükümeti ile PKK Protokolü.....	183
-Gerillalar Kimi Mevzilerden Çekiliyor.....	184
-Zaxo’da Türk Komuta Merkezi.....	185

-‘Apo’nun Uçakları’.....	187
-Cesetler Katırlarla Taşmıyor.....	187
-Ulusal Kongre’nin Tanklara Tepkisi.....	188
-Metina Aşıl原因yor.....	189
-Türk Ordusu Anlaşmayı Bombalıyor.....	191
-Türkiye Gerillayı İmha Çabasında İsrarlı.....	192
-General Bitlis Müttefiklerini Tehdit Ediyor.....	193
-ARCK Komutanları Erbil’de.....	195
-ABD, Harekâtın Sadece ‘PKK Boyutunu’ Onaylıyor....	196
-Zap’ta Kaybolan Birlik.....	197
-Peşmerge ve Gerilla Cepheden Çekiliyor.....	198
-‘Savaş Tarihimizi Derinden Etkileyecektir’.....	199
-Türk Ordusu Artık İşgalci!.....	202
-Kar Harekâtı Durdurdu.....	203
-Peşmergeler TSK’yla İlişisini Kesiyor.....	204
-Ankara’dan Erbil’e Çekiş Güç Şantajı.....	205
-İddiaları Doğru Olsaydı, TC Zil Takıp Oynardı’.....	207
-Tanklar da Çekiliyor.....	208
-Mûtnî: Türk Harekâtı İçin Güvence Verilmişti.....	209

3. BÖLÜM

-Talabani’ye Suikast Girişimi.....	212
-Kendilerini Saldırıya Mahkum Hissediyorlardı.....	213
-Hayaller, Rüyalar, Sırça Zaferler ve Gerçekler.....	216
-PKK Adeta Savaşın Mantığını Değiştirdi’.....	217
-Silopi Pazarlığı.....	218
-‘Kimseye PKK’yi Silahsızlandıracağız Demedik’.....	219
-‘Kuzey Irak Harekâtı Tam Bir Siyasi Fiyasko’.....	221
-Kuzey Irak Harekâtını Talabani İstedi’.....	223

-‘Harekâtı Talabanî Önerdi’.....	228
-‘Taktik Hatalarımıza Rağmen Savaşı Biz Kazandık’....	243
-Güney Savaşı’ndaki Gerilla Kayıpları.....	248

4. BÖLÜM

-Süregiden Savaş Potansiyeli.....	253
-Yeni Kabine ve 30 Ekim 1992 Anlaşması’nın Teyidi.....	254
-Dühok; Faili Meçhuller Kenti.....	255
-Behdînan’da Başka Güç Yok.....	258
-Barzanî; PKK Kampı Yok.....	259
-2. Güney Savaşı’nın Çan Sesleri.....	261
-PDK, Türkiye’nin Sınır Bekçisi.....	262
-PDK ile YNK’nin PKK Karşıtı Politikası.....	264
-Erbil Temsilciliği’ne Sokulan Ajanlar.....	265
-Dengé Wûlat Kapatılıyor.....	266
-‘Özgür’ Şartlardaki Kongre.....	267
-Sadece PKK’nin Çağrılmadığı Kongre.....	270
-‘Her Zamanki Gibi PDK Kazandı, Ya Halk?’.....	271
-Kongre’nin Ardındaki Hesaplar.....	273
-‘PDK’ye Son Uyarı’.....	276
-Türk Generalli Erbil’de.....	277
-Herkes Kendi Kürdünü Bombalıyor!.....	278
-Dizayî: 13 Ekim’de Saldırıya Geçtik.....	282
-PDK 30 Ekim Anlaşması’nı Bozuyor.....	283
-Zaxo’da Kuzeyli Operasyonu.....	286
-Yine Fazil Mûtnî.....	287
-TC, Güney’e Göçen Kuzeylileri Geri İstiyor.....	288
-‘Barzanî ve Talabanî’yi Kullandık’.....	291
-Zaxo’daki MİT Ajanları.....	292

-Savaş... Yeniden.....	293
------------------------	-----

KRONOLOJİ

-PDK-I.....	297
-YNK.....	302
-PASOK.....	306
-PKI.....	307
-Kaynakça.....	310

Kısaltmalar

PKK: Partiya Karkerên Kurdistan / Kürdistan İşçi Partisi

PDK-I: Partiya Demoqrat a Kurdistan'a Iraq / Irak Kürdistan Demokrat Partisi

YNK: Yekitiya Niştimanperwerên Kurdistan / Kürdistan Yurtseverler Birliğı

PDK-İ: Partiya Demoqrat a Kurdistan'a İran / İran Kürdistan Demokrat Partisi

PKI: Partiya Qomunîstê Iraq / Irak Komünist Partisi (Hizba Şui)

PDGK: Partiya Demoqrat a Gelê Kurdistan / Kürdistan Demokratik Halk Partisi

PSKI: Partiya Sosyalist a Kurdistan'a Iraq / Irak Kürdistan Sosyalist Partisi

PASOK: Partiya Sosyalîstê Kurdistan / Kürdistan Sosyalist Partisi

CUD/CWD: El Cephe Wataniye Dîmoqratiye / Ulusal Demokratik Cephe

CWQD: El Cephe Wataniye Qewmiye Dîmoqratiye / Ulusal Demokrasi ve Vatan Cephesi

KUK: Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları

PDK-T: Partiya Demoqrat a Kurdistan'a Türkiye / Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

ARGK: Artêşa Rizgariya Gelê Kurdistan / Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu

ERNK: Eniya Rizgariya Netewa Kurdistan / Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi

S ö z ü n Ö n c e s i

Ninova saraylarındaki kötülükleri ateşle söndüren Kawe'nin ve iyiliğe sevdalı Zerdeşt'in torunları... Kürtler!

İnsanlık, 21. Yüzyıl'da uzay çağının doruklarında dolaşırken, dünyanın son büyük 'mazlumu' Kürt kavmi neden bu ailenin en talihsiz üyelerinden biri?

Kürt tarihine bakıldığında, bu halkın talihsizliği de anlaşılıyor.

Kimilerinin "direniş" diye özetlediği bu tarihi, kimilcri de "daha çok ihanet" diye değerlendiriyor.

Esasında tüm halkların tarihinde yaşanmış olaylardan biraz fazlasının Kürt tarihinde yaşandığı bir gerçek.

Kürt tarihi diğer halkların tarihinden daha uzun. Kendini tekrarlayan, doğrulayan ve yalanlayan bu tarih henüz bitmedi...

Kürt kavmi dört mayınlı sınırla koparılmış birbirinden. Ortadoğu'nun haritası çizilirken, Avrupalılar, "Ne kadar küçük ve fazla olurlarsa, elde tutmak o kadar kolay olur" deyip, hakimiyet alanlarındaki coğrafyayı cetvellerle devletçiklere böldü. Irak'tan Fas'a kadar Araplar 17'ye bölündü. Her şeyhe bir devlet, her aileye bir ülke verildi.

Kürtlerin payına ise dörde bölünmek düştü. Ancak onlar topraklarıyla beraber, başkalarına verilmişti. Ülkelerinin büyük parçası Türklere, sonraki Farslara, diğer iki parçaları da Irak ve Suriye'nin Araplarına verildi. Alan da, satılan da pişman oldu bu alışverişten. Sadece satan kârliydi.

İnsan olmanın doğal sonucuyla, özgürlük kavgaları da bitmedi. Ancak insanlık tarihinin yazılmaya başlandığı bu coğrafyada, Kürtlerin geçtiği yol upkı bir sırat köprüsüydü; uzun ve zorlu.

* * *

Dünyada çok az ulusun diline kardeş öldürmeyle ilgili deyimler yerleşmiştir. Ve dilinde kardeş katiliğiyle ilgili deyimler barındıran talihsiz ulusların uzun süre 'iflah olmadığı' tarihin engin deneyimiyle kanıtlanmıştır.

Kardeş katiliğinin ve ihanetin Kürtçesi Birakuji'dir.

Özgürlük kavgasında verdikleri kayıplar kadar da Birakuji'ye kurban vermiş Kürtler.

Ne yazık ki Kürtler; Habil ile Kabil kardeşlerin öyküsünde olduğu gibi bu talihsizliği 21. yüzyılda da sırtında taşıyor.

Kürt kavmi, bu kanserli urunu kesip atmadıkça bu tarifsiz talihsizliğiyle yaşamaya devam edecek.

Kürt diline Birakuji'yi yaşadığımız günlere kadar taşıyarak 'armanın edenler' Güney Kürtleri. Güney'de bu olgu, özgürlük kavgasının tarihi ile başlamıştı.

1992'nin Ekim'inde PKK ve PDK/YNK/Türk ordusu arasında yaşanan Güney Savaşı, modern Kürt tarihindeki en büyük Birakuji olarak kayıtlara geçti.

Ancak bitmedi, bitiğinin ilan edildiği, imzaya bağlandığı gün, yenisinin koşulları oluşturuldu. Planları çizildi ve yavaş yavaş uygulamaya konuldu.

* * *

Güney Kürdistan'ın en büyük şairlerinden biri olan Hecî Qadiré Qoyî (1816-1897) Kürt beyleri ve aşiretleri arasında yaşanan Birakuji dramına çok üzülüyordu.

Qoyî, 1800'lü yıllarda bile Kürt toplumunu derin acılara boğan ve Kürtler için diğer uluslardan daha ağır bir 'hastalık' haline gelen bu acıyı şöyle anlatıyordu:

Heta wek agirî bin kan le gel yek
Eger tofan bé leşkir tan, bi pûşek

(Biribirinize saman yığını altında gizli kalan ateş* gibi kinli olduğunuz sürece / Ordularınız fırtına da olsa kağıttan bir kaplan olarak kalır)

Ta rék nekewin qebîl ekrad
Her wa debine xirabe abâd

(Kürt kavmi kendi arasında barışmadığı sürece / Kürt ülkesi her zaman virane kalacak)

* Saman yığını altında gizli kalmış ateş, Soranca'da kin veya ihanet anlamına gelen bir deyimdir.

Abdullah Pêşew ve Hejar gibi Güneyli büyük Kürt şairleri de Birakuji'yi mahkum eden divanlar dolusu şiirler yazarak Kürt kavmini 'doğru yola' davet etmiştir!

* * *

Güney Kürdistan, 1991 ayaklanmasıyla birlikte gazetecilerin ilgi odaklarından biri oldu. Körfez Savaşı diye anılan Ortadoğu'daki büyük hakimiyet savaşının ardından başlayan bu halk ayaklanması, bölgedeki statükoyu sarstı

Güney'e defalarca gittik, liderler dahil, birçok insanla görüştük. Kürt tarihinde Kuzey-Güney dönemini başlatan Birakuji dramı sürecini izledik...

Güney Savaşı sürecinde de Özgür Gündem'de Kürdistan haberleriyle ilgili serviste çalışmamız itibarıyla, bölgeden gelen tüm haberler elimizden geçti. Savaş sürecini birçok merkezden gelen haberlerle yaşadık.

Bu çalışma genel olarak Kürt tarihinin bir kesiti olarak ortaya çıkarken, özelde de PDK'nin, YNK'nin, PKK'nin ve Güney Kürdistan'ın tarihinin bir kesitini sunmaktadır.

Bu çalışmanın ardıllı sayılabilecek olan ve Güney Kürdistan'ın siyasal tarihini inceleyen bir başka çalışma da önümüzdeki dönemde tamamlanmayı beklemektedir. Burda da Birakuji'nin sosyal ve siyasal nedenleri ile kökeni üzerinde durulacak ve geçmiş, günümüzle birleştirilecektir.

Emeği geçenlere teşekkür...

(F.D)

Güney Kürdistan'daki yer isimleri ve özel isimler Kürtçe alfabe kurallarına göre yazıldı.

1. BÖLÜM

Behdînan Boylarında ...

Metîna dağlarının doruklarındaki bir kartal yuvasını andıran Amediye kentinin bir dönem başkentlik yaptığı imarattan adını alan Behdînan, Kürtleri dört ayrı parçaya bölen çizgilerin birleştiği bir toprak şeridi. Suriye sınırından İran'a ulaşan bu hattın Kuzey ve Güney'inde de Türkiye ile Irak bulunuyor.

Güney Kürdistan'ın Türkiye sınırı boyunca Zaxo, Dûhok, Amediye, Batûfa ve Aqre üzeri uzanan Behdînan, kimi yerlerde Kuzey sınırlarına taşarak, Hakkari, Çukurca ve Beytüşebab'ı da kendi kültürü içine almaktadır.

Berwarî, Herkî, Rékanî, Şéxanî, Biradost, Bergareyî, Nerweyî, Sindî, Gulî, Zibarî, Sûrçî, Dûskî, Barzanî, Mizûrî, Siléwaneyî, Miranî, Koxî, Lolanî, Qeşûrî, Pinyanişî, Ertoşî, Jîrkî gibi aşiretlerin yaşadığı bu alanın nüfusu 1,5 milyonu aşmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar Osmanlı hakimiyetinde tek parça olan Behdînan, 1917'li yıllarla birlikte İngiliz müdahalesi sonucu ikiye bölündü. Kuzey'i Osmanlılara, Güney'i İngilizlere geçti.

Hezîl, Zap ve Habur ırmaklarının yer yer Türkiye, Irak ve Suriye sınırlarını çizdiği, bütününe yakını dağlık olan Behdînan'ın aşiretleri, halkları, köy ve kentleri arasındaki ilişki, karakollara, tel örgülere, mayın tarlalarına ve sınır taşlarına rağmen hiç bir dönem bitmedi.

... İlk Gerilla

12 Eylül 1980 askeri darbesinden hemen önce yurtdışına çıkan PKK merkezi yönetimi, "Gerilla birlikleri örgütleyerek, savaşı başlatmak üzere ülkeye dönüş" kararı aldı. 15-26 Temmuz 1981'de Lübnan'da toplanan 1. Konferans'ta da, Güney Kürdistan'a yerleşme düşüncesi teyit edilmişti. 1982 Ağustos'unun 20-25. günleri arasında toplanan 2. Kongre'nin ardından da, ilk gerilla birlikleri Behdînan'ın sınır boylarına yerleşmeye başladı. İsrail'in Lübnan işgali sürecindeki dönüş sırasında Güney'e gönderilen ilk grupların başında Mahsum Korkmaz, Mehmet Karasungur, Abdullah Ekinci, Ramazan Kaplan ile Veli Yaşar gibi gerilla komutanları bulunuyordu. Aynı süreçte kimi gruplar da Botan'a gitmişti.(1)

Aslında PKK'nin sınır boylarına yerleşen ve askeri kadrolardan Hamit Avcı'nın (Hasan) da aralarında bulunduğu ilk grubu, 1980 yılında Sason'dan İran'a, yani Doğu Kürdistan'a geçmişti. Bunlar bir süre PDK-İran peşmergeleri ile birlikte kalmış, ardından PDK-İrak ile ilişki kurarak, bu örgütün İran'daki Zivé ile Rakan kamplarına yerleşmişti.

Sözkonusu dönemde PKK, Lübnan'da gerilla birlikleri eğitime, ülke içinde de bir süre sonra başlatacağı savaş için ilişki sağlama, istihbarat ve keşif gibi işlerle uğraşıyordu.

Aynı dönemde Güneyli Kürtler de silahlarını düşmanları yerine birbirlerine çevirmişti. Güney Kürdistan'da PDK/PKI/PSKI ile YNK arasında süren çatışmalar büyük boyutlara varmıştı. Çatışmalarda ölen ve yaralanan peşmergelerin sayısı oldukça fazlaydı. YNK-PDK arasında 1980'li yılların ilk yarısına kadar devam eden "Birakuji", Güney Kürtlerini tüketmiş, Kürdistan'ı, Lübnan'a dönüştürmüştü. PDK, YNK, Irak ordusu, PDGK, PSKI, PKI, aşiret milisleri, Komela, PDK-İran, İran ordusu, Halkın Mücahitleri ve irili ufaklı birçok güç birbiriyle çatışıyordu.*

* Güney'de "Birakuji / Kardeşler savaşı, kardeş katiliği" diye anılan iç çatışmalar, 1961 yılında başladı. Melle Müstafa Barzani, Sovyetler Birliği'ndeki sürgün dönüşünden sonra rejime karşı ayaklanma başlatırken, Celal Talabani ve İbrahim Ahmet ile de PDK'nin yönetimi konusunda anlaşmazlığa düştü. 1960'ların sonlarına kadar bu iki hizip arasında yer yer süren çatışmalarda çok sayıda insan öldü.

Halk arada kalmış, umudunu büyük oranda yitirmişti. İç çatışmalar dışında, Kürt birlikleri, Irak veya İran rejimleri ile girdikleri "taktik" ilişkiler sonucu, devam eden savaşta bu ülkelerin orduları için neredeyse öncü güç konumuna düştü. Özellikle sınıra yakın Hac Umran, Girdmendil ve Gilala gibi bölgelerde PDK-I peşmergeleri, İran ordusunun milis gücü gibi çalışıyor ve Fars birlikleri önünde ilerliyordu.**

Oysa 1982 yılında Irak rejimi, İran'a karşı başlattığı savaş nedeniyle oldukça zayıflamıştı. Güney Kürdistan'ın büyük bölümünde önemli bir askeri gücü de bulunmuyordu. Sınır boyları peşmergelerin denetiminde idi. Karakolların çoğu boşaltılmış,

1975'deki PDK yenilgisi ardından, YNK, PASOK, PDGK, PKI ve PSKI gibi örgütlerin kurulmasıyla birlikte iç çatışmalar yeniden başladı. 1978'de Beytüşebab yakınlarındaki Suvari Xelil'de Suriye'ye geçmek isteyen YNK peşmergelerine PDK ve Behdînanlı aşiret ağalarının kurduğu pusuda yüzlerce peşmerge öldürüldü. Bu olay modern Kürt tarihinde o zamana kadarki en büyük "iç çatışma" idi.

PKK'nin bölgeye yerleştiği yıllardaki iç çatışmalar ise 1983 yılı Şubat ayının sonlarında Soran'da başladı. Bölgenin denetimi konusunda YNK'nin özellikle PSKI'ye yönelik tacizleri vardı. Behdînan'da PDK'nin yaptığı gibi, Talabani'de Soran'da diğer güçlerin büyümesini istemiyordu.

PDK, PASOK, PSKI ve PKI, 28.11.1981'de El Cephe Vataniye Dimokratiye/ Ulusal Demokratik Cephe'yi (CWD/CUD) oluşturmuştu. CUD aslında YNK'ye karşı kurulan bir ittifaktı. 2.6.1975'de kurulan YNK, Soran'da kendisi dışındaki güçleri taciz etmeyi ve giderek Kürdistan'da tek güç olmayı hedefliyordu. YNK'nin gittikçe gelişmesi üzerine de özellikle PDK'nin etkisiyle, diğer güçler YNK'ye karşı CUD'u kurmuştu.

19. 2. 1983'te YNK ile CUD üyesi PKI arasında, "Birakuji"ye karşı ortak bir bildiri yayımlandı. Ancak bu bildirin yayınlamasından iki gün sonra YNK ile PSKI güçleri arasında Erbil yakınlarındaki bir köyde ilk çatışma çıktı. Olayda 11 PSKI peşmergesi yaşamını yitirdi. Birkaç gün sonra da PKI ile PSKI güçleri Qoysencax yakınlarında YNK'lilere pusu kurdu. Bu kez, YNK-MK üyeleri Şex Şemal ile Serbaz ve 15 YNK peşmergesi ölmüştü. YNK yönetimi radyoda yaptığı açıklamada, "sabırla, ancak öfkeyle" intikam alınacağını söylüyordu. 1983 Newroz'unda CUD üyeleri (PDK, PKI ve PSKI) Rewandüz ile Şaqfawa arasında yer alan Balistan'daki YNK 3. Karargahına büyük bir saldırı düzenleyerek, 6 YNK peşmergesini öldürdü. YNK'liler bu güçlü saldırı karşısında direnemeyip, çekildi. Artık büyük bir iç savaş başlamıştı. İç savaşta öylesine anlamsız bahaneler Kürt savaşçıların ölümüne neden oluyordu ki, duyanlar inanmıyordu. Peşmergeler kimi zaman bir kutu cola için bile birbirini vurabiliyordu! Böylesi bir olay 1983 yılının kış aylarında Erbil yakınlarındaki bir köyde meydana geldi. PSKI peşmergeleri ile YNK'liler arasında cola yüzünden çıkan çatışmada Cevat adlı Erbilili bir YNK peşmergesi yaşamını yitirdi. Halk, "Cola için kış ayında da kavga edilir mi" diye alay ediyordu.

Saddam özellikle Behdınan bölgesini, işbirlikçi Kürt aşiret milislerine teslim etmişti.

Keza, henüz devrim dönemi yaralarını saramamış ve savaşta da üstünlük kuramamış olan Tahran rejimi de geniş bir Kürt ayaklanmasını bastırarak gücünden yoksundu. İran Kürtleri daha 1979'daki devrim sürecinde topraklarının büyük bir bölümünde

** 22 Eylül 1980'de başlayan İran-Irak savaşında, Tahran rejimine en çok hizmet edenlerin başında Mesûd Barzanî'nin amcası Şêx Muhamed Xalî'e bağlı güçler geliyordu. Xalî halen, Güney'de İran'ın bir şubesi gibi çalışan Hizbullah'ın lideri. Ancak İran rejimi PDK'nin öncülüğüyle hakimiyet kurduğu Irak sınırlarındaki toprakların denetimini, Barzanîlerin bütün hizmetlerine rağmen Irak İslam Devrim Konseyi adlı nasyon bir örgüte bırakmıştı.

Oysa PDK Lideri Mesûd Barzanî İran-Irak savaşını, "ABD ve bölge gericiğinin çıkarları nedeniyle Saddam'ın çıkardığını" savunuyor ve kendilerinin bu savaşı mahkum ettiklerini öne sürüyordu. Barzanî'ye göre, Irak halkı bu savaşta emperyalizm ve gericiğin kurbanı olmuştu(2)

PDK'nin özellikle Girdmendil'deki İran saldırılarına rehberlik etmesi sonrasında Irak ordusu giriştiği karşı saldırılarda Hac Umran-Revandûz arasında yaklaşık 500 Kürt köyünü yakarak boşalttı. YNK ve diğer örgütler PDK'nin İran ordusuna öncülük etmesini ağır bir dille eleştiriyor ve "Düşmanın Kürdistan'a sokulmaması" gerektiğini söylüyordu. PDK'liler bu politikaları nedeniyle o dönemde halk arasında "Kewa sûri pêş leşkeri dijmin / Düşmanın önünde ilerleyerek kendi vatanına saldıran hainler" diye anılıyordu.

YNK ise, İslami Devrim ile birlikte PDK-Iran saflarında Humeyni rejimine karşı savaşılmaya başlamıştı.

10-11 Şubat 1979'da Tahran'a dönen Humeyni, Kürtlerin ulusal haklarını tanımayana yanaşmadı. Bunun üzerine PDK-I, 1979'un Nisan ayında ayaklanma başlattı. Şah karşıtı mücadele ve devrim sürecinde destek verdikleri Humeyni'ye göre, Kürtlerin isteği olan otonomi Kur'an'da yoktu!

Savaş önce Neqede kentinde başladı. Rejim yanlısı Azeriler ile ayaklanan Kürtler arasındaki çatışmalarda onlarca insan öldü. En büyük çatışma Irak sınırındaki Pawa kentinde meydana geldi. 20 gün süren büyük Pasdar-Kürt çatışmasından sonra doğan birçok çocuğa Pawa ismi verildi.

YNK peşmergeleri bu savaşta PDK-I saflarında idi. YNK-PDK-I ittifakı 1986 yılına kadar sürdü. YNK bu yıllarda, Irak rejiminden çok, İran ordusuna karşı savaşıyordu. Bu nedenle de halk arasında, "Önce Saddam'a karşı savaşın" diye eleştiriliyordu. Bu arada Barzanî kuvvetleri, PDK-Iran'a saldırıyordu.

1983-84 yılları arasında Bağdat rejimiyle ilişkileri bozulan YNK, bir süre sonra da İran'a yanaşarak, PDK'nin izlediğine yakın bir politika izlemeye başladı. Talabani'nin peşmergeleri İran ordusunun Soran'daki milislerine dönüşmüştü. 1988'de Halepçe'nin kimyasal soykırımı uğraması da böylesi bir öncülük sonrasında gelişti. YNK birlikleri İran Pasdarlarıyla birlikte, Kerkük, Mûsûf gibi iç bölgelerde ortak gerilla saldırıları düzenlerken, rejim de Kürtlere yönelik vahşi saldırılarını daha da tırmandırıyordu.

denetim kurmuştu. Irak savaşının başlamasıyla birlikte Barzanîler, Tahran rejiminin isteği doğrultusunda PDK-Iran ile de şiddetli çatışmalara girişmişti. Özellikle 1982 ve 1983 yılları arasında yoğunlaşan bu çatışmalar sırasında, Barzanîler ve PDK-I tarafından onlarca İran Kürdü öldürüldü.

Kürt güçleri savaşın yarattığı olanaklardan yararlanmak yerine, birbirini vurmaya ve daha çok başkaları için savaşmayı tercih ediyordu!

Güney'e açıldığında bu çatışmaların ortasına düşen PKK, "Ulusal birliği sağlama ve iç çatışmaları önleme" amacıyla arabuluculuk yapmaya çalıştı.(3) Güney'e gelmeden önce PDK ve YNK'yle Beyrut ve Şam bağlantılı ilişki kuran PKK, alana geldikten sonra da, PKI ve PSKI gibi örgütlere de 'kadro vererek' bir süre bunlarla da çalışmıştı.

PKK'nin Güney Kürtlerini uzlaştırma çabasında usta politikacı olarak tanınan MK üyesi Mehmet Karasungur rol aldı. Uzun zaman Behdınan ve Soran dağlarında dolaşarak Kürt örgütleri arasındaki çatışmaları durdurmaya çalışan Karasungur'u Güneyli örgütler tanıyordu. PDK-PKK ittifakının temellerini de atan Karasungur'du.

Ancak, Kürtlerin iç çatışmasını önlemeye çalışan Karasungur, 2 Nisan 1983'de Soran bölgesinde bu çatışmaların birinde can verdi. İran sınırındaki Lolan'da YNK ve CUD arasında süren çatışmaların ortasına düşen Mehmet Karasungur (Xalî) ve İbrahim Bilgin (Sait) YNK'lılar tarafından öldürüldü. PKK kaynaklarına göre cinayet kasıtlıydı.(4) Karasungur, Bilgin ve Hamit Avcı'nın da aralarında bulunduğu bir PKK grubu, PKI peşmergelerini kuşatan YNK'lılara ateş açmaması için ricada bulunmaya gitmiş, kendilerini tanıtmış, PKK'li olduklarını söylemiş, buna rağmen doçkayla taranmışlardı. Katiller, öldürdükleri PKK'lilerin tabancalarını ve ayakkabılarını bile almıştı. İç savaş bu denli vahşileşmiş ve çılgından çıkmıştı.*

*CUD üyesi PKI'nın Merkez Karargahı, Qendil dağı eteklerindeki Qirnaqa ve Piştâşan köylerine kurulmuştu. PKI, İran sınırındaki bu bölgede hastahane, eğitim alanı, radyo ve matbaa gibi yerler kurmuştu. Oldukça stratejik bir arazide kurulu bulunan bu karargaha, PKI'nın dışında PDK, PSKI ve PASOK gibi örgütlerin de güçleri vardı. YNK, PDK-Iran ve Komela'nın da yardımlarıyla 2 Nisan gecesi yüzlerce peş

Cinayetten sonra PKK'lilerle görüşen Norşirwan Mûstafa, "Biz 1977-78'de PKK'nin kendini korumak için yaptığını yapıyoruz" diyerek bu baskını savunuyordu. YNK, özür dileme anlamında öldürdüğü PKK'lilere cenaze töreni düzenlemişti!(5)

Tam bir savaş ve çıkar labirenti haline gelen Güney topraklarındaki bu olay, PKK'nin bölgedeki ikinci büyük kaybı idi. 1982 sonbaharında da, Şahin Kılavuz adlı komutanın öncülüğünde Suriye'den geçiş yapan deneyimsiz bir gerilla grubu da Cûdî dağında Hezil çayı üzerinde pusuya düşürülmüştü. Türk mevzilerinden açılan ateşten korunmak için nehre vuran 8 PKK'li savaşçı ile 6 PDK peşmergesi boğularak yaşamını yitirmişti. PKK kaynakları olayın, rehberin ihanet ederek MİT'le ilişki kurması sonucu geliştiğini savunuyordu. Buna göre rehber grubu yalnız bırakmış ve önceden haberdar olduğu pusu noktasına sürmüştü. Cizre, Qamişlû ve Zaxo'da birer evi ve karısı olan bu adamın, PDGK Lideri Samî Abdûrahman ve KUK'la ilişkili olduğu da iddia ediliyordu. (6)

Bu iki olay, Güney'e henüz yerleşme çabasındaki PKK için ağır kayıplar olmuş ve önemli bir askeri gücü bulunmadığı için caydırıcı olamayan PKK, bu kayıpları sineye çekmek zorunda kalmıştı!

mergeyle PKI Merkez Karargahı'na büyük bir baskın düzenledi. Baskın sonucu sadece PKI'den 60 kişi öldürüldü, 60 kişi de sağ ve yaralı olarak esir alındı. Olayda öldürülenlerin birçoğu esir alındıktan sonra vurulmuştu ve aralarında birçok kadın savaşçı da vardı. PKI-MK Üyesi Kerim Ahmet'de esirler arasındaydı. Saldırıya uğrayan diğer örgütlerinden de kayıplar oldu. 2 gün süren YNK saldırısını Talabani'nin yardımcısı Norşirwan Mûstafa yönetti.

Qendil'de dumanlar henüz tüterken, esir alınan PKI yöneticisi Kerim Ahmet, YNK radyosunda Talabani ile birlikte yaptığı zorlama bir açıklamada, iç çatışmaların durması gerektiğini söylüyordu!

Çatışmalar sürerken radyoda yaptığı açıklamada, mağrur bir edayla saldırıya savunan Norşirwan, bu olaydan sonra CUD taraftarlarıncı "Qehremanê Birakujî / Kardeş katiliği kahramanı" olarak anıldı.

Mûstafa ise özellikle PDK ile giriştikleri iç çatışmaları "sınıf savaşı" olarak niteliyor ve PDK'yi ağalığın, burjuvazinin ve gericiğin temsilcisi ve ortadan kaldırılması gereken bir güç olarak tanımlıyordu.

Gerillanın İlk Yuvası Cûdî

Bu kayıplara rağmen 1982'de Lübnan'da yapılan 2. Kongre'de alınan kararlar doğrultusunda eğitilen gerilla birliklerinin Botan'a geçmek üzere Güney'e gönderilmelerine devam edildi. PKK, Güney'de ağır ama kararlı davranıyordu.

Güney Kürdistan'ın onlar için büyük bir önemi vardı. Sınırın Behdinan tarafı, Irak rejiminin denetiminden çıkmıştı. Ordularını, İran'ın insan dalgalarını kırmak için seferber eden Bağdat rejiminin sınırları koruyacak askeri gücü kalmamıştı. Rejim denetimi dışında yaşayan bölge insanları da nisbeten yurtseverdi. Peşmergenin kamplar kurduğu dağlık sınır bölgesi fiilen kurtarılmıştı. Kimi zaman işbirlikçi aşiret milislerinin tacizleri dışında çatışmalar olmuyordu. PDK'de buralarda önemli saldırılara girişmiyordu. Irak'ın Suriye sınırı da aynı durumdaydı. Zaxo kenti yakınlarına kadar sıkı bir kontrol yoktu. Geçişler kolaylıkla yapılıyordu.

Behdinan'ın karşı tarafındaki Botan, gerilla savaşı tasarımı için oldukça elverişliydi. Doğanın çetin koşulları, gerillacıya büyük olanaklar sunarken, ordular yutacak kadar da amansızdı. Türk ordusunun bu bölgede ciddi bir denetimi yoktu. Sınır hattı geçişler için oldukça uygundu. Bölge halkı da sınır kaçakçılığıyla geçiniyordu. Güney Kürdistan'daki milli hareketle uzun zaman dan beri süren komşuluk ilişkileri, sıradan insanların devletle mesafeli durmasına yol açmıştı.

En önemlisi, Kuzey'in kalbine açılan dağ silsilesi, yani Cûdî buradan başlıyordu. Bu dağ Kürt tarihi ve coğrafyasında önemli bir yere sahipti. Kürt topraklarının dört parçasının birleştiği en iyi geçiş yeri burası idi. Bu koridor Suriye sınırı yakınlarındaki Zaxo'dan başlıyor, Şırnak, Hakkari, Siirt, Bitlis, Diyarbakır ve Bingöl üzerinden Münzûrlara uzanıyordu. Dağın mağara ve kovukları tarihin her döneminde düzene isyan eden asileri barındırmıştı. Dipsiz uçurumlar, dik kayalar, kanyonlar, toprağın neredeyse her santimetresini kaplayan yeşillikler, bu dağ hem güzel, hem ulaşılmaz kılıyordu.

Bir ucu Dersim olarak düşünülürse diğer ucunda Eribil vardı. Kürtlerin tarihindeki mistik özelliğinden dolayı, dağın yamaçlarındaki yerleşim birimlerinde doğan birçok çocuğun adı Cûdî

konmuştu. Devlet güçlerini yıllarca peşinden koşturan sosyal 'eşkiyalar', Cûdî zirvelerinde dolaşmış, öldüklerinde mezarları dağın eteklerine kazınmıştı.*

Nuh tufanıyla ünlenen bu dağda, yeni bir tufan boyveriyordu.

Bölgede başlayan gerilla hareketinin ilk yuvası Cûdî oldu. Önce burası tanınmaya ve zaptedilmeye çalışıldı. Şemdinli ve Eruh'a giren gerillalar, eylemlerinden sonra Cûdî'ye sığındı. Devlet ilk operasyonunu Cûdî'de yaptı. Tutulan ilk korucular Cûdî'dendi. Savaşın başladığı yer, yitirildiği yer olabilirdi. Bunun için iki tarafta Cûdî'ye yüklendi.

Gerillalar kısa zamanda kendi savaş mantığına uygun olarak bu dağa yerleşti. İlk kurumlaştıkları yer yine bu dağ oldu. Türk yetkilileri, savaşın ilk yıllarında bile, Cûdî'de gerilla kampları olduğunu gizleyemedi. Yüzlerce savaşçının barındığı bu kamplar birçok kez basında çıktı. Gerillalar en büyük başarılarını, düzenli ordu da en büyük kayıplarını Cûdî'de verdi.

Ve bu olanaklara açılan kapı, PDK'nin egemenliğindeki Behdînan sınırından geçiyordu. Bu nedenle yumuşak ilişkilere ihtiyaç vardı.

Behdînan'da Savaş Bile Parayla!

Sözkonusu tarihlerde PKK, bölgede PDK için henüz baskı unsuru olacak kadar önemli bir güç değildi! Sınırdaki bir kaç gerilla birliğinin varlığı sorun çıkarmıyordu. Büyük oranda İran-İrak savaşına gözünü dikmiş olan PDK, Türkiye sınıрыyla fazla ilgilenmiyor, burayı daha çok geçiş yeri olarak kullanıyordu. Irak ordularını aşmak için Behdînan'dan İran'a, Şemdinli ve Yüksekova üzerinden geçiş hatları kurulmuştu. Ankara'nın bu geçişler sırasında önemli bir tacizi yoktu. Ağırlıkla İran sınırına yığılmış PDK, İran ordusuyla birlikte hareket etmenin avantajıyla İran sını-

* Bunlardan Hekîmo adıyla bilinen yörenin namlı bir 'eşkiyası', halen koruculuk yapan Batıyan aşiretince kelesine konulan para için öldürüldü. Hekîmo davet edildiği bir ortamda kaleşçe vurulmuştu. Cizre-Şırnak karayolu kenarındaki Dêrgulê köyü yakınlarında bir ağacın altına gömülen Hekîmo'nun mezarı halen bir ihanet anıtı gibi duruyor.

rından ikmal yapıyor ve Behdînan'a burası kadar önem vermiyordu! PDK önderliği, CUD üyesi güçlerle birlikte, İran'ın Rajan ve Şîno kentleri ile yine İran sınırındaki Xakurk vadisine yerleşmişti.

Behdînan'daki birçok PDK'li komutanın Türk sınır karakollarıyla da iyi ilişkileri vardı. Sınır kaçakçılığı, bu alandaki köylüler için yaşam biçimi olmuştu. Kaçaktan 'gümrük' alan Türk karakolları da bu ticarete göz yumuyordu. Çoğu Güneyli olan sınır tüccarları da PDK'liler ve Türk karakollarla ilişkili idi. Taraflar birbirini idare ediyordu! PDK komutanlarının birçoğu savaş ağalarına dönüşmüş, bizzat sınır ticaretiyle uğraşıyordu. Bunlardan kimilerinin evleri Beytüşebab, Çukurca, Uludere ve Şemdinli gibi, Türk denetimindeki yerleşim birimlerindeydi. Kimi zaman Kuzey'e geçiyor, birkaç gün kaldıktan sonra geri dönüyorlardı. Kimileri de zaten 'Türk tabiyetinde idi.'

Karşılıklı ticari çıkarlara dayanan bu ilişkiler, Güney'e doğru da çete reislerine ve Irak istihbaratına uzanıyordu. PDK'nin Lecna Heyat sorumlusu Dr. Saîd Ahmet Barzanî -Ki adı sonraki yıllarda PKK nedeniyle sık sık Türk gazetelerinde duyulacaktı- Şemdinli ve Deşta Baraza'da kurulan ve yıllarca açık pazar olarak çalışan gayri resmi sınır pazarlarındaki ticareti denetliyordu. Dr. Saîd, sorumlu olduğu alanda eylemsizliği tercih ederek, Türk karakolları ve Saddam çeteleri ile iyi geçinmeyi esas almıştı.

Türk karakollarıyla kurulan ilişkiler, doğal olarak zaman zaman Kuzeyli Kürtlerin izlenmesi için de işliyordu. Bu karakollar, o zamana kadar adı 'anarşist' olan ve 12 Eylül generallerinin baskısı nedeniyle Güney'e sığınan Kürt direnişçilere karşılık iyi para ödüyordu! Sınırdaki kimi zaman yapılan ihbarlar da ilişkilerin 'daha iyi' işlenmesini sağlıyordu.

Behdînan'daki peşmergelerde genel bir hareketsizlik vardı. Savaşmıyorlardı. Bölgede Irak rejimiyle fiili bir ateşkese girilmiş gibiydi. Zaman zaman, işbirlikçi aşiret milisleriyle çatışmalar çıkıyor, bunlar da daha çok savunma biçiminde geçiştiriliyordu.

Behdînan'da savaş bile parayla yapılır hale gelmişti. Örneğin "Cahş" denilen Kürt aşiret çeteleri, herhangi bir bölgeyi peşmergelerden almak veya bu bölgedeki hedeflere saldırmak için Irak subayları ile para karşılığında anlaşılıyordu. Çeteler paranın bir kısmını gizlice peşmergelere veriyor ve bir danışıklı döğüşle olayı geçiştiriyordu. İki taraf da uzun süre kazançlı çıktıkları bu işi

sürdürmüştü. Ordusunun tamamına yakını İran sınırına yönelen ve Behdînan'ın savunmasını parayla beslediği bu Kürt aşiret milislerine emanet eden Bağdat rejimi de bu durumu görmezden geliyordu.

Peşmerge örgütü milis yapısı gibiydi. Aileleriyle birlikte hareket ediyor, tehlike söz konusu olduğunda da onları kurtarma kaygısıyla direnişi bir yana bırakıyorlardı. Rejimin güçlü saldırıları karşısında, çoluk çoluk hep birlikte, Türkiye ya da İran sınırına dayanma geleneği oluşmuştu.

Bu yıllarda, aynı bölgede PKK dışında, Kuzey kökenli diğer Kürt örgütlerinin de birçok elemanı bulunuyordu. 12 Eylül darbesinden kaçan Ala Rizgarî, KUK, Özgürlük Yolu ve DDKD gibi gruplar, genellikle peşmergelerle birlikte kalıyor, onlarla hareket ediyordu. Yolunu bulduklarında da Şam ve Tahran üzerinden Avrupa'ya geçiyorlardı. Aralarındaki kan bağı nedeniyle çoğu YNK veya PKI'ye sığınmıştı.

Binlerce ailenin yaşadığı ve yüzlerce kilometrekare genişliğindeki kurtarılmış alanların birçok sorunu vardı. Irak rejimi sıkı bir ekonomik ambargo uyguluyordu. Bu alanlardaki üretim de yeterince değerlendirilemiyor ve pazara sunulamıyordu. Fiyat belirlemesi, vergi, adalet, eğitim ve sağlık gibi toplumsal yaşam unsurlarını ancak birkaç yıl sonra kısmen düzenlenebildi.(7) Bu sorunlar çözümlenemediği için saflarda dağınıklığa yol açmış, Saddam rejimine teslim olanların sayısının gün geçtikçe artmasına neden olmuştu.

PDK'nin denetimindeki toprakları savunmaması ve Ankara rejiminin tampon bölge fikrine karşı çıkmaması, TSK operasyonları nedeniyle evlerini terketmek zorunda kalan Güneyli köylüleri kızdırmıştı. Ticari olanakları kısılan ve sınır kaçakçılığıyla geçinen bu insanların çoğu, Irak denetimindeki topraklara geçecekti.

PKK'yi sınırdan uzaklaştırması için PDK'yi sıkıştıran Türk ordusu bu iki örgütün ilişkilerini kopuşa itiyordu. PDK bu baskılar sonucu Ankara'ya, PKK'yi ikmal ve sınırdan geçiş gibi konularda enterne edeceği sözü vermişti. Xakurk ve Amedîye'deki kimi PDK'li komutanlar da Türk karakollarıyla sık sık görüşüyordu. PKK kaynakları, PDK'nin Lak-1 yönetiminin, Türk askeri yetkililerle düzenli toplantılar yaptığını savunurken, PDK'liler bu iddiaları kimi zaman doğrulamakla birlikte, bu ilişkinin PKK'nin etkin-

liklerine karşı kurulduğu iddialarını redediyordu.

Gerilla birlikleri yeni kamp kurdukları ve alana yabancı sayıldıkları için yiyecek, erzak, silah ve mühimmat sıkıntısı da çekiyordu. Olanakları ve ilişkileri kısıtlıydı. PDK'nin gerillalara bu anlamda bir yardımı olmamıştı. PDK ile PKK savaşçılarının yaşam şartları arasında büyük farklar vardı. Peşmergeler yataklarda yatabiliyor, yeni elbise veya sıcak yemek bulabiliyordu. Gerillalar ise yoklukla birlikte doğayla da mücadele ediyordu. Palamut ve un karışımı yemeklerle besleniyor, sığınaklarda kalıyor ve genellikle yamalı elbiselerle geziyordu.(15)

Sözkonusu dönemde, PKK'nin savaş yeteneğinin olmadığı yolunda propoganda da yapan PDK, bölgedeki tek geçerli akçenin savaş yeteneği olduğu günlerde, aydınları ve sınırdaki aşiretleri PKK'den uzak tutmaya çalışıyordu.

Türk Ordusunun İlk Güney Saldırısı

Botanla birlikte Behdînan sınırında da PKK etkinliklerinin hissedilir şekilde yoğunlaşması üzerine Ankara rejimi harekete geçti. 1983 kışında Türk ve Irak yönetimleri Kürt hareketine karşı aralarında "Sınır güvenliği ve işbirliği anlaşması" imzalamıştı.(11) Bu anlaşmaya göre imzacı devletler, Kürt direnişçilere karşı, birbirinin sınırından 10 km. içeriye kadar girip operasyon yapabilirlerdi. Irak ordusu Kuzeydoğu'daki İran cephesinde yoğunlaşmıştı. Dolayısıyla bu anlaşma, Türk ordusunun Güney topraklarında operasyon yapacağı anlamına geliyordu. Irak yönetimi, sınırının güvenliğini Ankara'ya havale ederek, bir dertten kurtulmayı planlamıştı.

Ankara ve Bağdat'ın imzaladığı anlaşmanın ortak hedeflerinden biri, Güney'de gittikçe güçlenen Kürt hareketi idi. Irak rejimi Behdînan bölgesini kontrol edemiyor, aşiret çeteleri de peşmergeyi bölgeden sökme için yeterince çaba sarfetmiyordu. Bir çoğu zaten peşmergeyle ilişkili olan bu çeteler, ölmek ve aldıkları paraları keyiflerini kaçırmadan yemek için hareketsiz kalıyordu. Oysa, bölgedeki peşmerge güçleri kontrol altına alınamazsa, Mûsul petrol sahalarının güvenliği için önemli bir tehdit unsuru olabiliyorlardı. Bu nedenle bu güçlerin temizlenmesi ya da savunma-

da bırakılarak pasifize edilmesi gerekiyordu. Yapılan anlaşma ile de bu görev TSK'ya verilmişti.

Ankara'nın PDK'den önemli bir rahatsızlığı olmamasına karşın, bölgeyi temizlemek ve kontrol altına almak için Bağdat'la yaptığı bir anlaşma vardı. Petrol boru hattı ve önemli orandaki ekonomik bağlantı nedeniyle Irak'a önem vermek ve 'yardımcı' olmak gerekiyordu. Buna karşılık İran rejimi ile ilişkiler belirsizdi. Ayetullah Humeyni, TC ile iyi komşuluk ilişkileri olan ve ABD kanalıyla akraba olunan Şah Rıza'yı devirmiş ve bölgede NATO ile ABD'ye önemli bir sorun olmuştu. Türkiye sadece İran'daki rejim faktörü nedeniyle de olsa, doğal olarak Irak'ın mütefiği sayılıyordu.*

Sınırdaki Kürt hareketliliği de bu dostluğun İran'ı fazla üzmeden fiiliyata geçirilmesine olanak tanıyordu! Türk ordusunun yapacağı 'anti Kürt' harekâta, Irak ordusu da gücü oranında destek verecekti.

Türk istihbaratı daha 1982 sonlarından itibaren bölgedeki PKK faaliyetleri hakkındaki çalışmasını yoğunlaştırmıştı.

Ve, Irak ordularının İran karşısında önemli yenilgiler yaşadığı 1983 baharında, TSK sınırın Uludere-Çukurca hattına yığınak yaptı. Ordu birliklerinin baskıları nedeniyle, Uludere'nin Hedriş köyü sakinleri ile askerler arasında olaylar çıktı. Zaxo çevresindeki Sindi aşiretiyle akraba olan Herdîşliler kaçakçılıkla geçiniyordu. Bunların PDK'yle de ilişkisi vardı. TSK birlikleri aynı günlerde bölgede silah operasyonu yapıyordu. Aramalar sırasında yetişkin erkekler evlerinden kaçarken, köylerde sadece yaşlılar, kadınlar ve çocuklar kalıyordu. Silah vermeleri için çırılçıplak soyularak karda uzatılan yaşlı ve çocuklara yapılan işkenceler tepkiye yol açıyordu. 10 Mayıs'ta Herdîş'te çıkan çatışmada köylüler 3 askeri öldürmüştü. Ankara rejimi bu olayı bahane ederek 25 Mayıs'tan itibaren Behdînan'a girdi.(12)

TSK, 5 bini aşkın bir güçle Uludere ve Çukurca üzerinden Haf-

tanin ile Qeşûri dağına doğru harekete geçti. Irak ordusunun Mûsûl kenti ve bölgedeki petrol tesislerini koruyan birkaç birliği de güneyden saldırmıştı. Behdînan kuzeyden Türk, güneyden Irak ordusu tarafından preslenmişti. Anlaşma işliyordu. Saldırıların sonucu kimi PDK üslerinde hasar meydana gelirken, bir Türk askeri ile bir köylü yaşamını yitirdi. Onlarca insan yaralandı. Büyük zarar köylüler görmüştü. Sınırdaki birçok köy boşaltılmış, sakinleri iç bölgelere doğru kaçmak zorunda kalmıştı.

PDK resmiyete ve merkezi düzeyde Türk harekâtına oldukça sert tepki gösterdi. Yapılan açıklamalarda, Türk birliklerin, İran savaşında başarısız olan Irak rejimi tarafından 'kiralandığı' savunuluyor, amacın PDK üslerini vurarak, Kürt hareketine komplo kurmak olduğu belirtiliyordu!(13)

Buna rağmen, TSK birlikleri ilerledikçe, peşmerge güçleri karşı koymadan geri çekiliyordu.

Güney'e giren TSK'ya karşı direnebilmek için karar vermesi gerekenler CUD üyeleri idi. Cephe içinde asıl karar organı olan PDK yönetimi ise, resmi düzeyde 'kiralık' diye nitelediği Türk birliklerine karşı koymamayı tercih etmişti. Dönemin (1983-84) Lak-1 sorumlusu Dr. Cercis Qadir Ceban*, çekilme kararının partiden geldiğini, Güney'e giren Türk ordusuna ateş açanların, "Kürt halkına ihanet etmiş olacağını" söylüyordu.(14)

PKK, TSK harekâtına karşı direnmeyi önermiş, ancak bu PDK tarafından reddedilmişti. Harekât, eyleme geçecek ilk gerilla birliklerinin Botan'a girmeye başladığı günlere rastlıyordu. PKK'nin toplu direnme olanağı ve gücü yoktu.

Türk ve Irak ordularının harekâtı sonucu, PDK geçici olarak sınır şeridinden büyük oranda çekilmişti. PKK'nin burada kendi gücü ve olanaklarıyla daha rahat hareket etmesine neden olan çekilme gerillalar için PDK'li kimi komutanlarla yaşanan sorunların da geçici olarak ortadan kalkması anlamına geliyordu.

TSK'nın Güneyli köylülere yaptığı baskı ve PDK'nin buna di-

* Dûskî aşiretinden olan Dr. Cercis Moskova'da Kürt Dili üzerine doktora yapmıştı. Parti içinde Samî Abdûrahman eğilimli olarak tanınan ve PKK ile ilişkilere önem veren Cercis, aynı zamanda PDK-MK Üyesi idi. Güney'deki milli mücadele ile ilgili eserleri de olan Cercis, Lak-1 (Zaxo, Dûhok, Mûsûl) yöneticiliği sırasında Türk karakolları ile iyi ilişkiler kurmakla ve PKK'ilerden uzak durmakla tanınıyordu.

renmemesi PKK'ye propoganda imkanı kazandırmış ve halkla yakınlaşma imkanı yaratmıştı. PDK'nin bu bölgede artık bir süre önemli bir etkinliği olmayacaktı. Operasyonun yapıldığı zamana kadar bölgede birkaç taraftarı bulunan KUK ve Ala Rizgarî gibi gruplar da buradan tamamen ayrılmıştı.

PDK-PKK İttifakı

Güneyli Kürtler arasında iç çatışmaların, İran ve Irak orduları arasında ise büyük muharebelerin yaşandığı 1983 Temmuz'unda, PDK ile PKK arasında bir dayanışma protokolü imzalandı.

Daha çok İran-İrak savaşındaki dengelerle ilgili olarak, olası bir 'Kuzey Irak işgali provası' niyetiyle Behdînan'a giren Türk ordusunun Saddam yanlısı harekâtı, Tahran rejimini ve PDK yetkililerini kızdırmıştı. Komşuluk ilişkilerinde gösterdiği 'iyi niyete' rağmen, TSK harekâtının perde arkasını görebilen PDK yönetimi, PKK ile bu süreçte bir dayanışmaya gitmekte sakınca görmedi. Birkaç diğer olgu da böylesi bir dayanışmayı gerekli kılıyordu.

PDK'nin, 12 Eylül öncesi Türkiye'de ilişkili olduğu Kürt örgütleri artık ülkelerinde varlık gösteremiyordu. PDK-T dağılmış, yöneticilerinden çoğu ya tutuklanmış ya da ülke dışına çıkmıştı. KUK'un da örgütsel varlığı kalmamış, bu örgütün Güney'e sığınan taraftarları burda PKI ile işbirliğini tercih etmişti. Avrupa veya Suriye'ye çıkabilen diğer örgütler de ancak kendilerine zaman ayırabiliyordu! Yani Türkiye cephesindeki ilişki ağı çökmüş, PDK'nin burada işbirliği yapacağı bir desteği kalmamıştı.

Öte yandan, PDK'nin şimdiye kadar PKK ile bir ilişkisi olmamıştı. PKK, şimdi Behdînan sınırına gelmiş ve savaş hazırlıklarına girişmişti. Güney'e sığınmış diğer örgütlerle ilişkileri iyi olmayan, ancak dost arayan PKK, PDK için TC ile ilişkilerde bir koz da olabilirdi!

'Anti emperyalist' İran ile girdiği Irak karşıtı ittifak ve 1975'te ABD'den yediği dost kazığı, Ortadoğu'daki Sovyet etkisi ve bölgedeki devrimci dalga, PDK'nin söylemde de olsa, 'politik olarak' devrimci saflarda görünmesine yol açıyordu.(8) Yani PKK ile bu açıdan da bir yakınlık sözkonusu idi. Milliyetçilik ve gericilikle suçlanan PDK için, PKK ittifakı bir ideolojik barikat da olabilirdi!

Özellikle Şam ve Beyrut'ta yoğunlaşan ve değişik parçalardan gelen Kürt güçleri arasında burda çeşitli ilişkiler kurulmuştu. Filistin halkının direnişi ile Ortadoğu'daki devrimci dalga da Kürt örgütlerin ilişkisini sıcak tutuyordu. Güneyli Kürtlerin Filistin ve Suriye rejimi ile ilişkileri vardı. Suriye, 1960'larda büyük destek verdiği, hatta Kürt direnişine karşı Gönüllü Baas Taburlarıyla desteklediği Irak rejimiyle ilişkilerini kesmiş, savaşta İran yanlısı tavır almıştı. Dolayısıyla Saddam muhalifi Kürtlerle de ilişki geliştirmişti. Şam rejiminin Ankara ile de önemli sorunları vardı. Türkiye, Arap-ABD çatışmasında Washington yanlısı tavır alıyor, Suriye'deki rejim karşıtı Müslüman Kardeşler örgütünü destekliyor ve Fırat sularını istediği gibi kullanarak Esat rejimine güç anlar yaşatıyordu. Ankara ile mevcut sorunlar, Şam rejiminin ülkesine sığınan Kuzeyli Kürtleri görmezden gelmesine neden oluyordu. Hatta 12 Eylül rejiminin ardından Şam, Beyrut gibi bir 'devrimci kaleye' dönüşmüş, Türk, Kürt ve onlarca ülkeden devrimci ile Filistin gönüllüsü bu kenti mekan tutmuştu.

Suriye'nin bu tutumundan rahatsız olan Ankara rejimi, zaman zaman Suriye topraklarında Kürt güçlerine karşı çeşitli operasyonlar düzenliyordu. 1981'de 6 KAWA'cı ile bunların misafir olduğu aileden 3'ü çocuk 9 kişi sınır kenti Qamişlû'nun Cerniké köyünde Türk kontrgerillası tarafından öldürmüştü.(9) Dönemin Dışişleri Bakanı İlder Türkmen, burdaki Kürt yoğunlaşması için Şam'ın dikkatini çekmek üzere diplomatik girişimlerde bulunurken, Türk istihbaratı da Lübnan ve Suriye'de Kürt ve Ermeni aleyhtar faaliyetlere girişmişti.

Öte yandan, PKK'nin de Güney'de ve diğer alanlarda dostluk kuracağı güçlere ihtiyacı vardı. Ve bunun için çalışıyordu. Bir süre sonra başlayacak savaş için cephe gerisi olarak düşünülen Behdînan önemliydi. Botan'a burdan açılmak gerekiyordu. Savaşçılar ilk dönemler burdan ikmal yapacak, burda dinlendikten sonra alana geçecekti. Ve Behdînan PDK'nin denetimindeydi. Yani PKK açısından da ittifakın böylesi yalın gerekçeleri vardı.

Karşılıklı çıkarların çakışması ve talepler neticesinde PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan ile PDK Lideri Mesût Barzanî arasında, Suriye'nin başkenti Şam'da "PDK-I ve PKK Dayanışma İlkeleri" imzalandı:

1-Başta ABD emperyalizmi olmak üzere, emperyalizme karşı olmak, KUKM'ni ona karşı bir güç olarak görmek ve bu mücadeleyi geliştirebilmek için, yoğun bir çaba içerisine girmek, emperyalizmle çeşitli biçimlerde ilişki kurmak isteyen anlayış ve eğilimlere karşı çıkmak, onları teşhir ve devrimci güçlerden tecrit etmeye çalışmak, emperyalizmin bölgedeki plan ve komplolarına karşı mücadele etmek.

2-KUKM'ni, dünya devrim güçlerinin kurtuluş ve işçi sınıfı hareketlerinin bir parçası olarak görmek, buna uygun ilişki ve ittifaklar geliştirmek.

3-Başını ABD'nin çektiği emperyalist güçler bir yandan bölgesel savaşlar çıkararak, sosyalist ülkelerin içişlerine müdahale ederek, anti emperyalist tavır alan ülkeleri işgal etme tehditleri savurarak, ilerici radikal iktidarları devirmek için plan ve komplolar düzenleyerek saldırılarını sürdürürken, diğer yandan da insanlığın mahvı anlamına gelen bir nükleer dünya savaşı çıkarma hazırlıklarını sürdürmektedirler. Emperyalistlerin dünya savaşı politikasına karşı, sosyalist ülkelerin, emperyalist-kapitalist ülkelerin işçi sınıfı ve demokratlarının safında dünya barışı için mücadele etmek.

4-Bölge halklarının ve aynı zamanda KUKM'nun ve önderliklerinin düşmanı olan faşist Türkiye ve Irak rejimlerine karşı savaşmak, emperyalizm ve bölge gericiliğine karşı mücadelede KUKM'ini, bölgedeki devrimci-yurtsever hareketlerin bir parçası olarak görmek, bunun için başta Filistin UKH olmak üzere tüm halkların devrimci-ilerici güçleriyle ilişki ve ittifaklar kurmak.

5-Emperyalizm ve bölge gericiliğine karşı mücadelede bölge ilerici yönetimleriyle, KUKM arasında çelişme yaratmayacak bir biçimde ilişki ve yardımlaşma içerisine girmek.

6-Esas olarak Kürdistan halkının gücüne güvenmek, bu güce dayanmak ve UKM'nin çıkarları konusunda ilişki ve ittifak geliştirmede bu anlayışı savunmak.

7-KUKM'sini her parçada, o parçadaki, o halka dayalı olarak geliştirmek ve bu mücadeleyi egemenliği altında yaşanılan ulusun proleteryası ve emekçi halkın devrimci demokratik mücadelesiyle stratejik düzeyde ele almak ve bu anlayış temelinde ilişki, ittifak ve cephe kurmak, aktif çalışmak.

8-Esas olarak her örgütün, her partinin kendi parçasında çalışma yapmasını, diğer parçalarda kendine bağlı grup ve güçler oluşturulmamasını ve her parçadaki UK'çular arasında aktif ilişki ve ittifaklar kurma

anlayışını benimsemek, KUM'ni tartışıp belli kararlar alacak olan üst düzeyde toplantılar düzenlemek, böyle toplantılara tüm yurtsever güçlerin katılmasından yana olmak ve bunun için aktif çalışmak, Kürdistan halkının düşmanlarını hedefleyecek ilişki ve ittifak anlayışını benimsemek.

9-Kürdistan'da var olan parti ve örgütler arasında ilişkileri bozacak, düşmanın işine yarayacak ideolojik sürtüşmeler yerine, mücadele ve kurtuluşta birlik olmak anlayışına bağlı kalmak, çeşitli örgütler arasında var olan ya da çıkacak olan sorunları silahlı mücadele ile değil, görüşmelerle ve halkımızın çıkarları doğrultusunda çözmekten yana olmak.

10-Karşılıklı olarak örgütlerin içişlerine müdahale etmemek, parti birliğini zedeleyici davranışlardan yana olmamak, partilerin ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığına saygılı olmak.

11-Yukarıdaki anlayış ve ilkelerin pratik uygulanmasında ortaya çıkacak hata ve yanlışlar karşısında her iki tarafın sorumluları birbirlerine uyarıda bulunmalı, eğer bu uyarı dikkate alınmazsa, o zaman her bir taraf çalışmasında serbest ve özgür olacaktır.

Zafer Kürt Ullusunundur!(10)

Anlaşma metnine göre, PDK sözkonusu dönemde Ankara rejimini "faşist" ve "Kürt halkının düşmanı" olarak niteliyor, kendini "anti emperyalist ve enternasyonalist" diye tanımlıyordu.

Barzanî: PKK, Savaşçı ve Kardeş!

Türk ordusunun sınırdaki harekâtı sürerken, PKK'nin yayın organı Serxwebûn dergisiyle bir röportaj yapan PDK Lideri Mesûd Barzani de, Ankara rejimini "faşist" ve "emperyalizmin bölgede en çok güvendiği dayanak" olarak değerlendiriyordu. Barzani, TSK'nun, Irak'ın çıkarlarını korumak için Kürt halkına karşı harekete geçmesi halinde direneceklerini söylüyordu. CUD'un Ankara yönetimine karşı mücadele eden güçlere yardım edeceğini, PKK hakkında düşünce ve görüşlerinin olumlu olduğunu belirten PDK Lideri, PKK'yi de 'savaşçı, kardeş ve dost' bir örgüt olarak tanımlıyordu.(16)

Ancak, Barzanî'nin sözleri ile PDK ve PKK'nin Behdinan'daki ilişkileri uyuşmuyordu. PKK'li yöneticiler, PDK'yi bu dönemde

PKK'yi parçalamak isteyenlere arka çıkmakla suçluyordu: *Partimi-ze karşı bu faaliyeti doğrudan örgütleyen ve destekleyen PKI'yi kışkırttı, korudu. 1983 yılında PKK direnişi geliştirmeye çalışırken, içerden ve dışardan hücumu uğradı. Hareketimiz bölünmek ve parçalanmak isteniyordu. Binbir emekle ülkeye kadro ve savaşçı aktarıp, halkın kaderini değiştirecek direnişe hazırlanırken, buna karşı duranlar başarısız kalınca ya PDK ya da PKI'ye sığınmıyordu. Bunlar, PKK hakkında bilgi vermek ve hareketi karalamak karşılığında Avrupa'ya gönderiliyordu. PDK kur-nazca davranıyordu, sözde bile kalsa PKK ile dostluk anlaşması vardı, bu nedenle kaçınları taşaron gibi kullandığı PKI'ye yolluyordu.*(17)

15 Ağustos 1984 ve PDK'yle Ayrılan Yollar

PKK, 15 Ağustos 1984'te Siirt'in Eruh ve Hakkari'nin Şemdinli ilçelerindeki askeri üslere saldırarak gerilla savaşını ilan etti. Bu eylemler sonucunda Kürt sorunu, uzun bir aradan sonra, yeniden gündeme geldi.

12 Eylül darbesi, özellikle Kürtlere yönelik sınırsız bir teröre girişmiş, Diyarbakır cezaevinde, darağaçlarında ve dağlarda çoğu Kürt ve PKK'li birçok insan öldürülmüştü. Cuntanın şiddeti ve herhangi bir direnişin olmaması, ülkeyi mezar sessizliğine çevirmiş, en küçük kıvılcım bile kurşunla bastırılır olmuştu.

İlçe baskınları, en azametli demlerini yaşayan ve sözleri 'yasa' olan 12 Eylül generallerinin huzurunu kaçırmış, cuntanın şiddetiyle ezilen halk kitlelerince de şaşkınlıkla karşılanmıştı. Kimse inanamıyordu!

Eylemler, Avrupa'ya sığınan ve Türk solu ile "Sol Birlik" kuran Kürt örgütlerce 'Türkiye'nin demokrasiye geçmesini önleyen etkenler' olarak eleştirilmişti. Değerlendirmelerden; umutların, cuntanın açıkladığı 'demokratikleşme' takvimine endekslendiği anlaşılıyor ve eylemlerin 'demokratikleşmeyi' engellediği savunuluyordu. Bunlara göre, PKK'nin varlığı, Türk ordusunun Güney'e girmesine de yol açıyordu. Bu eleştiriler sesli dile getirilmemekle birlikte Güneyli Kürtlerce de benimseniyordu. Herkes Ankara rejimini, 'faşist diktatörlükle, insanları öldürmekle' suçluyor, ancak rejim karşıtı PKK direnişini de eleştiriyordu.(18)

"Peki Türkiye'ye kim demokrasi getirecekti?" diye soran PKK'li

yöneticiler ise bu eleştirileri şöyle yanıtlıyordu: *Onlara göre Ecevit'li, İnönü'lü Türk burjuva sosyal demokrasisi, hem de generallerin bal-yozu ve Anayasası altında, Kürt halkının ulusal sorununu çözüm olanağına kavuşturacaktı. Bu ahmakça bir beklentiydi. Güney sorununa gelince, Güney'deki güçlerin konumları, direnişsizlikleri, atılıkları, iç çatışmaları, dış güçlere bağımlılıkları ortadaydı. PKK'nin direnişi Türk ordusunun Güney'e müdahalesi için bir gerekçe değil, bir engeldi.* (19)

15 Ağustos eylemleri PDK ve diğer Güneyli güçler tarafından da şaşkınlıkla karşılandı. PKK, onlardan habersiz harekete geçmişti. Onlar böylesi bir eylemlilik beklemiyordu. PDK'nin PKK ile imzaladığı dayanışma belgesi halen geçerliydi. Buna göre PKK'nin desteklenmesi gerekiyordu. Aynı yılın Ekim ayında Şam'da Abdullah Öcalan ile görüşen Mesût Barzanî anlaşmanın geçerliliğini teyit bile etmişti.

Ancak Behdînan'da PDK'nin gayri resmi tavrı daha farklıydı. PDK, Ağustos eylemlerinden sonra PKK'den sınır boyundaki kamplarını kapatmasını istemişti. Türk ordusuyla mücadele güçlerinin olmadığını, erzaklarının Türkiye'den geldiğini, bu nedenle gerillaların Hakkari ve Botan'a göre daha iç bölgelerde, Dersim ve Diyarbakır gibi yerlerde üslenmelerini istiyordu. Bu istekler-CUD adına dayatılıyordu PKK'ye.

PKK'nin Zaxo, Amediye ve Biradost bölgelerindeki aşiretlerle kurduğu ilişki de PDK'yi kuşkulandırmıyordu. Sınır boyunda kaçak ticaretle uğraşan Güney'li Kürt aşiret reisi/tüccarlar da PKK'nin eylemlerinden rahatsız olmuştu. Ticari çıkarları tehlikeye düşmüş, eylemler Türk ordusunun sınırdaki kontrolünü sıklaştırmasına yol açmıştı.

Sorunların başgöstermesi üzerine aynı tarihlerde PKK ile PDK arasında merkezi düzeyde bir toplantı yapıldı. PDK bazı mazeretler öne sürerek toplantıyı bir iki gün ertelemişti. Bu sürede PDK-MK üyesi Dr. Cercîs, İran'ın Urmiye kentinde Türk Konsolosuyla görüşmüş ve PKK toplantısına, bu görüşmenin sonuçlarıyla gelmişti.(20) 12 Eylül cuntasının lideri Orgeneral Kenan Evren sonraki yıllarda Milliyet gazetesinde yayınladığı anılarında, İran makamlarından PDK'ye baskı yapmalarını istediğini, PDK'nin baskısı sonucu da PKK'nin sınırdaki kamplarını kapattığını açıklayacaktı. Türk Genelkurmay Başkanlığı'nın PKK-PDK-I ilişkilerine dair

yaptığı "gizli" tesbitlerde de PDK'nin bu politikası teyit ediliyordu.*

Sınırdaki gerilla hareketliliğinin artması ve 15 Ağustos eylemleri nedeniyle Türk istihbaratçılarının Behdînan'daki etkinlikleri de bu tarihlerde yoğunlaşmıştı. Bunlar, ellerinde PKK'lilerin fotoğraflarıyla sınır bölgelerinde geziniyordu.

PDK, PKK'yle iyi ilişkileri olan Zaxo, Amadiye, Dûhok gibi bölgelerde çalışan kadrolarını da bölge dışına veya İran'a çekmişti. Türk sınırına yakın bölgelerdeki komiteler, aşırı tutucu ve Türk yöneticilere yakın komutanlara devredildi. Sınır boyunca ise Türk karakollar ile artık 'resmî' ilişkiler kurulmuştu. PDK'nin Zaxo sorumlularından Salman Sindi bu ilişkiyi geliştirenlerdendi.

PDK-PKK ilişkileri Eruh ve Şemdinli baskınlarının hemen ardından neredeyse tümünden kesilmişti.

PDK, PKK'ye yönelik açık bir saldırganlıktan kaçınırken, Behdînanlı kimi aşiret ağaları ve CUD üyesi bazı güçleri (PKI) devreye soktu. Buna karşılık PKK'de, PDK karşıtı propogandaya başlandı. Artık, saflar iyice ayrılmıştı.

1984 yılı sonlarında özellikle Hakkari, Siirt, Cizre gibi yerlerde Türkiye Kürdistanı Demokrat Partisi (PDK-T) adıyla PKK'nin anti-propogandasını yapan kimi kişiler ortaya çıktı. Behdînan'ın Türkiye tarafında özellikle Hakkari ve Şırnak'ta PDK'ye yakın aşiretler gerillaya karşı silahlandırıldı. PKK'liler bu gelişmelerde PDK etkisinin veya yönlendirmesinin olduğuna inanıyordu. 1989 yılında Van'da görüştüğümüz Ezdînan ve Alan aşiret reisleri Abdurahman Özbek ile Sadun Seylan gibi korucubaşları, silah almalarındaki PDK/Barzanî faktörünü övünerek anlatıyorlardı. Jirkile-

rin lideri Tahir Adıyaman gibi, bunlar da Barzanîlerle akraba idi. Korucubaşı olmadan önce 6 askerinin katili olarak aranan ve yıllarca kaçak dolaşan Tahir Adıyaman kimi PDK'lilerin de aracılığıyla dağdan indirilmiş ve silah alarak kendini Ankara'ya afettirmişti!

Günler bu şekilde ilerlerken, 1985 yılında Samî Abdurrahman (PDGK) ve Celal Talabanî (YNK) ile Mesût Barzanî (PDK) arasında uzun zaman sonra ilk ilişkiler kurulmuştu. Yıllardan beri kendi aralarında çatışan bu örgütler, 1986 sonlarında güçbirliği yaparak Güney Kürtleri arasındaki iç savaşa büyük oranda son veriyordu.

Ancak bu ittifak, devam eden savaşta daha çok İran ordusunun milisi gibi davranmaktan kurtulamadı. 1985 yılında Lolan bölgesine yığılan İran ve Irak orduları arasındaki kanlı çatışmalarda, peşmerge güçleri Bağdat rejiminin uçak ve top ateşi altında büyük kayıplar verdi.

PKK'ye Karşı Hizba Şûî (PKI)

1984 yılı sonlarında PKK'ye karşı bir politika belirleyen Ankara rejimi, sınıra kalabalık ordu birlikleri yığarak, Pişmanlık Yasası çıkardı ve binlerce köy korucusunu silahlandırarak, özel tim birlikleri oluşturdu.

Ankara, PKK ile savaşırken PDK'yi de kullanabileceği bir silah olarak görmek istiyordu. Öte yandan, PDK de, PKK'yi ikmal ve geçiş bölgeleri için muhtaç olduğu Türk ordusuyla pazarlık için bir fırsat unsuru olarak düşünüyordu.

Sert geçen 1985 kışı, deneyimsiz çok sayıda PKK'li savaşçının yaşamını yitirmesine yolaçmış, savaş deneyiminin yıpratıldığı birkaç gerilla da kaçarak PDK'ye sığınmıştı. Ancak PDK, PKK ile yaptığı protokol nedeniyle bunları kendi saflarına almamış, PKI'ye yollamıştı.

Aynı süreçte kimi gerilla birlikleri de sınırdan geçerken TSK pusularında imha edilmişti. PKK'li sorumlular, bu olayların PDK'li bazı yöneticilerin ihbar sonucu geliştiğini öne sürüyordu.

PDK'nin Lecna Berwarî komutanı 1983 sonbaharında üç Haftanın komutanlarından Salman Sindi'de, 1985 Nisan'ında Şırnak'ın Şikefta Kera muntikasında 8 gerillanın ihbar edilmesinden -ki bu olayda bir gerilla öldürüldü, yedisi yakalandı- sorumlu tutuluyor-

* Türk Genelkurmay Başkanlığı'nın gizli etütlerinde 1983-87 dönemiyle ilgili aynen şöyle deniliyor: b) "PKK militanlarının IKDP güçleri tarafından Irak kuvvetlerine karşı yürütülen silahlı baskınlara zaman zaman katıldıkları yolunda bilgiler elde edilmiştir. PKK ile IKDP arasında bu ittifaka IKDP bünyesinde bazı komutanlar ve aşiret ileri gelenleri karşı çıkmıştır. Yine peşmerge aileleri ile yörede kaçakçılıkla geçinenler de PKK'yi istememişlerdir. Yöredeki bu unsurların PKK'ye tavır almaları TSK'nin Kuzey Irak'a karşı girişebileceği askeri bir harekât endişesinden kaynaklanmıştır.

c) PKK, IKDP ile ilişkilerinin, gerek silahlı kuvvetlerimizin Kuzey Irak'a karşı girişebilecekleri bir harekât sonucu mecbur olarak, gerekse IKDP'nin Türkiye-İrak ve İran yönetimleriyle işbirliğine yönelmesi neticesinde bozulabileceğinden hareketle KYB (YNK) ile tekrar bir ittifak sağlamak üzere zemin arayışı içine girmiştir." (21)

du. Bunların dışında Dûski aşiret reisi Arif Yasîn, Nerweyi aşiret reisleri ile Lecna Heyat sorumlusu Dr. Saîd gibileri de PKK tarafından ihbarcılıkla suçlanıyordu.(22)

PKK'ye yönelik saldırılar ve soğuk savaş 'resmen' başlamıştı. PDK ve özellikle PKI, açıktan açığa PKK'nin anti propogandası yapıyordu artık.

PKK ile Güney'de Hizba Şûî olarak adlandırılan CUD üyesi PKI'nin ilişkileri hiç bir zaman iyileşmemişti. Siyasi olarak fikir ayrılıkları vardı. Türkiye, Lübnan, İran ve Suriye Komünist Partileri ile birlikte hareket eden Hizba Şûî, PKK'ye göre "sosyal şöven" idi. PKI'de PKK'yi "anarşist" olarak niteliyordu. Sovyetler Birliği ile yakın ilişkileri ve Ortadoğu'da neredeyse tek silahlı 'Komünist Partisi' olma özelliği bu örgütün sivrilmesine yol açmıştı.

Ancak PKI'nin Kürt sicili temiz değildi. Daha 1979'a kadar Saddam'la kurduğu ortak cepheye Kürt hareketine karşı savaşmıştı. 1961'de de aynı politikayı izlemiş ve yine Kürt hareketine karşı rejimle işbirliği yapmıştı. Ancak Baasçıların kendilerine her yöneliminde yine "emperyalizmin uşağı ve bölge gericiliğinin uzantısı" olarak nitelediği Kürt hareketine ve Kürdistan dağlarına sığınmak zorunda kalmıştı! PKI, Kürt hareketinin Sovyetçi kanadıyla ilişki kuruyor ve PKK'ye karşı bunlarla birlikte tavır alıyordu. Güney Kürdistan politikasında da Sovyetlerin istediği misyonu yüklenmiş ve Kürt hareketini denetleme görevi üstlenmişti. Kanlı bıçaklı olan PDK/CUD (PDK, PKI, PSKI ve PASOK) ve YNK/CWQD (YNK, PDGK, PKI, Arap Sosyalist Partisi, Irak Demokrat Topluluğu ve BAAS Partisi/Suriye hizbi) ile ayrı ayrı cepheler kurmuş, bunları birbirine kıskırtmak için zaman zaman çaba sarfetmişti.

1979'a kadar "gerici ve emperyalizmin uşağı" diye niteleyerek çatıştığı PDK'yle anlaşmış, bu kez YNK ile çatışmaya başlamıştı. PKI'nin bu politikası PKK'ye ve diğer Kuzeyli örgütlere karşı da işliyordu. PKI, PKK ile sıcak çatışma noktasına gelince, CUD protokolüne dayanarak PDK'ye baskı yapıyor ve gerillaların bölgeden çıkarılmasını istiyordu.

Savaşın ve yaşamın koşullarının ağırlığını taşıyamayan ve özellikle Avrupa'dan katılan kimi PKK'liler de bu süreçte örgütlerinden kaçmıştı. 1985 Nisan'ında halen İsveç'te yaşayan Dersimli Asker adlı bir gerilla kaçarak PKI'ye sığındı. PKK, Asker'in 'savaş

suçu' işlediğini, bu nedenle teslim edilmesini isteyince PKI ile çatışma süreci de başladı. Hizba Şûî, kendilerine sığınanları teslim etmedi ve birçoğuna PKK karşıtı açıklamalar yaptırıp Alman veya İsveç pasaportuyla Suriye ya da İran üzeri Avrupa'ya gönderdi. PKI'ye sığınanlar arasında Süleyman (Baki Karer) ve Nebil'de (Mehmet Oktay) vardı.

Böylece çatışmalar bu bahanelerle başladı. PKI peşmergeleri, 1985 Nisan'ında Haftanîn'de 8 PKK'li kadro ve savaşçıyı pusuya düşürerek öldürdü. 1987'ye kadar süren çatışma sürecinde, 8 PKK'li, 10'dan fazla PKI'li ve bu çatışmalarda PKI'yi destekleyen 5 KUK'çu öldü.

1983 yılına kadar Behdînan'a sığınan birçok silahlı taraftarı olan KUK, bu süreçte PKI ile iyi ilişkiler kurmuştu. Suriye'den PKI için malzeme temin ediyor ve bunları taşıyordu. PKK ile 1980 öncesi giriştikleri çatışmalar, Güney'de de bu örgüte karşı durmalarına neden oluyordu. KUK, bu nedenle PKI-PKK çatışmalarında PKK aleyhtarı tavır takındı. Ülke içi faaliyetlere girişememesi, 1983'te Sosyalist Eğilim kanadının merkezi yapıdan ayrılması ve kadrolarının Avrupa'ya sığınması, bir süre sonra bu örgütün dağılmasına neden oldu.

PKI ile PKK çatışması, Türk tazyiğinden kurtulmak için aslında PDK'nin de işine geliyordu. CUD protokolüne göre, cephe üyesi bir gücün sorununa diğer üyeler de taraf oluyordu. PKK'lilere göre, PDK, PKK'den kurtulmak için PKI'yi çatışmaya kıskırtıyor, hatta bunun için baskı yapıyordu.(23)

PDK, özellikle 1985 Nisan'ındaki olaylar nedeniyle, PKK'nin CUD üyesi PKI'ye saldırdığını iddia ederek, Bosalî Mûhamed Xalit yönetiminde peşmerge müfrezelerini gerillalara karşı harekete geçirdi. Ancak peşmergeler ve komutanları arasında görüş ayrılığı çıkması nedeniyle, bu saldırı gerçekleşmedi. Sindî aşireti üyesi Sadîqé Emer gibi kimi peşmerge komutanları PKK'ye karşı savaşmayı reddetti. Emer, yıllar sonra, 1992'de PKK yanlısı olduğu için PDK'liler tarafından öldürülecekti. Uzun zaman bölgede çalışan PKK'li gerilla ve komutanlar özellikle Sindiler üzerinde yoğun bir etki bırakmıştı.

Bu ilişkiyi bozmak için PKK üslerine yakın bir yerde Sindî üyesi bir çoban vurularak, aşiret gerillalara saldırtılmak istendi. Ancak, tertibin ortaya çıkması nedeniyle Çukurca ve Uludere sınırı

rında yaşayan Sindiler aksi tepki gösterdi.

1983'ün sonlarına kadar sık sık Güney Kürdistan'a gidip gelen gerilla komutanı Mahsum Korkmaz, Sadiqé Emer gibi çok sayıda Sindî mensubunu etkilenmişti. Sadiq'ın yaşlı babası Emeré Salihé Mala Ecem, 1991 yılında Derkar köyündeki evinde, Mahsum Korkmaz ve diğer gerillalarla anılarını anlatıyordu.

Sindiler dışında PKK, Behdînan'da Gulî, Berwarî, Nerweyî, Rékanî ve Lolanî gibi aşiretlerle de ilişki kurmuştu. Özellikle bu aşiretlerin aydınları arasında PKK'yi destekleyenler vardı. Bu aşiretler hiyerarşik açıdan homojen değildi. Aşireti oluşturan bir çok kabilenin eğilimleri değişti. Örneğin Sindiler arasında PDK'liler, PKK'liler veya Saddam yanlısı çeteler vardı. Yine Berwarilerden PDK'li, PDGK'li veya PKI'liler vardı. Ancak bu aşiretlerin tümü Kuzey sınırı ile ilişkili idi. Bir çoğunun o tarafta akrabası veya ticari ilişkisi bulunuyordu. Bu nedenler PKK ile ilişki sağlamaları için yeterli oluyordu.

PDK resmen açıklamamasına rağmen PKK ile ittifakını bozmuştu. PKK'nin Güney'deki çalışmaları yasaklanmış, kimi PKK kadroları hakkında tutuklama kararı bile çıkarılmıştı. 17 Ağustos 1985 günü PKK'li ünlü gerilla komutanı Hamit Avcı Şemdinli-Yüksekova sınırının güneyinde Edîlbé köyü yakınlarında PDK'liler tarafından öldürülerek, cesedi Türk karakoluna teslim edildi.*

* Hamit Avcı, Edîlbé köyü çevresinde konaklayan çadırlarda kalan bir milisin misafiri olmuş ve burada öldürülmüştü. Köy, PKK'nin Miroz kampı civarında idi. Cesedi Türk tarafına atılarak, karakola haber verilmişti. Türk makamları ünlü gerillacı Avcı'yi çatışmada vurdukları şeklinde propoganda yapıyordu

Buna benzer bir olay da 1968'de PDK-Iran'ın başına gelmişti. PDK-I Genel Sekreteri Suleyman Müîni, İran sınırında PDK-I peşmergeleri tarafından yakalanmış ve Melle Müstafa Barzanî'nin emriyle öldürülerek cesedi İran ordusuna teslim edilmişti. Şah ordusu Müîni'nin cesedini günlerce Doğu Kürdistan'ın çeşitli kentlerinde teşir etmişti. Uzun zaman Güney'deki milli direniş sallarında yer alan ünlü eşkiya ve peşmerge komutanı Sadiqé Qeşûrî'de, Barzanîlerle anlaşmazlığa düştüğü için Melle Mustafa'nın emriyle 1963 Temmuz'unda Türkiye'ye teslim edilmiş ve yıllarca hapiste kalmıştı.

PDK Hamit Avcı olayının sorumlusunun İran yanlısı Kürt Hizbullah'ının lideri Şex Muhammed Xalîd'in adamları olduğunu iddia ediyordu. Xalid, Melle Müstafa'nın kardeşi idi. Barzanîler arasındaki çekişmelerde annesi Zibarî aşiretinden olduğu için Mesûta karşı tavır almış, yandaşlarıyla birlikte İran hesabına çalışıyordu. Ancak PDK, Hamit Avcı cinayeti dahil, bu tür hiç bir olayı resmen üstlenmemişti.

1991 yılında Xakurk'ta Mahsum Korkmaz Akademisi'nin bir şubesini açan PKK, buraya Hamit Avcı'nın adını verecekti.

Peşmergeler tarafından sağ ya da yaralı ele geçirilen PKK'li savaşçıların Türk karakollarına teslim edilmesi de artık sıradanlaşmıştı. PDK'nin Lak sorumlularından Dr. Sait Ahmet Barzanî ve Dr. Kemal Kerkûkî gibi kimi komutanlar Türk karakollarıyla ilişkilerini gizlemiyordu.

1985 yılının sonlarında PDK peşmergeleri, Xabûr bölgesinde PKK'nin kış kamplaşmasını önlemek için saldırıya geçti. PKK'nin bölge sorumluları çatışmadan kaçındığı için bölgeden çekilmek zorunda kaldı. Gerillalar artık Türk ordusuna karşı olduğu gibi, PDK pusularına karşı da önlem alıyor ve Behdînan'da da yeraltına çekiliyordu. Çatışmalara karşı çıkan peşmergeler, komutanlarının PKK'ye karşı Türk karakollarıyla anlaşmıştı gizlemiyordu. PKK ve PDK artık çatışan 'düşman' iki gücü. Ankara rejimi de bu süreci hızlandırmak için elinden geleni yapıyordu.

PKI ile PKK çatışması, Şûilerin zayıfladığı ve askeri gücünü iyice yitirdiği 1987 yılına kadar devam etti.*

Türk Uçakları PDK-PKK İttifakını Noktalıyor

PKK ülke içinde eylemlerini arttırıyor, Ankara Hükümeti'nin tüm önlemlerine rağmen gittikçe mevzi kazanıyordu. Devlet kadroları, Kürt sorununu "üç beş eşkiya" teşisiyle yüzeysel olarak algılıyordu. Her eylem sonrası gittikçe güçlenen, güçlendikçe efsaneleşen gerilla hareketi, ikinci yılın sonunda artık rejimin en önemli sorunu olmaya adaydı.

Dersim ve Zilan'ı anlatan karikatürlerde, yenilgiye uğrayıp öldürülen Kürt direnişçilerin kabrini asker süngüsüyle işaret ederek, "Kürdistan muhayilesi burada yatmaktadır" diye alay eden resmi ideoloji, 50 yıl sonra bu 'muhayilenin' kabirden çıkıp yeniden süngünün üstüne yürütmesine anlam veremiyordu!

* PKI aynı yıl, İran karşısında gittikçe zayıflayan Irak rejimine karşı da eylemlerine son verdi. Ve CUD'un da savaşı kesmesi gerektiğini dayattı. Statükonun bozulmaması için de müttefiği CUD güçlerinin rehberlik ettiği İran'ın aleyhine bir kampanya başlatarak esas niyetini gösterdi!

Sovyetler İran'ın savaşı kazanmasını istemiyordu.

1986 yılında, İran orduları düşman topraklarındaki zaferlerini sürdürüyordu. 3 yıl öncesinde olduğu gibi, İran'ın bastırıldığı durumlarda da Türk ordusu devreye girerek dışını gösteriyordu.

Aynı dönemlerde Ankara ve Pentagon'un Kerkük -Müsül planı da altan alta gün yüzüne çıkarıldı. Nabız yoklanıyordu. Türkiye ve ABD'nin, Irak petrollerinin, Basra'nın ve İskenderun-Kerkük petrol boru hattının İran denetimine geçmesine izin vermesi beklenemezdi. TSK, İran'ın müttefiği PDK'yi vurmakla tavrını gösteriyordu. İran'a verilen mesaj, petrolün dokunulmazlığı idi! Gerekçe olarak da PKK gösteriliyordu. Nitekim 1986-87 yıllarında sık sık Saddam rejiminin devrilmesinin an meselesi olduğu, bu nedenle Türkiye'nin bir an önce harekete geçip Kerkük'ü işgal etmesi gerektiği yolunda yorumlar yapılmaktaydı. Türk ordusu ise yorumları aşarak, Sovyet sınırında yaptığı tatbikatların ardından Hakari sınırına 50 bin asker kaydırıyor, Batman havaalanını hizmete açıyor ve olası bir işgalin alt yapısını hazırlıyordu. Dönemin en ilginç gelişmelerinden biri de ABD Savunma Bakan Yardımcısı William Taft'ın sözkonusu senaryoyla ilgili olarak 7 Kasım 1986'da Ankara'ya yaptığı bir ziyaretti. Aynı günlerde ABD'deki politik akademilerde TSK'nın Kuzey Irak'ı işgal edeceği yolundaki öngörüler ders olarak okutulmaktaydı.(24) Türk yetkililerden Kamuran İnan'da bu gelişmelerin yaşandığı günlerde BBC'ye verdiği demeçte utangaçça da olsa, "Dengelerin değişmesi ve İran'ın galip gelmesi halinde, Kıbrıs meselesinde olduğu gibi, başkalarının da söz sahibi olacağını" söylüyordu.

Türk yetkililerin telafuz dahi etmek istememelerine rağmen en büyük korkularından biri Irak'ın çökmesi durumunda Kuzey'inde bir 'Kürt devletinin' kurulması olasılığı idi.

TSK bu kaygılarla harekete geçmişti.

1986'nın 15 Ağustos'unda Uludere-Çukurca hattındaki PDK hedeflerine karşı şiddetli hava saldırılarına girişen Türk uçakları özellikle Heyat bölgesinde çoğu köylü ve peşmerge, 100'den fazla insanın ölümüne neden oldu. 30 uçağın katıldığı bombardıman, TSK'nın tarihi boyunca giriştiği en büyük hava akını idi. Türk kara birlikleri de sınırın sıfır noktasına yakın Güney köylerine girmişti.(25)

PKK gerillaları bu şiddetli saldırıdan birkaç gün önce Çukurca'da 2'si subay 12 Türk askerini öldürmüştü. Resmi açıklamaya göre, operasyon bu saldırıyı düzenleyen grubun takibi amacıyla

yapılmıştı. Dönemin Başbakanı Turgut Özal, neredeyse ad vererek Güneyli Kürtleri tehdit ediyor ve PKK'yi barındırmamalarını istiyordu: *Elerimize karşı işlenen son cinayetlerin gerekli dersi verilmiştir. Umut ederim ki orada başka kimse bunları bundan böyle kendi evlerinde barındırmaz. Biz Türkiye içinde kalanların hesabını görürüz.* (26)

Saldırı aralıklarla sonraki yılda da devam etti. Bunların en şiddetlisi 1987 Mart'ında girişileni idi. 5 Mart'ta Zaxo yakınlarındaki Sinaht, Alans, Oré ve Kisand köylerinin bombalanmasında da, 1 köylü yaşamını yitirdi, birçoğu yaralandı, onlarca ev yıkıldı. Ankara Hükümeti sözcüsü Hasan Celal Güzel, 30 uçağın 9 hedefi bombaladığını açıkladı.(27) PDK Politbürosu 7 Mart'ta yayınladığı bildiriye Türk devletini sertçe eleştirerek, saldırıları "Faşist Saddam rejimini ayakta tutma düşüncesinin yeni bir kanıtı olarak" yorumladı.(28)

TSK'nın bu seferki bahanesi de, 22 Şubat'ta Uludere'nin Taşdelen köyü korucularına karşı girişilen ve 14 kişinin ölümüyle sonuçlanan gerilla eylemi idi.

YNK peşmergeleri de Kerkük-Suleymaniye kentleri arasındaki Pasluce çimento fabrikasına 13 Şubat'ta düzenlediği bir baskında Atilla Çelikel adlı bir Türk mühendisi kaçırmıştı. YNK açıklamasında, TC'nin Kürtlere yaptığı baskıları, Irak'la işbirliğini ve Kürt tutuklulara işkence yapmasını protesto amacıyla mühendis Çelikel'i tutukladığını açıklamıştı.(29) Yanıtını da almıştı!

Ankara aynı dönemde tırmanışa geçen PKK eylemlerinin bedelini İsrail yöntemiyle ödetiyordu! Görünürde saldırının PKK kamplarına karşı yapıldığı öne sürülüyorduysa da operasyonların gerillalara zarar vermesi olanaklı değildi. PKK'nin sınır boyuna dağılmış birkaç kişilik gruplarının bu tür saldırılardan korunması oldukça kolaydı. Belirli kampları ya da yerleşim alanları yoktu. PDK'den de uzak duruyorlardı. Türk uçaklarının radarındaki hedef güç PDK idi.*

* Aynı dönemde Irak rejimi de Kürdistan'daki baskılarını otobildigiçe artırmış, kimyasal gazlar da dahil, kitle imha silahlarıyla yüzlerce Kürt köyünü yıkmaya başlamıştı. Saddam'ın Kürdistan'a Genel Vali olarak tayin ettiği ve Kürtler arasında "Efil Kimyewi" diye adlandırılan Mecid Ali döneminde binlerce insan öldürüldü. Baas rejimi savaşı yitirdikçe Kürdistan'da katliamlara girişmişti. CUD ve Mesûd Barzani dün-

Bütün bu gerçekleri bilen ve Türk saldırılarının ardından yaptığı açıklamalarda bunu dile getiren PDK, buna rağmen 1987 yılının Mayıs ayına gelindiğinde yoğunlaşan Ankara baskıları nedeniyle artık kağıt üzerinde kalan PKK protokolünü resmen feshetti. PKK ile ilişkiler 1984 yılından sonra zaten kesilmiş ve herkes kendi işine bakar olmuştur.

PDK Politbüro'su yayınladığı bildiride, 1983 yılında PKK ile imzaladıkları dayanışma protokolünü, belgenin 11. maddesine dayanarak tek yanlı feshetildiğini açıklıyordu:

1. Protokolde belirtilen ilkelere göre, bölgedeki gelişmelerle, stratejik, politik ve diğer meselelerle ilgili olarak partimiz bilgilendirilmemiştir.
2. Pratiğe ilişkin taktikler ve ortak çalışmalarla ilgili partimizin komiteleri bilgilendirilmemiştir.
3. Partimizin politik çizgisine destek olunmamış, ülke dışında çalışmalarda yardım edilmemiştir.
4. Bir dizi sorun ortaya çıkarılmış, kurtarılmış bölgelerde yaratılan hadiselerle, özellikle sınır boylarındaki güçlere, onların sempatizanlarına, silahlı birliklere, özel olarak CUD güçlerine ve Iraklı güçlere karşı problem yaratılmıştır.
5. CUD'un en üst organının aldığı kararlara önem verilmemiş ve bu kararlar yerine getirilmemiştir.
6. Geçmişten şimdiye kadar, partimizin önderliğine, siyasetine, dostlarına karşı saldırgan bir tutum izledikleri açıktır.
7. Gerek ülkede, gerekse yurtdışında yapılan terörist çalışmalar ile insanları tasfiye ederek ortadan kaldırma eylemleri ve bu eylemlere neden olan anlayışlar, insanlığa ve demokrasiye karşıdır ve KUKM'ne denk düşmemektedir. Bütün alanlarda ve bütün parti örgütlerini ve devrimin kurumlarını alan kararları uygulamaya çağırıyoruz. (31)

Ankara operasyonlardan istenen ilk sonucu almıştı. Yani PDK'nin PKK karşıtı tutumunu açıklaması sağlanmıştı. Nitekim, sözkonusu hava saldırılarının ardından PDK'li yetkililerden Dr. Saîd Ahmet Barzanî, "Türkiye'yi dost olarak görüyoruz. Türkiye'ye

yaya yaptıkları çağrılarda rejimin katliamlarına engel olunmasını istiyordu. Aynı dönemde peşmerge saldırıları da artmış, Behdînan ve Soran'da rejime önemli kayıplar verdirilerek birçok yeni alan kurtarılmış ve Irak ordusuna önemli zararlar verilmişti. (30)

ihtiyacımız var. PKK eylemleri, ilişkilerimizin bozulmasına yol açıyor. PKK'li olduklarını söyleyenler bizim düşmanlarımızdır" diyecekti.(32)

PDK Lideri Mesûd Barzanî ise PKK ile yaptıkları protokolü feshetmelerini daha ilginç gerekçelerle açıklıyordu: "...Bizim elimize PKK'nin bir belgesi geçti. Bu belgede PKK birtakım provakasyonlar gerçekleştirip, TC'nin Irak Kürdistan'ına saldırı zeminini hazırlamayı hedeflediğini belirtiyordu. Buna nedenle kendi önlerinde engel olarak gördükleri PDKI gücünün böyle bir müdahale karşısında tasviyeye uğrayarak, doğabilecek bir boşluğu PKK'nin dolduracağı ve alternatif olabileceği belirtiliyordu... Bu ve benzeri gerekçelerle tahamül sınırlarımızı aştığından protokolü lağvettik... Artık bundan böyle PKK'nin denetimi-miz altındaki bölgelerde varolabilmesi asla olası değildir. (33)

Barzanî, artık PKK'nin Behdînan'da varlık göstermesinin asla, olası bile olamayacağını söylüyordu!

Türk uçakları bu denli etkiliydi.

Enfal ve Yeni Bir Yenilgi

PKK, PDK'nin baskıları sonucu Haftanın'de 1984'ten 1988'e kadar neredeyse tümüyle illegal çalışmak zorunda kaldı. Bu süre içinde genellikle peşmerge hareketliliğinin olmadığı alanları kulanmaya özen gösterdi ve çalışmaktan kaçındı.

Kürt sorunu ve İran-İrak savaşı bölgedeki çıkarları için riskli bir durum almaya başlayınca, daha doğrusu İran'ın açık üstünlüğü belirmeye ve savaşın bu minvalde sonlanması ihtimali belircce, BM Güvenlik Konseyi, ateşkes çağrısında bulundu. İnsan kaynaklarını yitiren ve ekonomileri felç olan taraflar ateşkesi razı oldu.

İrak-İran savaşı bitince, Güney Kürdistan'taki milli hareket ve örgütler bir kez daha yolun sonuna gelmişti!

9 yıllık savaşta acımasız yöntemler kullanan Bağdat rejimi, 16 Mart 1988'de Halepçe'ye attığı kimyasal bombalarla 5000 sivil Kürdü öldürerek yeni bir jenosid gerçekleştirdi. Dünya bu katliama tepki göstermedi. Kürtler bir kez daha insanlığın gözleri önünde kurban ediliyordu. Halepçe katliamından iki gün sonra, yani 18 Mart 1988'de de İran rejimi BM'nin çağrısına uyarak ateşkesi ka-

bul etmişti. Ateşkesten sonra Bağdat rejimi sınırdan çektiği ordu-
suyla Kürdistan'a karşı büyük bir saldırıya girişti. Kur'an'dan
esinlenerek "Enfal"* adını verdiği bu saldırılar sonucunda rejim
hiç bir zaman giremediği Xakurk vadisini bile ele geçirdi. CUD
üyeleri tüm örgütlerin merkez karargahları Xakurk'a kurulmuştu.

* Enfal, Arapça bir kelime. Türkçe'de Fırtına anlamında. Kur'an'da bir sureye de
adını veren İslami bir kavram. Savaşta kafirlerin; mal, can ve namuslarının Müslü-
manlara helat edilmesi anlamında yorumlanıyor.

Saddam ordularının Kürdistan'da başlattığı 'Birinci Enfal' 17.2.1988'de, ikincisi
3.4.1988 tarihinde başlatıldı. Tüm Irak ordusunun katıldığı bu 'temizlik' soykırım-
larında neredeyse tüm Kürt köyleri yakılıp, yıkıldı. Halepçe kenti kimyasal silahlarla
yerle bir edildi. İran savaşında bile kutanılmayan kitle imha silahları Kürtler üzerinde
denendi. Kadın, çocuk, genç, ihtiyar binlerce Kürt öldürüldü, onbinlercesi kaybedildi,
Arap topraklarına sürüldü. Yüzbinlerce insan Türkiye, İran ve Suriye sınırlarına kaçtı.
Onbinlercesi bu ülkelere sığındı ve yıllarca buralardaki toplama kamplarında kaldı.

Irak ordusunun ilk kitle kıyımlarından biri 1983'te Soran'da yapıldı. Quştepe kö-
yü çevresinde zorunlu ikamete tabi tutulan Barzan aşiretinin eli silah tutan 8000 erke-
ği Saddam güçleri tarafından bilinmeyen bir yere götürülerek öldürüldü. Bunların aki-
beti ile ilgili bilinen tek şey, Saddam'ın 1988'deki bir TV konuşmasında, "hakettikleri
yere gittiler" şeklindeki sözleri idi. 'Hakettikleri yer' ise mezardı! Saddam 1983'teki
Barzan katliamıyla 1983-84 yılındaki peşmerge saldırılarının intikamını almıştı.

Irak ordusunun bu operasyonları sırasında özellikle Soran bölgesinde yaklaşık
1000 Kürt kızı da kaçırılarak kaybedildi! Bunların büyük bölümünün Körfez ülkele-
rindeki zenginlere satıldığı veya Iraklı üst düzey yetkililere 'hediye edildiği' sonra-
dan ortaya çıktı. Körfez savaşı sırasında Kuveyt'e giden kimi Kürtler, kadın ve kız-
larını orada buldu. Bunlar para karşılığında zengin Araplara satılmıştı.

1988'de İran'la sona eren savaştan sonra Saddam rejimi bütün gücü ile Kürdis-
tan'a yöneldi. "Kafir" ilan ettiği Kürtlere yönelik soykırıma girişti. Halepçe başta ol-
mak üzere birçok kent ve kasaba kimyasal silahlarla yerle bir edildi. Binlerce insan
öldürüldü. 4000'den fazla köy ve kasaba haritadan silindi.

Saddam rejimi İran'la giriştiği sekiz yıllık savaşın acısını Kürtlerden çıkarıyor-
du. Ve tüm bunlar dünyanın gözleri önünde yapılıyordu. Başta İran olmak üzere
YNK ve PDK'nin işbirliği yaptığı tüm müttefikler bu sahneyi kıydan izlemekteydi.
Oysa Halepçe katliamından iki gün önce İran ordusu YNK peşmergeleri ile birlikte
bu kenti ele geçirmişti!

Kürt Hükümeti Enfal'deki kayıpları tesbit etmek için 1992'de bir komite kurdu.
Başkan Mirze Eziz, yaptıkları araştırmalarda, Enfal sırasında 182.000 insanın öldü-
rüldüğünü -veya kaybolduğunu- tespit ettiklerini söylüyor. Ancak sürekli yeni kayıp
haberleri alıyorlar. Kaybolanların çoğu toplu halde öldürülmüştü. Bunların bir kısmı
Duhok'ta dört toplu mezara gömülürken, büyük bir bölümü de Arap topraklarında
katledilerek cesetleri dozerlerle toprağın altına atılmıştı.

Kürdistan İnsan Hakları Derneği yöneticilerinden Avukat Mehmet Salih Ame-
di'de, Enfal'de öldürülen on binlerce kişinin ismini tesbit ettiklerini, 25 bininin fotoğ-
rafını bulduklarını söylüyor.

Kürt peşmergeler 9 yıl boyunca öncülük yaptıkları İran orduları
tarafından yine 'sahipsiz' bırakıldı ve tamamen dağıldı. Kürt dire-
nişi bir kez daha bitmişti.

Oysa Talabani 1987 yılının sonlarında, yani yenilgiden daha
birkaç ay önce yaptığı açıklamalarda, önümüzdeki yıl, yani
1988'de Suleymaniye'de basın toplantısı yapacağını söylemiş ve
zaferi müjdelemişti!(34) Liderlere göre hareket zaferin eşliğinden
dönmüştü. Ancak kendilerini olayların öznesi sayma yanlısına
düşükleri çok geçmeden anlaşılacaktı.

Halepçe'nin kabusuyla arkalarındaki kimyevi canavardan ka-
çan sivil yığınlar, aç ve perişan halde İran ile Türkiye sınırlarına
vurdu. 100 bini aşkın Güneyli Kürt Türkiye'ye, yüzbinlercesi de
İran'a sığındı. Türk sınırlarından geçebilenler, 4 yıl boyunca Di-
yarbakır, Muş ve Kızıltepe'deki kamplarda yaşam mücadelesi
verdi. Birçok PDK ve YNK yöneticisi ile peşmerge komutanı ya
Türkiye ile İran'a sığındı ya da Irak ordusuna teslim olarak çeteci-
liğe başladı.

Bu yenilgiden sonra bölge uzun süre tümüyle boş kaldı.
PDK'nin boşalttığı alanlara yerleşen PKK ise, sınırdan giderek güç-
leniyor ve artık sökülemeyecek kadar kök salıyordu.

Ölü Doğan PKK-YNK İttifakı

Talabani, 1984'te (El Cephe Wataniye Qewmiye Dimokratiye /
Ulusal Demokrasi ve Vatan Cephesi) CWQD'den ayrıldı. Sad-
dam'la giriştiği otonomi pazarlığında da anlaşma sağlayamayın-
ca 1985 yılında CUD'a yakınlaştı. Celal Talabani'ye göre Sad-
dam'la yaptığı bu görüşmelerden sonuç alınmasını Türkiye
engellemişti. TC, görüşmeler sürecinde Irak'a baskı yapmış, Kürt-
lere otonomi verilmesi durumunda, YNK'nin kendi sınırlarındaki
Kürtleri de kışkırtacağını, bunun da Kürtlerin bağımsız bir devlet
kurmasına yol açabileceğini belirterek, otonomi verilmesine engel
olmuştu.*

YNK'nın Irak rejimiyle işbirliği arayışları CWQD'in fiilen sona
ermesine neden oldu. Cephenin diğer üyeleri bu ilişkiyi onaylamı-
yordu. Bu nedenle zaten başından beri işlevsiz olan CWQD dağıl-
dı. YNK dışında i diğer ortakların ise kayda değer bir gücü yoktu.

YNK ile CUD arasında ilk ilişkiler İran'ın arabuluculuğuyla kurulmuştu. Mayıs 1986'da CUD üyesi PASOK ile PSKI, YNK ile ortak bir bildiri yayınlandı. PDK ile YNK'nın 8 Kasım 1986'daki uzlaşması da hemen ardından geldi.(36)

Uzun süre devam eden Güney'deki iç savaş böylece sona erdi.

Ancak PDK/YNK yakınlaşması Güney hareketi için çok anlamlı değildi. Sadece iç çatışmalar durmuştu. Taraflar yine birbirine güvenmiyor ve ortak amaç için ortak bir strateji oluşturamıyordu. Herkes bulunduğu alanda İran ordusuna öncülük yapmaya devam ediyordu. 1985-88 arası böyle geçmişti.

PDK ile yaptığı ittifagın bozulması PKK'yi YNK ile ilişki kurmakta daha da serbest kılmıştı. Esasında YNK ile PKK'nin arası hiç bir zaman bozulmamıştı. Ancak iyi de sayılmazdı. Bu, iki örgütün birbirinden uzak bölgelerde konumlanmasından da ileri geliyordu. 1980'den beri Güney alanında ve aynı yıllardan itibaren Lübnan ve Suriye'de iki örgüt yöneticileri arasında çeşitli görüşmeler yapılmıştı. Öcalan ve Talabani Suriye ve Lübnan'da defalarca biraraya gelmişti. Ancak PKK'nin PDK ile yaptığı protokol özellikle 1984'e kadar YNK ile ilişkilerinin alt düzeyde seyretmesine neden oldu. Karasungur cinayeti de YNK'ye güvensizliğe neden olmuştu. PDK ile 1987 Mayıs'ında ilişkilerin resmen kopması sonrasında PKK, Güney'deki zeminde zorlanmamak için YNK ile ittifak koşulları aradı. YNK'da böyle bir işbirliğine açıldı. Bu amaçla Kasım 1987'de PKK'li temsilciler ile YNK Lideri Celal Talabani arasında yapılan görüşmeler bir süre kesintiye uğradıktan sonra 1988'in Mayıs'ında yapılan bir protokolle sonuçlandı. Aynı

* Talabani'ye göre sözkonusu dönemde Sovyetler Birliği, Irak rejimine, Kürtlere otonomi vermesi konusunda telkinlerde bulunmuş, Izvestiya gazetesi, YNK-Bağdat görüşmeleri için "olumlu" diye yazmıştı. Fransa'da Saddam'a "Kürtlerle anlaşın" demişti. Buna karşılık ABD, Irak'tı "YNK'nin otonomi alması durumunda sizinle ilişkilerimiz bozulur" diye uyarılmış, TC, Saddam'ı petrol boru hattını kapatmakla tehdit etmişti.

Otonomi görüşmeleri sırasında Saddam, Talabani'ye PKI, YNK ve BAAS arasında bir cephe kurulması önerisinde de bulunmuştu. Bu öneriden, PKI'nin rejimle ilişkili olduğu sonucu çıkıyordu. Talabani, ABD'nin görüşmeler için olumsuz tavır takınmasına neden olarak, PKI ile YNK'nin Sovyetlerle olan dostluğunu gösteriyor ve bu güçler arasında işbirliği gelişmesi durumunda Irak'ın Sovyet etkisine gireceğinden endişe ettiğini belirtiyordu.(35)

günlerde PDK, YNK, PKI, PASOK, PDGK ve PSKI'de biraraya gelerek Kürdistanı Cephe'yi kurdu. Kürt güçleri arasında gelişen bu birlikler, bu halkın en acılı dönemine rastlamıştı. Bağdat rejimi, Kürdistan'ı karış karış yakıyordu.

Enfal sürecinde, yani Güney hareketinin yenilgisi sürecinde PKK ile YNK arasında 1 Mayıs 1988'de ittifak yapıldı. Protokolü PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan ve YNK Genel Sekreteri Celal Talabani imzalamıştı.

PKK-YNK Protokolünün metni şöyle idi:(37)

-Düşmanın azgın saldırılarına karşı koymak ve halkımızın ulusal direniş hareketini geliştirmek için ciddi bir mücadele vererek, bu savaşı zaferle taçlandırmanın uygun zeminini hazırlamak, bunun için bütün ulusal güçleri birleştirmek ve bunlardan ulusal düzeyde (parça ve genele has) cephe oluşturmak, bu cephele arasında koordine, işbirliği ve ortak mücadeleyi geliştirmek için çalışmak.

-Her parçada devrimci silahlı mücadeleyi geliştirmek, tasfiyeci, bölücü eğilim, akım ve anlayışlara karşı aktif mücadele etmek.

-Hakim ulusların gerçek devrimci, demokratik güçleriyle sıkı ilişkiler geliştirmek ve aktif dayanışma içine girmek.

-Örgütlerimiz her şeyden önce barış ve kardeşlik ilişkilerine zemin hazırlamak için; kişi, grup ve örgütler arasındaki çelişkilerin bir yana bırakılmasını, var olan çelişkileri uzlaşmaz çelişkilere dönüştürme yerine görüşme ve tartışmalarla giderilmesini, basın ve benzeri kampanyalarla yapılan suçlama ve didişmelerin durdurulmasını, halkımızın kurtuluşu için devrimci silahlı mücadeleyi ve kitlese direnişleri geliştirmeyi uygun görürler. Bu nedenle de tüm ulusal güçleri direnişe çağırılmakta, bunu sağlamak için de görüş alışverişi, yoldaşlık ve yüksek sorumluluk ruhu ile tartışarak sorunları çözümlenme, aralarındaki anlaşmazlıkları bir yana bırakma ve devrimci silahlı direniş mücadelesine katılma yönünde çaba sarfetmeye davet ederler.

-Halk kurtuluş savaşını ve kitlese devrimci silahlı direniş mücadelesini ulusal demokratik hareketimizin ve halkımızın umutlarını en uygun ve en doğru yöntem olarak kabul eden örgütlerimiz, mücadelenin en üst biçimi olan bu savaşımı azimle sürdürmeyi ve geliştirmeyi esas almaktadır. Bu hususta Kürdistan çapında bir güçbirliği yaratmak için, Kürdistanlı bütün güçleri de bu yaklaşımı benimsemeye ve uygulamaya çağırırız. Ayrıca örgütlerimiz ekonomik, siyasal ve kültürel mücadele

biçimlerini de kitlesel mücadeleye paralel olarak geliştirmeye çaba sarfedeceklerdir.

–PKK ile YNK, yabancı işgalci güçlere ve her türden gericiliğe karşı gerekli savaşı geliştirmek için tüm ulusal güçlerin birleşme, ittifak ve ilişki geliştirmelerinin gerekliliğine kesinlikle inanmaktadırlar. Doğru temellere ve kurallara dayanmayan ilişkilerin güçlendirilerek devam ettirilmeyeceğine inanan PKK ve YNK örgütleri, bunun için geliştirilecek ilişkilerin karşılıklı olarak örgütsel, siyasi ve ideolojik bağımsızlığa saygı ve birbirlerinin içişlerine karışmamanın ve Kürdistan'ın her parçasının kendine özgü koşulları dikkate alınarak, ilişkilerde bu temelde bir yaklaşımın esas alınması gerektiğini kabul etmektedirler.

–Sömürgeci düşmanlarımız Kürdistan'da gelişen ulusal direniş ve bağımsızlık mücadelemizi bastırmak, dünya kanuoyu ve halkımızın gözünden düşürmek için birçok karalama ve suçlamalarda bulunmakta, şu veya bu gücün ajanlığıyla veya terörizm iddialarıyla karalamalarına haklılık kazandırmaya çalışmaktalar. Bu durumu da gözönüne alan örgütlerimiz, sömürgeci düşmanların başvuduğu bu tür asılsız iddia ve kampanyaları kabul etmeyerek, mahkum etmeyi ve ulusal kurtuluş mücadelesinde, Kürdistan'daki her sınıf ve tabakanın desteğini kazanmayı gerekli görmektedir.

–Kıyasıyla bir savaşın yaşandığı bu dönemde düşmanın elinde koz olabilecek her türlü hareket ve davranışlardan kaçınmayı gerekli gören örgütlerimiz, tüm Kürdistanlı güçlerin bu hususta dikkatli davranmalarını; aynı zamanda sömürgecilerin ülkemizdeki vahşi uygulamalarına karşı birlikte tavır belirlemenin zorunluluğunu vurgulamaktalar.

–Sonuç olarak, faşist sömürgeci güçlerin en azgın biçimde halkımızı ve ulusal direniş mücadelemizi yok etmek, toplumumuzu gerilikler içinde tutarak, ulusal bağımsızlık ve özgürlükten yoksun bırakmak istedikleri, bu anlamda da her türlü yol ve yöntemleri deneyerek, kapsamlı karşı devrimci savaşı yürütükleri bilinmektedir. Mevcut durumu ve olası gelişmeleri derinliğine irdeleyen ve son derece ciddi olan bu durumun bilincinde olan örgütlerin ulusal kurtuluş sürecinin bir gereği olarak Kürdistan'ın kurtuluşunu kendilerine bağlı sayan kişi, grup ve örgütlerin aralarındaki çelişkileri ideolojik mücadele ile gidermeye, halka karşı sorumluluk duymaya ve bu esri ile silahlı mücadele başta olmak üzere, direniş temelinde her parçada hedeflenen cepheleri oluşturmaya ve genel bir ulusal cephenin kurulması için uygun zemini hazırlamaya çağırılmaktayız.

–Ayrıca halkımızın tüm ulusal devrimci–demokrat güçleri, özellikle de Türk ve Arap devrimci–demokrat güçleri ile dayanışma içerisine girmesine, ortak düşmana, emperyalizme ve bölge gericiliğine karşı kendi kaderlerini özgürce tayin etmesine ve istediği yaşam biçimini seçmesine sonuna kadar onay veren örgütlerimiz, sıraladığımız bütün hususlarda bu ittifak protokolünü imzaladılar.

Ancak, PKK ile imzaladığı potokolün hemen ardından ABD'ye giden Talabani basına yaptığı açıklamalarda PKK'yi silahlı mücadelesini durdurma konusunda ikna edebileceğini söylüyordu. Oysa YNK Lideri imzaladığı belgede silahlı mücadeleyi yükseltmekten söz etmişti. Talabani'ye göre, Batı Kürtlere ilgi gösterirse Kürtler silahtan vazgeçecekti.(38) Mam Celal, silahlı direnişin yenilgiye uğraması üzerine artık diploması kartını masaya sürüyordu! Bu gelişme silahlı mücadeleyi esas alan ve komploya çekilmekten kuşkulanan PKK'nin tepkisini çekmişti.(39)

1989'un 14–15 Ekim tarihlerinde Paris'te Fransız Hükümeti'nin himayesinde toplanan Kürt Konferansında da Talabani aynı tavrı sergilemişti. YNK Lideri, konferans konuşmalarında silahlı mücadeleye fazla itibar etmediğini gösteriyordu.(40)

PKK/YNK ittifakı ölü doğmuştu. PKK'liler Talabani'yi kendi sırtlarından Türk Hükümeti ve CIA ile pazarlığa oturmakla suçluyordu. Böylece iki örgüt arasındaki ittifak daha başından kağıt üzerinde kalmaya mahkum olmuştu.

PKK ile Güneyli Kürtlerin ilişkisi uzun süre böyle devam etti. Dağlarda peşmerge etkinliği büyük ölçüde kırılınca gerilla ile de sorunları olmuyor ve zaman akıp gidiyordu. Bu süre içinde çıkan en önemli sorun, 1989'da altı PDK'linin PKK tarafından öldürülmesi idi.

Güney Kürtleri ülke içi mücadeleyi bir yana bırakmış, çabalarını diplomatik etkinliklere ve Saddam'ın Kürtlere yaptığı zulmü dünyaya duyurmaya ayırmıştı. Oysa Saddam'ın şikayet edildiği Fransa ve Almanya, bu Kürt katilini en çok destekleyen ülkelerin başında geliyordu. Halepçe, Almanların Saddam'a sattığı kimyasal bombaları taşıyan Fransız ve Sovyet uçaklarınca kavrılmıştı.

PKK ise, ülke içinde savaşın dozunu gittikçe artırıyor ve bu oranda da güçleniyordu. Artık Behdinan sınır boylarındaki Türk karakolları da hedef olmaya başlamıştı.

Gerçekleşemeyen Ulusal Birlik Rüyaları ve 1991 Ayaklanması

SSCB ve Doğu Avrupa ile birlikte reel sosyalizmin çöküşü, ABD ve müttefiklerini dünyanın tek hakimi durumuna getirmişti. ABD, 'Yeni Dünya Düzeni' ile yerkürenin haritasını tek başına biçimlendirme kararıydı.

Reel sosyalizmin yıkılmasıyla on yılların statükosu da sarsılmıştı. Ulusal sorunlar alevlenmiş, Balkanlar, Kafkaslar, Ortaasya vb. birçok bölgede milli ve etnik boğazlaşmalar başlamıştı. Bu olaylar ABD'ye sorunlu bölgelere müdahale bahanesiyle bu ülkelere yerleşme olanağı sağlıyordu.

Benzeri kavgaların hiç sonlanmadığı Ortadoğu, kayıtsız şartsız ABD hakimiyetinin yaşama geçirilmek istendiği yerlerin başında geliyordu. Saddam rejiminin 2 Ağustos 1990 günü Kuveyt'i işgal etmesi, ABD için Ortadoğu'da düşlediği müdahaleye bahane oldu. BM Güvenlik Konseyi'nin de onayıyla Irak ordusuna saldıran ABD, Bağdat rejimini bozguna uğratmıştı.

Savaş sürecinde ABD saflarında yer alan Ankara, sonraki dönemde diyetinin ödenmesini bekledi. Bütçe açığı trilyonlara ulaşan ANAP Hükümeti ve Özal, Müsül-Kerkük petrollerinden pay ve PKK'nin bölgeden çıkarılması gibi hayaller besliyordu.

Körfez Savaşı Güney Kürtleri için tarihi ve yeni bir fırsattı. Bu fırsatın değerlendirilmesi durumunda önemli kazanımlar elde edilebilirdi. Yeni süreci değerlendiren PKK, Kürt güçlerini krizden yararlanmaya ve ulusal birliğe davet etmişti.(41)

Diğer Kürt güçlerinde de böyle bir birlikçi eğilim başgöstermişti.

1991 yılının Şubat ayında PKK, Irak Kürdistanı Cephe (PDK, YNK) ve PDK-İran temsilcileri arasında 'ulusal birlik' bağlamında çeşitli toplantılar düzenlendi. Bunun sonucunda, Ulusal Cephe Hazırlık Komitesi oluşturuldu.(42) Komite, Kürtlerin birliği için yeni bir umuttu.

Ancak Kürt kavminin talihi ve tarihi birbirine benziyordu. Birincisini başkaları tayin ederken, ikincisi de yine onlar yazıyordu. Yine böyle oldu. Gelişen süreçte ortaya çıkan yeni manzaralar birlik çabalarının bir tarafa bırakılmasına yol açtı. Değişik parçalar-

dan Kürtler arasında ilk kez yapılan bu kapsamlı görüşme, Güneyli liderlerce rafa kaldırılmıştı. Irak'ta gelişen yeni süreç, 'daha sorumlu' daha doğrusu 'ABD'ye karşı sorumlu' politikalar gerektiriyordu.

Müttefiklerin Bağdat'taki koltuğunu bırakmamakta ısrar eden Saddam rejimini içten çökertip devirme çabaları bağlamında, Mart 1991'de Güney ve Kuzey Irak'taki Şiiler ile Kürtler ayaklandırılmıştı. Kürdistan'daki ayaklanmanın motoru, ayaklanmadan bir

* 1991 Newroz'unda Büyük Ayaklanma

Körfez Savaşı sonrasında Güney Kürdistan'da ilk serhildan İran sınırı yakınındaki Ranya kentinde başladı. 5 Mart'ta başlayan bu ayaklanma sıradan insanlar ile rejim güçleri arasında çıkan bir çatışmayla gelişti. 4 Mart'ta bir grup genç ile birkaç Irak askeri arasında çıkan kavga ertesi gün büyük bir halk ayaklanmasına dönüştü. Birçoğu rejimden aldığı silahlarla Türkiye'deki koruculara benzer görevler yapan aşiret milisleri, zayıflayan ve güçten düşen askeri birliklere saldırınca, güçlü bir direnişle karşılaşmadı. Ranya'da ayaklanmanın başarıya ulaşmasıyla birlikte güçlü bir yayın yapan YNK'nin Dengé Gelé Kürdistan Radyosu'nun heyecanlı çağrısı 7 Mart'ta Suleymaniye kentini de ayaklandırdı. Spiker Ferhad Sengawi 'nin ateşli ajitatif uslubu özgürlüğe susamış insanlara büyük güç veriyordu. 6 Mart'ta kentteki resmi binalara yönelik başlayan peşmerge saldırısına halk da katıldı. 7 Mart'a kadar süren çatışmalarda kent bütünüyle Irak askeri birliklerinden temizlendi. Resmi kurumlar tahrip edildi. Ayaklanma öncesi halkın en fazla ürküntü duyduğu yerlerden biri olan Irak istihbaratına ait 'Emne Sureke' binasına saldıran kent sakinleri binayı içindeki onlarca gizli polisle birlikte ateşe verdi. Suleymaniye serhildanından sonra sıra Erbil'e gelmişti. Irak rejimi Erbil'de 10 Mart günü sokağa çıkma yasağı ilan etti. Kentteki askeri ve mülki erkan, sokağa çıkma yasağının yararlanarak Erbil'den kaçtı. Bu arada, Saddam yanlısı Kerim Xan Biradost, Ömer Sürçi ve Qadir Beg gibi aşiret çete reisleri 10 Mart gecesi ellerindeki silahları halka dağıttı. Ve ertesi sabah saatlerinde Dengé Gelé Kürdistan Radyosu'nun da yayımlandığı şifreli mesajlarla serhildan başladı. Üç saat süren ayaklanma sırasında rejim yanlısı yaklaşık 200 kişi öldürüldü. Irak'ın kentte konulan 2. Ordu'suna bağlı yaklaşık 50 bin asker teslim oldu. Erbil'deki ayaklanmadan 2 gün sonra peşmergeler İran'dan geldi.

Suleymaniye ve Erbil halkı özgürlüğüne ulaştıktan sonra Kerkük'ü kurtarmak için harekete geçti. Ayaklanma sonrası teslim olan Irak ordusundan çok miktarda silah ve araç ele geçirilmişti. Halk 12 Mart'ta Kerkük'e saldırıya başladı. Irak'ın en büyük 2. askeri havaalanının bulunduğu Kerkük, 19-20 Mart tarihleri arasında düştü. Ülkenin en büyük petrol tesislerine sahip bu kentte çıkan çatışmalarda çok sayıda Kürt öldü. Irak ordusu da büyük kayıplar verdi. Çatışmalar sırasında sokaklar ceset dolmuştu. Kentte giren Kürt güçleri asker ölümlerini çiğneyerek geçiyordu. Kerkük'teki Türkmen, Süryani ve Arap çoğunluk ise ayaklanmaya katılmamıştı. Kerkük'ün ele geçirilmesinden önce kent sakinini birçok Kürt, Erbil ve Suleymaniye gibi komşu yerleşim birimlerine sığınmıştı. Kürt nüfusunun azalması nedeniyle kentten düşmesi uzun sürdü. Arap sınırındaki Xaneqîn, Maxmûr, Ketar, Kîrî, Sadîya,

gün öncesine kadar Saddam'ın ordu milisi olan Kürt aşiretler idi.*

Irak ordusunun Kürdistan'dan sökülmesinden sonra, bölgenin yönetimine el koyan ve artık 'iktidar' sahibi olan PDK ile YNK,

Tüxzurmatû, Dûbis, Hewice, Kerac, Şexan ve Sinar gibi kasabalar da ayaklandı. Soran tamamıyla kurtulmuştu.

Behdînan bölgesinde ayaklanma daha geç başladı. Amediye, Sersing gibi kentlerde başlayan serhildanlar 15 Mart'ta Dûhok'a yansıdı. Serhildan ile kurtarılan Dûhok'tan sonra Zaxo'da Saddam ordusundan temizlendi.

Rejimin elinde Kürt toprağı olarak sadece Mûsul kalmıştı. Erbil ve Suleymaniye halkı Mûsul'u da kurtarmak için harekete geçmeyi tasarlıyordu.

20-22 Şubat'ta sağlanan ABD-İrak ateşkesinden hemen sonraki gün Irak'ın Güneyinde Şiilerin çoğunlukta olduğu Basra, Nasiriye, Kut, İmara, Semava, Necef ve Kərbela gibi kentlerde de ayaklanma başlamıştı. Bozguna uğrayan BAAS ve istihbarat birlikleri ayaklanmalara karşı küçük direnişler göstermiş, ancak bölge Şiilerin eline geçmişti. Sözkonusu bölgede ABD'nin koyduğu uçur yasağı da uygulanıyordu.

Ayaklanma sürecinde Kürdistanı Cephe peşmergelerinin birçoğu İran'da idi. Ental'de gücü ve komuta kademesi çöken, Türkiye, İran ve Suriye'ye sığınan Kürt kuvvetleri tamamen dağınmıştı. Mesûd Barzanî, Celal Talabani gibi liderler örgüt yöneticileriyle birlikte İran ve Suriye'ye sığınmıştı. Ental sonrası Zelê ve Newzeng gibi İran sınırındaki bölgede üslenen YNK'nin 1989'da yeniden örgütlenme için giriştiği çabalar sonuç vermemişti. PDK ve diğer Kürt örgütleri de aynı durumdaydı. Ayaklanmanın başlamasından birkaç gün önce Kürdistanı Cephe kentlere gönderdiği temsilcileri aracılığıyla 'müsteşar' denilen çete liderleriyle görüşerek, Saddam rejiminin savaşta ABD tarafından kırılacağına, bu nedenle rejimden desteklerini çekip ayaklanmaları halinde afedileceklerini bildirmişti. Bağdat rejimine karşı Kuveyt harekâtının başlamasıyla birlikte YNK radyosu da halka ve çete reislerine ayaklanmayla ilgili şifreli mesajlar yayınlamıştı.

Büyük Göç

Ayaklanmanın başlamasıyla birlikte Irak uçaklarına uçur yasağı koyan ABD, yasağa uymayan birkaç Irak uçağını düşürdü. Ancak Kürdistan ve Güney Irak henüz kurtarılmışken, ABD, Irak'ın 'İnsani amaçlı helikopter uçuşlarına müdahale etmeyeceğini' açıkladı. Bu açıklama Saddam için işaret oldu. ABD Saddam'ın istediği mesajı vermişti. ABD'nin bu tavrı Kürt ve Şiileri büyük düş kırıklığına uğrattı. Onlar kendilerini ayaklanma için kışkırtan 'Haci' Bush'un bu kararını anlamakta zorluk çekiyordu. Oysa Bush, kışkırttığı ayaklanmaların nereye varacağını artık kestiremiyordu. Saddam'ın düşmesi an meselesiydi, ancak onun yerine geçecek adamlar hazır değildi. Bu nedenle denge korunmalı ve ayaklanmalar bastırılmalıydı.

İşareti alan Saddam hemen çalışmaya koyuldu. Şiileri kırmakla başladı işe. Kərbela ve Necef'te kurulan 'kasaphanelerde' binlerce Şii katledildi. Şii kırımının sonlanmasından sonra Kürdistan'a yöneldi. Önce Kerkük'e saldırdı. Burda sayıları da oldukça az olan sivil Kürtler, peşmergelerle birlikte 3-4 gün direnebildi. Ancak Saddam'ın uçak, helikopter ve gözü dönmüş devrim muhafızlarıyla başlattığı saldırılara karşı fazla direnemediler. Kentte çoğunluk halinde bulunan Türkmen, Asûri ve

Ulusal Cephe çalışmalarından da çekildi. Kürt birliği hayali böylece bir kez daha gerçekleşmeden sonlandı. Keza, Talabani'de Ulusal Konferans için 1991'in Mayıs'ında, "Kısmetse artık özerk Kürdistan'da yaparız" diye konuşuyordu.(44)

Ancak görünürde ulusal birlik Kürtlere 'kısmet' olmayacaktı!

Araplar direnişe de katılmamıştı.

Kürt bozgunu ve büyük göçü Mart'ın son günlerinde Kerkük'ten başladı ve 30 Mart'ta Erbil'e sıçradı.

Saddam güçleri, Giwer, Kerkük ve Maxmûr'dan Erbil'e doğru saldırıya geçti. 31 Mart'ta, devrim muhafızları, uçaklar ve toplar sabah saatlerinde Erbil kent merkezine girdi. Kent merkezi top ateşine tutuldu. Peşmergeler aynı gün sabah saatlerinde Irak uçaklarına karşı güçlü bir direniş sergiledi. Hava saldırıları sonuçsuz kaldı. Ancak 30 Mart'ta Erbil'in güneyinde konumlanan peşmerge güçleri düzlük arazide ordularına karşı direnemedi geri çekildi. Özellikle Qûştepe çatışmasındaki yenilgi halk arasında paniğe neden oldu. Ve göç başladı.

Genç nüfus savaşmak için kentte kaldı. Hepsinin silahı vardı, ancak bu güce komuta edebilecek bir önderlik yoktu. Çatışmalarda bozguna uğrayan peşmerge güçleri de 31 Mart'ta dağılarak, ailelerini kurtarma derdine düşmüştü. Söz konusu tarihte Kürdistan'da peşmerge ve ayaklanmacı güç kalmamıştı. Herkes canını kurtarma telaşında idi. YNK'nin MK üyesi, Erbil komutanı ve sonraki dönemin Başbakanlarından Abdûllah Resûl Kosret bile, ailesi ile birlikte kaçarken yanında tek bir koruması bile yoktu.

Güney Kürdistan'lı bir yazar, Güneyli Kürt önderliğin sözkonusu tarihte, ayaklanmayı sahipsiz bırakarak bir kez daha dağılmasını, "O sıralarda hırsızlık yapmakla meşguldüler" diye açıklıyordu.

600-700 bin nüfuslu Erbil kenti halkının büyük bölümü kaçtı. Kente kalan ve ele geçirilen çoğu genç 5 bin Kürt rejim birlikleri tarafından imha edildi. Saddam güçleri yakaladıkları insanları kurşuna dizmiş, hastahanelerde buldukları yaralıları pencereleden atmıştı. Irak uçakları kentten uzaklaşan ve içinde sivillerin bulunduğu araç konvoylarını Selaheddin ve Coysancax yollarında napalmla yakıyordu. Saddam'ın emrine göre, "Kürt giysileri içindeki herkes öldürülecekti." Uçaklardan atılan bombalar sonucu ekili tarlaların içinde ölen yüzlerce insanın cesedi aylar sonra bulundu.

Erbil'deki Mamel Qir mezarlığında, üstünde "Büyük göç döneminde öldürüldü" yazılı binlerce mezartaşı hala ayakta duruyor.

2. BÖLÜM

Erbîl-Ankara İlişkileri

YNK Lideri Celal Talabani Türkiye'ye ilk kez (gayri) resmi olarak 8 Mart 1991 günü ayak bastı. Mesûd Barzani'nin danışmanı Mûhsin Dizayî ile birlikte Suriye Havayollarına ait bir uçakla İstanbul'a gelen Talabani'nin görüştüğü ilk Türk yetkililer MİT Müsteşarı Teoman Koman ile Dışişleri Müsteşarı Büyükelçisi Tugay Özçeri idi.

Ankara Palas otelinde yapılan görüşme gizli tutuldu. MİT ve Dışişleri ile yapılan bu görüşmelerde alınan 'olumlu' kararlar ve işbirliği sözü gizli görüşmenin açıklanıp meşrulaştırılmasını gerektirdi. Bu nedenle dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Moskova'ya giderken uçakta gazetecilere Talabani'nin Ankara'ya geldiğini açıkladı.

Bu ziyaret belli bir Kürt politikası olan tüm güçleri harekete geçirdi. ABD Ankara Büyükelçisi Morton Abramowitz bile, Talabani'nin gezisi üzerine Türk hariciyesiyle görüşmüştü.

13 Ocak'ta Ankara'ya gelen İngiltere Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı David Gore, Türk yetkililer ve Talabani arasında arabuluculuk yapıp randevu ayarlamıştı.(1)

İşin ilginç Talabani, Ankara'da MİT ile görüşürken, Güneyli Kürtler 3 gün önce ayaklanmaya başlamış, görüşmenin gerçekleştiği gece de Suleymanîye kentini ele geçirmişti!

Güney'deki bu gelişmelerden ve 'iktidar' sahibi olduktan son-

ra, Celal Talabani ile Mesut Barzani, artık ayan beyan Ankara turlarına başlamışlardı.

Bu ziyaretlerin ilkinde PKK temkinli bir dil kullanırken kendi sırtından pazarlık yapılmasına izin vermeyeceğini belirtiyordu.(2) PKK'ye göre Güneyli liderler TC'nin oyununa gelmemeli ve Ankara'ya güvenmemeliydi.

Ancak ayaklanma ile göç dönemini yeni atlatan ve ambargo altında inleyen halkın durumu kötü idi. Ankara'dan yardım isteniyordu. Celal Talabani'nin ziyareti böylesi bir süreçte başlamıştı. İyi komşuluk ilişkilerinin ve karşılıklı çıkarların korunacağı belirtilen protokollerin yapılmasından sonra, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ünlü 'Kürt hamiliği' söylemi de başlamıştı. Özal, Kürt liderler aracılığıyla Kuzey Irak'ı ilhak edip Musul ve Kerkük petrollerine el koymayı hayal ediyordu. ABD tarafından da desteklenen bu plana göre Türkiye sınırları içinde kalan Kürtlere de kısmi özerklik verilecekti! Kürt liderlerin yanı sıra, petrol yataklarına yakın topraklarındaki aşiret reisleri ve Türkmen temsilciler de Ankara'ya çağırılıp işbirliği imkanları araştırılıyordu. Ankara bu çalışmalarını doğal olarak İran ve Suriye gibi, bölgeyle ilgili hesaplar yapan diğer güçleri de gözetenek yapıyordu. İran'da, Irak'taki Şii nüfusu kullanarak dengelerin dağılması halinde müdahale hazırlıkları yapıyordu.

Ankara turlarından biri HEP Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın'ın öldürüldüğü günlere rastlayan Talabani, Kuzeyli kardeşlerinin bu acılı günlerinde Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu'nu ziyaret ediyordu. Aynı süreçte YNK ve PDK'ye, Ankara'da büro açma olanağı da verilmişti.*

Birincisi dışında Kürt liderlerin Ankara ziyaretlerinde PKK aleyhtarı sözler söylemeleri adetten olmuştu. Bu sözlere Türk basınında özellikle genişçe yer veriliyordu. Ziyaretler tekrarlanıp ilişkiler sıklaştıkça, PKK karşıtı sözler de yoğunlaşıyor ve dozajı art-

* Celal Talabani, Ankara'ya geldikten yaklaşık bir ay sonra da Bağdat'a gitti. Kürt kasabı Saddam'ı Arap geleneklerine uygun olarak dört kez öpen YNK liderinin diplomatik anlayışına göre, herkesle her şart altında görüşüldü! Bağdat rejimi, YNK liderinin Saddam'a sarılarak onunla öpüşmesini defalarca TV'lerde göstermişti! Talabani, Saddam'la en son 1983'te özerklik görüşmeleri sürecinde görüşmüş, ancak anlaşamayınca direnişe başlamıştı. Sonraki günlerde Barzani dahil Güneyli diğer Kürt liderleri de Bağdat'ta Saddam'ı ziyaret edecekti.

tırılıyordu. Kürt liderler artık PKK'nin kendi topraklarından çıkması gerektiğini, aksi takdirde zorla çıkarılacağını söylemeye başlamıştı. "PKK'nin Irak'ta işi ne?" diye soruyorlardı.(3) Buna karşılık PKK, Talabani ile Barzani'yi ihanet içinde olmakla ve kendi sırtlarından politika yapmakla suçluyordu.(4)

Ankara yönetimi, bu ziyaretler sürecinde, Celal Talabani'ye diplomatik pasaport da vermişti. Talabani, 11-12 Haziran'da İstanbul'da yapılan Sosyalist Enternasyonal'a katılmak üzere geldiği Türkiye'de yaptığı açıklamada, Ankara rejimi ve PKK ile ilişkiler konusunda Mesut Barzani ile tam bir görüş birliğinde olduklarını söylüyordu. "PKK'nin yerinde olsaydım, bir sene süreyle silahlı mücadeleyi bırakır, bir süre diyalog yolu arardım" diyen YNK lideri, "Biz Türkiye'de olsaydık, özerklikten bile vazgeçerdik" bonkörlüğünde bulunuyordu.(5) Türk yöneticilerle görüşmelerinde samimi pozlar veren Talabani'nin ziyaretlerindeki ilginç tavırlarından biri de, Türk ve Kürt gazetecilerle görüştüğünde kullandığı çifte usluptu. Öncekilere yaptığı açıklamada, PKK aleyhine keskin ifadeler kullanırken, berikilerle daha yumuşak bir üslupla konuşuyordu! Öyleki tepkilerin yoğunlaşması üzerine, Türk basınının kimi sözlerini çarpıttığını bile söylemek zorunda kalmıştı.(6)

Aynı günlerde PDK Lideri Mesut Barzani'de, PKK'ye ilişkin açıklamalarında, "Bizim PKK ile ilişkimiz yok. PKK Türkiye Kürdistan'ında. Ne yapıp ediyorsa, bizimle ilgisi yok" diyor ve Talabani ile "her konuda mutabık" olduklarını söylüyordu.(7)

İlişkiler geliştikçe, bağlantılar ve ortak işler de geliyordu. Türk istihbaratı, Zaxo'dan başlayarak örgütlenmeye başlamış, buna karşılık Güneylilere kimi ekonomik yardım veya kolaylıklar gösterilmeye başlanmıştı. Güney'in dünyaya açılan tek kapısı Türkiye üzerinden geçen Habur idi. Ve Ankara bu avantajını oldukça iyi değerlendiriyordu.

YNK, PDK ve Diyarbakır'daki Asayiş Bölge Komutanlığı arasında ortak askeri ve istihbarat komisyonları da kurulmuştu. Düzenli toplanan bu komisyonlar 'sınır güvenliği' ve PKK'nin Güney'den çıkarılması üzerinde çalışıyordu. Bu doğrultuda Duhok, Zaxo, Erbil ve Salahaddin gibi kentlere Türk istihbarat uzmanları ve kimi subaylar yerleşmişti. Sınırdaki, Türk karakollarıyla yeniden işbirliğine giren peşmerge komutanları, bu faaliyetlerini gizlemiyordu.

Ankara'nın önemli sorunları vardı. Kürt sorunu gittikçe büyüyordu. Gerilla hareketi hesapların tam aksine, gittikçe genişlemiş ve Türkiye'de sistemin krizi haline gelmişti. Önce Botan, Mardin ve Amed, ardından Serhat ve Dersim bölgeleri adım adım önemli oranda denetimden çıkmaya başlamıştı. Savaş kimi kentlerin kapısına da dayanmıştı. Gerilla hareketi artık tabur düzeyine çıkmış ve aynı düzeydeki hedeflere saldıran bir güç haline gelmişti. PKK'nın Güney Kürdistan'da gelişen fiili durum karşısındaki yeni tavrı da 'Botan-Behdînan Savaş Hükümeti' idi. Buna göre Behdînan sınırı eylem alanı kapsamındaydı.(8)

PKK, bu süreçte yeni bir taktikle de, sınır karakollarına saldırıyor ve kısa bir süre içinde onlarca karakol ve sınır hedefi vuruyordu.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 70 yıllık klasik "vur-yönet" politikası çok kısa vadeli başarılar haricinde, karşı tepkiyi daha da tırmandırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Ankara'da siyasi bir reçete ve bunu düşünebilecek yetenek ile cesaretle bir lider yoktu. Sistem namluların zoru ve ordunun bekçiliğiyle ayakta tutulmaya çalışılıyordu.

İçerideki Kürtler "vurulup-yönetilecekken" dışarıdakiler de "vurularak-yönetilecekti." Ankara'ya muhtaç Güneyli Kürtler, sınırda önemli bir gücü olan PKK ile vuruşturulabilirdi! Talabani'nin, bir süre sonra kendisine katılacak Mesût Barzanî ile birlikte sürdürdüğü Ankara ziyaretleri 1992 yılına bu minvalde taşınyordu.

Güneyli Kürtlerin mevcut durumu ve tarihi deneyimleri de bu işe uygundu. Ya da böyle olacağı varsayılyordu. Çünkü başka seçenekleri görünmüyordu. Ankara'nın bölgeyle aşinalığına bir neden daha vardı. Kerkük ve Mûsul çevresinde yaşayan Türkmen nüfusla ilgili iddialar Kürtlere karşı kulanılıyor, Mûsul'un statüsü ile ilgili Cumhuriyet döneminden kalan tezler de, zaman zaman bir tehdit unsuru olarak hatırlatılıyordu.

Güneyli Kürtlerin Türk sınırları içinde konumlanan Çekiç Güç'e olan ihtiyaçları da onları Ankara'ya mecbur kılmaktaydı. Talabani'nin en uzun Ankara ziyaretleri Çekiç Güç'ün görev süresinin bitimine yakın başlıyordu! 8 Haziran 1992'de PDK'li Xoşyar Zibarî'nin de katıldığı böylesi bir ziyaretin sonucunda, Çekiç Güç TBMM'nin 28 Haziran'daki oturumundan "uzatmayla" çıkmıştı.

1992 Sonuç Alma Yılı!

1991 yılının yaz ve 1992'nin kış aylarını Güney sınır şeridini bombalamak ve zaman zaman kısmen işgal etmekle geçiren TSK, 1992 baharından itibaren sonuç alıcı planlar uygulamaya başladı. Ankara, öngördüğü büyüklükte bir 'kardeş kavgasına' girmeyi 'şimdilik' göze almayan ve bunun için yeterli hazırlıkları olmayan PDK ile YNK'yı ikna etmek için 'hızlandırıcı yöntemler' kullanılıyordu! Bu yöntem hava bombardımanları ve ordunun sık sık Güney topraklarına girmesiydi. Öyle ki, Melle Mûstafa'nın doğduğu köy olan Barzan bile bombalanmış ve 'yanlışlık' olduğunun söylenmesi gereği bile hissedilmemişti.

Güney Savaşı öncesinde Türk ordu birliklerinin Behdînan'a yönelik en büyük harekâtı 6 Mayıs 1992'de başladı. Binlerce komando, özel tim ve köy korucusu, Hakkari'nin Çukurca ve Şemdinli ilçesinin değişik kesimlerinden Güney topraklarına girdi.(9)

Harekât öncesinde helikopterlerin sık sık inip kalktığı Çukurca'ya binlerce komando ve özel tim yığıldı. Operasyona katılmaları için yüzlerce korucu toplandı. Ancak birçoğu 'istifa' tehdidiyle operasyonlara katılmayı reddetti. Çınarlı, Kavaklı ve Çayırılı mıntakasından Behdînan'a girmeyi bekleyen komandolar, korucuların operasyona katılmayı redetmesi üzerine sıfır noktada bekledi. Işıklı karakolunda da bekletilen komando birlikleri, Hakkari Alay Komutanlığı'ndan korucusuz gidip gitmeme yönünde emir bekledi.

Türk askeri Kürt işbirlikçisi olmadan hareket edemiyordu!

Üzümlü, Kırkdokuz, Kavuşak ve Çığlı'dan Güney'e giren birlikler ise, ilk gün yaklaşık beş kilometre ilerlerken kayda değer bir çatışma olmamıştı. Operasyon Behdînan'ın Metîna ve Zap mıntakalarında yoğunlaşmıştı. Genelkurmay sözcüsü konuyla ilgili soruları "Operasyon yapılmışsa bile yazmamalısınız" şeklinde yanıtlarken, YNK Ankara Temsilcisi Serçil Qazaz, "Bilgimiz dışında bir operasyon yürütülüyor" diyordu.

Çukurca ve Şemdinli'nin sınır kesiminden yapılan kara operasyonları ilk üç günden sonra hava saldırısıyla devam etti. Zivé ve Karegul mıntakalarını havadan bombalayan uçaklar Çukurca ilçe merkezi ve civar köylerin üzerinden alçaktan uçarken heyecana

neden oluyordu. Sarsılan birçok evin camları kırılırken, halk olası bir bombardımana karşı dışarıda bekliyordu! Bu bombardımanda uçak ve helikopterler 'kendi' sınırları dahilini de vurarak sivilleri öldürüyordu. Uludere'nin Mijîn ile Balat köyleri yakınlarında 4 Mayıs'ta helikopterlerin taradığı köylü kafilesinden 12 yaşındaki Hayat Tunç ile 10 yaşındaki Bişar Bilen yaşamını yitirmiş, çok sayıda köylü de yaralanmıştı.⁽¹⁰⁾

Ordu birlikleri, Uludere sınırındaki Qesrok ile Çukurca sınırındaki Geliyé Feqî mıntıkasında ise 7 kilometre ilerledi. Yüzlerce asker de 5 Mayıs'ta, Şemdinli'nin Yeşilyurt köyü civarında sınırdan içeri girmişti. Geçiş yollarının gerillalarca mayınlanması üzerine birlikler rahatça ilerleyemiyordu.

Harekât sürerken, gerillalar 15 Mayıs'ta Uludere'nin Taşdelen (Nîrex) ve Işıkveren (Bileh) sınır karakollarına saldırdı. Yaklaşık 200 askerin bulunduğu Taşdelen karakolu, sabaha doğru basılmış, öğlen saatlerine kadar süren saldırıya dayanamayarak düşmüştü. Diğer saldırılar taktik amaçlıydı. Resmi açıklamaya göre asker kaybı 29 idi. Gerçekte onlarca askerin yaşamını yitirdiği ve gerillaların video kasete de aldığı Taşdelen eyleminin görüntüleri Türkiye'de yayınlanınca ses getirmiş, ancak İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, 'kaset montaj' diyerek zevalli kurtarmaya çalışmıştı.

TSK'nın son yıllardaki en şiddetli operasyonları sürerken, Güneyli Kürt örgütleri de kimin iktidar olacağına karar vermek için seçime gidiyordu.* Aslında TSK operasyonunun seçim dönemine rastlaması sadece bir tesadüf değildi. Ankara yönetimi, bir anlamda Kürt seçimlerinde oy kullanıyordu! Oyun rengi; TC'nin istemi dışında gelişebilecek durumlara müdahale edeceğini gösteriyordu! Behdînan'da Türk bombardımanı sürerken, Kürt seçmenler

*Türk bombardımanı altında yapılan seçimler

19 Mayıs 1992'de yapılan seçimlere 1 milyona yakın seçmen katıldı. Seçimler de 11 parti ile 4 lider adayı yarıştı. Liderlerin tümünün Kürt olmasına karşın, seçimlere katılan partilerden 4'ü Hristiyanların temsilcisi idi.

Seçimlere katılan partiler 'değişik' eğilimleri temsil ediyordu. Yekîtiya Niştîman-perweré Kurdistan (YNK) / Partiya Zahmetkêşé Kurdistan, Partiya Demokrat a Kurdistan'a Irak (PDKI), Partiya Sosyalistên Kurdistan'a Irak (PSKI) / Partî Sosyalistên Kurdistan (PASOK), Partiya Demokrat a Gelé Kurdistan (PDGK), Partiya Qomunîsté Irak (PKI), Hizbî İslâmî, Filehé Kurdistan'a Yekbûyî, Filehé Demokrat, Hereka Demokrat a Asûrî, Kildanê Asûriye Demokrat gibi parti ve gruplar pusulalarda kayıtlı olarak seçime girdi. 164 sandıkta 982 bin oy kullanıldı. 5'i Hristiyan, 105 parlamen-

sandık başına toplanmıştı.

Mayıs'ın ilk günlerinde başlayan TSK operasyonları neredeyse rutinleşmişti. Ordu birlikleri, Güney'de kendi sınırındaymış gibi davranıyor, istedikleri an karşıya geçiyor, uçaklar eğitim yapar gibi sınır bölgesini bombalıyordu. Gerillalar sınır bölgelerindeki hedeflere saldırdıkça daha çok başvurulan bu 'rutin çalışmalarda'

ter betirlendi.

Sandık başlarında gözlemci olarak sadece tabanca taşıyan bir müttefik askeri ile her partiden birer temsilci bulundu. Seçimden iki gün önce propaganda yasağı kondu.

Mayıs ayının başlarında Şaqlawa yakınlarında PDK-YNK yanlıları arasında meydana gelen ve birkaç kişinin ölümüyle sonuçlanan bir çatışma aile kavgası olarak örtbas edildi. PASOK Lideri Dr. Mahmut Osman'ın Dûhok'da yapmayı planladığı miting PDK yanlılarınca engellendi. YNK müdahale ederek Osman'ın konuşmasını sağladı.

Seçimler iki ay içinde iki kez ertelendi. Son ertelemeye neden olarak gösterilen "mürekkep krizi" Kürt liderler arasındaki güvensizliğin dışı vurumu idi. Mükerrer oy kullanmasını engellemek için kollara sürülen mürekkebin silindiği ve bu durumda hile yapılabileceği, özellikle YNK Lideri Celal Talabanî tarafından ileri sürülmüş ve bu nedenle seçim 48 saat ertelenmişti. PKK, seçimlere dair özel bir politika geliştirmesine rağmen, "dış güdümlü liderlerin halkın temsilcisi olamayacağı" yönünde görüş bildirdi.

Oy verme işleminin başladığı gün PDK Lideri Mesûd Barzanî, Selaheddîn'de, YNK Lideri Celal Talabanî'de Qeleçola kasabasında oy kullandı. Seçim sandığına bin kişilik bir kalabalık ile gelen Mesûd Barzanî oy kullanırken bu olayın kendileri için "tarihi bir an" olduğunu belirtti.

Behdînan'da PDK, Soran'da YNK önde gitti.

Kürt liderler, seçimlerden önce Suleymanîye kentinde bir araya gelerek, "seçim sonuçları ne olursa olsun" itiraz etmeyeceklerine dair söz vermiş ve Kur'an'a el basmışlardı.

Seçim sonucunda, Hizbî İslâmî yüzde 5, PDGK, PKI, PASOK/PSKI toplam yüzde 5.5, PDK yüzde 46, YNK ise yüzde 44 oranında oy aldı. Ancak küçük partiler yüzde 7 barajını aşamadıkları için aldıkları oy YNK ve PDK arasında bölüştü. Böylece YNK ve PDK 50'şer milletvekili çıkardı.

Asûrîlerin seçimi ise ayrı sandıklarda yapıldı. Onlar için ayrılan sandıklarda, YNK ve PDK listelerinden 1'er, Hareka Asûrî listesinden ise 3 milletvekili seçildi.

Irak rejimi, "Batılı oyunu" olduğunu ileri sürdüğü seçimleri yasadışı ilan etti. Kürt liderler ise seçimin meşru ve yasal olduğunu, 1970 Anlaşmasına dayandığını ileri sürerek Kürt halkının kendi kaderini tayin etmesi gerektiğini savunuyordu.

Seçimler sonucunda PDK ve YNK, hükümet dahil, tüm devlet yönetimini yarı yarıya bölüştü. Hükümetin kurulmasından sonra YNK, seçim ittifakı yaptığı Zahmetkêş'e kendi kontenjanından 1 Bakanlık verdi. Asûrî ve PKI'ye de birer Bakanlık ayrıldı. İslâmî Hareket'in kabul etmediği Diyanet Bakanlığı ise seçimlerden sonra kurulan Yekgirtin'e verildi. Diyanet Bakanlığı Yekgirtin'in PDK'ye katılımı nedeniyle tekrar PDK'ye geçti. Zahmetkêş ise 2. Başbakan döneminde kabineden ayrıldı.

düşen uçaklar da oluyordu!*

26 Mayıs 1992 günü Çukurca'ya bağlı Üzümlü (Deştan) karakolunun tahribiyle sonuçlanan gerilla saldırısıyla birlikte sabah saat 05.00 sularında, Diyarbakır ve Van'dan kalkan Fantom uçakları ile Cobra helikopterleri Güney Kürdistan'da çeşitli sivil hedefleri bombaladı.(12)

Türk savaş uçakları ve helikopterlerinin bombardımanında Berwarî, Serzeren ve Bédihî köyleri ile Kanîması'deki çadırlar isabet almıştı. Hava saldırısında Milet Xalit Hesen(8), Nezar Remez-an(11) ve Serhat Ahmet(6) adlı çocuklar yaşamını yitirirken, Mer-yem Zeydan (55), Şivan Xalit(10), Şerwan Muhamed(6), Adil Piroz(52) ve Heyran Hasan(30) yaralanmıştı.(13)

Saldırıda bombalanan bir PDK karakolu da ağır hasar görmüş, ve karakol komutanı Heyran Hesen'de yaralanmıştı. Ankara, Güney Kürtlerine derslerini veriyordu! Daha doğrusu PKK'yi bölge-den çıkarmanın yollarını gösteriyordu.

PDK karakol komutanı Heyran Hesen Dûhok Azadî hastane-sinde olayı şöyle anlatıyordu: *Sabah saat 4:30 sularında uçak sesleriyle uyandık. Alçaktan uçuyorlardı. Biz nasıl olsa bizi tanıyorlar, burada Karker (PKK) olmadığını biliyorlar, bize bir zararları olmaz diye düşünerek karakoldan dışarı bile çıkmadık. Ancak bir süre sonra bizim karakolu bombalamaya başladılar. Uçaklar tam dört kez alçalıp bomba bıraktı. Biz beyaz bezler salayarak düşman olmadığımızı anlatmaya çalıştıkça onlar üstümüze bomba attı.*

PDK Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî, saldırıyla ilgili olarak Türk Hükümeti'ne başvurduklarını ve alacakları yanıtı göre hareket edeceklerini söylerken, bombalanan sivil yerleşim birimlerinde

* 1992 kışının bitmesiyle birlikte Türk uçakları, Xakurk'daki gerilla kamplarını düzenli aralıklarla bombalamaya başladı. Öyle ki, Diyarbakır'daki 2 Taktik Ana Üssü pilotları, kahvaltı öncesi üniformalarını kuşandıktan sonra uçaklarına atlayıp bombalarını Xakurk'a bırakıyor ve çaylarını soğutmadan evlerine dönüyordu! 1 Temmuz'da yapılan bu rutin bombardımanların birinde düşürülen bir Türk uçağı oldukça gürültü kopardı. Xakurk kampını bombalarken, gerillalar tarafından açılan ateşle düşürülen, 62-716 kuyruk nolu bu F-104 fantom uçağının enkazı ve pilotların cesedi öte tarafa kalmıştı. Uçağın gerilla kampının üzerine düşüş nedenini açıklayamayan Ankara, Güney Kürtlerinden enkazı ve pilotların cesedini istiyordu. Yeni Ülke muhabiri Sait Arısoy'un 15.7.1992'de Şemdinli yakınlarındaki Dürjî mıntıkasında görüntülediği enkaz, Karker dağındaki bir gerilla kampına 700 metre uzaktı. Köylüler enkazın önemli kısmını katırlarla taşıyarak İran'a geçirip satmışlardı. Gerillalar da, bir pilotun çevreye dağılmış cesedinin parçalarını toplayarak görmüşü.

dört kişinin öldüğünü, üç kişinin yaralandığını açıklıyordu.

Sık sık hava saldırılarına hedef olan Serzeren ve Türe adlı sınır köyleri bu bombardımandan sonra boşaltıldı.

YNK Zaxo Kürdistanî Cephe Komite Üyesi Celalet Taha Mazhar, YNK olarak, Türk saldırısının durdurulması için BM'ye bir mektup gönderdiklerini söyleyerek saldırıların amacını, "Türk Hükümeti'nin amacı bizi PKK'yle savaştırmak. PKK'ye eylemlerini köylerimizden çok uzaklarda yapması yönünde çağrıda bulunacağız. PKK'ye karşı savaşmayacağız. Ancak onlara yardım edecek durumda da değiliz" diye tanımlıyordu.

PDK Lideri Mesûd Barzanî'de, "TC kendi sınırlarını koruma gücüne sahiptir. Ancak biz bütün sınırı koruyamayız. Bombalamaları kabul etmiyoruz" diyordu.

Türk ordu birliklerinin bombardımanları ve PKK'li gerillaların saldırıları bu süre içinde karşılıklı bir tırmanış gösterdi. Gerillalar sadece 24 ile 29 Haziran tarihleri arasında Güney sınırında Şemdinli'nin Ziné, Uludere'nin Betonçeşme ile Hakuz Taburu ve Silopi'nin Ballıkaya karakollarını vurmuştu.(14) Türk ordusu da buna karşılık, her eylemin ardından Güney topraklarında misilleme yapmayı rutin tepki haline getirmişti. Ara sıra da 29 Haziran'da Şemdinli'de olduğu gibi kendi sınırları içindeki köylüleri de vuru-yor ve gerillaya böyle karşılık veriyordu!*

Artık böyle olacaktı. Güney'in sınır şeridi tümüyle hedef haline gelmişti.

* Şemdinli'nin Ortaklar, (Bigalté) köyü 29 Haziran günü sabah saatlerde Türk savaş uçakları tarafından bombalandı. Çoğunluğu korucu ailelerinden 6 kişi öldü, 25 köylü de yaralandı. Kaymakam Seyfullah Hacimüftüoğlu ilk açıklamasında bombardımanı milliyeti belirsiz kamuffajlı bir uçağın yaptığını söyledi. Daha sonra yapılan resmi açıklamalarda ise bombardımanı yapan uçakların TSK'ya ait olduğu kabul edildi, ancak bunun "yanlışlıkla" olduğu öne sürüldü. Aynı bölge 11 Temmuz'da da bombalanmış, bu olayda da 2 kişi ölmüş, 21 kişi yaralanmıştı. (15)

Güney Savaşı'nın Fitili Ateşleniyor

Güney Savaşı'nı başlatmayı planlayan güçler, bunun için geriye sayma işlemini 27 Haziran 1992 günü saat 17.00 civarında başlattı. YNK'nın Zaxo Komitesi üyelerinden Sadiqé Emer bu tarihte öldürüldü. İlçeye 5 km. uzaklıkta bulunan Derkar nahiyesindeki evine giden Emer, yol kenarında parkeden bir araçtaki dört kişi tarafından pusuya düşürülmüştü.

O, Behdînan'da PDK yanlıları dışındakilerce sevilen bir insandı. Öldürülmesinden bir gün sonra da Güney Kürtleri, hükümetlerini ilan etti!*

Emer'in öldürüldüğü haberinin yayılmasıyla Zaxo ve çevre yerleşim birimlerinde gerginlik başgösterdi. PDK cinayeti üstlenmemesine rağmen, Sadiq'in "cahş" olduğu yolunda propoganda yapıyordu.** Amaç cinayete tepki gösterilmesini engellemek ve

* Güney Kürdistan'da yapılan seçimlerin ardından oluşturulan Meclis'te süren görüşmeler sonucunda 28 Haziran'da hükümet kurulması ve bakanlıkların paylaşılması konusunda görüş birliğine varıldı.

Hükümet: Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Eğitim, Sağlık, Ziraat, Turizm, Sanayi-Üretim, Kanunlar, Belediyeler, Din-Diyanet, Kültür, İnsan Hakları ve Ulaşım gibi 15 bakanlıklı bir kabineden oluşturulmuştu.

Uzun süren tartışmalardan sonra kabinenin dağılımı da şöyle oldu: Dışişleri, Savunma, Maliye, Kültür ve Ziraat Bakanlıkları, Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (YNK), İçişleri, Eğitim, Din-Diyanet, Sanayi ve İnsan Bakanlıkları da Kürdistan Demokrat Partisi'ne (PDK) verildi. Kalan 5 bakanlık ise Asûriler ve diğer partiler arasında bölüştürüldü. İlk Başbakan YNK'li Dr. Fûat Masûm, Meclis Başkanı da PDK'li Cewher Namiq oldu.

Kabinenin paylaşılması konusunda 20.6.1992 tarihinde basına kapalı olarak yapılan ve gün boyu süren toplantı sert tartışmalara sahne oldu. Tartışmalar en çok bakanlıkların paylaşımı konusunda yoğunlaştı. PDK'nin üç önemli bakanlıkta ısrar etmesi diğer partiler tarafından kabul edilmedi ve sert tartışmalar yaşandı.

YNK Lideri Talabani, kurulacak hükümette bakanlıkların eşit olarak dağıtılması gerektiğini söylerken, PDK lideri Barzanî'nin ise İçişleri, Maliye ve Eğitim Bakanlığında ısrar etmesi anlaşmazlığa neden oldu. Ancak diğer partilerin tepki göstermesi üzerine PDK geri adım atmak zorunda kaldı.

**Sadiq Emer, 1975 yenilgisi ardından 1976'da başlayan direnişle birlikte milli hareket saflarına katıldı. Babası da eski bir peşmerge idi. 1943'te başlayan Kürt hareketi sürecinde Behdînan'da aşiret olarak sadece Barzanîler direnirken, bölgenin diğer bütün aşiretleri rejime milislik yapıyordu. Bu aşiretlerden ancak kimi insanlar direniş saflarına katılmıştı. Sindîler de diğer aşiretler gibi, kimi dönemler Saddam rejimine milislik yaptı. Ancak bu büyük aşiretin direniş saflarındaki peşmergelelerinin

gösterilecek tepkiyi mahkum etmekte.

YNK Zaxo Komitesi gösterdiği ilk tepkide olayda PDK'nin parmağı olduğunu belirterek, bu partinin Derkar Komitesi üyelerinden Maxawî'ri gözaltına aldı. YNK'lular, Emer'in katilleri yakalanıncaya kadar bu adamı bırakacaklarını söylüyordu.

Emer'in öldürülmesiyle PKK mesajı aldı. Saldırı Emer'in şahsında kendilerine idi. Emer, bir süre önce Lübnan'da Abdullah Öcalan'ı ziyaret etmiş, bir süre yanında kalmıştı. Öldürüldüğünde, üzerinde PKK liderinin kendisine armağan ettiği tabanca bulunuyordu.

Cinayet, Behdînan bölgesinde önemli gelişmelere neden oldu. PKK ile Kürdistanî Cephe arasındaki savaşa yol açan gelişmelerin fitilini ateşleyen Sadiqé Emer cinayetinden üç ay önce de Amedîyeli aşiret reisi Eli Şaban aynı şekilde öldürülmüştü. PDK'nin dahil olduğu bir komployla öldürülen Eli Şaban'da Emer gibi, 1991 Ağustos'unda Bekaa'ya gitmiş, Öcalan'la görüşmüştü. Öldürüldüğünde 'resmen' PDGK'li olan Şaban, bir süre önce YNK'den ayrılmış ve Öcalan'la görüştüktan sonra PAK'a hizmet etmeye başlamıştı. PDK, Talabani'nin de yakın dostlarından biri olan ve 1991 ayaklanması sonrasında Amedîye'yi savunurken yaralanan Şaban için de "cahş" propogandası yapmıştı. İktidar ortağı YNK son örnekte olduğu gibi o zaman da sessiz kalmıştı.

PKK'nın resmen YNK'li olarak bilindiği için misilleme yapmakta temkinli davrandığı ve 'tepkiyi YNK'dan beklediği' olayda, YNK kendinden bekleneni yapmaktan gecikir ve altan alırken, Emer'in mensubu olduğu Zaxo'nun en büyük aşireti olan Sindîler PDK ve YNK ile ilişkilerini kesti. Sadiqé Emer'in evinin bulunduğu ve aşiretin Mala Acem kolundan olan Derkar köyüne PDK ve YNK'dan kimse sokulmadı. Bu partilerdeki Sindî mensubu birçok peşmerge de örgütlerinden ayrılarak, katillerin kendilerine teslim

sayısı da oldukça fazla idi. PDK'nin politikaları, aşiretleri yitirmesine neden oluyordu. 1986 yılına kadar peşmerge saflarında yer alan Sadiq Emer, PDK ile çıkan bir takım sorunlardan dolayı, bu partiden ayrılarak bir yıl boyunca rejime milislik yaptı. Aynı yıl PDK'de İran ordusuna milislik yapmakla suçlanıyordu.

1991 ayaklanmasıyla birlikte YNK saflarına katılan Sadiq Emer aleyhine "cahş" propogandası yapıldığı dönemde, PDK komitelerini rejime yıllarca milislik yapan insanlar yönetiyordu. Peşmergelelerin de yüzde sekseni bu cinayetten birkaç ay öncesine kadar Saddam'a paralı askerlik yapıyor, görünürde PDK ve Kürt hareketi aleyhine çalışıyordu. Bu oranlar biraz daha az olmasına rağmen YNK için de geçerli idi.

edilmesini istedi. Aksi takdirde intikam alınacaktı.

YNK lideri Celal Talabani ve PDK lideri Mesûd Barzani, Sindi reislerine gönderdikleri 'başsağlığı' mesajında katillerin bulunacağına söz vererek olayı kınamıştı. Ancak Emer'in yakınları cinayetten sorumlu tutukları Barzani'ye tepki göstermiş ve başsağlığı mektubunu kabul etmemişti.

Cinayetin ardından yapılan araştırmalarda cinayetin faileri olduğu belirlenen PDK üyesi 4 kişi tesbit edildi. Bunlar, Recep (Reco) Germavi, Tahsin Kemeki, Eziz (Ezo) Kuremevi ve İslam (İslo) diye tanınan Düşki aşireti üyeleri idi. Katiller PDK'nin "Parastin" diye bilinen istihbarat örgütünün elemanları idi. Ekibin başında Reco vardı. Bu ekip Behdînan'da 'profesyonel katiller çetesi' olarak biliniyordu. Cinayetten sonra Kürdistan Ceph'e teslim edilen katiller göstermelik bir soruşturmadan sonra serbest bırakıldı. Ceph'e'nin Dühok Yüksek Komisyon Başkanı (Licna Bilind) Fazil Mûtnî idi! Ve 1991 ayaklanmasından sonra ABD'den Kürdistan'a dönen PDK-MK Üyesi, Dühok sorumlusu Fazil Mûtnî, Güney Kürdistan'da iki yıl içinde işlenen çoğu siyasi, 70 cinayetten sorumlu tutuluyordu.*

Sindilerin ve PKK'nin PDK'ye yönelik suçlamaları ve artan gerginlik dolayısıyla PDK'nin Zaxo'daki peşmergeleri teyakkuza geçirildi. Dühok yolundaki PDK karargahı ışıklandırılarak, ağır silahlarla donatıldı. Emer'in katledilmesinden sorumlu tutulan ve PDK-MK Üyesi Fazil Mûtnî'nin adamları olan bu 4 kişi, Kürdistan Ceph'e tarafından gözaltına alınmalarına rağmen Sindilere teslim edilmemişti. Aşiret, katillerin kendilerine teslim edilmesi ha-

* Fazil Mûtnî kimdir?

Emeri öldürenlerin adresi belli idi. Adının açıklanmasını istemeyen üst düzey bir YNK'li, cinayet süreci ve Fazil Mûtnî ile ilgili ilginç iddialarda bulunuyordu:

-Sadiq'ı kim, neden öldürdü?

-Bu cinayet tamamen Fazil Mûtnî'nin sorumluluğundadır. 29 Haziran günü Derkar köyüne 4 adamını yollayarak Sadiq'a pusu kurduruyor ve öldürtüyor. Sadiq'ın öldürülmesinin en çok Türk istihbaratına yaradığını hemen belirtmeliyim. O, PKK'ya çok olumlu bakıyordu. Onlara hizmet sunuyordu. Bu durum Türkleri ve PDK'yi rahatsız etmişti. Halk üzerinde etkisi vardı. Hangi gazeteci bölgeye gelse mutlaka onun çayını içerdi. Sevilen biriydi. Tüm bunlar özellikle Fazil için hoş olmayan şeylerdi. Fazil, Sadiq'ın bölgesinde kirlî işler yapar. insanlara zulüm ederdi, Sadiq bunlara çok kızardı. Aralarında birkaç kez tartışma çıktığını duydum. Açık olan ve herkesin de bildiği gibi Sadiq, Fazil'in adamlarınca öldürüldü. Bu adam ve çeteleri

inde öldürme emrini verenlerin ortaya çıkacağını, ancak Kürdistan Ceph'e'nin olaya el koyarak cinayeti örtbas edeceğini söylüyordu. Bu öngörü sonraki günlerde doğrulanacak, Ceph'e göstermelik bir soruşturmadan sonra olayı hasıraltı edecekti!

Oysa Talabani, katillerin cezalandırılması konusunda hasas olduğunu ve çatışmaların başlaması halinde önüne geçilemeyeceği kaygısı taşıdığını söylüyordu! Ancak altan alıyor ve geçiştiriyor-du.

Dühok bölgesinin sahibi gibi davranırlar.

-Nasil çalışıyorlar?

-Size bir örnek vereyim; Muhamed Xalid Amedî adlı oto alım satım pazarını işleten biri, pazarda bazı arkadaşlarıyla Sadiq olayla ilgili sohbet ederler. Sohbet sırasında Xalid Amedî, "Gerçekten Sadiq Emer Sindi'nin öldürülmesinde falanca adam mı sorumludur?" diye sorar. Bu sırada az ötede bu konuşmaları dinleyen bir PDK ajanı, Dühok Asayiş ve Güvenlik Şefi Adil Bawî'ye haber verir. Ki, Adil Bawî, 5 yıl hırsızlık suçundan Bağdat'ta cezaevinde yatmıştır. Kısa bir süre sonra Amedî, eli kelepçeli, gözleri bağlı, Landcrosler bir arabada silahlî kişilerce götürülür.

-Fazil Mûtnî'nin ismi savaşta da çok geçti. Kimdir bu Mûtnî?

-Uzun yıllardır Türk istihbaratıyla çalışıyor. Türkiye ile ilişkiler uzmanı. Bu ilişkilerden dolayı PDK'de büyük ayrıcalık sahibidir. İlişkileri çok karışıktır. PDK'nin Politbüro üyesi, Kürdistan Ceph'e'nin Dühok sorumlusudur. Türk yetkililerle sık sık görüşür, karanlık işler yapar.

Yaptığı hırsızlığın haddi hesabı yoktur. Dühok'taki iş makina ve arabalarını, değişik eşyaları ve hava savunmasında kullanılan silahları, Saddam döneminin Dühok Yerel İdare Müdürü Abdurrezak Germavi'nin yardımı ile İran'a sattı. Dühok Orman Kurumu'na ait 4 greyderi metreslerinden birinin babası olan Abdullah Cuneyd'in aracılığıyla İran'a sattı. Aşawa bölgesine ait 2 adet kamyon ve 1 adet su tankerini yine Abdurrezak Germavi'nin aracılığıyla Zaxo'ya götürüp sattı. Sersing bölgesine ait bir vinci Erbil'de İslam adlı bir tüccara sattı. Bamernê havaalanına ait 3 adet buldozeri, akrabası Şahab Mirani'nin yardımıyla sattı. Yine Şahab Mirani'nin aracılığıyla İran'a mal satmak isteyenlere verdiği geçiş izni belgeleri karşılığında 1 milyon Dinar elde etti. Avrupa ve Türkiye'den Zaxo-Mûsul üzerinden Bağdat'ta mal götüren Arap asıllı Ahmet Dilemî'yle ortaktır. Dühok postahane binasını ve tüketici kooperatifi konutlarını, yine Abdullah Cuneyd'e komik fiyatlarla sattı. Fazil, Dühok'a geldikten sonra Ebû Rikani diye bilinen Abdullah Cuneyd'in evine yerleşti. Kızlarıyla yaşadığı bu ailenin, Dühok'ta fuhuş yaptığını bilmeyen yoktur.

Dühok müzesinde çok değerli tarihi eserler de Fazil tarafından çalınarak Amerika'da satıldı. Söz konusu eserler içinde Mûsul kazılarında çıkan çok ilginç bir kuş heykeli de bulunuyordu. Serhildan döneminde evini tarlasını bırakarak kaçan halkın malına el koyarak başkalarına sattı. Bunlardan Şêx Mahmûd tarlalarının satıldığını görünce borç aldığı parayla rüşvet olarak iki mercedes alıp Fazil'a yolladı. Ancak Fazil arabalara da el koydu ve Şêxi öldürttü. Serhildan döneminde halkımızdan yana tavır alan Arap asıllı bir polis şefinin evini zorla satın aldı. Metresinin kardeşi Nizar Abdullah için, 25 bin Dinar gibi komik bir para karşılığında zorla aldığı bu evin parasının bir kısmını peşin, bir kısmını adamın Türkiye'ye geçmesi için izin belge

PKK ile PKK Arasında Ültimatlaşma

İşlenen planlı cinayetin arkasından gelen resmi tepkiler de planlıydı. Bir süre sonra da Sindî aşireti harekete geçti. Yazılı yasaları olmayan toplumların en kaba yasası, kısasa kısas yasası işletiliyordu. 2 Temmuz günü sabah saat 09.00 sıralarında Sindîlerin giriştiği misillemelerde PDK'nin Zaxo komutanlarından Mûhammed Şefîq, aracına düzenlenen roketli saldırıda öldürüldü. Olay sırasında çıkan silahlı çatışmada Şefîq'in iki koruması ile üç Sindî mensubu da yaşamını yitirdi. Aşiretin Mûtnî'ye yönelik suikast

si karşılığında tamamladı. Serhildanda ailesiyle birlikte İran'a kaçan ve burada ölen 25 yıllık peşmerge Muhemed Hesên'in evine el koyarak, bunu Şewket Abid Abdal El Mizûri adlı eski bir Baasçıya sattı. El Mizûri Kürt halkına karşı binlerce suç işlemiştir.

Mûtnî'nin ailesi ABD'de. Kendisi de zaman zaman ABD'ye gidip uzun süre kalıyor. Kurduğu şebeke halka kan kusturuyor. Adamlarının kimilerini zaman zaman evlendiriyor. Şehitlerin yetim çocukları gıdasızlıktan ölüyor, bu adam düğünlerde tonla para harcıyor. Bunlardan bazıları: 1. Bölge sorumlusu Neçirvan Ahmet Mizûri, Xebat TV sorumlusu Fehîm Abdullah Hemo, Rizgar Ahmet, Necîp Berwarî'dir. Bunların düğünü için 200 bin Dinar para harcadı.

Fişxebûr bölgesindeki yurtsever ve her dönemde Irak rejimine karşı savaşan Yezîdî aşiretini yerlerinden sürerek, buntların yerine her dönemde Saddam'a destek veren kendi aşireti Miranîleri yerleştirmek istedi. Yezîdî aşiret reisi Xeyrî Beg, Kürdistanî Cephe'ye durumu şikâyet etti, yerlerinden atılırsa Saddam'a sığınacaklarını söyledi. Ancak Kürdistanî Cephe sorunu çözmedi.

Cephede savaşış şehit düşen peşmergelerin dul kalan kadınları, kızlarına karşı her türlü ahlaksızlığı yapmaktadır.

Size taraflardan duyduğum bir olayı anlatayım: PDK'nin binasına, amca kızının girdiğini gören bir genç, bina görevlisine kızı sorar. Görevli buraya böyle kimsenin girmediğini söyler. Genç ısrar edince dayak yer ve kapı dışarı atılır. Durumu kızın babasına söyler. Bu kız eve dönünce babası tarafından dövülür. Ertesi gün Fazil Mûtnî'nin pezevenklerinden Aştî Koçer ve adamları hem kızın babasını hem de genci çok feci şekilde döverek ölümle tehdit etti. Kız Fazil'in dostudur.

Aştî Koçer ve Yûnis Pédawî adındaki kişilerin başında bulunduğu bir çete var. Kendilerini istihbarat görevlileri olarak tanıtır. Kimse bunlara karşıyamıyor. Kesin rakam belli olmamakla birlikte çok sayıda insanın kanına girmişlerdir.

-Böyle birini PDK nasıl kabul edebiliyor?

-Devletlerin istihbarat servisleriyle olan ilişkileri, Türkiye ile olan ilişkileri ona her türlü hareket olanağı sağlıyor. Kimse sesini çıkaramıyor. Herkes birbirini kolluyor. Kim karşı çıkacak ki? PDK'nin işlerini tümüyle kendine bağlamış. Barzanî bile ona danışmadan iş yapamıyor. Fazil olmazsa PDK'nin işleri yürümez. Bir anlamda parti

girişimi de YNK tarafından engelenmişti.

Zaxo'daki misilleme üzerine PDK ilçeye askeri takviye göndererek, üslerini ve yolları ağır silahlarla donatarak Derkar köyünü kuşattı. Sindî peşmergeleri de dağa çekilmişti. Derkar köyüne erzak ve yiyecek girişine de izin verilmiyordu.

PDK ile Sindîler ve PKK arasında süren gerginlik, tarafların karşılıklı ultimatolarıyla daha da tırmandı. 5 Temmuz günü öğle saatlerinde Zaxo'ya gelen PDK lideri Mesût Barzanî, Sindî saldırısında ölen PDK'li komutan Mûhammed Şefîq'in taziyesinde yaptığı konuşmada, Şefîq'in katili olduğunu öne sürdüğü Saîd adlı Sindî mensubunun iki gün içinde kendilerine teslim edilmemesi halinde bulunduğu yere saldıracaklarını söyledi. Saîd'in bulunduğu yer, yani PDK'nin saldıracağı yer PKK'li gerillaların kampıydı. Barzanî, Emer'in öldürülmesinden ve katillerinden ise söz etmedi.

PKK'nin Güney Kürdistan seksiyonu olan Partiya Azadiya Kürdistan'ın (PAK) Zaxo Komutanlığı da 5 Temmuz günü PDK'ye verdiği ultimatoda, peşmergelerinin işgal ettiği Derkar köyünü boşaltmamaları halinde, duruma el koyacaklarını bildirdi. Tarafların aynı gün verdikleri ultimatolar, gerginliği daha da tırmandırdı.

YNK Merkez Komitesi üyelerinden Arif Ruştî ve Hesên Kûstani, olaylardan dolayı PDK'yi suçluyor ve ilk tepkilerinde PDK'nin gerçek amacını da açıklıyordu: *PDK peşmergelerinin Derkar çevresindeki dağların eteklerini ve yolları kapatmasının asıl amacı, Sindîlere karşı önlem adı altında, bölgedeki PKK'lilere karşı saldırı ve savaş hazırlığıdır. Sadîqê Emer'in öldürülmesi ise buna zemin oluşturmak içindir. Yani, Emer öldürülecek ve Sindî aşireti ayaklandırılacak. Daha sonra ayaklanmanın bastırılması sırasında da PKK'ye saldırılacak.*

yi birarada tutuyor. Bir grup PDK üst düzey yetkilisi aylıkları az diye YNK'ye geçmek istedi. Fazil her birine bir araba alarak bunları vazgeçirdi. Araba hediye ettiklerinin isimlerini belirteyim: Şêx Alû Gelû (1971 yılında Dûhok'ta Baas istihbarat sorumlusu) Hamid Banî, Cemal Eyman, Huseyin Ebû, Yunis Mam Zuweynî.

Transfer işlerinde uzmandır. Türkiye'de olduğu gibi bizde de partiler arası transferler oluyor. Bunlar genellikle şantaj ve rüşvetle olur. Eski Baas milletvekili Nasir Beg 100 bin Dinar karşılığı İslami Hareket'e transfer olmuştu. Daha sonra 700 bin Dinar aldığı YNK'ye geçti. Fazil kendisine Landcrose araba alarak PDK'ye getirdi. Epêy iş yapan bin olduğu için ona bu kadar para veriliyor. Tabî İslami Hareket ve YNK paralarını geri istediler ve bu sorun hâlâ devam ediyor. YNK'den Muzafêr Hecî Yunis adındaki şahsı da bir Landeroser karşılığında, YNK içinde yer alan Avukat Mekî Amedî'yi de 150 bin Dinara transfer etti.

PDK bunu uzun dönemdir planlayıp, bizzat Silopi'ye gidip gelen Fazil Mûtnî kanalıyla gerçekleştirmiştir. Amaçları PKK'yi kısıp almak; PDK Irak'tan saldırıyı başlatırken, Türkiye'de havadan bombalayacak. PKK güçlerini böylelikle Irak Kürdistanı'nından çıkartacaklar.(16)

PDK'nin Behdînan'daki uygulamalarından ve YNK'lı Sadiq Emer'in öldürülmesine merkezi tepki gösterilmemesinden rahatsız olan YNK komutanları öfkeliydi. Ancak, sözünü ettikleri planda kendi örgütlerinin rolünden habersiz gibiydiler. Ve bu nedenle yukarıdaki örnekte olduğu gibi konuşuyorlardı.

YNK'lı yetkililer, son olaylardan sonra Soran'dan Dûhok'a güç kaydırmalarına rağmen çatışmalara taraf olmayacaklarını da öne sürerek, "Kesinlikle kan dökülmesinden yana değiliz. Bunun için elimizden gelen çabayı göstereceğiz. YNK şu anda aracı rolü oynamaktadır" diyordu.

Gerginlik sürerken, PDK sınır yolu üstündeki Derkar ve Batûfa kasabalarında askeri yığınağını tahkim etti. Türkiye sınırındaki dağlara paralel uzanan karayolu üzerinde yapılan yığınak, muhtemel bir savaşta PKK gerillalarının geçiş yolunu kesmeyi amaçlıyordu. Bu sırada Türk uçakları da bölge üzerinde keşif uçuşlarını hızlandırmıştı! 6 Temmuz'da sabahtan öğlene kadar sınır şeridinde turlayan uçaklar gerillaların konumlanmasını tesbite çalışıyordu.

Artık savaşın fitili ateşlenmişti. Ne olursa olsun bir çatışmanın başlatılacağı ve hedefin sınırdaki konumlanan PKK'liler olduğu artık ortaya çıkmıştı.

Talabanî Ankara'da 'Sandviç'i Hazırlıyor

Türk uçakları Güney topraklarını rastgele bombalayıp, kara birlikleri sınırdan girip çıkarken, PKK'nin de sınır karakollarına yönelik saldırıları hızla devam ediyordu.

İşte bu sırada Kürdistan Yurtseverler Birliği Lideri Celal Talabanî gizlice Ankara'ya gelmişti. Bu herhangi bir ziyaret değildi. Dışişleri Bakanlığı onu Genelkurmay'a göndermiş, oradan da Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'e havale edilmişti! Türkiye'nin Kürt politikası stratejisti Orgeneral Eşref Bitlis, istihbarat subaylarıyla birlikte Talabanî ve onun Ankara Temsilcisi Serçil Qazaz'ı

dinliyordu. Talabanî muhataplarına ilginç şeyler söylüyordu. Daha doğrusu onlara yıllar yıllı düşünüp yapamayacakları bir fırsatı tanıyordu. YNK Lideri, PKK birliklerini imha etmek için ortak operasyon ve işbirliği öneriyordu. Türk generali Bitlis'de bu teklifi tereddütsüz kabul etmişti. Her ne kadar hazırlıklara girişilecekti. Buna göre Erbil rejimi güneyden, Türk ordusu kuzeyden, sınırdaki gerillaları temizleyecekti!

Operasyonun adı da bulunmuştu: Sandviç Harekâtı. Buna göre PKK sandviçin içindeki sos olacak, Türk ordusu ve peşmergeler de bunu midelerine indirecekti. Sandviçi de Talabanî ismarlıyordu. Bundan iyisi olamazdı. Görüşmeden sonra sandviçin nasıl yutulacağı üzerinde araştırma yapmak üzere, Güney Kürdistan'a istihbaratçı Türk subaylardan oluşan bir heyet gönderilmişti!(18)

Ashnda bu öneri yeni değildi. Haziran ayında yine Serçil Qazaz'ın aracılığıyla Biradost aşiret reisi Kerim Han Biradost Ankara yönetimine böyle bir öneride bulunmuştu.(19)

Barzanî ve Mûtnî'de sık sık görüştükları Türk subaylarıyla zaten uzun süreden beri böyle bir saldırının 'fizibilitesini' hazırlıyordu.

PKK'den PDK'ye Ambargo

Gerginlik ve savaş hazırlıkları devam ederken, PKK Güney Kürdistan ile mevcut ilişkileri askıya aldığı ve Güney'e ticari ambargo koyduğunu açıkladı.

Kuzey Botan 2.Bölge ARGK Komutanlığı imzasıyla Cizre ve Silopi gibi sınır ilçelerinde 17 Temmuz 1992'de dağıtılan bildirimlerde, halkın sırtından savaş ağası durumuna gelmekle suçlanan 'Barzanî ve çetelerinin' emperyalizmin talimatıyla PKK'ye cephe açtığı ve dostları Eli Şaban ile Sadiq Emer'i öldürdüğü vurgulanıyordu. Bildiriye göre, TC kendi başına bir sonuç alamayınca, şimdi de PDK'yi karşılarına dikmişti.(20)

PDK misilleme yapmakta gecikmedi ve Zaxo'da Kuzeyli esnafa yönelik operasyonlara başladı. Ambargo kararından iki gün sonra Cizreli 5 tüccar gözaltına alındı. Bunlardan biri olan Zeki Demir'in evine yapılan baskında evdeki eşya, altın ve arabasına da el konuldu.

PKK ilçede dağıtıldığı bildirilerde PKK'lilerin görüldükleri yerde yakalanmaları çağrısında bulunarak, Zaxo'nun giriş çıkışında yoğun güvenlik önlemleri aldı ve kimlik kontrollerini sıklaştırdı.

PKK-PDK bildiri ve ultimatom savaşı sürerken, Türk savaş uçaklarının ilçe üzerindeki alçak uçuşları da başlamıştı. Savaşın, 'soğuk' aşaması geride kalmış, ortalık ısınmaya başlamıştı! Taraflar artık tetikteydi.

PKK'nin ambargo uygulamasıyla birlikte hergün yaklaşık 500 kamyonun giriş yaptığı Habur kapısında sivil trafik durdu. PKK'nin çağrısı üzerine erzak yüklü yüzlerce kamyon, Silopi, Cizre, İdil ve Nusaybin'de beklemeye başlamıştı. 18 ve 19 Temmuz günü sadece 7-8 kamyon Habur'dan geçiş yaptı.

Kürt Bölge Hükümeti, Kürdistan'a giriş yapan her kamyonun 1000 Dinar gümrük alırken, kamyoncuların burdan satın aldıkları mazot da Erbil ekonomisine büyük katkı sağlıyordu. Ambargonun ilk günlerinde Güney Kürtleri eldeki stoka yönelirken, yiyecek fiyatları da artmıştı.(21)

Cephedeki savaştan önce, söz düellosu da kızışmış, taraflar ayak sesi duyulmaya başlanan savaşa kendi açılarından haklılık yaratmaya başlamıştı.

YNK Ankara Temsilcisi Serçil Qazaz, 4 Ağustos günü Türk gazetelerine ve BBC'ye yaptığı açıklamalarda, PKK ambargosunun Saddam ve BM ambargosundan daha etkili olduğunu ve Kürtlerin açlığa mahkum edildiğini öne sürerek, PKK'yi Saddam'la ilişkili olmakla suçladı.(22)

ERNK Ortadoğu Temsilciliği de 6 Ağustos'ta Qazaz'ın açıklamalarına sert bir yanıt verdi. YNK Temsilcisinin MİT'le ilişkili olduğunu vurgulayan ERNK, ambargo gerekçesini de şöyle açıklıyordu: *Ambargo; Güney Kürdistan'da halkın binlerce şehit kanı ile yarattığı ortamı sarmaya kalkışan, MİT ve her türlü ajan güçlere resmi bürolar açıp, devrimcileri tutuklayıp, Suriye ve Türkiye'ye teslim eden, Habur gümrük kapısını bir soygun ve talan alanına çeviren, dağ yollarında ordumuza erzak gidişini engellemeye çalışsan, yurtseverleri kompo ile katleden, TC ile saldırı planları düzenleyen bu kesimlere yönelik bir tavrıdır.*

Saddam'la ilişki suçlamalarıyla bundan vazgeçeceğimizi sanıyorlarsa, çok kötü yanılıyorlar. 'Parlamentonuzu' açtığımız gün ısrarla Irak bayrağı asmanızın sebebi nedir? Neden MİT ile toplantı yapıyorsunuz

da, PKK ile güçbirliğinden kaçınıyorsunuz?(23)

Bu arada, Irak muhalefet temsilcileriyle birlikte 'çeşitli temaslar için' ABD'de bulunan PDK Lideri Mesûd Barzanî, Kürdistanî Cephe ile TC arasında PKK karşıtı bir anlaşma olup olmadığı yolundaki soruları, 'böyle bir anlaşma yok' diye yanıtlıyordu. Ancak Barzanî'nin yanıtlarındaki sert ifadeler böylesi bir anlaşmanın gerekçeleri gibiydi: *PKK'nin imkanları ve gücü varsa, istediklerini kendi topraklarında yapsın. Ama güçleri yoksa ve giriştikleri her eylemden sonra kaçıyorlarsa, Kürt halkına sorunlar yaratıyor ve tarihi bir sorumluluk taşıyorlardır. Topraklarımızı üs olarak kullanamazlar. PKK kamyon şoförlerinin bize gıda maddeleri taşımalarını önliyorsan bu tarihi bir suçtur. Kürt halkı onları kesinlikle afetmeyecek.*

PDK Lideri Güney'i sadece kendi toprakları sayıyordu! Ve Kürt halkı adına konuşarak onları afetmeyeceğini söylüyordu!

Kuzeyli Kürtlerin ambargo eylemine gösterdiği katılım da Güneylileri rahatsız ediyordu. YNK-MK Üyesi Ahmet Bamernî'de "Uyguladığı ambargo nedeniyle PKK'yi gözden düşürüp, Saddam'la aynı mertebeye düşüreceğiz" diyordu. Bamernî, Kuzeyli şoför ve tücarın tavrına da anlam veremiyor ve onları PKK'ye tavır almaya çağırıyordu! Aksi takdirde bir Kürt parlamenterisi olarak Kuzeylilerle aynı milletten olmayı rededecekti! (24)

Yıllarca YNK'nin Fransa Temsilciliğini yapan ve 1991 ayaklanmasından sonra ancak Kürdistan'a dönen Dûhok Milletvekili Ahmet Bamernî, 'Türkiye'deki kardeşlerimize çağrı' diye nitelediği bu sözleri Türk basını aracılığıyla iletmışti!

Bamernî, kardeş olmayı redetme tehdidiyle Kuzeylileri ambargodan vazgeçireceğini sanıyordu!

'En Büyük Sınırötesi'

Ağustos ayı başlarında TSK, Güney Kürdistan'daki gerilla kamplarına yönelik askeri harekât için hazırlıklara başladı. "1983 yılından bu yana yapılan askeri harekâtların en kapsamlısı" olacağı belirtilen harekât için Barzanî ve Talabanî'nin Kürdistan'a dönmesi bekleniyordu.

Bu arada 1993'te uçağına yapılan bir sabotaj sonucu öldürülen Jandarma Genel Komutanı ve "Kürt sorunu sorumlusu" Orgeneral

Eşref Bitlis 10 Ağustos'ta sessizce Diyarbakır'a gitmişti.

Ankara, sonbaharla birlikte gerçekleştirmeyi planladığı saldırıda en büyük umudu kara harekâtına bağlamıştı. Bunu da Ağustos sonları veya Eylül başında yapmayı planlamıştı. Türk generaller aceleci davranıyordu! Çiçeği burnundaki Demirel-Inönü Hükümeti diğer tüm hükümetlerin yaptığı gibi, en kısa sürede 'terörün kökünü kazıma' sözü vermişti! Bunu diğerlerinden daha farklı bir yöntemle, 'Kürt realitesini' tanıyarak yapacaklardı! Lice ve Kulp ilçelerinde gerillaların cenaze törenlerine katılan halkın üzerine ateş açtırmakla da yeni dönemin politikaları hakkında işaretler vermişlerdi. TSK bu ikilinin önüne zorlu bir plan koymuştu. Adı 'topyekün imha' idi! Henüz halk desteğine sahip bu iktidarın dökmemiş makyajından yararlanılabaktı.

Askeri çevrelere yakın kaynaklara, göre planlanan harekât; kuzeyden Çukurca ve Uludere yönünden hava ve topçu bombardımanının ardından kara saldırısı, Güney'de de Habur sınır kapısından Zaxo'ya doğru, zırhlı birliklerinin harekâtı şeklinde planlanmıştı. Amediye'den Dürji ve Metina bölgesine, Zaxo'dan da Sinaht ve Haftanın'deki gerilla hedeflerine doğru PDK öncülüğünde saldırılması düşünülmüştü. Savaşın başlamasıyla birlikte de bu planın düşünüldüğü ortaya çıkacaktı.

Savaşın başlamasından önce çizilen senaryolarda, TC'nin Güney Kürdistan'ı işgal ederek, buraya yerleşebileceği varsayımı da kabul görenlerden biri olmuştu.

Sınırötesi harekât girişimleri sürerken bir açıklama yapan ERNK, Türk Genelkurmayı'nın uzun süreden bu yana yaptığı hazırlıklardan haberdar olduklarını ve olası bir harekâtın işgale de dönüşebileceği uyarısında bulundu.(25)

'PDK'liler Beni Para Karşılığı Türk Askerine Sattı'

Güney Kürdistan topraklarına yönelik Türk ordu harekâtı hazırlıkları sürerken, Dûhok Azadi hastanesinde tedavi gören PKK'li Salman Alagöz, PDK'li peşmergeler tarafından Türk karakoluna para karşılığında teslim edildi.

Alagöz, PDK'lilerce kaçırılarak para karşılığında Türk karakoluna 'satılmasından' sonra tutuklanmış ve Diyarbakır DGM'de

yargılanmaya başlanmıştı.

Salman Alagöz, DGM'de, 1992 yılı Ocak ayında Avrupa üzerinden Lübnan'daki Mahsum Korkmaz Akademisi'ne gittiğini ve burada üç ay eğitim gördüğünü belirterek, 'satılmasının' öyküsünü kısaca şöyle anlatıyordu: *Akademi eğitiminden sonra Haftanın kampına geçtim. Burada hastalanınca Dûhok hastanesine kaldırıldım. Hasta yatağımdan PDK'liler tarafından gözlerim bağlanarak alındım ve üç gün boyunca bu şekilde dolaştırıldım. 17 Ağustos günü de Çukurca sınırında Türk devlet güçlerine teslim edildim. Teslim sırasında pazarlık ve para sayımı yapıldı.(26)*

Aslında bu tür olaylar daha önce de yaşanmış, çatışmalarda yaralı veya tek yakalanan kimi gerillalar, zaman zaman PDK'liler tarafından Türk karakollarına para karşılığında teslim edilmişti. Bu uygulamanın PDK'nin resmi ve merkezi politikası olduğu söylenemezdi, ancak PDK merkezinin bu tür olayları engellemek için bir girişimde bulunduğu dair işaretler de yoktu. PDK'liler Bira-kuji'ye, Biraferoşi'yi de (kardeş satma) eklemişti!

Ne gariptir ki, bu olaydan iki yıl önce de PDK komutanlardan Beytüşeşablı Mehmet Kılıç, bir Türk Binbaşı tarafından 100 bin Dinar karşılığında Irak subaylarına satılmıştı.*

Fırsatını bulan Kürtleri satıyordu!

Ambargo Kime Zarar?

PKK'nın uyguladığı ekonomik ambargo birinci ayına girdikten sonra taraflar arasında çeşitli görüşmeler başladı. Ambargonun daha da uzaması halinde açlık tehlikesi başgösterecekti.

Öte yandan, Kürt Hükümeti de PKK'ye ambargo uyguluyordu. PKK'li yüzlerce gerillanın konumlandığı sınır hattına paralel uzanan Zaxo-Amediye karayolu tutulmuş ve erzak geçişi yasaklanmıştı. PDK Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî ambargo tartışmaları-

* 29 Kasım 1993 tarihli Nokta dergisine itiraflarda bulunan bir kontrgerilla elemanı, Irak rejiminin Ental operasyonları sonrasında Türkiye'ye kaçan ve askerlik yapmak üzere Antalya'ya giden Mihoyê Gewdî adlı PDK'li peşmerge komutanının Binbaşı Ahmet Cem Ersever tarafından kaçırılarak Silopi'de Irak makamlarına teslim edildiğini açıkladı. İtirafçıya göre peşmerge komutanı Mehmet Kılıç, PDK saflarında iken Türk makamlarına da büyük hizmetlerde bulunmuştu.

la ilgili yaptığı bir açıklamada, "Evet PKK'nin kamplarına giden yolları kestik. Kampları boşaltmalarını istemiştik, yapmayınca biz de yollarını kestik" diyerek bunu doğruluyordu.(27) Ancak PKK'nin hazırlıkları vardı ve gerillalar yeterli kadar stoka sahipti. Türkiye ve İran sınırı üzerinden de ikmal yapabilen PKK bu ablukadan fazla etkilenmiyordu.

Ambargonun kaldırılması için Güneyli sosyalist aydınlar ve YNK'lı kimi parlamenterler Lübnan'a giderek Abdullah Öcalan ile görüştü. PDK ve YNK de çeşitli araçlarla PKK'den ambargoyu kaldırmasını istemişti. Ancak bunu resmen yapmamayı tercih ediyorlardı!

Özellikle Serçil Qazaz ve Mesût Barzani'nin ambargo ile ilgili açıklamaları, PKK'yi kamu vicdanında zorlamayı amaçlıyordu. Güneyliler, halkın zarar gördüğünü ve böylesi bir uygulamanın Saddam ile işbirliği halinde yapıldığını söyleyerek, PKK'yi sıkıştırmaya ve geri adım attırmaya çalışıyordu. Güney'de yapılan PKK karşıtı propogandalarda da aynı tema işleniyordu.

Esasında ambargodan sadece halkın zarar gördüğü bir gerçektir. Zira, PDK ve YNK'nin üst düzeyi ile bunların yakınlarından oluşan 'mutlu azınlığın' ambargodan etkilenmesi sözkonusu değildir. Çünkü, TC bu süreçte, bunların ihtiyaçlarını karşılıyordu. Ve parası ödenince ambargoya rağmen istenen mal bulunabiliyordu. Ordaki 'mutlu' insanların da oldukça fazla parası vardı. Keza, Dizayî'de açıklamalarında "Ambargonun PDK'ye zarar verdiğini düşünmek saçmalaktır" diyor, esas zararı PDK'nin değil, halkın gördüğünü teyit ediyordu.(28)

YNK ve PDK altan alta ambargonun kaldırılması için uğraşırken, bir taraftan da uzamasını istiyordu. Bu vesile ile Güney'de PKK'nin 'Saddam kadar zalim olduğu ve halka eziyet ettiği' propogandasıyla PKK ile Güney halkı arasında düşmanlık yaratma hesabı yapıyorlardı.

YNK ve PDK arasındaki iç çekişmede de ambargo unsuru kullanılıyordu. Her ne kadar birlikte davranıyor görünselerde bu iki güç arasında da önemli bir rekabet yaşanmaktaydı. YNK, etkin olduğu alanlarda, ambargonun PDK'nin TC ile işbirliği yapması sonucu başladığını söylüyor ve olası bir Birakuji'nin sorumluluğu PDK'ye yüklüyordu.

Ambargonun uzaması PKK için de önemli bir sorun idi. Ger-

çekten etkilenen Güney halkı ve ambargonun yükünü Kuzey'de yüklenen tüccar ve kamyoncular idi. Uygulamanın daha fazla sürmesi de halkın aleyhine idi.

PKK ambargo ile iki mesaj veriyordu: Bir; TC'ye rağmen Habur ve sınırın dağ yolları kendi denetimlerinde idi ve istedikleri an bu yolların tümünü kapatabilirlerdi. Kuzey halkı da aldıkları karara uyuyor ve politikalarını destekliyordu. Dolayısıyla kendi güçlerine karşı girişilecek bir saldırı doğrudan Kuzey halkına yönelmiş olacaktı. İki; Olası bir saldırının faturası ağır olacak, Güney'i dünyadan tecrit edeceklerdi. Nitekim ambargonun sürdüğü dönemde, Alman Hükümeti Güney'e göndereceği bir konvoyu izin verilmesi için Köln'de PKK'ye yakınlığıyla bilinen Kürdistan Komite'ye başvurmuş ve yardımcı olmalarını istemişti.

Ancak buna rağmen PKK konuya ilişkin yaptığı tüm açıklamalarda kararın Güney halkına yönelik olmasının düşünülmemeyeceğini, halkın işbirlikçi yönetimi sorgulaması ve saldırgan politikalarına karşı çıkması gerektiğini savunuyordu.

Habur ve sınır yolları üzerindeki fiili denetim ve ambargo PKK için önemli bir koz idi.

ERNK Avrupa Örgütü 14 Ağustos'ta yayınladığı bildirimde 'PDK'nin İşbirlikçi konumu sürdüğü' ambargonun devam edeceğini vurguladı. Açıklamada, 'PDK'nin Behdînan sınırına giden yollarda uyguladığı ablukayı kaldırması, Güney'deki yurtsever güçlerin çalışmalarına engel olmaması ve Kuzey ile Güney Kürtlerinin sınırda gümrüksüz ticaret yapmasını engellememesi halinde ambargonun kaldırılacağı' belirtiliyordu.

Ambargo; Dûhok, Suleymaniye, Erbil, Zaxo ve bağlı yerleşim birimlerinde oldukça etkili olmuştu. Bu kentlerde yiyecek sıkıntısı ve açlık tehlikesi başgösterirken, petrol fiyatları kamçılanarak iki, üç kat artmıştı.

Açlık tehlikesi üzerine Başbakan Dr. Fûat Masûm, uygulamanın kaldırılması ve açlığa çözüm bulunması için 13 Temmuz'da BM'ye başvurdu. Masûm, başvurusunda Irak ve Güney Kürdistan'a uygulanan ambargonun yaşam sınırlarını zorladığına dikkat çekiyordu.

Ambargonun kaldırılması yolunda görüşmeler sürerken, Güney Kürdistan'a gitmek isteyen iki kamyon Cizre-Silopi arasındaki Nerduş köprüsünde gerillalarca yakılmış, Güney tarafında da

ambargoyu delen iki kamyon şoförü kaçırılmıştı.

Ambargo Kaldırılıyor

PKK, Güney Kürdistan'a yönelik olarak 17 Temmuz'da başlatıldığı ekonomik ambargoyu, 18 Ağustos'ta kaldırdı. "Haftanın Komutanlığı" imzasıyla Cizre, Silopi ve Zaxo'da dağıtılan bir bildiriyle ambargonun siyasal ve örgütsel başanya ulaştığı ve Güney Kürdistan halkının da açlık tehlikesiyle yüzyüze gelmesi nedeniyle uygulamaya son verildiği açıklandı.

Bildiride, ambargoyla halka ve yurtseverlere karşı atılacak düşmanca adımların mutlaka cevabının verileceğinin gösterildiği belirtilmiş, şöyle denilmişti: *Bu ambargoda aile, çocuk, bireysel geçim ya da çıkarlar değil, ülke ve halk çıkarları vardı. Ülke ve halk çıkarı ölüme bir direnişle korundu. Açlık, yoksulluk, ve ölüm pahasına bir direnme sergilendi. Bu direniş Kürdistanî Cephe-PDK-ABD ve TC'ye karşı gerçekleşti.*(29)

PKK, yaklaşık bir ay süren ambargoyu kaldırırken, Kürt örgütleri arasındaki gergin ortamın yumuşamasından rahatsız olan Ankara yönetimi, Kürdistanî Cephe'nin, kamyon girişini yasakladığını öne sürerek araç geçişe izin vermedi. Habur sınır kapısında 10 kilometre uzunluğunda araç kuyrukları oluştu. Türk gümrükçüler, Zaxo Kaymakamı'nın kendilerine bir dilekçe vererek, "Türk tarafından gelen kamyonları kabul etmeyeceklerini" ve "PKK'nin izniyle gelecek gıdaya ihtiyaçlarının olmadığını" söylediğini iddia ediyordu. Ancak bu gerçek dışı idi.

Türk yetkililer, Kürdistanî Cephe izin verse dahi, şöförlerin can güvenliğinden endişe ettiklerini ve güvenliği garanti altına alınması için girişimlerde bulunacaklarını iddia ederek kendi ambargolarına gerekçe uyduruyordu.

Durum böyleyken, Habur kapısına gelerek Türk yetkililerle görüşen YNK'li Aras Talabanî ise kamyon geçişlerine herhangi bir yasaklama getirmelerinin sözkonusu olmadığını söylüyordu. Celal Talabanî'nin de yeğeni olan Aras, "Bizim tarafta herhangi bir sorun yok.. Türk tarafı bırakmıyor. Can güvenliği olmamasından endişe duyuyorlar.muş Gelsinler ben onların kefiliyim" diyordu.(30)

Birkaç gün süren bu kargaşadan ve Kürt liderlerin üst düzey

temaslarından sonra ancak kamyon geçişlerine izin verildi. Ashında Ankara, PDK ve YNK'ye kendisinin de kapıyı kapatabileceğini göstermek istemişti!

PAK'a Yönelik Saldırıları

Ambargonun kaldırılması geçici bir yumuşama sağlamasına rağmen, görüşmelerin siyasal boyutlarda yürümemesi, kum saatinin alttaki gözünün dolmasına neden oluyordu. Kürt Hükümeti büyük bölümü Ankara'da çizilen planı uygulamakta kararlıydı.

Güney Kürdistan'ın Başkenti Erbil'de 28 Ağustos'ta Şırnak katliamını protesto etmek için yürüyen PAK yanlısı kitleye peşmergelerin ateş açması sonucu ikisi kadın üç göstericinin öldürülmesi de bu planın kesitlerinden biriydi. Zaxo'ya 60 km. uzaklıktaki Şırnak kenti ve köyleri, 18 Ağustos gününden başlayarak üç gün boyunca uçaklar, toplar, tanklar ve havanlarla bombalanmış, onlarca sivil öldürülerek, yüzlerce ev tahrip edilmişti. Kent yerle bir edilmişti. Aralıksız süren bombardımanın durmasından sonra 15 binden fazla insan da kenti terkederek, komşu kasabalara, köylere veya dağlara göçmüştü. Katliamı kınayan Kürtler üç gün süren "ulusal yas" ilan ederken, onlarca il ve ilçede de kepenk kapatma eylemleri düzenledi.(31)

PAK, Türk ordusunun halka yönelik bu saldırısını protesto etmek için, Erbil'de kadınların ve çocukların da aralarında bulunduğu bir gösteri düzenlenmişti. 28 Ağustos günü öğle saatlerinde 500 kadar PAK taraftarı, kent merkezindeki parlamento binasına doğru yürüyüşe geçti. Ankara Hükümeti aleyhine, bağımsızlık yanlısı sloganlar atarak yürüyen ve Parlamento binası yakınlarında sayısı 5 bine ulaşan kitleye, Kürdistanî Cephe peşmergeleri ateş açarak, 2'si kadın 3 göstericiyi öldürdü. Peşmergelerin ateşle öldürülenlerden biri Filiz Turgut adlı Kuzeyli bir Kürt kızı idi. Göstericiler arasında, PDK-MK eski üyesi ve Irak Devlet Bakanlarından Aziz Akref, sosyalist Tékoşen örgütü lideri Raûf Kamil ile bir çok Erbilli Kürt aydını da vardı. Birçok göstericinin de yaralandığı olayda, onlarca insan da gözaltına alındı. Kürdistanî Cephe'ye göre, yürüyüş 'yasadışıydı' ve Türkiye aleyhine slogan atılmasına izin verilemezdi!

Güneyliler, PAK etkinliklerine hiç müsamaha göstermiyordu. PAK, bağımsızlıkçı çizgisiyle statükocuları endişelendiriyordu. Ülkenin içinde bulunduğu durum ve halkın iktidardan hoşnutsuzluğu insanların PAK'a kanalize olma olasılığını doğuruyordu ki, bu ürkütücü bir gelişme idi. PAK'ın engellenmemesi durumunda, kısa bir süre sonra, Güney'de önemli bir güç haline gelip, iktidar ortağı olabilirdi. Bu nedenle illegal ilan edilmiş ve taraftarlarına baskı uygulanmaya başlanmıştı.

PKK'de tam aksine, Güney'deki faaliyetlerinde PAK'ı öne çıkarmaya ve PAK adına hareket etmeye çaba gösteriyordu.

Ambargonun kaldırılmasından sonra biraz düzelen PKK ve Güney Kürtlerinin ilişkisi, Kürdistanı Cephe'nin PAK'a yönelik saldırılarıyla yeniden alevlendi.

Erbil'de göstericilerin taranmasının hemen akabinde, PDK peşmergeleri Suleymaniye yakınlarında gözaltına aldıkları üç PAK-MK üyesinden ikisini kurşuna dizdi. PAK-MK Üyesi Armanç ile Necbir adlı bir kadın gerilla kurşuna dizilirken, Aram adlı MK üyesi de hapisaneye atıldı. Erbilli olan Aram'ın 9 kardeşi ile anne ve babası rejimin baskıları sonucu sonraki günlerde ailece gerilla saflarına katılacaktı.

Bir başka PAK-MK Üyesi olan Tîrêj'de (Ezîz Veysi Banî) bu süreçte gözaltına alınmış, ancak bazı Güneyli ağaların aracılığıyla Barzanî'nin emriyle serbest bırakılmıştı. Güney Savaşı'ndan sonra ikinci kez tutuklanan Tîrêj, Mizûrî aşiretinden idi. Babası Veysi Banî yıllarca PDK içinde Melle Mûstafa'nın yanında çatışmış ve saygın bir komutan olarak savaşırken yaşamını yitirmişti. Tîrêj'de 1983 yılında PDK saflarına geçmiş ve 1990'a kadar bu örgüt içinde kalmıştı. Ancak PKK'liler ile tanıştıktan sonra PAK'ın kuruluş çalışmalarına katılmıştı.

Tîrêj, 1994'ün ilk ayı itibarıyla da PDK Liderinin Selahaddin'deki özel hapisanesinde tutuluyordu. Mesût Barzanî, PAK-MK üyesinden örgütünü bırakmasını istiyor, karşılığında da PDK içinde önemli mevkiler öneriyordu!

Erbil rejimi PKK'yle ilişkili Güneylileri olabildiğince saf dışı ediyordu. Buna fiziki imha da dahildi. Elî Şaban, Sadîq Emer, Armanç, Necbir ve diğerlerinin öldürülmesi Güneylilerin PKK'ye katılımını engellenmeyi amaçlıyordu.

Kuruluş çalışmaları 1988 yılında başlayan ve 8 Haziran 1991

yılında resmen kurulan PAK'a yönelik bir diğer saldırı da Suleymaniye'nin Teqteq kasabasında 18 Temmuz'da meydana gelmişti. PAK'ın organize ettiği ve Irak rejimi ile Kürdistanı Cephe aleyhine yapılan bir gösteriye ateş açan peşmergeler burda da 3 kişiyi yaralanmış, birçok göstericiyi de tutuklanmıştı. Bu olaydan bir süre sonra da Dîyana'da, pusuya düşürülen bir PAK birliği ile peşmergeler arasında çıkan çatışmada, iki PAK gerillası ile iki YNK peşmergesi yaşamını yitirmiş, Kürdistanı Cephe olayı 'yanlışlık' diye geçiştirmişti. Aynı yılın kış aylarında yine biri PAK'lı 2 gerillanın ölümüyle sonuçlanan bir başka pusu olayı meydana gelmişti.

Liderliğini Suleymaniye'de bir Kürt aydınının yaptığı PAK gerillaları Lübnan'da Mahsum Korkmaz Akademisi'nde eğitim görüyor ve dağlarda genellikle PKK'li gerillalarla birlikte kalıyordu. PAK özellikle, aydın kitlenin yoğunlaştığı Suleymaniye ve Erbil'de örgütlenmişti. Zaxo ve Amedîye gibi sınır kentlerinde de önemli bir taraftar topluluğu vardı. PAK'ın kadroları arasında çok sayıda kuzeyli Kürt de bulunuyordu.

PKK'ye Karşı PDK- İran Kozu

28 Ağustos gecesi Şemdinli'ye bağlı Gelyêşin ve Alan köyleri karakollarına yapılan gerilla baskınlarının ardından, Türk ordu birlikleri İran sınırını da aşarak askeri harekâta girişti. Son olay nedeniyle İran ile Türkiye arasında gerginlik tırmanırken, Türk Dışişleri sınır karakollarına yapılan saldırılar nedeniyle İran makamlarını uyardı!

Alan karakolu baskınına müdahale eden Türk helikopterleri bir İran karakoluna ve köyüne roket atmıştı. Ardından İran helikopterleri de bölgeye yönelmiş, ancak Türk helikopterler çekilmişti.

Yüzden fazla askerin yaşamını yitirdiği Alan karakolu baskını Ankara yönetimini zor durumda bırakmış ve Tahran'a öfkelenip nota vermesine neden olmuştu. PKK kaynakları İran topraklarından saldırdıkları iddiasını yalanlıyordu.

Söz konusu bölgede PKK'li gerillaların Türk sınır karakollarına yönelik çok sayıda imha saldırısı olmuş, bunun üzerine Türk savaş uçakları da Ağustos'un son iki haftası boyunca, gerillaları izleme gerekçesiyle İran hava sahasını defalarca ihlal etmişti. Bu ih-

lallerin birinde 3 Türk uçağı İran hava kuvvetlerince Tebriz havaalanına inişe zorlanmış, ancak olay gizli tutulmuştu.

İran Büyükelçiliğı Basın Ataşesi Celalettin Memini, Türk uçaklarının, İran hava sahasını ihlali konusunda konuşmazken Türkiye ve Irak sınırındaki karakollarına zaman zaman PDK-İ peşmergeleri tarafından saldırı düzenlediğini söylüyordu.

Ankara yönetimi bu gelişmelerin yaşandığı dönemde, İran'ın PKK'ye destek verdiğini açıkça söylerken, İran rejimine karşı savaşan PDK-İ peşmergelerini de alanen destekliyordu. Ankara PKK'ye karşı PDK-İ kartını sürüyordu. PKK'ye destek vermekle suçladığı İran'ı ikna etmek için, Tahran'ın kuzeyindeki Kürt bölgesini kaşımakla tehdit ediyordu.

Tahran rejimi de Türkiye'yi, İran'a karşı silahlı mücadele veren Halkın Mücahitleri ve İran Kürdistan Demokrat Partisi (PDK-İ) savaşçılarına destek vermekle suçlarken PKK'li gerillaların zaman zaman sınırdan girip çıkmasına göz yumuyordu.

Van'ın Başkale ilçesi Mendini yaylasının Türkiye tarafına yerleşen İran Kürdistan Demokrat Partisi peşmergelerinin İran sınır karakollarına yönelik saldırıları da bu tarihlerde yoğunlaşmıştı. Mendini'de üslenen 300-400 civarındaki PDK-İ peşmergesinin ihtiyacı, Çaldıran Jandarma Bölük Komutanlığı'na karşılanıyordu. Bölgeye giriş-çıkışlar da Heşka ve Dêrişk karakollarınca yasaklanmıştı. Mendini'deki PDK-İ peşmergeleri, Haziran ve Temmuz aylarında İran'ın Türkiye sınırına yakın 5 karakolu imha etmişti.

Halkın Mücahitleri ve PDK-İ'nin İran'a yönelik saldırıları Temmuz ayı içerisinde Güney Kürdistan'ın Diyana kasabasında yapılan ve ABD ile Türk temsilcilerin de katıldığı bir toplantıdan sonra yoğunlaşmıştı. Sözkonusu örgütler, bu toplantılardan sonra İran karakollarına düzenledikleri saldırılarda 100'ün üzerinde Pasdar öldürmüştü.

İran ordusu da bu saldırılara misilleme amacıyla, Güney Kürdistan'ın Hac Ümran ile Türkiye'nin Yüksekova mevkiindeki Halkın Mücahitleri ve PDK-İ kamplarını bombalamış, Hac Ümran misillemesi İran TV'since haber olarak verilmişti.

İran'la gerginlik tırmanırken, Tahran gazeteleri, Türkiye aleyhine bir kampanya başlattı. Gazeteler Alan karakoluna yapılan gerilla baskınının ardından, İran topraklarına giren Türkiye'nin ülkelerine karşı düşmanca amaçlar güttüğünü vurguluyordu.

Abrar gazetesi, Tahran'ın Türkiye ile ekonomik ilişkilerini kesmesi, diplomatik ilişkilerini de düşük bir düzeye indirmesini isterken, Selam gazetesi Türkiye'nin tutumunu kınıyordu. Cumhuriyet İslam gazetesi, İran yönetimine karşı Halkın Mücahitleri'ne verdiği destek için Türkiye'yi kınıyor ve bu tutumun iki ülke ilişkilerini hassaslaştırdığına dikkat çekiyordu. Gazete, Halkın Mücahitleri'nin Ankara'daki yarı resmi temsilciliğine dikkat çekerek, ABD'yi de Türkiye ile İran arasında "düşmanlık tohumları saçmakla" suçluyordu.

Aynı günlerde Türk gazeteler de karşı bir kampanya açmıştı. Türk yazarlar Tahran rejimini PKK'ye ve Türkiye'deki İslami örgütlere destek vermekle itham ederken, İslami yönetimin uluslararası şiddet eylemlerini de organize ettiğini iddia ediyordu.

İran resmi haber ajansı İRNA, 5 Eylül'de yayınladığı Dışişleri Bakanlığı bildirisinde, Türk basınında yer alan PKK-İran bağlantısı konusundaki haberleri "tamamen gerçekdışı" diye niteliyordu.

Ancak Barzani ve Talabani güçleri ile Haftanin ve Xakurk'ta yaklaşan randevu nedeniyle Türk İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, iki ülke sınırında 'ortaya çıkan sorunlar' ve PKK konusunda görüşmelerde bulunmak üzere Eylül ayının ortalarında Tahran'a gitmişti. Sezgin bunca patırtıdan sonra bile Güney Savaşı için İran cephesini sağlama almak istiyordu.

PDK/YNK ile PKK'nin 'Saldırganlık' Suçlamaları

PAK üye ve yöneticilerinin öldürülmesiyle tırmanan gerginlik, PDK ve YNK'nın Ankara temsilcileri tarafından 12 Eylül'de yapılan ortak açıklamayla daha da boyutlandı. PDK Ankara Temsilcisi Sefin Dizayi ile YNK Ankara Temsilcisi Serçil Qazaz'ın açıklamasında, PKK gerillalarının son günlerde peşmergelere karşı birçok saldırı gerçekleştirdiği iddia ediliyordu. Açıklamada gerillaların 6 Eylül'de Lolan'da bir YNK peşmergesini öldürüp, birini yaraladığı, başka bir gerilla grubunun da iki çocuğu kaçırdığı, aynı gün meydana gelen iki ayrı saldırıda da 3 PDK üyesinin kaybolduğu ve bir YNK üyesinin öldürüldüğü öne sürüldü. PKK'den 'Irak sınırını' kullanmaktan vazgeçmesini de isteyen Güneyli temsilciler, PKK'yi "Bugüne kadar eğer karşılık vermediyse bu onlara karşı

daha sert önlemlere başvurma kararlılığından yoksun olduğumuz şeklinde anlaşılmalıdır” diye tehdit de ediyordu.(32)

PDK ve YNK'nin iddialarını yalanlayan ERNK Almanya Örgütü ise bunlara şöyle yanıt veriyordu: “Güney Kürtlerini PKK'ye karşı harekete geçirmenin mümkün olmadığını gören bu güçler çeşitli senaryolar üretiyorlar. Son günlerde TC yetkilileri ile veya tek tek yaptıkları açıklamalarda sık sık 'PKK'nin Saddam'la anlaşmış ve işbirliği yaptığını' öne sürüyorlar. Bunda amaç Güneylilerin Saddam'a olan nefretlerini PKK'ye yöneltmektir.”

İddialarının aksine Kürdistanı Cephe'nin PAK'a saldırdığı savunulan açıklamada, esas saldırganların Güneyli güçler olduğu belirtilerek bu tür açıklama ve çabaların bir çatışma zemini yaratmaya yönelik olduğu savunulmaktaydı.

Bu arada Güney'e yapılması düşünülen TSK harekâtı için de 3. Ordu birlikleri trenlerle bölgeye taşınıyordu. Devlet Demiryollarının Erzurum'daki tüm lokomotif ve vagonları Genelkurmay'ın emrine verilirken, uçaksavar ve zırhlı araç ile cephaneden oluşan mühimmat sevkiyatı da aralıksız sürdürülüyordu.

Eylül Harekâtı

Türk ordu birlikleri 1 Eylül sabah saatlerinden itibaren tekrar sınırı aşarak Amedîye kenti yakınlarındaki Deştan bölgesine girdi. Çukurca sınır şeridinden yaklaşık 10 kilometre içeri giren kara birlikleri, harekât başlamadan önce bölgeyi top ateşine tutmuştu. Harekâtı 3. Ordu ile Hakkâri ve Van'dan gönderilen dağ komandoları yürütüyordu.

PKK ile ordu birlikleri arasında kanlı çatışmalar tırmanırken, Kürt liderler Celal Talabani ve Mesût Barzani Ağustos ayının son günlerinde Ankara'ya gelerek, dönemin Başbakanı Demirel ve Cumhurbaşkanı Özal'la görüştü. Eylül harekâtı ve askeri yığınaklar bu görüşmelerin ardından yoğunlaştı.

29 ve 30 Ağustos günleri Cûdî dağı da bombalandı. Ağustos'tan bu yana Cizre, Habur ve Silopi çevresinde yoğunlaşan asker ve cephane sevkiyatı devam ederken, çok sayıda asker ve zırhlı araç, Silopi Gümrük Müdürlüğü tesisleri ile yakındaki Hac Konaklama tesislerine yerleştirilmişti. Kayseri ve Bolu'dan getirilen komando-

lar ve zırhlı birlikler Cizre'nin Katran taburunda, tank ve top birlikleri de Silopi ile Habur'daki askeri tesislerde konuşlandırılmıştı.

Ankara rejimi, PKK'nin sınır saldırılarıyla birlikte Kürt Hükümeti'ne karşı da sertleşiyor, “sınırlı miktarda mazot geçirilmesi” uygulanmasına yeniden başlıyordu. Kamyon şoförlerinin en fazla 1000 litre mazot geçirmesine izin veren Türk tarafı, böylece bir an önce harekete geçmesi için Erbil yönetimine baskı uyguluyordu.

Güney'de ise Zaxo ve sınır bölgesine peşmerge birliklerinin takviyesine başlamıştı.

Gerillaların Tabur Baskınları

Savaşın başlamasına bir haftadan az bir zaman kalırken, ARGK, gerillacılık tarihinin en büyük saldırılarına girişti. 28 Eylül gecesi Şemdinli'nin Derecik (Rûbarok), Samanlı ve Yeşilova taburlarına büyük baskınlar düzenlendi. Toplam 700'ü aşkın gerillanın katıldığı saldırılarda esas hedef 500'ü aşkın askerin konumlandığı Rûbarok taburu idi. Gece yarısından sonra başlayan ve ertesi gün öğlen saatlerine kadar devam eden baskınlar, gerillaların en kapsamlı saldırılar olmasının yanı sıra, askeri birliklerin de en çok kayıp verdiği eylemlerdi. Samanlı ve Yeşilova taburlarındaki taktik baskınlarla birlikte, olaylarda yaklaşık 50 gerilla ile 200 asker yaşamını yitirdi. Baskınlardan sonra Türk uçaklarının çevrede giriştiği bombardımanlarda köylülerden de ölenler oldu. Saldırıya katılan ana gerilla birliği Güney topraklarına geçerken, diğerleri ülke içindeki yerel gruplardan oluşuyordu.(33)

Derecik baskınından sonra büyük bir şoka giren Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in “yeni bir konsept” uygulamaya karar verdiği açıklandı. Ancak bu konseptin ayrıntıları hakkında bilgi verilmiyordu. Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'de, baskınların ardından yaptığı açıklamalarda, Kürt sorununun çözümünün siyasi olamayacağını bilmem kaçınıcı kez tekrarlamıştı.(34)

Aynı günlerde özellikle sınır boylarında da çatışma ve baskınlar olabildiğince büyümüşü. Rubarok baskınından iki gün sonra Şırnak'ın Karageçit karakolu ile Silopi ilçe merkezindeki askeri binalar da gerilla saldırısına uğradı.

Bu olaylardan sonra PDK ve YNK, PKK'ye yeni bir ultimatom

göndererek, PKK'den Güney topraklarındaki faaliyetlerine son vermesini istedi. 4 Ekim 1992 tarihli Hürriyet gazetesine göre, konuya ilişkin olarak fikri sorulan bir üst düzey Türk görevli, sözkonusu ultimatomdan haberdar olduklarını söylüyordu.

Savaş adım adım yaklaşmaktaydı.

Öcalan: "Savaşa Hazırlanın"

PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan, 2 Ekim 1992 tarihinde, Güney Kürdistan'daki gerilla karargahlarına telsizde şunları söylüyordu:

Kürdistanı Ceph'e'nin veya PDK'nin saldırıya geçme durumu sözkonusudur. Bu saldırılar karşısında son derece hazırlıklı olunmalıdır. Daha önce yaptığımız Zaxo planlaması çerçevesinde hareket edilmelidir.

Karşılık vermemiz bir cephe (mevzi) savaşına dönüştürülmemelidir, son derece hareketli gerilla tarzında geliştirilmeli, yoğun ve hareketli birliklerle karşı konulmalıdır. Güney'e yönelik planımız ve geliştirilecek saldırılar, tümüyle işbirlikçilere karşı bağımsızlık cephesinin savaşı temelinde ele alınmalıdır.

Yalnız bu yapılırken, eğitim düzenini bozmadan son derece dikkatli, planlı hareket edilmeli, güçler her an gerilla hareket tarzına geçebilecek esnekliğe sahip ve hazır olmalıdır. Çünkü bunların esas amaçlarından biri de, güçlerimizi sürekli taciz ve rahatsız etmedir. Onun için 'denetimimiz altındaki alanları bırakalım, bırakmayalım' tarzında bir sorun gündeme getirilmemelidir. Gerekirse Zaxo'dan iç kesimlere kadar bir hat tutulur. Bir iç savaş durumuna dönüştürülmelidir. Onların evleri, kapıları tümüyle belli ve açıktır. Biz her an saldırıp yok edebiliriz. Yollar tutulabilir. Gerekirse yeniden Habur yolu kapatılmalıdır. Daha önce bu konularda gerekli talimat ve perspektifler sunulmuştu. Önemli olan bunları yaratıcı bir biçimde hayata geçirmektir.

(35) Öcalan'ın bu talimatından sadece birkaç saat sonra Kürdistanı Cephe peşmergeleri ile Biradost aşireti güçleri Xakurk'ta PKK 2. Ana Karargahı'na karşı saldırıya geçmişti.

PKK kendisine saldırılacağından son derece emin idi!

Güney Savaşı Başlıyor

Açıklamalar, taktikler, karşılıklı suçlamalar ve diğer gelişmelerin hiç biri, yakıan fitilin ucunda ilerleyen ateşi durduramıyordu. Savaş olacaktı. Bu kaçınılmazdı. Taraflar da buna göre konumlanmış ve son hazırlıklar yapılmıştı. Bir yanda Türk ordusu ile PDK/YNK, bir yanda da PKK vardı.

Ve dananın kuyruğu kopuyor, Kürt tarihinin en kanlı iç savaşı başlıyordu.

Xakurk yakınlarındaki Heyat'ta 2 Ekim günü 3 bin peşmerge yoğun havan atışlarından sonra PKK mevzilerine karşı saldırıya geçti. İlk gün, PKK mevzilerine canla başla ve kendinden emin bir şekilde saldıran peşmergeler çok sayıda kayıp verdi. Yaralanan peşmergeler Şaqlawa, Erbil ve Suleymaniy'e'deki hastahanelere kaldırıldı.

Xakurk'ta çoğu kadın ve 'atıl güç' 600 kadar PKK'li gerilla vardı. Bunlar vadiye giren tepelerde mevzilenmişti. Gerillalar beşer onar kişilik gruplarla dağınık bir alanı tutarak mevzilenmişti. Mevzilere çeşitli uçaksavarlar ve pusulara küçük havanlar ile roket gibi silahlar yerleştirilmiş, önemli yollar mayınlanmıştı.

Uzun süren çatışmalar sırasında yiyecek, su, cephane ve diğer ihtiyaçlar önemli bir sorun oluyordu.

Dört yandan kuşatılmış olmak burdaki gerillalar için avantaja dönüşmüştü. Ölmek veya direnmekten başka seçeneği olmayan gerillaların cesareti, bir süre sonra peşmergelerde yılmılığa yol açacak ve morallerini bozacaktı. Çoğu kadın olan gerillaların en büyük silahı maneviyatları idi.

Kürdistanı Cephe güçleri 'maddi' açıdan çok daha avantajlıydı. Yüzlercesi birden toplam yirmi otuz gerillanın savunduğu bir tepeye ağır silahlar ve üstün ateş gücüyle saldırıyor, ancak ağır kayıplar verdikten sonra çekiliyordu. Türk uçakları da peşmergeye hava desteği veriyordu. Fakat bir savaşta en önemli silah olan 'haklılık' yoksunu peşmerge, tüm savaş deneyimine ve üstün ateş gücüne rağmen istediği sonucu alamıyordu.

Xakurk cephesindeki gerilla güçlerini Osman Öcalan, Kürdistanı Cephe güçlerini de ilk dönemler YNK'lı komutan Müstafa Çavreş yönetiyordu. Kerim Xan Biradost ve kimi Türk subayları da bu

cephede kendi güçlerinin başında bulunuyordu.

Xakurk'a yönelik bu saldırıdan önce sözkonusu bölgeye çok sayıda peşmerge ve Biradost aşireti savaşçısı yığılmıştı. Kürdistan Cephe'nin peşmerge yığınağı sürerken, yetkililer ilk çatışmaları gizli tutmaya çalışmıştı. Ankara'daki PDK ve YNK temsilcileri de gazetecilerle görüşmüyor ve bürolarına giden gazetecileri içeri almıyordu.

İlk günkü çatışmaya ilişkin Berxwedan gazetesine bir demeç veren PKK'nın Serhat Eyalet Komutanı, gerilla tarzında konumlandıklarını, peşmergelerin havan ve otomatik silahlarla zırdığı saldırılara karşılık sadece kendileri savunduklarını ve saldırıyı püskürttüklerini, ilk çatışmalarda kayıp vermediklerini söyledi. (36)

Güney Savaşı'nın startı verilirken, Türk ordu kurmayları ile Kürdistan Cephe yetkilileri arasında yapılan ortak saldırı planları kapsamında birçok Türk subayı da değişik kılıklarla Güney Kürdistan'a geçmişti.

İlk Çatışmalardan Sonra Anlaşma Görüşmeleri

2 Ekim'de başlayan çatışmalar, yer yer iki gün sürerek devam etti. Peşmerge saldırısının hızının kesilmesiyle birlikte Kürdistan Cephe, PKK'li komutanlarla görüşmek üzere Xakurk kampına bir heyet gönderdi. Güneyli heyet, bir parlamenter ile cephenin askeri komutanlarından oluşuyordu.

Kürdistan Bölge Hükümeti adına Xakurk'a giden Cephe yetkilileri gerillaların bölgeden çıkmasını isterken, PKK'liler, 'kendi zorları ve emekleriyle kazandıkları mevzileri hiç bir zaman terketmeyeceklerini' belirtiyordu.

Çatışmalarla ilgili gazetecilere ilk açıklamayı yapan Celal Talabani'nin yardımcısı Norşirwan Müstafa, PKK'nın sınırdaki eylemleri nedeniyle Türk ordusunun kendi köylerini bombaladığını ve bu eylemlerden rahatsızlık duyduklarını belirterek, saldırıya 'vicdani' gerekçeler sıralıyordu: *Kürt Hükümeti tüm sınırların sorumlusudur. PKK'nın kampları bizim topraklarımızda olduğu için dünya bize baskı yapıyor. PKK kendi taktik ve stratejisi konusunda Türkiye Kürdistanı'nda serbesttir, ama burada değil. PKK'nın Irak Kürdistanı'nı kendi amaçları için*

kullanmasını istemiyoruz. Biz güven ve barış içinde bu sorunu halletmek istiyoruz. Kürt milletinin çıkarlarını düşünüyoruz. PKK'nın bölgeden çıkıp çıkmayacağını bilemiyorum. Konuşmak için heyeti gönderdik.

Norşirwan Müstafa, gerillaların bölgeden çıkmamakta ısrar etmesi halinde zor kulanacaklarını, çatışma çıkmamasının iki tarafın da yararına olduğunu belirtmeyi de unutmuyordu.(37)

YNK'nin Xakurk komutanlarından Müstafa Cavreş ise şöyle konuşuyordu: *Sınırlarımız içindeki askeri faaliyetlerine karşıyız. Parlamento olarak karar aldık, bütün siyasi faaliyetlerine izin veriyoruz. Gel-sinler büro açsınlar, gazete çıkarsınlar, radyo ve televizyon kursunlar. Hatta bunları yaparken biz de yardımcı oluruz. Dünyanın tüm yardımları Türkiye sınırından geliyor. PKK bizi zor durumda bırakıyor. Bir heyet gönderdik. Kardeş olduğumuzu, onları sevdiğimizi, ama sınır içindeki saldırılarına son verip, burayı terk etmeleri konusunda uyardık. Kimsenin burnunun kanamasını istemiyoruz. Bölgeyi terketmedikleri taktirde zor kullanıp onları çıkaracağız. Bu Hükümet ve Parlamento kararıdır. Buna Türkiye Kürtlerinin kızıp kızmayacağı kendilerini ilgilendirir. Bizim PKK'yi çıkarmamız Türkiye için değil, kendimiz içindir.*

Ayın 3 ve 4. günleri görüşmeler nedeniyle sakin geçmişti. Ancak bu, iki taraf için de bir taktikti sadece. Savaş olacaktı. İlk çatışmalar ve görüşmeler sürerken, PDK de, Behdînan'da saldırı hazırlıklarını tamamliyordu.

Mevziler ve Taktikler

4 Ekim'deki saldırı dalgaları oldukça şiddetliydi. Binlerce peşmerge havan, roket ve toplarla saldırıya geçmişti. Gerilla komutanları özellikle Behdînan bölgesindeki çatışmalarda, Öcalan'ın talimatlarına karşın "alan savunmasına" yönelmiş, mevzilerini ne pahasına olursa olsun korumayı kararlaştırmıştı. Veya konumlanmış tarzları böyle bir taktik izlemelerini zorunlu kılmişti. Bu yöntem PKK'li gerillalar için yeni ve yabancı oldukları bir taktikti. Onlar şimdiye kadar savaş yöntemi olarak, vurup-çekilme, pusu atma veya ani baskın şeklindeki "gerilla tarzını" benimsemişti.

Hakim tepelerde uçaksavar ve uzun menzilli silahlarla tahkim edilmiş mevziler, peşmerge saldırılarını etkisiz kılıyordu. Bu, arkası sağlama alınmış bir cephenin savunulması espirisine uygun

bir konumlama idi.

Fakat Türk ordusunun da kar harekâtına başlayarak gerillanın dört yönden ve havadan tehdit kuşağına girme olasılığının ortaya çıkmasından sonra, bu yöntemde ısrar edilmesi taktik hataya dönüşüyordu.

Aslında, PKK'nin bu savaş tarzı, yani "mevzilenme" komutanlarca da benimsenmemesine rağmen uygulanıyordu. Gerilla komutanları, "prestij" kaygısıyla gerillacılık yasaını işletmemişti. Savaşın başlamasından önce yapılan yorumlarda, Güney'deki çadır kamplarının varlığının bir öneminin olmadığı ve bunların Türk ordusu ile peşmerge için ciddi hedefler teşkil etmeyeceği idi. 'Gerillanın kampı, ayağının durduğu yerdir' belirlenmesiyle, ARGK'nin mevzi savaşına girmeyeceği sanılıyordu. Ancak, gerilla komutanları, önderleri Abdullah Öcalan'ın, "Mevzi savaşına girmeyin, hareketli olun, küçük birlikler halinde davranın, araziyi genişlemesine ve derinlemesine kulanın" talimatlarına rağmen mevzi savaşını sürdürüyordu.

Gerilla, biraz da peşmergenin ve Türk ordusunun tavrına göre mevzilenmişti. Ordu ve peşmergeler belli noktalara yöneliyor, belli yerlerde güç yığılması yaparak, gerillayı da aynı düzeni almaya yöneliyordu. Böyle olunca da düzenli ordular savaşındaki gibi, ARGK, kimi tepeleri tutuyor, uçaklara karşı koyuyor ve maki-neli tüfek yuvaları kuruyordu. Diğer savaşçılar da hareketsiz kalıyordu. Küçük birliklere dağılıp araziye yayılıp, hareket inisiyatifinin de daralmasına yol açıyordu. Savaş boyunca gerilla tarzı kimi saldırıların, baskınların, pusuların karşı cepheye büyük tahribatlara yol açtığı görülmesine rağmen, mevzilenmekte ısrar edilmişti. Ancak gerillanın en büyük avantajı moral üstünlüğü idi ki, dünyanın gözü üstlerindeydi ve kaderleri büyük oranda bu savaşta çizilecekti. Bunun verdiği güç ve zorunluluk, savaşın yitirilmesine yol açıyordu.

Buna karşılık, peşmergeler, psikolojik olarak moral yetersizliği ve aşağıdan yukarıya saldırma durumundaydı ki, bu koşullarda ağır kayıplar veriyordu. ARGK'nin düzenli savaş konumlanması onlar için de yabancı oldukları bir durumdu. Onlar da yıllardır alıştıkları 'gerilla tarzı' yöntemlerden uzak savaşıyor ve düzenli birlikler gibi saldırıyordu. Mevzilerdeki birçok Türk subayı da peşmergeyi düzeli ordu yöntemiyle harekete geçirince başarısız

kalıyorlardı. Peşmergeler arasında gerillalardan duyulan bir korku ve saygı da vardı. Aralarında çok sayıda kadının da bulunduğu gerillanın fedaice saldırı ve ölümüne direnişleri gibi psikolojik etkenler, peşmergeyi oldukça etkiliyordu. Bu peşmergelerin çoğu gerillalarla uzun süredir karşılaşmış ve birbirlerini tanımışlardı. Gerillanın 'düşman' diye imha edilme emri, sıradan peşmerge için anlamlı değildi. Savaş cephesindeki Türk subaylarının varlığı da güven vermekten çok, morallerini bozuyordu.

En önemlisi, savaş için yeterli vicdani gerekçeleri ve moralleri yoktu. Emir üzerine evlerinden alınmış ve kardeş kavgasına, Bira-kuji'ye sürülmüşlerdi!

Haftanin'de Kanlı Çatışmalar

Xakurk'a yönelik peşmerge saldırısının başlamasıyla birlikte, PDK'liler de Haftanin'deki PKK kamplarına yönelik saldırılara girişti. Türkiye sınırına yakın olan PDK denetimindeki Behdinan'da 2 ve 3 Ekim'de meydana gelen çatışmalarda iki taraftan en az 50 kişi yaşamını yitirdi. 4 Ekim de Zaxo'nun kuzeybatısındaki Batûfa kasabası yakınlarında meydana gelen bir çatışmada 3 gerilla ile 6 peşmerge öldü. Bu olaydan kısa bir süre sonra da Şeraniş ve Batûfa'nın kuzeyinde saldırıya geçen peşmergeler ile gerillalar arasında çıkan çatışmalarda 25 peşmerge ölürken, 60 peşmerge de yaralandı. Yüzlerce peşmergenin insan seli halinde sürüldüğü bu büyük saldırılardan sonuç alınmaması ve saflardaki dağınlık üzerine, Erbil ve Suleymanîye'den Haftanin'e 5 bini aşkın peşmerge sevk edildi. Bu arada saldırılara bir süre ara verilmişti.

PDK Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî, savaşın gelişimiyle ilgili olarak yaptığı ilk açıklamada, şunları söylüyordu: *Çatışma haberleri doğru. İki gün önce Zaxo'da peşmergelerle PKK'liler arasında çatışma çıktı. 2 yaralı, 1 ölümlü var. Sınıra yakın bölgede peşmergeler PKK kamplarına doğru harekete geçtiler. Bu bölgede 11 PKK'li geçici olarak tutsak alınmıştır. Sınırdaki Haftanin ve Xarkuk kamplarını boşatmalarını istiyoruz. Önderliklerine 6 ay önce aracı gönderdik. Cevap vermediler. Bölge çok karışık. Büyük bir 'Kürt-Kürt' çatışması çıkar'm, bilemem.* (38)

YNK'nın Ankara Temsilcisi Seçil Qazaz, çatışmaların ilk üç gü-

nünde 7 PKK'linin öldüğünü öne sürerek, PKK'ya verdikleri sürenin bittiğini söylüyordu. Qazaz, 5 bin peşmergeyi harekete geçirdiklerini ve PKK'lileri sınırdan çıkartmakta kararlı olduklarını söylüyordu.(39)

Behdînan'da çatışmaların başlamasıyla birlikte Zaxo ve Dûhok kent merkezlerinde Kuzeyli Kürtlere ve PKK yanlılarına yönelik operasyonlar da başlamıştı. İlk çatışmalarla birlikte de Zaxo'ya giriş çıkışlar da zaman zaman yasaklandı.

PKK ise sivillere yönelik PDK saldırılarının devam etmesi halinde yeni ve kapsamlı bir ambargo uygulayacağı uyarısında bulunuyordu.

Görüşmelerden Sonuç Alınmıyor

Xakurk'ta PKK ile YNK temsilcileri arasında 3 gün süren görüşmelerden somut bir sonuç çıkmadı. Taraflar önceki taleplerini yeniden dile getirmiş ve yine önceki yanıtlarını tekrarlamışlardı.

YNK adına katıldıkları görüşmelerden bir sonuç alamayan ve Erbil'de gazetecilere açıklamalarda bulunan, YNK'lı Muhamed Penjwîni, Mam Rustem, Şex Tariq ve Talabani'nin yardımcılarının Hema Xerib, hükümetleri adına PKK'lilerden bölgeyi terketmelerini istemiş, buna karşılık gerilla komutanları, bölgenin Kürdistan toprağı olduğunu ve çıkmayacaklarını söylemişti.

Heyetler arasında görüşmeler sürerken, PDK'li kimi komutanlar PKK'yi kışkırtmak amacıyla bir provakasyon girişiminde bulundu. Görüşmenin ilk gününde YNK heyetiyle birlikte Sîdekan köyüne giden Osman Öcalan'a Biradost muntıkasında PDK'lilerce ateş açıldı. Suikast girişimi üzerine geri dönen Öcalan'ın görüşmelerde ısrar etmesinin amacı zaman kazanmaktı.

Görüşmelerin tıkanması ve PDK'nin provokasyon girişimi üzerine Talabani'nin yardımcısı Norşîrwan Mûstafa devreye girdi. Çatışmalardan yana olmadığını söyleyen Mûstafa'da PKK'li komutanlarla görüşmek istiyordu. 1983'te PKK-MK Üyesi Mehmet Karasungur ve arkadaşı İbrahim Bilgin'in öldürüldüğü saldırıyı da yöneten Norşîrwan, o dönemde Güney'de toplam sayıları 30-40 olan PKK'lilerin günün birinde binlerce kişiyle karşısına çıkabileceğini aklının ucundan bile geçirmemişti! Yaşam tuhaflik-

larla doluydu.

YNK ve PKK heyetleri arasında görüşmeler sürerken, Türk savaş uçakları da Xakurk'u yoğun bir şekilde bombalıyordu. Görüşmelerden bir sonuç alınmaması ve Soran'da çatışmaların yeniden başlaması peşmergelerde rahatsızlık yaratırken, YNK'nin bölündüğü ve çatışma istemeyenlerin ağırlıkta olduğu söylentileri yayılmıştı.

Güney Kürtleri, PKK'ye Saldırarak Federasyon İlan Etti

2 Ekim'de Xakurk'a karşı girişilen saldırıdan üç gün sonra Kürdistan Parlamentosu 4 Ekim'de yaptığı 38. oturumunda koşulların olgunlaştığını belirterek, federasyon ilan etti.* Karar tüm parlamento üyelerce ayakta alkışlanarak onaylanırken, Kürtler al-

*İrak Kürdistanı Ulusal Meclisi Federal Birlik İlan

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı egemenliği altında bulunan diğer uluslar gibi, Kürt ulusu da, kendi egemenliğini eline almayı ve kendisine ait bir devlet oluşturmayı umuyordu. Ama çözümün anahtarını elinde bulunduran savaşın galibi güçlerin çok yönlü çıkarları nedeniyle, bu köklü ulusun hakkı olan bağımsızlığı tanımadılar. Bu mazlum halkın protesto ve başkaldırılarına ve bir yıl sonra tüm Kürdistan'ı kapsayacak tam bağımsız bir devlete dönüşmesini ve Güney Kürdistan yerli halkının da istemesi durumunda bu oluşuma katılması kararlaştırılan 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Anlaşması'nın 4. bendinin 62 ve 64 maddelerine rağmen, 5 devlet arasında bölüştürüldü.

Var olan umutlar 23 Temmuz 1923 tarihinde yapılan Lozan Antlaşması'yla tamamen suya düştü. Mûsul Vilayeti, Milletler Cemiyeti'nin oluşturduğu komiteye rağmen, 16 Aralık 1925 tarihinde yapılan 37. oturumda Irak'a ilhak edildi. Milletler Cemiyeti tarafından oluşturulan komite hazırladığı raporda (57. sayfada) Kürdistan'daki nüfus dağılımı nedeniyle bağımsız bir Kürt devletinin kurulabileceğini, çünkü Kürtlerin yerleşik nüfusun 5/8'ini oluşturduklarını belirtmişti.

Bu dönemde Milletler Cemiyeti, Kürtlerin adli, idari ve dil kurumlarını elde etme haklarına destek olmaya son verdi.

Böylelikle, Güney Kürdistan halkının, ölümsüz Şex Mahmûd Berzenci önderliğindeki devrime ve İngiltere'nin birinci defa 1919, ikinci defa 1922 yıllarında, O'nu hükümdar tanımamasına rağmen, Kürdistan'ın bu parçası Kürt halkının iradesi dışında zorla oluşturulan Irak devletine ilhak edildi.

İngiliz Krallık Hükümeti, Irak Hükümeti'ni takdim ettiği zaman, (Ki İngiliz mandası altında idi) Kürtleri memmun etmek için, Irak Hükümeti ile yaptığı ortak ve resmi

dıkları kararı Wahsington'dan dünyaya duyurdu! Açıklamanın ABD'nin başkentinden yapılması ve Kürt liderlerin tam bu sırada bu kente bulunması, karardaki ABD onayı ve 'garantörlüğünü' ima eden mizansenlerdi!

Ortadoğu'daki dengeler açısından önemli bir gelişme sayılan federasyon ilanı üzerine Talabani ve Barzani ilk günler ortaya çıkmayı yeğledi. Liderler tepkilerin rengini gözlerken, açıklamaları daha çok alt düzey yetkililer yapıyordu. YNK'nın Wahsington Söz-

bir açıklamayla, Irak sınırları içinde bir Kürt Hükümeti kurabilecekleri vaadinde bulundu.

Kendi aralarında anlaşan Kürtlerin, hükümetin yapısı ve istenilen sınırlar konusunda İngiliz Kralık Hükümeti ve Irak Hükümeti'yle ekonomik ve siyasal ilişkileri görüşmek için Bağdat'a heyet gönderebileceği yönündeki vaadi de kağıt üzerinde kaldı.

Irak'ın Milletler Cemiyeti'ne 3 Ekim 1932'de üye olarak kabul edilmesi; Milletler Cemiyeti'nin ortaya koyduğu şart da, Irak Hükümeti'nin bağlı kalması koşuluna bağlandı. Bu şart, Irak Hükümeti'nin 30 Mayıs 1932 tarihinde 16 madde olarak açıkladığı belgedir.

Bu şartlara göre Irak; Müsül, Erbil, Kerkük ve Suleymanîye vilayetlerindeki Kürtlerin ve azınlıkların insani, kültürel ve idari haklarına saygı gösterecekti. Bu belge şimdiye kadar uluslararası yasalara göre resmen geçerlidir. Milletler Cemiyeti'nin lağvedilmesinden sonra bu yetkiler, 18 Nisan 1945 tarih ve 16. madde ile Birleşmiş Milletler Örgütü'ne geçti. Bu belgeye göre Irak, kendi başına bu hükümleri değiştiremeyeceği gibi, bunlara muhalefet de edemez. Ancak Milletler Cemiyeti'nin oy çokluğu kararı ve Uluslararası Adalet Divanı'nın onayıyla bu maddelerin yorumu yapılabilir.

Buna göre; Irak'ın bütünlüğü ve bağımsızlığı, Irak'ın adı geçen belgenin maddelerine saygılı olmasına bağlıydı. Ama Irak Hükümeti açık bir şekilde bu vaadlerini çiğnedi ve bu, BM Güvenlik Konseyi'nin 5 Nisan 1991 tarih ve 688 sayılı kararı ve BM'ye bağlı İnsan Hakları Komitesi (Ekonomik ve Sosyal Konseyin) 48. dönemdeki 5 Mart 1992 tarih ve 71/1992 sayılı kararıyla tespit edildi.

Kürt halkının Irak'taki tarihi, başkaldırı ve devrimlerle doludur. Abdülkerim Kasım Hükümeti'nin vaadlerinden vazgeçip, 14 Temmuz 1958 devrimiyle oluşturulan Geçici Anayasa'nın; 'Irak Vatanında Araplar ve Kürtler ortaktır' diyen 3. maddesini Anayasa'dan çıkarması sonucu, 11 Eylül 1961'de Kürt halkı ölümsüz lider Müstafa Barzani'nin önderliğinde bir kez daha silaha sanıldı.

Bu ulusal devrim halkımızın meşru istemlerini öne çıkarıyordu. 11 Mart 1970 tarihli antlaşmayla Kürt halkına otonomi hakkı verildi ve bu Geçici Anayasa'ya konuldu. Ama hükümet bu antlaşmaya da uymadı.

1975 yılında Saddam Hüseyin'in Irak topraklarından bir kısmını İran'a satması sonucu, Kürt devrimini bastırmak için imzalanan Cezayir Antlaşması sonrasındaki geçici yeniliğe rağmen, Kürt halkı mücadelesini sürdürdü ve tüm dünyaya yok olmayacağını ispat etti.

Birleşmiş Milletler Yasası'nda açıklanmıştır: İnsanlar temel haklarından yoksun bırakılmaz ve küçük, büyük ayrımsız her ulus egemenlik haklarına sahiptir.

Ayrıca 1. bölümün 6. fıkrasında; uluslar arasında eşit ilişki ilkesine saygı, hakların

cüsü Behram Salih'e göre, yakın zamana kadar çözüm olarak özerklikli gören Kürt liderlerin yaklaşımları nedeniyle federasyon ilanı önemli bir karar idi. Salih, Federe Kürt Devleti'nin Erbil, Suleymanîye ve Dûhok'un yanı sıra Kerkük'ü de kapsayacağını savunuyordu.

Sözcü, federe yapının yerel işlerde kontrol sahibi olacağını ve kendi yasaları olan bir hükümet işleteceğini söylerken, Irak'ın diğer bölgelerinin de tıpkı ABD'de olduğu gibi federal devlet siste-

eşitliği ve her halkın kendi kaderini tayin hakkı açık bir şekilde vurgulanıyor.

Yine 1966'da BM Genel Kurulu tarafından benimsenen ve 29 Kasım 1971'de Irak tarafından da onaylanan, 'Tüm halkların kendi kaderini ve siyasi otoritelerini tayin hakkına' ilişkin karar da var.

Irak devletinin kuruluşu olan 1921 yılından günümüze kadar, Irak hükümetlerinin Kürt halkına karşı takındıkları tutum; baskı, ezme, sürme; en basit insani, kültürel, sosyal ve ekonomik haklardan mahrum bırakma, siyasi haklarından da öte yaşama hakkından bile mahrum bırakmak olmuştur.

Bu uygulamaların insanları, hayvanları, ziraatı ve doğayı kapsayacak bir şekilde sürdürüldü. Irak Hükümeti tarihte eşi görülmemiş bir şekilde canice yoketme hamlelerini sürdürdü.

Şöyleki:

1- 1983 yılında tutuklanan ve şimdiye kadar kendisinden hiçbir haber alınmayan 8 binden fazla Barzani'nin durumu.

2- 1970-88 yılları arasında 300 bin Feyll Kürdün Irak'tan sınır dışı edilmeleri ve 7500 kişinin tutuklanıp ortadan kaybolmaları.

3- 1988 yılında 5000 genç ve yaşlı insanın şehitler kenti Halepçe'de kimyasal silahlarla katledilmeleri. Balistan ve Kurdistan'ın diğer yörelerinde sayısız kişinin katledilmesi.

4- 180 bin kişinin heba olmasına yol açan vahşi Enfal hareketi, açlık, işkence, tecavüz ve toplu gömmeler.

5- 4000 köyün yerle bir edilmesi (Bu köyler Kürdistan köylerinin % 90'ını oluşturuyordu). Asûri, Türkmen vd. ulusal azınlıklardan insanların katledilmeleri, uluslararası yasalara göre suç olan diğer savaş ve insanlık suçları.

Uzun bir dönem bu suçlara karşı sessiz kalan dünya hükümetleri, 1991 yılındaki başkaldırının ardından yaşanan toplu göç televizyon ekranlarında geniş bir yer alınca, gerçeği halklarından saklayamadılar.

Böylece dünya, Sevr Antlaşması'ndan sonra ilk defa ikinci adil sözü söyledi ve Güvenlik Konseyi'nin 688 sayılı kararı alındı. Bu karar, Kürtlere baskı uygulanmasını engellemek için Irak Kürdistan'ında güvenlik bölgesinin oluşması ve Kürtlerin himayesinin taahhüt edilmesi idi.

Halkımız her zaman sorunun çözüme kavuşturulması için iyi niyetini göstermiş ve çektiği bu elem ve acılara, yoketme hamlelerine rağmen yapılmıştır.

1963 görüşmeleri, 29 Haziran 1966 bildiris, 1984 görüşmeleri ve hükümetle barışçı çözüme varmak için daha bir çok girişim gibi.

Ama halkımızın bu iyi niyeti her defasında ihanetle karşılaşmıştır. Irak hükümetlerinin imzaladıkları anlaşmalara uymamaları, son olarak 1991 yılındaki görüşmelerin başında Irak yönetiminin verdiği sözlere uymayıp idaresini geri çekmesi ve

mine katılacağını umuyordu. Bu federal çerçevenin ancak 'Sadam'dan kurtulmuş bir Irak'ta' işleyebileceğine dikkat çeken Behram Salih'e göre, Federe Kürt Devleti Türkmen ve Asûrilerin de kültürel ve politik haklarını garanti edecekti.(40)

YNK Lideri Celal Talabani ve PDK Lideri Mesûd Barzani'de, ABD'den Kürt Parlamentosu'na gönderdikleri ortak mesajda, "Kürt halkının ortak amacını gerçekleştirdiği için" milletvekillerini kutluyordu! Talabani ve Barzani'nin mesajı şöyleydi: *Federasyon kararınız Kürt halkı için hayırlı ve uğurlu olsun. Bu karar tarihi ve olgunlaşmanın bir kararıdır. Tüm Kürtlerin ortak umut ve amacıdır. Bu karar şehitlerimizin ve Kürt halkının birliği sayesinde zor şartlar yaşanarak alınmıştır. PDK ve YNK Merkez Komite ve önderleri adına, Federe Kürdistan'ın yaşaması için tüm gücümüzle çalışacağımıza söz veriyoruz. Bu tarihi ve büyük günün bundan böyle bayram olarak kutlanmasını istiyoruz.*(41)

Bulmacanın kareleri yavaş yavaş doluyordu. Türkiye ve bölgeyle ilgili diğer ülkeler federasyona karşılık Kürdistanı Cephe'den Güney Savaşı'nı, yani 'PKK'nin kellesini' istemişti. Ya da Talabani ve Barzani, PKK'ye saldırılarıyla birlikte ilan edecekleri federasyona kimsenin itiraz etmeyeceğini hesaplamıştı.

"Daha önce güvenlik açısından zamanı belirtmemiştik" diyen Başbakan Yardımcısı Sadî Ahmedî Piré'de, bir çok parlamenterin federasyon ilanının Meclis'te yapılacağından habersiz olduğunu

Kürdistan'a ambargo uygulaması; fiilen yönetimde olan Kürdistan Cephesi'nin kararıyla özgür seçimlere gidilmesini getirdi.

19 Mayıs 1992 tarihinde halkımız tam bir özgürlük ortamında, özgür Kürdistan topraklarında, Kürdistan Ulusal Meclisi üyelerini seçmiş ve 5 Temmuz 1992 günü Kürdistan bölgesinin ilk hükümeti meclisten güvenoyu alarak oluşturulmuştur.

Irak Kürdistanı Ulusal Meclisi Kanunu'nun (1991/1) 58. maddesinin 2. fıkrasına dayanarak (Meclis'in görevi; Irak Kürdistanı halkının yaşamsal sorunlarını ve ittifaklarını tespit etme) Irak ulusal birliğinin, Arap ve Kürt halklarının tarihi kardeşliğinin korunması için Viyana ve Irak Kürdistanı'nda yapılan Irak muhalefetinin toplantı kararına da uygun (Bu karar; Arap ve Kürt halklarının ortak çıkarları gereği, Kürt halkının kendi kaderini tayin etmesi, Türkmen ve Asûrilerin ulusal, kültürel ve idari haklarının eşit bir şekilde anayasada garanti altına alınmasıdır) olarak Kürdistan Ulusal Meclisi yeni bir karar almıştır.

Irak Kürdistanı Ulusal Meclisi, Irak Kürdistanı halkı adına, kendi kaderini tayin hakkı ile ilgili uluslararası antlaşmalara uygun olarak, bu tarihi aşamada oy birliğiyle kaderini tayin etmesine ve merkezi yönetimle ilişkilerin demokratik parlamenter sistem ve çok partili, uluslararası yasalarla belirlenen, insan haklarına saygılı federal birlik şeklinde olmasına karar vermiştir.(42)

söyleyerek, PKK'ye saldırı ve federasyon ilanı arasındaki ilişkiye açıklık getiriyordu!

Federasyon ilanı nedeniyle Güney Kürdistan'da bayram ilan edildi. TV kanalları sürekli kararı kutlayan ve Kürt tarihini anlatan yayınlar yaptı.

Güney Kürtlerinin federasyon kararı, 23 Kasım'da tüm Iraklı muhalif güçlerin Kürdistan'da yapacağı genişletilmiş konferansta görüşülüp onaylanacak ve gelecekteki Sadam sonrası merkezi yönetim ile Kürtler arasındaki ilişki ele alınacaktı. Başbakan Yardımcısı Piré, "Dış dünya bunu kabul etmelidir. Bu bize sunulan bir hediye değil, mücadele ile elde edilmiştir" derken, Türkiye'nin tutumunu da, "Türkiye bize, 'mevcut Irak sınırları korunacaksa, bölünmezse, nasıl bir siyasi sistem formüle ederseniz edin, serbestsiniz' dedi" diyerek, birçok Kürt milletvekilinin haberinin olmadığı federasyon kararının Türkiye'nin onayından geçtiğini istemeden de olsa itiraf ediyordu. Piré, kararlarının tüm Kürtler için model olması temenisinde de bulunarak, Türkiye dahil tüm komşularıyla iyi geçineceklerini ve kendi yönetimlerinde azınlık haklarının korunacağını söylüyordu.

Savaşla birlikte çeşitli tepkiler de başlamıştı. Hema Saîd Hesen adlı Kürt yazar İsveç'te yayınlanan 'Xermane' dergisinde, PKK'ye saldıran Kürt Hükümeti'ni hicvediyor, Erbil çarşısındaki ana yolu kapatan seyar satıcıları ve el arabalarını bir yıl boyunca burdan çıkarmayı beceremeyen hükümetin, PKK'ye karşı savaş kararı çıkarmada hiç de zorlanmadığını alay ederek anlatıyordu.

Çatışmalara Aşiret Peşmergeleri

2 Ekim'de Xakurk'da başlayan ve 3 Ekim'de Haftanin'de sürdürülen saldırılar, 4 Ekim'deki federasyon ilanından sonra hızlandı. PDK'nin Zaxo ve Batûfa kentleri civarında 3 Ekim'de PKK'lilere saldırmasından sonra, 5 Ekim akşam saatlerinde de YNK'lular Lolan bölgesindeki PKK kamplarına yeni bir saldırıya geçti.

YNK peşmergelerinin bu saldırılarında çok sayıda can kaybı oldu. Ağır silahların kullanıldığı çatışmada YNK, deneyimli peşmergelerini cepheye sürdü. Çatışmada ölen ve yaralanan birçok

peşmerge Selahaddin, Şaqlawa, Erbil ve diğer yerlerdeki hastanelere kaldırıldı. Gazetecilerin sokulmadığı cephede PKK'nın kayıpları konusunda bilgi alınamıyordu.

Çatışmaların başlamasıyla birlikte peşmerge saflarında da huzursuzluk baş göstermişti. Cepheye sürülen kimi PDK ve YNK peşmergeleri PKK'ya karşı savaşmayı redederken, kimilerinin de PKK tarafına geçtiği haberleri yayılıyordu. 5 Ekim'de Xakurk yakınlarında Muqedim Eziz adlı bir PDK'li komutan 10 peşmergeyle birlikte PKK'ye katılırken, Haftanın'de de yine PDK komutanlarından Muhamed Simo, emrindeki özel birlikle PKK'ya karşı savaşmayacağını ilan etti. YNK'dan çok sayıda peşmerge de savaşmayı redediyordu.

PDK ve YNK, PKK'ya karşı kullandıkları peşmergeleri daha çok aşiret ve köylü kökenlilerden seçmişti. Bunların çoğu akraba idi. Savaşırken birbirlerini koruyor ve kayıp vermeleri durumunda intikam alma gerekçeleri oluyordu.

Yine bunların tercih edilmelerinin bir diğer nedeni de, çoğunun cahil ve okur yazar dahi olmamasıydı. Kent kökenliler, daha aydın ve sorgulayıcı oldukları için yöneticiler bunlara her istediğini yaptırıyordu. Aşiret üyelerinin sürüldüğü çatışmalardan haber sızdırmamak da daha kolaydı. Yönetimin de isteği buydu.

Dağlarda savaş tırmanırken, kentlerde de PKK taraftarlarına yönelik saldırılar başlamıştı. 5 Ekim sabah saatlerinde, Suleymaniye kent merkezinde PAK taraftarlarına saldıran peşmergeler 4 kişiyi öldürdü, 8 kişiyi herkesin gözü önünde döverek tutukladı.

Çatışmaların başlaması üzerine Soran'daki kentlerde yoğun güvenlik önlemleri alındı. Erbil, Dûhok ve Suleymaniye'de parti ve önemli kurumlar korumaya alındı. Çok sayıda PKK yanlısının bulunduğu Erbil ve Suleymaniye kentlerinde durum gerginleşirken, Kürdistanî Cephe, olası saldırıları gözönüne alarak hazırlık yaptı.

Zaxo ve Dûhok'ta Cizre, Nusaybin, Şırnak ve Silopi doğumlu Kürtlere yönelik operasyonlar da çatışmalarla birlikte sürüyordu. Ev baskınları ve kimlik kontrollerinde gözaltına alınanların sayısı 100'ü aşmıştı. Gözaltına alınanlar ancak, ya kefil ya da 2500 Dinar karşılığında serbest bırakılıyordu. Bu arada, Zaxo'ya giriş çıkışlar da kent merkezindeki saldırıların ardından tümüyle yasaklanırken, kamyonlar ilçeye sokulmadan Mûsûl yolu üzerinden gön-

deriliyordu.

Başkent Erbil'de de hükümet üyeleri sürekli toplantılar düzenlerken, çatışmalarla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamaktaydı. Kürdistan'a dönen YNK Lideri Celal Talabani de aynı gün Erbil'de YNK Merkez Komite üyelerini toplamıştı.

Çocuklara Taşlatılan Gerilla Cesetleri

5 Ekim gecesi, Zaxo kent merkezinde bir eve baskın yapan peşmergeler, sağ yakaladıkları iki gerillayı kurşunlayarak öldürdü. Gerillaların cesedi ilçe merkezinden geçen nehire atıldı ve çocuklara taşlatıldı. 47 yıldan bu yana Irak rejimi ile savaşan PDK'lilerin böylesi bir öfkesi daha önce görülmemişti! Öldürülen gerillalardan Yılmaz adlı olanı Cizre'li idi. PDK'nin bu saldırısının ardından PKK'lılar da Zaxo'da bir peşmerge komutanını öldürdü.

Batûfa yakınlarında başlayan saldırıların ardından Behdînan'daki çatışmalar yayılarak ve daha da şiddetlenerek sürdü. Qesrok, Mergiş, Haftanın, Batûfa ve Kanıması bölgelerinde sınıra giden tüm yollar gerillalarca tutulmuştu.

6 Ekim'de PKK'lilere saldıran PDK'li komutan Şivan Sindî'nin grubu pusuya düşerek 7 kayıp verdi. Yine Batûfa yakınlarında gerillalar bir PDK birliğini kuşatarak birkaç peşmergeyi esir aldı. Güney Kürdistan'da yayın yapan televizyon ve radyolar sürekli kan anonsu yaparken, hastahanelere siviller alınmıyordu.

Peşmerge saflarındaki Türk subayları

Güney Savaşı'nı cephedeki muhabirleri ile izleyen Fransız AFP Ajansı 7 Ekim'de geçtiği haberde, Erbil yöneticilerinin yalanlamasına karşın Birados'taki çatışmaları en az iki Türk subayının denetlediğini bildiriyordu.

PKK kaynakları da, Behdînan'daki çatışmalara peşmerge kılığındaki Türk subaylarının katıldığını açıklarken, yaralıları arasında Silopi'de çalışan iki Türk subayının da bulunduğu ve savaşın peşmerge cephesinin bu subaylarca organize edildiği iddiaları ay- nı günlerde ortalığı kaplamıştı.

Türk Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'de sözkonusu iddiaları doğrulayan bir demec veriyordu aynı günlerde, İngiliz Reuters Ajansına 7 Ekim'de yaptığı açıklamada, Güreş, "PKK'ye karşı savaşan Kuzey Iraklılar bizden yardım isterse neden vermeyelim?" diye soruyor ve şunları söylüyordu: *Son bir yıl içinde silahlı keşif uçuşlarıyla hedefleri belirliyoruz. Uçaklarımız bir hedef gördüklerinde saldırıyorlar.*

Savunma Bakanı Nevzat Ayaz'da, PKK'ye saldıran peşmergeleri desteklediklerini söylüyordu.(50) YNK-MK Üyesi Kemal Fûat, bölgede Türk subaylar bulunup bulunmadığını bilmediğini, ancak Türk yetkililerin çatışmalara gözlemci göndermek istemeleri halinde kendilerinin buna itiraz etmeyeceklerini kaydederek, iddiaları doğruluyordu.(51)

PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan ise, Türk subaylarının sadece cephede bulunmakla kalmayıp, çatışma ve operasyonları bizzat yönettiklerini söylüyordu.(52)

Güneylilere onur vermeyen bu gerçekler savaş sonrasında çatışmalara bizzat katılan ve peşmergeleri yönlendiren kimi Türk subayları tarafından da itiraf edilecekti. Ölenlerin Kürt olduğu savaşın bir cephesi Türk subaylarca yönetiliyordu!

PKK'nin Karşı Saldırısı

5 ve 6 Ekim günleri Haftanın, Şübergé, Zap ve Xakurk'ta yoğunlaşan peşmerge saldırısının ardından, PKK'liler büyük bir karşı saldırıya geçerek, Batûfa'daki PDK karargahına baskın yaptı. Baskında 30 peşmerge öldü. Hastahaneler sivillere kapatılarak, TV ve radyolarda sürekli kan anonsu yapıldı.

Batûfa baskını üzerine PDK'liler çeşitli yollar üzerindeki küçük karakollarını boşalttı. Bu saldırıdan sonuç alan gerillalar ise küçük gruplar halinde kimi yerlerde karşı saldırıyı devam ettirdi.

Zaxo'daki PDK yetkilileri Batûfa çatışmasında 4 peşmergenin öldüğünü, 12'sinin de yaralandığını söyleyerek, çatışmaların bir kaç gün içinde biteceğini öne sürüyordu!(45)

Aynı gün YNK'lı ve Biradost aşiret mensubu binlerce peşmerge de Xakurk kamplarına şiddetli saldırılar yöneltmişti. İki cephe arasında koordinasyon vardı. Çok geniş bir araziye yayılan ve

PKK'liler tarafından "Özgürlük Vadisi" olarak adlandırılan İran, Irak ve Türkiye sınırının keşiştiği Xakurk'taki PKK kamplarında altyüz kadar gerilla bulunuyordu. Bu bölgedeki çatışmalar, bir kaç gün sonra iç taraflardaki Erbil, Selahaddin ve Suleymanîye bölgelerine de yayıldı. PKK, İran tarafındaki gerilla birliklerinden kimilerini Xakurk'a kaydırarak, Türk ordusunun olası bir harekâtına karşı sınırda konumlanmıştı.

Çatışmalar şiddetlenerek devam ederken, peşmergenin kara harekâtına hava desteği de Türk uçaklarınca sağlanıyordu. 5 ve 6 Ekim günü Türk hava kuvvetlerine ait birçok uçak ve helikopter, Haftanın, Sinaht ve Batûfa'daki gerilla hedeflerini bombaladı. Uludere ve Silopi yakınlarında yapılan hava bombardımanında yükselen dumanlar bu ilçelerden görülmekteydi.

Sabah erken saatlerden itibaren aralıklarla Güney Kürdistan'ı bombalayan uçaklar, Diyarbakır, Muş, Malatya ve Batman'daki üslerinden havalanıyordu.

Savaş uçaklarının bombardımana başlamasıyla birlikte Türk kara birlikleri de yer yer Güney Kürdistan topraklarına giriş provası yapıyordu. Çukurca-Uzundere hattında askeri birlikler teyakuz halinde bekletilirken, sınır hattındaki keşif uçuşları sıklaştırılmıştı.

Savaşın birinci haftasında kızışması üzerine Kürt Hükümeti özel görevlendirilenlerin dışında Türkiye'li gazetecilerin ve sivillerin ülkelerine girişini yasakladı. Sadece 'belirli' yabancı gazetecilere ve televizyon ekiplerine geçiş izni verildi. Kürt gümrükçüler, "Geçiş niye yasakladınız?" yolundaki soruları, "Kamuoyuna yanlış bilgi aktarırsa olmaz" şeklinde yanıtlıyordu. Aktarılmasından korkulan ve "yanlış" diye tanımlanan "bilgi" aslında gazeteciler tarafından "doğru" olarak anlaşılıyordu!

Yeniden Ekonomik Ambargo

'ARGK Konseyi' 6 Ekim'de Cizre ve Silopi'de dağıtılmış bildiri-lerde 'işbirlikçi' olarak nitelediği PDK ve YNK'ye karşı yeniden ekonomik ambargo konulduğunu ve sınırların kapatıldığını açıkladı. Bildiride çatışmalar, "İhanetle, partimiz önderliğindeki bağımsızlık ve özgürlük cephesi arasındaki tarihi bir hesaplaşma"

olarak tanımlıyor, "PDK ve YNK ihanetçilerinin bir kaşık çorba uğruna partimize karşı başlattığı saldırıya her cepheden cevap vermeliyiz. Güney'e yönelik ekonomik ambargo tekrar yaşama geçirilmiştir" deniyordu.

Böylesi bir karar bekleyen Kuzeyli bölge halkı ve kamyon sürücülerini ARGK bildirişi üzerine, İpek yolunu yine ıssız bırakmıştı.

Güney Savaşı'ndan iki ay önce de PDK'yle başgösteren anlaşmazlıklar nedeniyle PKK, Temmuz-Ağustos aylarında Güney'e yönelik bir aylık ekonomik ambargo uygulamış, bunun üzerine açlık tehlikesi başgöstermişti.

Kürdistan Kan Gölü

7 Ekim'de Xakurk yakınlarındaki Diyana kentinden çatışmalarla ilgili gazetecilerin geçtiği haberlerde şöyle deniliyordu:

Bir YNK'li komutan dünkü çatışmalarında 25 peşmergenin öldüğünü, 70'inin yaralandığını söyledi. Xakurk yani Biradost mıntikasındaki çatışmalar özellikle Dél, Zirava ve Sekiwa bölgelerinde yoğunlaştı. Çatışmalar çok geniş bir araziye yayılmış. PKK'liler buralarda stratejik yerleri tutmuş. Tepelerde Doçka ve BKC tipi silahlar yerleştirilmiş. Buralara saldıran peşmergeler kayıp verip geri çekiliyor. PKK'liler şimdiye kadar mevzilerinden çekilmedi. Çatışmalar şimdilik karşılıklı havan atışlarıyla sürüyor. Peşmerge artık saldırmayı göze alamıyor. Bir YNK komutanı önceki gün bir PKK gerillasını esir aldıklarını ve 9 ceset bulduklarını söyledi. Bu bilginin doğru olup olmadığını ise saptayamadık. Aynı komutan 'Karkerler iyi mevzilenmiş, henüz sökemedik, saldırılarımız kâr etmiyor' diyerek çatışmaların kesin sonuçlarının üç gün sonra alınabileceğini söylüyor. Komutan, PKK'lilere İran'dan çok sayıda gerilla yardımı geldiğini de söyleyerek, Suriye, Irak ve İran ajanlarının hep birlikte onlara yardım ettiğini iddia ediyor.

6 Ekim akşam, Bindevena mıntikasında peşmergeler gerillaların mevzilediği bir noktayı ele geçirdi. Ancak sabah erken saatlerde PKK'liler saldırarak noktayı tekrar geri aldı. Diyana yolu boyunca minibüs ve Landcrosslarla taşınan yaralı peşmergeler gördük. Sadece Diyana hastanesine 18 yaralı getirildi. Bunlardan koltuk altından kurşunlanmış biri yaralandığı olayı şöyle anlattı:

'Biz 10 peşmergeydik. Lelkan mıntikasında karkerlerin bir noktasını tespit ettik. Uygun bir yere mevzilenip birden saldırdık. Ancak noktada kimse yoktu. Birkaç dakika sonra etrafımızı sardıklarını anladık. Çatışma çıktı. İki arkadaşım öldü. Ben yaralandım, diğer peşmergeler kaçtı. Daha sonra iki saat yürüyerek bizimkilerin yanına ulaştım.'

Şaqlawa, Salahaddîn, Erbil ve Qoysencax hastaneleri yaralı dolu. Dağlardan indirilemeyen bir çoğu da halen hastaneye ulaşamadı. Cephe gerisindeki tüm peşmergelerden kan aldılar. Gümrükçüleri bile çağırdılar kan almaya. Camilerden ölümler için okunan sela sesleri yükseliyor. Halk çok rahatsız. Peşmergeler de bu savaşa bir anlam vermiyor. Sekiwa'da bir peşmerge, 'Üç gündür tek mermi sıklamadım ve sıkmam da' diyor. Ranya'da halk savaşı protesto eden bir yürüyüş yaptı. Peşmerge komutanları 'Liderler inşallah en kısa zamanda bu gereksiz kavgayı durdurur' diyor. Peşmergelere Türk ordusunun parkalarından dağıtılmış. Havalar çok soğudu. Komutanlar doğrulamamasına rağmen, peşmergeler cepheye birkaç Türk subayı gördüklerini söylüyor. Çoğunun mermileri bitmiş. Erbil'de cephe binalarında paslanmış mermi sandıkları açılıyordu. Türk savaş uçakları 2'şer ve 4'er adet halinde bütün gün bölgenin üzerinden uçtu. Peşmerge mevzilerini iyi belirlemedikleri için yanlışlık olmasın diye iç tarafta bombardıman olmadı. Xakurk'taki çatışmalarda ölenlerden birinin üst düzey bir PDK'li komutan olduğu öne sürüldü.(46)

Xakurk'ta çatışmalar bu halde iken, Zap, Şûbergê ve Berwari bölgelerinde de yoğun çatışmalar sürüyordu. Çatışmalarla ilgili gelen haberlere göre, PKK'lilerin yolları mayınladığı, peşmergelerin ise daha çok kimi noktalara havan atışı yaptıkları idi. Berwari'de bir peşmerge grubu da gerilla saldırısına uğramıştı.

Batûfa'da yaralanan ve Zaxo hastanesine kaldırılan PDK'li Mecîd Ömer Huseyin ve Ahmet Xelîl İbrahim, "Ortalık cehennem gibiydi. Onlar tepelerde, biz aşağıda savaşıyorduk. Karkerler, roket ve havan topu kullanıyordu. Biz de havan ve toplarla karşılık veriyorduk. İlk günlerde zorlandık, ancak Türk uçaklarının onları vurmasından sonra biraz ilerledik" diye çatışmaları özetliyordu.(47)

Zaxo'daki hastanede 33 yaralı peşmerge vardı. Doktor Şîrad Mûhamed'e göre, çatışmaların başlamasından sonra hastanelerine dört de gerilla cesedi getirilmişti.

YNK-MK Üyesi Hesen Kûistânî, Dûhok eyaletindeki çatışmalarda PKK'nin zaman zaman sert direniş gösterdiğini ve peşmer-

gelerin onları Şeraniş ile Batûfa'dan püskürtmeye çalıştıklarını söylüyordu. Kûistanî'ye göre Dûhok bölgesindeki çatışmalara katılan peşmerge sayısı da 12 bin idi.

ERNK Avrupa Temsilciliği, 8 Ekim'de çatışmaların bilançosu ile ilgili bir açıklama yaptı: *Şu anda Haftanın'den Xakurk'a kadar çatışmalar bütün şiddetiyle devam ediyor. Çatışmaların başladığı 2 Ekim'den bu yana 9 gerilla şehit düşmüş, 20 PAK mensubu dostumuz kurşuna dizilerek katledilmiştir. Saldırgan YNK ve PDK güçlerine Zaxo ve Xakurk mıntıklarında 200 dolayında kayıp verdirilmiştir. Suleymaniye ve Erbil'de halk protesto gösterileri yapmış, 1000 peşmerge silah bırakıp geri çekilmiştir.*

PKK'li komutanlar, iddialarının doğruluk derecesinin saptaması için gazetecileri de cepheye davet ediyordu.

Barzanî: Apo Kürtçe Bilmiyor!

Aynı günlerde Show TV'nin hazırladığı 32. Gün programına çıkarılan PDK Lideri Barzanî, PKK'yi birkaç gün içinde 'sınırdan atacaklarını' iddia ediyordu. Mesût Barzanî, Türk TV'sinde Apo'nun Kürtçe bilmediğini, bu yüzden Kürt olamayacağını da söylüyordu! Bununla, iyi bir Kürdün kendisini gibi olması gerektiğini ima ediyor ve kendince psikolojik savaş yapıyordu! Ancak PDK Liderinin, sonraki günlerde aralarında Turancı Alparslan Türkeş'de bulunduğu birçok 'Türk büyüğü' tarafından zaman zaman kaynak da gösterilerek kullanılacak olan bu iddiası gerçekleri yansıtmıyordu. İlk ambargo döneminde bu uygulamanın kaldırılması için Bekaa'ya giden Güneyli bir heyete, 2 saat boyunca Kürtçe hitab eden Öcalan'ın bu konuşması video kasete alınmış ve Güneyli liderlere de ulaştırılmıştı.

Barzanî, Kürtçe bilmeyenlerin Kürt olamayacağını söylerken, adamları da Behdînan'da yakaladıkları 'Kürtçe bilen' PKK'lileri TC'ye teslim ediyordu.

8 Ekim günü sabah saat 11.30 sıralarında PDK'liler, Zaxo kent merkezinde ele geçirdikleri 1'i kadın 4 gerilla ile 6 Kuzeyli sivil Habur sınır kapısında Türk yetkililere teslim etti. Teslim edilenler arasında bulunan kadın gerilla, kollarından tutan peşmergeleri tekmeleyerek slogan atıyordu. Gümrüğün Türkiye tarafında bir

dükkan gizlenen bir gazeteci olayı izlemişti. 'Teslimat' sırasında Habur kapısı kapatılmıştı.(48)

Savaşın en çirkin ve en anlamlı manzaralarından biri bu idi.

ABD'den Türkiye'ye Destek

Savaş ve hava bombardımanı sürerken, ABD Dışişleri Bakanlığı Türk Hükümeti'nin PKK karşısında aldığı tedbirleri desteklediğini açıkladı. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher, Washington'da gazetecilere verdiği brifingte Türk uçaklarının ve kara birliklerinin de katıldığı Güney Savaşı'yla ilgili olarak şöyle konuşuyordu: *Daha önce de açıkladığımız gibi PKK terörist bir kuruluştur. Bu örgütü sürekli kınadık. Irak'taki Kürt liderliği de, PKK'nın Kuzey Irak'tan Türkiye'ye saldırıda bulunmasına izin vermeyeceğini açıklamıştı. Biz daima Türkiye'nin terörizmi önleme çabalarını destekledik. Bu desteğimiz PKK'ya karşı sürdürülen mücadelede de devam edecektir.* (49)

Sözcü Güney Savaşı'nda Türkiye'yi desteklediklerini resmen söylüyordu!

ABD'nin TC ve Güneyli Kürtlere desteği sadece demeçler düzeyinde değildi. Savaş süresinde ara vermeden Behdînan'daki mevzilerin üstünde uçan ABD helikopterleri keşif uçuşlarının sonuçlarını ve çektikleri fotoğrafları, CIA'de sağladığı istihbaratı Türk makamlara iletliyordu.

Güney Savaşı'nda TC ile Güneyli Kürtleri PKK'ye karşı açıkça destekleyen Pentagon, Adana İncirlik'te üslenen tanker uçaklarını da TSK'nın emrine vermişti. Bu tankerler savaş boyunca PKK mevzilerini bombalayan Türk jetlerine havada yakıt ikmali yapıyordu.

Ortaoğu'da statükonun değişmesini istemeyenler, PKK öncülüğünde bu bölgede ve giderek dünyada yeni bir sosyalist dalganın boy vermesinden korkanlar veya kendi çözümlerini tatbik etmek isteyen tüm güçler, Güney Savaşı'nda PKK karşıtı cepheyi siyasi ve askeri olarak destekliyordu.

Washington ve diğer Batılı başkentler; Ortaoğu'da hem statükonun korunmasından yana idiler, hem yeni bir sosyalist dalgalandıran korkuyorlardı ve hem de herbiri kendi çözümünü tatbik et-

mek istiyordu. Ve PKK, Ortadoğu ile ilgili planların yaşama geçirilmesi için ciddiye alınması gereken bir engel durumuna gelmişti, bu nedenle 'belinin kırılması' gerekiyordu!

Batılardan İran'a, Güney Kürtlerinden Türkiye'ye kadar bir ateş çemberinin içinde kalan PKK ise Güney Savaşı'ndaki karşıt ittifakı, "haçlı savaşı" olarak değerlendiriyordu.

Zaxo Ölü Kent

Kürt yetkililer 9 Ekim öğle saatlerinde gazetecilere sadece Zaxo'da dolaşmaları şartıyla geçiş izni verdi. Zaxo'ya giren muhabirler, ilçenin 'ölü bir kente' benzediğini, insanların sokağa çıkmadığını, konuşabildikleri herkesin çatışmalara karşı olduğunu bildirerek geçtikleri haberlerde şöyle diyorlardı: *Bezgin bir havanın yüzlerinden okunduğu insanların hepsi, peşmergeler dahil savaşın aleyhinde konuşuyor. Zaxo dışına çıkmamız yasaklanırken, kentte peşmergelerin denetiminde dolaşabildik. Hastaneye giriş-çıkış yasak. Burda yaklaşık 30 yaralı var.*

Karargahında gazetecilerle konuşan PDK'li komutanlardan Dr. Kemal Kerkûkî, "PKK'lilar bölgeyi ya boşaltır, ya silahlarını bırakıp sadece siyasi çalışma yapar ya da çatışmalar devam eder" diyor. Hiç bir peşmergenin bu savaşı istemediğini söyleyen Kerkûkî, ambargo ile ilgili soruları da, "Türk devletinin bize malzeme getiren araçları koruyacağına inanıyoruz. O yüzden ambargoları başarılı olmaz" şeklinde yanıtlıyordu.

Ancak ambargonun başarılı olup olmayacağı bir öncekinden belli idi. Kürdistan Birlik Partisi (Yekgirtin) Lideri Samî Abdûrahman, Kerkûkî'nin bu açıklamasından bir gün önce yiyecek yardımı alabilmek için Ankara'ya gelmişti. PKK'nin ilan ettiği ekonomik ambargo dolayısıyla araç geçişleri dururken, aynı günlerde Cizre ile Silopi'de ambargoyu delmek isteyen 3 kamyon da milislerce yakılmıştı.

Hava Bombardımanı Etkisiz

PKK'ya yönelik harekâta hava desteği veren Türk uçakların

bombardımanı giderek şiddetlenmekteydi. Sadece 8 Ekim'de Batman ve Diyarbakır'dan havalanan F-104 ve F-4 tipi uçaklar Behdînan'daki hedeflere 25 sorti yapmıştı. Türk yetkililer her an bir kara harekâtı için de hazır beklediklerini söylerken, Şemdinli ve Çukurca'nın sınır kesimine zırhlı araç ve personel sevkiyatı devam ediyordu. Aynı gün Tatvan'dan 100 araçlık bir zırhlı konvoy Hakkari'ye ulaşmıştı

Peşmergelerle birlikte cephede bulunan Türk subayları uçaklara koordinat veriyordu. PKK'li komutanlara göre ise en şiddetli uçak saldırıları bile kendilerini etkilemiyordu: *Hava saldırılarında kayıp vermemiz söz konusu değil. Çok büyük bir şanssızlık olmazsa uçak saldırılarında kayıp vermeyiz. İki yıldır bu tür saldırılara karşı yöntemler geliştirdik.*

Şemdinli, Çukurca ve Uludere üzerinden sürdürülen hava bombardımanı Zaxo halkı tarafından dürbünlerle izlenmekteydi. İnsanlar sabah saatlerinden gece yarısına kadar, dürbünlerle tüm gün sınırı bombalayan uçakları ve doğka ile havada atışlarını izliyordu.

Hava bombardımanlarının gerillalara yaptığı en olumsuz etki, onları korunmak için mevzilenmeye ve saklanmaya zorlamasıydı. Türk pilotlar, gerilla mevzilerindeki uçaksavarlar nedeniyle oldukça yüksekte bomba bırakıyor, bunların birçoğu ya hedefin yüzlerce metre uzağına düşüyor ya da havada patlıyordu. Gerilla komutanlarının hava bombardımanlarından zarar görmedikleri yolundaki açıklamaları bölgedeki kaynaklarca da doğrulanıyordu.

Hava harekâtı, daha çok psikolojik amaçlı olarak yürütülüyor ve alan savunması yapan gerillaları mevzilerini terk etmeye zorluyordu. Yüksekten yapılan bombardımanlar zaman zaman 'dost' mevzileri de vuruyordu. Uçakların şiddetli akınları sırasında kimi zaman 'şüpheli kazalar' da meydana geliyordu. Savaşın birinci haftasında kızışan hava bombardımanından zarar gören PDK, Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî aracılığıyla girişimlerde bulunarak 'kazaların' sona ermesini istiyordu. Dizayî, kimi yerlerde peşmergeler ile PKK'li gerillaların birbirlerine 100 metre yaklaştığını, uçakların peşmergeleri de vurabileceğini, bu nedenle Türk yetkilileri uyardıklarını söylüyordu! (53)

Halk Güneyli Sığınmacılara Selam Vermiyor

1988'deki Halepçe katliamı ve Enfal vahşetinden sonra Kuzey'e sığınan Güneyli mülteciler savaşın vicdani yükünü çekiyordu. PKK'ye saldırılmasından sonra Diyarbakır, Muş ve Mardinli Kürtler, Güneyli mültecilere karşı mesafeli durmaya başladı. Diyarbakır kampında kalan Hawar adlı bir mülteci, Diyarbakır halkıyla yeni dönemdeki ilişkilerini şöyle özetliyordu: *Çatışmaların etkisi Diyarbakır'a da yansdı. Halk bize selam vermiyor. Seyar satıcılık yapıyoruz. Bizden bir şey almaz oldular. Herkesi PDK'li, YNK'li görüyorlar. Halbuki farklı düşünenler var. Biz çatışma tarafları değiliz. Kardeşler arasındaki kavgayı kınyoruz, bir an önce bitmesini istiyoruz. En sonunda esas düşmanlar herkesi ezebilir. Bütün Kürtlere çağrımı biran önce bu savaşın önüne geçsinler.*

PDK, 10 yıl önceye kadar Kürdistan'da tek partiydi. Eğer doğru olsaydı, bugün Kürdistan'da onlarca parti olmazdı. Bütün eksikliklerine rağmen PDK'yi de idare etmemiz gerekir. Biraz daha sabretsek eriyip gideceğine inamyorum. PKK'nin gerek Halepçe olayından sonra ve gerekse 1991 göçünde halkımıza büyük yardımları oldu. Hiç bir zaman da unutmuyoruz.

Savaş Kendini Tekrarlamaya Başlıyor

9 Ekim'de Zap, Kanıması, Amedîye ve Xakurk bölgelerinde yer yer süren çatışmalarla ilgili olarak peşmerge kaynakları, birtakım mevziler aldıklarını, gerillalar ise saldırganları püskürtüklerini öne sürüyordu. Haftanın'de bu süreçte çıkan çatışmalarda PDK komutanlarından Dirbaz Keleş Kotan yaşamını yitirdi. Gerillalar, bölgede oldukça ünlü bir peşmerge olan Kotan'ın cesedini savaş alanı dışına çıkarıp ailesine teslim etmişti.

10 Ekim'de Haftanın'deki Kera Şeraniş'te çıkan çatışmalarda ölen 4 peşmergenin cesedi Zaxo'ya getirilirken, bir çok yaralı da Dûhok Azadi hastanesine kaldırıldı. Peşmergelerin bir mevzisi ve bir doçka silahları da bu bölgede gerillaların eline geçti.

Haftanın'de 11 Ekim'de de bir peşmerge kampı gerillalar tarafından basıldı. Baskın sırasında birkaç peşmerge öldü, 7'si esir alındı. Türk uçaklarının da yer yer müdahale ettiği çatışmalar, daha çok

mevzilerden karşılıklı ateş açılması şeklinde sürdü ve saldırılar azaldı. Güneyli güçler bir sonraki genel saldırı için güç topluyordu.

Xakurk'ta da çatışmalar aynı boyutlarda devam etti. Selahadîn ve Erbil gibi kentlere yaralı taşınmasına devam ediliyordu. YNK kaynakları 10 günlük çatışmaların sonucunda 150 peşmergelerin öldüğünü ve çatışmaların Xakurk ile Zaxo yakınlarındaki üç noktada sürdüğünü söylüyordu.

YNK Lideri Celal Talabani, Türk ordusuyla giriştikleri ortak saldırıların 10. gününde PKK'lıların bir iki güne kadar bölgeden çıkarılacağı iddiasını bir kez daha tekrarladı. Talabani, kurdukları parlamentoyu tanımayan ve iki ay süre verdikleri halde bölgeden çıkmayan Apo'nun "hain" olacağını da öne sürdü!(54)

Gazetecilere serbest dolaşım izni verilmediği için haber almakta zorluk çekilirken, sadece resmi açıklamalarla yetinilmekteydi. 10 Ekim'de Güney Kürdistan'a giden gazetecilerden Faruk Bahkçı (Hürriyet), Abdullah Ansoy (Özgür Gündem), Nail Kadırhan (Hürriyet) ve Vedat Yenerer (Cumhuriyet) Dûhok'ta PDK'liler tarafından gözaltına alınmış, serbest bırakıldıktan sonra da sürekli izlenmiştiler.(56)

Kürt Aydınlarından Savaşa Protesto

Savaş tırmanırken karşıt protestolar da gittikçe şiddetleniyordu. Prof. İ.Şerif Vanlı, Hatip Dicle, Etem Xemgîn, Prof. Kerim Yıldız, Fevzi Vaznedaroğlu, Celilê Celil, Feqî Hüseyin Sağnuç ve Serhat Bucak gibi Kürt aydınları, PDK Lideri Mesût Barzani ile YNK Lideri Celal Talabani'ye gönderdikleri ortak bir mektupta PKK'ye yönelik saldırıları kınadı. Sorunların kardeşçe çözülmesi gerektiğini ve çatışmaların sonlanması için aracı olmaya hazır olduklarını bildiren aydınlar mektuplarında "Kardeşler arası bir savaşı başlatacak olan her kim olursa olsun, Kürt halkı ve tarihi önünde mahkum edilecektir" diyordu. Aynı gün HEP Genel Başkanı Ahmet Türk, Yazar Cemşit Bender, Sanatçı Nizamettin Ariç ve Dr. Tark Ziya Ekinci'de Kürtler arasındaki savaşın bir an önce sona erdirilmesini ve sorunların diyalogla çözülmesini önerdi.(55)

İsviçre'nin Zürich kentinde de 1500 kişi PDK ve YNK'nin PKK'ye saldırısını protesto etmek için yürüyüşler düzenledi. Al-

manyası'nın Bremen ve Avusturya'nın başkenti Viyana'da da bir araya gelen ERNK taraftarları savaş karşıtı gösteriler yaptı.

Öcalan: Güney Savaşı'nı Kazanacağız

10 Ekim'de savaşla ilgili değerlendirme ve açıklamalar yapan PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan şunları söylüyordu:(57)

Bu saldırı etraflı bir planın ürünüdür. Esası Güneyli işbirlikçi-hain güçlerin devrimimize saldırılmasıdır. Hazırlıklar 1991 Mart Serhıldanı sonrasına dayanıyor. PKK, Güney kitlesi içinde özgür bir toplum yaratma çalışmaları yürütüyordu. Önemli başarılar da elde ediyordu. Bu durum bölgede başta ABD olmak üzere emperyalistlerin ve TC'nin çıkarlarının temellerinin sarsılması demektir. Bu nedenle PKK aleyhtarı bir kampanya geliştirilmeye çalışıldı. Hedefi PKK önderliğini tasfiye etmektir. Bir formül geliştirildi. Bu; 'Kürt meselesine evet PKK'ye hayır' formülüdür. Akıllarınca PKK devreden çıkacak, biraz kırıntıyla ulusal kurtuluşu bütün gücüyle katılım gösteren halk avutulacak. Bu savaşın gidişi ne kadar yanıldıklarını gösterecek. Çünkü biz bu saldırıyı bekliyorduk ve hazırlıklıydık. Ancak onların bekledikleri gibi ne sınıra doğru bir kaçış, ne de üslerimizin ele geçirilmesi vardır. Eğitimli Türk ordusu ve komandolarına karşı savaşta pişen gerilla gücümüz, başıbozuk Güneyli sürülerle karşı çok daha etkili ve başarılı bir sonuç alacaktır.

Savaşın federasyon ilanına denk getirilmesinin anlamı üzerinde de duran Öcalan, "Federe Kürt Devleti" sloganıyla halkın aldatılması ve saldırının gerçek mahiyetinin gizlenmesinin amaçlandığını savunuyordu: *Hedef açıktı. Bir haftalık saldırıyla PKK güçleri Kuzey'e sürülecek ve hudutta yığılan TC ordu birliklerince bir imha gerçekleştirilecek. Güneyli işbirlikçilerin yanında Türk subayları vardır. Planı birlikte yapmışlardır. Bu Kürt Federe Devleti ilanı ile birlikte hazırlanmıştır.*

Ne sınıra doğru bir kaçış vardır, ne de bizi yerimizden oynatabilmişlerdir. Bu saldırı planının bir diğer yanı da; savaş uzun süreye yaymak olabilir. Daha şimdiden 'PKK öyle kolay çöktürülemez' demeye başladılar. Bu savaşta Azerbaycan'da yaptıkları gibi subayları gönderip savaş yönetmede yardım ediyorlar. Bu yeterli olmazsa, başka biçimde müdahale edeceklerini ifade ediyorlar. Ne yaparlarsa yapsınlar, bizim savaş yıllarca yürütecek bir donanım ve hazırlığımız var. Yapımız fedaidir, geri'a-

mız ve bütün halkımız özgür bir yaşam için herşeyini feda etmeye hazırdır. Güney'deki bu savaş biz kazanacağız ve daha şimdiden kazandığımızı söyleyebilirim.

İran-Talabani Çekişmesi

Savaşla birlikte tarafların söz düelloları da sürüyordu. PKK'ye karşı TC ile en ciddi işbirliğini yaptığı dönemde Talabani'nin yaptığı İran karşıtı propoganda Tahran sözcülerinden sert tepki görmekteydi. YNK Lideri devam eden çatışmalarda İran pasdarlarının PKK saflarında savaşta olduğunu iddia ediyordu. 11 Ekim'de Talabani'ye yanıt veren İran'ın Ankara Büyükelçisi Muhammed Rıza Bagheri, YNK liderini "yalancılıkla" suçlayarak, PKK'ye hiç bir şekilde yardımcı olmadıklarını söylüyordu. İran Elçisi Güney Savaşı'nı 'Kürt grupları arasındaki çatışmalar' diye tanımlamaktaydı!

Esasında Talabani, TSK ile işbirliği halinde başladıkları savaşta PKK'yi de bir başka yabancı güçle işbirliği halinde göstermek istiyordu. Böylece TC ile yaptıkları işbirliğini kamu vicdanında aklayacaktı.

YNK lideri, İran-PKK ilişkilerine yönelik sözlerinin yalanlandığı gün, savaş kararlarını haklı çıkaracak gerekçeler sıralamaya devam etti. PKK'yı 'Irak topraklarından kovmak değil, sadece ikna etmek istediklerini' iddia eden Talabani Yunan Etnos gazetesine 11 Ekim'de verdiği demeçte, "Düşününüz ki Yunanistan, Kıbrıslı Rumların bir eğitim alanı ve saldırı üssü. Bu olabilir mi?" diye soruyordu!

İran, Irak ve Türkiye Kürtlerinin kendi özel problemleri ve kendi özel ilişkileri olduğunu söyleyen Talabani'ye göre, bütün Kürt partileri, diğer ülke topraklarındaki Kürtlerin çıkarları aleyhine bu ülkenin hükümeti ile ilişki kurmayacakları yolunda prensip anlaşmasına varmıştı! Mam Celal umutlarını şöyle anlatıyordu:

"Onbinlerce peşmergemiz var. Sadece YNK'nin 20 bin eğitim görmüş peşmergesi var. Elimizde tank ve ağır teçhizatın yanı sıra, Irak ordusundan ele geçirdiğimiz 11 bin adet tanksavar roketi bulunuyor. Fırtınanın içindeyiz. Üstünde bulunduğumuz kilit coğrafi bölge bu fırtınayı bir gün lehimize çevirecektir." (43)

Sığınmacı Kamplarında Komplo Kuşkusuz

Savaş sadece Güney topraklarındaki mevzilerde sürmüyordu. PDK'nin "geri dönün" çağrılarına rağmen Diyarbakır'daki mülteci kampını terk etmeyen yaklaşık 2 bin Güneyli Kürde karşı da komplo hazırlıkları yapıldığı ortaya çıktı. Komplocular böylelikle hem cephedeki peşmergeleri daha çok kıskırtmayı, hem de kamplarda kalan Güneylilerden kurtulmayı planlamıştı. Resmi yetkililer kamp sakinlerine, "PKK size saldırabilir" diyerek jandarmalarla birlikte nöbet tutmalarını istiyordu. Kamp sakinleri bu durum üzerine "Devlet kampa yönelik PKK'ye yıkacağı bir saldırıya hazırlanıyor" kuşkusuna kapıldı. Bir grup kamp sakini, Diyarbakır'daki PDK temsilcisi ile Türk polisinin kendilerine ortak bir tuzak hazırladığına inanıyor, "Kampta bizi bir arada kalmaya zorladılar. Son günlerde kamp çevresinde tuhaf simalar dolaşmaya başladı" diyerek kuşkularını dile getiriyordu: *Kampın güvenliğinden sorumlu yetkililer, PKK'nın kampı basacağı istihbaratını aldıklarını çevreye yayıyorlar. Bizi nöbet tutmaya zorlamaları da bazı şeyler yapacaklarını gösteriyor. Bize saldırıp PKK'ye mal edilebilirler. Çarşıda, tezgahta bir şeyler satan insanlarımız Kürt olduklarından şüphe ettiğimiz kişilerin saldırısına uğruyor. Devlet Diyarbakır'da bize saldırımları için halkı kıskırtıyor. Burda kalanlar PDK veya YNK'li değil.*

Kamp sakinlerinin erken davranarak basına haber vermeleri ve çeşitli girişimlerde bulunmaları komployu engellemiştir.

Barzanî: Yaşasın TC, Kahrolsun PKK!

Savaşın 10. gününü tamamlamasından sonra meydana gelen en ilginç gelişme Barzanî'nin 13 Ekim'de Xebat Radyo ve TV'sinde yaptığı konuşma idi. PDK lideri savaşçılara yaptığı çağrıda, bir Kürt örgütü ile savaşıklarını düşünmekten sakinmalarını istiyordu! Barzanî PKK'li savaşçılar için de "onlar düşmandır" diyordu: *Kürt halkının en büyük düşmanı PKK'dir, bu böyle bilinmelidir. Onlara defalarca söyledik ama gitmediler. Çünkü Kürt halkının birliğini bozmak için her şeyi yapmak istiyorlar. Türkiye en büyük dostumuzdur. Dostlarımızı karşı bizim topraklarımızdan terörist saldırılar yapmaktadırlar.*

Buna kesinlikle izin vermeyeceğimizi bilmelidirler. Başkanları diktatördür, PKK diktatördür ve düşmandır. Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti, Kahrolsun PKK.(158)

Ünlü Kürt direnişçisi Melle Mûstafa'nın oğlu PDK Lideri Mesûd Barzanî'nin bu sözleri hiç bir yoruma ihtiyaç bırakmayacak kadar açıktı!

Barzanî, Güney Savaşı'nın gerekçesini en kısa, ancak en gerçekçi şekilde böyle özetlerken, cephede de Güneyli Kürt savaşçılar, Türk ordusunun yardımıyla Kuzeyli kardeşlerini öldürmek için saldırmaya devam ediyordu.

Haftanın'ın En Kanlı Çatışmaları

Barzanî'nin emrindeki PDK güçleri Türk desteğiyle PKK'li "hainlere" karşı yani ve şiddetli saldırılara girişti. PKK'de aynı yönümlü izleyerek PDK mevzilerine genel bir karşı saldırı başlattı. 2 Ekim'den sonra meydana gelen en şiddetli saldırılar yaşanıyor. Türk uçakları da hava saldırılarını aralıksız sürdürmekteydi.

Gerilla taktiğiyle gece saatlerinde Çukurca ve Uludere sınırındaki Kera Şeraniş, Qesrok, Berwarî, Bala Metîna, Seré Xané ve Kela Çimiri gibi 9 ayrı bölgede PDK hedeflerine saldıran PKK'li savaşçılar akşam başlayan ve ertesi sabaha kadar süren şiddetli baskınlarda çok sayıda peşmergeyi öldürdü veya yaraladı. Batûfa yakınlarında 2 kamyon dolusu silah ve cephane de ele geçirilmişti. Bunun içinde biri 120'lik, diğeri 106'lık iki havan topu ile 70 ton cephane bulunuyordu. Saldırıda ele geçirilen bu cephane Almanya'nın Güneyli güçlere hibe ettiği silahlardı. PDK bu saldırı sonucunda geri çekilirken, gerillalar Zaxo'ya 5 kilometre uzaklıktaki Derkar nahiyesinin üstündeki tepelere kadar tüm bölgeyi ele geçirdi. PKK kaynaklarına göre sınıra giden yollar da kendi denetimlerinde idi. Türk sınırından başlayan ve Derkar'a kadar uzanan bu bölge karşı saldırıdan sonra da üç gün boyunca gerillaların elinde kaldı.

Çatışmada yaralanan 13 peşmergenin getirildiği Zaxo'da PKK'nın soluğu hissediliyordu. Gerillalar ilçeden gözle de görülen tepelerde mevzilenmişti.

Kanıması, Qesrok, Derkar, Metîna ve Batûfa'da ki dağlık böl-

gedeki gerilla kontrolü sürerken, Qesrok'ta en az 100 kişilik bir peşmerge birliği gerillalar tarafından kuşatılmıştı. Bunlara yardım da ulaştırılmıyordu. İki gün süren bu çatışmalarda 11 gerilla ile 40 peşmerge öldü.

PKK'nin eski Avrupa sorumlusu Murat Karayılan'ın (Cemal) komutasındaki birlikler, PDK mevzilerine yakın yerlerde gerilla tarzı saldırılara girişmiş, gündüz ve gece sürekli yer değiştiriyordu. Her gün bir yerde oldukları haberi veriliyordu.

PKK'nin şiddetli saldırısı üzerine Xakurk'ta da 12 Ekim'de yapılması planlanan peşmerge saldırısı ertelendi. Peşmerge komutanlarından Müstafa Çavreş, cephede yaptığı açıklamada, "PKK'lileri en kısa zamanda burdan çıkaracağız" iddiasını tekrarlarlarken, bu cephede peşmergeler sadece mevzi atışlarıyla yetiniyordu.

Aynı tarihlerde Türk basınında PKK'nin Güney Kürdistan'daki komutanlarından Osman Öcalan'ın öldürüldüğü yolunda "teyitli" haberler çıktı. Gerilla kaynakları ise bu tür haberleri yalanlamaya dahi gerek görmeden, "Türk basını yazmışsa doğrudur" diye alay ediyordu.

Halk arasında çatışmalara yönelik tepkiler artarken, Dûhok, Suleymanîye ve Erbil gibi kentlerde savaş karşıtı çeşitli gösteriler yapıldığı yolunda haberler yayılmaktaydı. Suleymanîye'de PKK ve PAK taraftarlarına yönelik tutuklama kampanyasını devam ettiren PDK ve YNK güçleri 60 kişiyi gözaltına aldı. Reuters ajansı bölgeden geçtiği haberlerde çatışmaların peşmerge safları dahil halkta yarattığı hoşnutsuzluğa dikkat çekmekteydi. Ajans, Başbakan Dr. Fûat Masûm'un, "Amacımız onları yok etmek değil, sadece bölgeden ayrılmasını istiyoruz" şeklindeki sözlerine yer verirken, Müstafa Çavreş'in de, "Onlarla savaşmak istemiyoruz, onlar bizim kardeşlerimizdir" dediğini aktarıyordu.⁽⁵⁹⁾ Reuters'e göre, cephede bulunan Ömer Kawani adlı bir peşmerge savaşa ilişkin tepkilerini dile getirirken şöyle diyordu: "Bu bir suçtur. Liderlerimiz hata yapıyor. Bizim burada halkımız için savaştığımız gibi, onlar da orda halkımız için savaşıyor. Savaş devam derese sokaklarda gösteriler başlayabilir."

Taraflar arasında süren çatışmaların durdurulması için PDK-İran'ın da aralarında bulunduğu bir kaç heyetin girişimlerinden ise sonuç alınamamıştı.

Çukurca ve Şemdinli üzerinden uçan Türk savaş uçaklarının sınırın öte yanında giriştiği bombardımanlar da çatışmalara paralel olarak şiddetleniyordu. Çukurca'ya bağlı ve sınırın sıfır noktasındaki Kavaklı köyü sakinleri uçakların attığı bombaların evlerinin yakınlarına düşmesi nedeniyle köylerini terketti. Oysa çatışmaların başladığı ilk günlerde sınırın öte yanındaki birçok Güneyli köylü Türkiye tarafındaki yakınlarının yanına yerleşmişti!

Gazeteciler İçin Çatışma Mizansen

Savaşın ilk başladığı cephe olan Xakurk'ta ikinci haftanın sonlarına yaklaşıırken çatışmalar tamamen sona erdi. Sözkonusu günlerde burda geçilen haberlerden biri şöyle idi:

1. *Cephe diye adlandırılan ve Xakurk'un tam karşısında yer alan peşmerge güçleri İran sınırına bitişik olan Lolan adlı bölgeye doğru çekildi. Lolan, PKK'lı gerillaların en kalabalık olarak bulunduğu bölge. YNK'lı komutanlara göre burda sadece 600 kadın gerilla bulunuyor. İran sınırıyla bitişik. Ancak geçiş yollarının PKK'lıların denetiminde olması ve ulaşım güçlüğü, sözkonusu bölgeye yönelik bir saldırıyı imkansız kılıyor.*

PDK ve YNK güçleri Lolan'a saldırmak istiyor. Ancak bunu henüz nasıl yapabileceklerini kestirememişler. Bölgeye PKK'nın denetimindeki yollar dışında sadece İran ve Türkiye topraklarından girilebiliyor.

Birkaç günden bu yana sessizlik yaşanan Xakurk'taki 2. Cephe'ye giden gazeteciler için peşmergeler bir çatışma mizansen düzenledi! Muhabirlerin fotoğraflaması için dağın öte yanındaki yamaca atıkları birkaç havan mermisinin patlamaması ise onlar için büyük bir şanssızlık.

2. *Bölge peşmergelerinden Muhamed Müstafa, cephenin ön saflarındaki arkadaşlarının çoğunun soğuk algınlığından dolayı hastalandıklarını söylüyor. Kendisi de soğuk almış ve sürekli öksürüyor. 15 günden bu yana sadece domates ve ekmek yiyebildiklerini söyleyerek, erzak sıkıntısını anlatıyor. Dağların başında yiyecek bekleyen yüzlerce peşmergenin morali bozuk. Dirseğini sargılarla saran biri, kolunun kırıldığını ve hastaneye gitmek istediğini söylüyor. Ancak komutanı sargıya kuşkuyla bakıyor ve izin verilinceye kadar tartışma çıkıyor ovalarında. Üstleri başları dağınık peşmergeler savaşmak istemiyor. Gerillalardan ayırt edilmebilmeleri için başlarına, kollarına, omuzlarına ve silahlarına kir-*

mızı şeritler takmışlar.

Birkaç günden bu yana çatışmalar tamamen durmuş. Sadece arada bir iki tarafta mevzilerde olduklarını belli etmek için karşılıklı bir kaç el ateş ediyor. Peşmergelerde geri tepmesiz toplar, 120'lik, 80'lik havanlar bulunuyor. Bu cepheye yaklaşık 500-600 kişilik bir peşmerge gücü var.

Elleriyle işaret ettikleri bir kaç bölgeyi gerillalardan aldıklarını söylüyorlar. Gazeteciler oraya gitmek isteyince de izin verilmiyor.

YNK'lı komutanlardan Réber Saif, Osman Öcalan'la sürekli telsizle görüştüklerini söylüyor. PKK'liler onlara üstlerine gelmemeleri çağrısında bulunarak, kesinlikle bölgeden çıkmayacaklarını söylüyorlarmış. Komutan PKK'lilerle kavga etmeden onları çıkarmak niyetinde olduklarını belirtiyor.

Erbil'de çatışmaların başlamasından bu yana PAK taraftarı 350 kişi gözaltına alınmış. Aileleri gözaltındaki yakınlarından haber alamadıklarını söylüyor. Çoğunun Kediş kasabasında işkence de yapılan sorgu merkezinde tutulduğu belirtiliyor.(61)

Zaxo'da da ekonomik ambargonun da bilemediği savaş karşıtı tepkiler büyümüştü. Peşmergeler bile rahatsızlıklarını sesli dile getiriyor, Mesût Barzanî'nin TV'de "Yaşasın Türkiye, Kahrolsun PKK" şeklindeki sözlerinin yanlış olduğunu söylüyordu.

Ekonomik ambargo halk arasında kötü bir ün yapmıştı. Kentte kuyruklar başlarken, fiyatlar artıyordu. PDK'liler halk arasında PKK'nın ambargosuyla ilgili anti propoganda yaparken, Kuzeyli Kürtlere yönelik operasyonlar da aralıksız sürdürülüyordu. Ellerinde PKK/PAK taraftarlarının listesiyle dolaşan PDK'liler yakaladıklarından kimilerini Türkiye'ye teslim ederken, kimilerini de hapisaneye atıyordu. 80 tutuklunun bulunduğu Zaxo dışında, Dühok'ta da 260 kişi tutuluyordu.

Kürt Diasporası İç Savaşa Karşı

Almanya'nın Heidelberg kentindeki PDK-I, YNK ve ERNK taraftarları ile Kürt Kültürünü Koruma ve Yaşatma Derneği üyeleri; PDK, YNK, ERNK ve HEP taraftarları Kürdistan Parlamentosu'na bir ortak açıklama göndermişti: "Kirli savaş derhal durdurulmalı. Kürtlerin eliyle Kürtlerin başkalarına teslim edilmesi gibi iğrenç uygulamalara son verilmeli. PDK ve YNK, TC ile her türden askeri ilişkisine

son vermeli. Buna karşılık PKK uyguladığı ambargoyu kaldırmalı ve adı geçen örgütler arasında diyalog başlatılmalıdır.

ERNK, Norveç Kürt Federasyonu, Kürdistan Bağımsızlık Partisi, PDK-Iran, PDK-Iran Devrimci Önderlik, Kürdistan Birlik Partisi (Yekgirtin) Norveç taraftarları, İran/Komela ve Irak Kürdistanı Cephe adına yapılan ortak açıklamada da, Kürdistan topraklarının tüm Kürtlerin yurdu olduğu belirtilerek, hiç kimsenin bir başka Kürd'ü bu topraklardan çıkarma hakkı ve selahiyatı olmadığına dikkat çekilerek, kardeş kavgasını başlatanların halk tarafından mahkum edileceği belirtildi.

İsveç'te de aralarında çok sayıda işçi, öğretmen, yazar, öğrenci ve müzisyenin de bulunduğu onlarca Kürt, imzaladıkları ortak metinde, PDK ve YNK'nın PKK'ya yönelik saldırısının, Kürt ulusal mücadelesini darbelemeyi amaçladığını ve saldırının derhal durdurulmasını, sorunların tartışmayla çözümlenmesi istedi. (62)

13 Ekim'de Almanya'nın Mannheim ve Freiburg kentlerinde biraraya gelen yüzlerce kişilik gruplar ise, "Türk ordusunun Kürdistan'da yaptığı baskıları ve Güney Kürdistan'da PDK ve YNK'lilerin PKK'ya karşı başlattığı saldırıları kınamak amacıyla" protesto yürüyüşleri düzenledi.

Devam eden çatışmaların özellikle Kuzeyli kamuoyunda yarattığı şiddetli tepkiler de sürüyordu. PDK ile YNK güçlerinin PKK'ya karşı başlattığı saldırıları protesto etmek amacıyla Mardin'in Nusaybin, Diyarbakır'ın Bismil ile Çınar ilçeleri esnafı 12 Ekim'de kepenk kapatma eylemleri yaptı. Yıllarca PDK'nın Kuzey'de en etkin olduğu yerlerden biri olan Hakkari'nin Şemdinli İlçesi de protestocular arasındaydı. Buralarda şoförler kontak kapatırken, öğrenciler de okulları boykot ediyordu. Cizre, Silopi, Nusaybin, İdil ve Bismil ilçelerinde de 13 Ekim günü kepenk kapatma eylemi yapıldı. Cizre ilçe merkezinde esnafın kepenk kapatma eylemine, şoförler kontak kapatarak, öğrenciler de okulu boykot ederek destek verdi. Nusaybin'de yapılan kepenk kapatma eylemi ikinci gününde de sürdü. İlçede eylem sırasında kontakt kapatma ve okul boykotu da yapıldı. Silopi'deki eyleme, belediye personeli bir günlük grevle, öğrenciler de boykotla katıldı. Devlet güçlerinin tehditlerine rağmen eylem sürdü. İdil'de de esnafın, şoförlerin ve öğrencilerin katıldığı eylem dolayısıyla ilçede yaşam durdu. Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde de PDK ve YNK güçlerinin PKK'ya yö-

nelik saldırısını protesto amacıyla yapılan eylem de iki gün sürdü. Kontak kapama ve okul boykotunun yapıldığı ilçede devlet güçleri eyleme müdahale etmedi.(63)

10 gününü tamamlayan çatışmalara değişik eğilimlerdeki Türk ve Kürt örgütlerden de tepki geliyordu. Kürdistan İslam Partisi (PIK) Avrupa Komitesi yayınladığı bildiriye, "Kürt halkı; bir tarafta ilan edilen 'Kürdistan Federe Devleti'nin' getirdiği sevinç, diğer taraftan peşmergeler ile gerillalar arasında çıkan çatışmaların kederi arasında kalmıştır" diyerek şu görüşlere yer verdi: *Türkiye'nin Kürdistan Federe Devleti'ne karşı tepkiyi azaltma gayesiyle tarihi mukkaderatımız olan 'Kürdü Kürde kırdırma politikasının' sahneye koymasından endişe ediyoruz.*

KAWA adına yapılan açıklamada da taraflara, silahların susturulması, karşılıklı uzlaşma ve anlaşma zemini aranarak, kardeş kanının dökülmesine son verilmesi çağrısında bulunuldu. Bildiriye, KAWA'nın hangi gerekçeyle olursa olsun, Kürdistan Cephelerinin PKK'ye saldırısını ve bu güçlerin PKK'yi silah zoru ile bölgeden atma tutumuna karşı olduğu belirtildi.

Devrimci Sol'da yayınladığı bildiriye, "Barzani-Talabani işbirlikçilerinin ABD menşeli Kürt Federe Devleti'ne meşruluk kazandırmak için PKK'yi bölgeden atmak konusunda ABD ve Türkiye'ye verdikleri sözü tutmak için onbinlerce peşmergeyi devreye koyduğunu" savundu. Bildiriye, "Milliyetçi dar kafalığın emperyalizmin 'Kürdü Kürde kırdırma' politikalarına varacağı belliydi" denilerek, Barzani-Talabani güçlerinin PKK'ye saldırısı "alçakça bir tavır" olarak yorumlandı.(60)

Hewlêr'de 'Saldırını Meşrulaştırma' Toplantısı

Savaşın ikinci haftasına girilirken, PDK ve YNK, diğer Kürt örgütlerini yanlarına almak ve Türk ordusu ile birlikte PKK'ye yönelik başlatılan saldırıyı "izah etmek" için bir toplantı düzenleme ihtiyacı duydu!

Kürtlerin tepkileri oldukça yoğunlaşmıştı. Bunun yumuşatılması ve cephenin genişletilmesi gerekiyordu. Bu nedenle de yeni müttefikler yaratılmalıydı.

PDK ve YNK'nin organize ettiği toplantı 12 Ekim 1992 günü

Başkent Hewlêr'deki (Erbil) Parlamento binasında yapıldı. Güney Kürdistan'dan; PDK Lideri Mesût Barzani, YNK Lideri Celal Talabani, Meclis Başkanı Cewher Namiq, Başbakan Fûat Masûm, tüm bakanlar, bazı milletvekilleri, Yekgirtin Yürütme Komitesi Üyesi Mulazim Şivan, IKP Genel Sekreteri Eziz Mûhamed, Zahmetkêş Genel Sekreteri Qadir Eziz, Asûr Demokratik Hareketi lideri ve Kürdistan Cepheleri Siyasi Büro temsilcileri ile, İran Kürdistanı'ndan PDK-İ MK Üyesi Hesên Şerefi ve Kürdistan Devrimci Halk Birliği'nden bir heyet katıldı.

Türkiye Kürtlerinden ise, Yekbûn, KAWA, RNK(KUK), Hevgirtin-PDK ve Vejin gibi gruplar sözkonusu toplantıya iştirak ediyordu.

'Mam' Celal ile 'Kak' Mesût, topladıkları bu örgütlerin temsilcilerini 'adam yerine koyar gibi' davranarak, onlara PKK'ye yönelik saldırılarının gerekçelerini anlatıyordu. Oysa saldırının planları ve zamanlaması Ankara'da Türk kurmaylarla birlikte yapılmıştı. Şimdi de toplantıya katılan örgütlerin temsilcileri saldırıya ortak edilmek isteniyordu. 'Mam ve Kak' topladıkları bu insanlar aracılığıyla, Kürt ve dünya kamuoyu nezdinde bu savaşı meşrulaştırılmak istiyordu! Amaç dünyaya 'tüm Kürt örgütleri bir yanda, PKK bir yanda' görünümü sunmaktı. Herbiri birkaç tarafta sahip olan bu örgütlerin temsilcileri de Barzani ve Talabani tarafından 'sahiden ciddiye alındıkları' manzarası çizerek, PKK'ye verip verip veriyor, Kürt birliğinden ve bu tür toplantıların öneminden dem vuruyordu!

Esasında bu örgütler, çağrıldıkları bu toplantıya katılmak, PKK'yi eleştirmek ve YNK ile PDK'yi desteklediklerini söylemek zorunda idi! Çünkü buldukları Güney Kürdistan'da PKK'ye saldıran bu iki gücün insafı dahilinde yaşıyorlar ve onların yardımıyla ayakta duruyorlardı. Şimdi minet borcunu ödemenin zamanı idi! Aksi takdirde PKK'li gerillalara yapılmak istendiği gibi, imha edilmeleri veya Güney'den çıkarılmaları işten bile değildi ve bunların direnecek gücü de yoktu.

Açılış konuşmasını yapan Meclis Başkanı Cewher Namiq, PKK ile çatışmamak için ellerinden geleni yaptıklarını, bu örgüte defalarca çağrıda bulduklarını ve tüm çabalarına rağmen olumsuz yanıt aldıklarını savunuyordu. Namiq'a göre, istemedikleri halde PKK'yi çatışma yoluyla sınır kesiminden çıkarmak zorunda

kalacaklardı!

Başbakan Fûat Masûm da, PKK'nin 350 sınır köyüne el koyduğunu, burayı bir üs olarak kullanıp Türkiye'ye saldırdığını, bu saldırılar sonucunda Türkiye'nin de köyleri bombalayıp, birçok insanı öldürdüğünü söyleyerek, PKK ile ideolojik sorunlarının olmadığını, ancak, PKK'nin Saddam'ın Kürdistan'daki terörüne alet olduğunu iddia ediyordu. Masûm, bugün gelinen aşamanın, yani savaşın da kendileri tarafından istenmediğini öne sürüyordu.

Toplantının iki esas konuşmacısından biri olan Mesût Barzanî, PKK'ye yönelik saldırılarını izah etmeye çalışırken çeşitli 'vicdani' gerekçeler sıralamayı tercih etmişti. Türkiye'deki 12 Eylül darbesinden sonra, Irak Kürdistan'ına gelen Kürtlere ve bu arada PKK'ye yer verip yardımda bulduklarını söyleyen Barzanî, 1983'te Güney Kürdistan'da PKK'nin, KUK ve PKI'ye mensup bazı insanları öldürdüğünü, bu tutumlarından vazgeçmeleri için kendilerini defalarca uyardıklarını, fakat bütün bunların bir fayda vermediğini savunuyordu.

PKK'ye 1986'ya kadar yardımcı olmayı sürdürdüklerini iddia eden Barzanî, aynı yıl ellerine geçen, PKK'ye ait örgüt içi bir genelgede "PDK ve YNK'nin hain, ajan, aşiretçi vb. örgütlenmeler olduğu" yolunda bilgilere rastladıklarını, bu nedenle desteklerine son verdiklerini ve PKK'den Güney Kürdistan'ı boşaltmalarını istediklerini açıklamaktaydı! PKK'nin sonraki dönemlerde kendisine ve Celal Talabani'ye "çirkin saldırılarda" bulunduğunu öne süren Barzanî, 1988'den sonra ise PKK'nin Irak istihbaratıyla olan ilişkilerine dair ellerine belgeler geçtiğini öne sürüyordu.

Barzanî, PKK'nin komşu devletlerle 'kişilikli ilişkiler' içinde olmadığını söylerken, kendilerininse çok açık ve kişilikli olduğunu savunuyordu!

PKK'nin Irak Kürdistan'ındaki güçlere karşı aldığı tutumu, 1991 ayaklanmasından sonra daha da yoğunlaştırdığını ve eski Irak ajanlarını PAK adı altında örgütlediğini iddia eden Mesût Barzanî'ye göre, Saddam bunlara para ve yardım yollamaktaydı.

Son olarak PKK'ye sınırı boşaltıp iç kesimlere geçmeleri için öneride bulduklarını, bu konuda her yolu denediklerini, fakat PKK'nin yine de çatışmayı yeğlediğini söyleyen Barzanî, bu çatışmaya istemeyerek sürüklendikleri iddiasında buluyordu. PDK Lideri konuşmasının sonunda esas meramına geçip toplantıdaki

"kardeşlerinden" kendilerini desteklemeleri gibi 'küçük bir ricada' bulunmuştu!

Barzanî'den sonra, mikrofonu alarak Kürtlerin parçalanmışlıklarından dem vuran ve Kürt hareketlerinin birbirine zarar vermeden çalışması gerektiğini söyleyen YNK Lideri Celal Talabani ise, PKK'nin kendi dışındaki güçlere yönelik tutumlarına değinmekle başlamıştı. Talabani, PKK'nin YNK dahil tüm siyasal güçleri 'empyrializmin ve MIT'in ajanı, hain, aşiret örgütlenmesi' vb. şekillerde nitelediğini ve birçok örgüt yöneticisi hakkında ölüm kararı çıkardığını iddia ediyordu. YNK Lideri, kendilerinin yıllardır Suriye ve İran'la ilişkide bulduklarını; ama PKK gibi, bu ilişkilerinin istihbarat örgütleri düzeyinde olmadığını, kendi ilişkilerinin açık olduğunu ve Kürtlere zarar vermediğini savunuyordu. Yakın zamana kadar PKK ile de ilişkilerinin olduğunu, onlara sınırsız para ve silah yardımında bulduklarını iddia eden Talabani, PKK'nin Libya, Suriye ve diğer birçok devletle ilişki sağlanmasına da yardım ettiklerini söylüyordu.

PKK'nin 1986'da kendileriyle ilişkiye geçmek istediğini ve bunun sonucunda PKK ile bir ittifak yaptıklarını söyleyen Celal Talabani, 1992 Şubat'ındaki YNK Kongresi'nde konuşan PKK Temsilcisi'nin kendilerine ağır suçlamalarda bulunduğunu açıklıyordu. PKK'nin Irak, Suriye ve İran'la tehlikeli ilişkiler içinde bulunduğunu öne süren Celal Talabani; "PKK ile Saddam'ın, PKK ile İran'ın böyle bir çatışmayı yaratacaklarını biliyorduk" diyerek Güney Savaşı'nın sorumluluğunu PKK'ye yıkıyordu!

Güneyli liderlerin konuşmalarından sonra 'söz' sırası diğer örgütlere gelmişti. Yekbûn Temsilcisi, Irak Kürdistan'ında ilan edilen federasyon kararını desteklediklerini ve PKK ile Irak Kürdistan'ındaki güçler arasında çıkan çatışmanın, Kürtlerin yüreğinde bir yara açtığını, bu çatışmadan yana olmadıklarını, sorunların görüşmeler yoluyla çözümlenmesi gerektiğini söylüyordu. Yekbûn sorunun çözümünde aracı olabilecek ve PKK ile diyalog yollarını zorlayabilecek bir komitenin oluşturulmasından yana olacaktı.

RNK(KUK) Temsilcisi de Yekbûn Temsilcisi'nin savunduğu gibi bir komitenin oluşturulmasını isterken, KAWA Temsilcisi bir 'Ulusal Kongre' önerisinde bulunarak, Erbil Hükümeti'ni desteklediklerini belirtiyordu. PKK'yi eleştiren ve Kuzey'de yeni bir alternatifin oluşması gerektiğini söyleyen KAWA Temsilcisi bunun na-

sıl olacağı konusunda ise suskunluğu tercih ediyordu!

Saat 11.00'de başlayan öğleden önceki oturumun son konuşmacısı ise Irak Komünist Partisi Genel Sekreteri idi. Eziz Mûhamed, Irak Kürdistanı'ndaki durumun henüz netliğe ulaşmadığını, bu nedenle herkesin dayanışma içerisinde olması gerektiğini söylerken, PKK'yi eleştiriyor ve tutumlarının Kürt halkının çıkarına olmadığını savunuyordu. Mûhamed, bir komitenin PKK ile görüşüp, sorunu çözmeye çalışmasını ve toplantının sonunda yumuşak, sorunu derinleştirmeyecek bir açıklamanın yapılmasını öneriyordu.

Toplantının ikinci oturumunda konuşan PDK-I'nin Politbüro Üyesi Hesên Şerefi'de PKK ile arabulucuk yapacak bir komitenin oluşturulması önerisini destekliyordu.

Hevgirtin-PDK Temsilcisi de, PKK ve Güneyli güçler arasındaki çatışmalardan rahatsız olduklarını, PKK'nin Güney güçlerine karşı aldığı tutumun haksız olduğunu ve herkesi 'hain' gördüğünü savunuyordu.

Komela ve Vejîn temsilcileri de PKK'yi eleştirirken İran Kürdistan Devrimci Halk Birliği Temsilcisi, bir komitenin oluşturulup soruna müdahale etmesi gerektiğinden yanaydı.

Daha sonra konuşan Yekgirtin Yürütme Komitesi Üyesi Mula-zim Şivan ağırlıklı olarak PKK'yi eleştirirken, Zahmetkêş Lideri Qadir Ezîz ve Asûr Demokratik Hareketi Lideri Irak Kürdistanı'ndaki kazanımların herkesçe korunması gerektiği üzerinde durmayı tercih ediyordu.(64)

Toplantıya katılanlar daha sonra 'onurlarına verilen akşam yemeğine' giderken, YNK ve PDK dile getirilen görüşlerin rapor halinde hazırlaması işini bile PDK-I, Komela, Yekbûn, KAWA, Yekgirtin ve IKP'den oluşan bir komisyona havale etmişti! Bu sırada Xakur ve Haftanin'de peşmergeler de PKK mevzilerine saldırıyordu!

'Mam ve Kak' biraderler bu cepheyi de sağlama almıştı. Burdan gelebilecek eleştirilerin önünü kestikleri gibi, toplantıya katılanlar aracılığıyla TC ile birlikte sürdürdükleri Birakuji'yi meşrulaştırmaya çalışacaklardı!

PDK'yi Kurtarma ya da 'Sandviç Harekâtı'

Savaşın ikinci perdesinde Türk ordusu vardı. Senaryoya göre, PDK ve YNK güçleri, PKK gerillalarını bölgeden sökemez veya imha edemezse Türk ordusu devreye girecekti. Kod adı, 'Sandviç Harekâtı' olan bu operasyon için öncelikle savaşın yarattığı tepkilere bakılacaktı. PDK ve YNK'yi çok sıkıştıran tepkiler gelirse Türk ordusunun harekâtı ertelenebilecek ve olay baştan beri gösterilmek istendiği gibi, "Kürtlerin iç savaşı" olarak lanse edilmeye devam edilecekti.

Ancak, beklenenler, umulanlar olmamış, PKK çetin ceviz çıkmıştı. Özellikle Haftanin cephesinde PDK saldırıları başarısızdı. Barzanî güçleri PKK'yi sökmek yerine kendi mevzilerini tehlikeye atmıştı. Savaş uzadıkça halk arasında gerillaların Zaxo'ya gireceği söylentileri yaygınlaşıyordu. Peşmerge saflarında savaşacak moral kalmamıştı. Barzanî ve Talabanî'nin savaş süresince TC ile açıkça işbirliği yapmaları savaşı siyasi cepheden de yitirmelerine neden olmuştu. Psikolojik ve askeri inisiyatif savaşın bu sürecinde PKK'deydi.

Savaş böyle yitirilince, Türk ordusunun devreye girmesi kaçınılmaz oldu. Ancak bu aşamada TSK'nın harekâtı, ilk etapta artık PKK'yi imha etmekten çok PDK'yi kurtarmayı amaçlamıştı. PDK, 12-13 Eylül çatışmalarında birçok mevziden sökülüştü. PKK'liler Zaxo'yu mevzilerinden gözlüyordu. Türk ordusu duruma müdahale etmeli ve durumu kurtarmalıydı!

TSK, 14 Ekim akşam saatlerinde Uludere'nin Işıkveren, Taşdelen ve Kayadibi köyleri boyunca Güney Kürdistan'ın Sinaht bölgesine girdi. Harekât 15 Ekim sabahı yeni birliklerle takviye edildi. Haftanin'e yönelik harekâta Babat ailesi ile Goyî aşireti mensubu korucular da katıldı. Harakâta Hakkari'nin Uludere ilçesi sınırları içerisinde yer alan Ballıköy'de konumlandırılan geri tepmesiz top ve tanklar da dahil edilmişti. Şırnak Tugay Komutanı Tuğgeneral Mete Sayar'ın yönettiği bu operasyon, ilk günler PDK ve YNK tarafından gizlenmek isteniyor, bunlar harekâttan habersiz davranıyordu. Hatta, PDK'nin Diyarbakır Temsilcisi hızını alamayarak, "Mümkün değil, giremezler, girerlerse karşı koyarız" diyordu. Bu sözlere sahibi bile inanmıyordu!(65)

Yekgirtin Ankara Temsilcisi Dr. Hayrullah Ahmet Salih ise, "Sınırda 5 km'nin önemi yoktur" diyerek, Türk ordusunun harekâtını çekingenlikle doğruluyordu.⁽⁶⁶⁾ Kürt Hükümeti ilan edildikten sonra Türk birlikleri ilk kez karadan Güney topraklarına girmişti. Sözde hukuki bir statüsü ve inisiyatifi olan Kürdistan Bölge Hükümeti de kendi hükümranlılığını savunuyordu!

Türk Genelkurmayı ise, 'savaş uçaklarının Kuzey Irak'ın 30 km. derinliğindeki bölgeleri bombaladığını, kara kuvvetlerinin de sınırdan 3-5 km içerde sınırlı bir harekâta giriştiğini' açıkladı. Açıklamada operasyonun savaş uçaklarının Haftanın'de giriştiği bombardıman sonucu sınıra doğru kayan PKK'luların tesbit edilmesi üzerine gerçekleştirildiği öne sürülüyordu. TSK, PDK ile YNK'nin PKK'ye karşı başarısızlığını itiraf etmek istemiyordu.

Türk Dışişleri Bakanı Liceli Kürt Hikmet Çetin, Türkiye'nin Irak ile olan sınırında yeni sızmaların olmaması için gerekli güvenlik önlemi aldıklarını öne sürerek, kara harekâtını yalanlıyordu. Çetin, 15 Ekim'de Ankara'da gazetecilerin sorularını yanıtlarken; "Şu sıralarda yapılmakta olan, sınırlarımızda yeni bir takım sızmaların olmaması için gerekli önlemlerin alınmasıdır. Orası dağlık bir bölge, onun için üç beş kilometre kadar daha güvenli bir yerde güvenlik önlemleri alınıyor" diyordu.

'Peşmerge PKK'yı Sürmeye Mecbur'

Türk Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, 17 Ekim'de Hürriyet yazarı Fatih Çekirge'ye verdiği demeçte, "peşmerge PKK'yı sürmeye mecbur" diyor, çatışmalarla ilgili olarak da PKK'nın bölgeyi mayınladığını ve peşmergelerin PKK'ın elindeki alanlara giremediğini söylüyordu. Güreş, kendilerinin başlattığı harekât içinse susuyordu.

Savunma Bakanı Nevzat Ayaz'da, "Biliyorsunuz PKK ile peşmerge arasında bir mücadele var. PKK'lular peşmergeден uzaklaşmışlar. Bizim hududa gelmiş ve bir yığınak yapmaya başlamışlar. Onun üzerine biz onları oradan uzaklaştırmaya çalışıyoruz. Bizim harekâtla diğerlerinin bir işbirliği sözkonusu değil. Harekâtın ne kadar süreceği konusunda bir zaman verecek durumda değilim. Ancak bu durumu izole etme yönünde ne ka-

dar zaman lazımsa o kullanılacaktır" diyordu.⁽⁶⁷⁾

Sandviç Harekâtı'nın ilk günlerinde taraflar, gerek gerillanın direnişininin güçlülüğünü ele vermemek, gerekse 'PKK'yi, uluslararası kuşatmaya alınan, ancak ezilemeyen ve Güneyli güçlerin Türklerle birlikte yoketmeye çalıştığı devrimci bir güç' olarak psikolojik açıdan saygın ve haklı konuma düşürmemek için işbirliğini inkar etmeye çalışıyordu!

Bu sırada Ankara'nın bir konuğu daha vardı. Irak Meclis Başkanı Mehdi Salih, TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk tarafından Türkiye'ye davet edilmişti. Salih, 13 Ekim'de geldiği Ankara'da, Güneyli Kürtlerin Federe Devlet ilanından duydukları kaygıyı Türk yetkililere anlatıyor ve ortak önlem almayı öneriyordu. Salih'in ziyareti, Türk politik çevrelerini ikiye bölmüştü. Amerikan yanlısı olanlar, Salih'in gelişinden memnun olmamıştı. Bunlara göre, Irak'la ilişki kurmak ABD'nin öfkesini çekebilirdi. Ancak Salih'in ziyareti sıradan bir davet değildi. Ankara'da hükümetin Güneylilerle girdiği ilişkiden rahatsız olan kesim, Kürtlere karşı Saddam rejimiyle işbirliği çabasıydı.

Salih, 15 Ekim'de Ankara'dan ayrılırken yaptığı açıklamada, Güneyli Kürtlerin federasyon ilanı için, "Tek taraflı olarak ilan edilen devleti asla kabul edemeyiz" demişti. Salih, "Kendilerini lider olarak tanıtmaya çalışanlar" diye tanımladığı Barzanî ve Talabani'yi yabancı güçlerden destek alarak, "vatanın en değerli yerlerini bölmeye çalışmakla" suçluyor, PKK ile PDK/YNK çatışmasında taraf olmadıklarını belirtiyordu.⁽⁶⁸⁾

Irak Meclis Başkanı Türkiye'den ayrılırken bu kez de Kürdistan Bölge Hükümeti Meclis Başkanı PDK'li Cewher Namiq bir heyetle birlikte 17 Ekim'de Türkiye'ye gelmişti! Çekiç Güç'e ait bir helikopterle Diyarbakır 2. Taktik Ana Üssüne inen Cewher, Bölge Valiliği'nin sağladığı uçak biletleleriyle Ankara'ya, "Kısa bir görüş alışverişi yapmak için" gelmişti.⁽⁶⁹⁾

PKK Karşı Saldırıyı Hızlandırıyor

Türk ordusunun harekâtı başlarken, PKK'liler Zaxo yakınlarındaki Kera Şeraniş'te yeni bir karşı saldırıya geçti. Çatışma Zaxo kent merkezinden de izlendi. PDK karakollarına yönelik girişilen

ve akşam başlayarak sabaha kadar devam eden saldırılarda ağır silahlar kullanıldı. Saldırı üzerine PDK peşmergeleri Zaxo karayoluna kadar geri çekilirken, Ziboyé Mahmûd ve Melle Remezan Qumrî adlı peşmerge komutanları yaşamını yitirdi. Son karşı saldırıya tanık olan ve Çukurca'daki yakınlarının yanına sığınan bir köylü; Çukurca'ya 6 km uzaklıktaki Pira Baduk köyü yakınlarında, PDK'lilerin bir pusuda iki gerillayı öldürdüğünü, bunun üzerine PKK'nin karşı saldırıya geçerek, Qumrî ile çok sayıda peşmergeyi vurduğunu söyledi. Saldırıda yaşamını yitiren Melle Remezan ve Ziboyé Mahmûd peşmergeler arasında sevilen, parti içinde önemli komutanlardı.

Haftanın cephesinde meydana gelen çatışmalarda PKK'nin üstünlük sağlaması üzerine Aqré'den de yüzlerce peşmerge Haftanın'e takviye edilmişti. Bölgeye yığılan peşmergeler, TSK'nın kara harekâtı ile uyumlu olarak tahkim ediliyordu.

PDK'lilerin gerilla saldırısı üzerine çekilmek zorunda kalması ve bölgenin önemli bölümünün PKK'ye geçmesinin ardından, Türk uçakları savaşın en şiddetli bombardımana başladı. Sabah erken saatlerde başlayan ve PDK'lilerin çekildiği bölgeleri hedefleyen bombardımanların etkisiyle Zaxo sarsılıyordu.

Bu arada, PKK kamplarına yönelik saldırıları organize eden Türk subayları sık sık Zaxo'ya gidip gelirken, peşmerge yetkilileri de Habur gümrüğünde üst düzey Türk subaylarıyla görüşmeler yapıyordu. Uçaklara koordinat veren ve PDK ile ilişkileri sağlayan irtibat subayları Zaxo'da da ayrıca üslenmişti.

TSK Harekâtına Pusu!

15 Ekim'de Uludere'nin Işıkveren, Taşdelen ve Kayadibi ile Çukurca'nun Çimenli köyleri boyunca Güney Kürdistan'ın Sinaht, Hezil ve Kanıması bölgelerine giren Türk ordu birlikleri gerillalarla çatıştı. Bölgenin mayınlanması ve şiddetli direniş nedeniyle ordu birlikleri ilk günler ilerleyemedi ve birkaç yerde geri çekildi. TSK için harekâtın ilk günleri oldukça talihsizdi! 16 Ekim'de harekâtı yöneten 32. Jandarma Sınır Tugay Komutanı Tuğgeneral Mete Sayar ve Komando Yüzbaşı Öner Hızlan başlıkları bir mayının patlamasıyla yaralanırken, İçişleri Bakanı İsmet Sezgin ise Anka-

ra'da "PKK kaçacak delik arıyor" diyordu!(70) Aynı gün Irak sınırındaki Uludere kasabasında Hilal karakolu da gerilla baskınına uğramıştı.

Silopi yakınlarından Hezil çayını geçerek, Behdînan'a giren zırhlı ve piyade birlikleri de gerilla pususuna düştü. Çıkan çatışmada çok sayıda asker öldü. Uludere ve Çukurca'da sınırı geçmek isteyen birçok asker mayınlara çarptı. Sınırın 5. kilometre içindeki Avagûzé ve Bezening bölgesinde de çatışmalar çıktı. Gerilla kaynaklarına göre bu bölgelerdeki çatışmalarda ölen en az 20 asker cesedinin çatışma bölgesinde kalmıştı.

Xakurk mintikasında hava bombardımanları aralıksız sürerken, Şemdinli'nin Bigeşné, Derecik ve Samanlı köyleri yakınlarında Türk ordu birlikleri, korucular ve peşmergeler rehberliğinde Güney'e geçti. Hakkari Dağ Komando Sınır Tugay Komutanı Tuğgeneral Utku Güney komutasında sınırı geçen asker ve subayların çoğu peşmerge giysileri giymişti. Sınırı geçen korucular uzun süre evlerine dönmedi. Şemdinli'ye çok sayıda helikopter, tank, panzer ve asker yığınağına da devam edildi.

Şemdinli'nin Samanlı karakoluna gelen 200 kadar PDK peşmergesi cephane ve erzak aldıktan sonra geri dönerken, bir kısmı da kısa bir süre önce gerilla saldırısına uğrayan karakolu korumak için bölgede kaldı.

Xakurk'ta sınırötesi operasyonun başlaması üzerine İran ordusu da sınıra çok sayıda tabur kaydırmıştı. Sınırını tahkim eden İran ordusu savaş boyunca alarında bekledi. PKK kaynakları İran'ın askeri önlemlerinin kendilerine yönelik olduğunu belirterek, "Türk ve peşmerge kaynakları gerillalara yönelik başarısızlıklarını örtbas etmek için İran'ın bize yardım ettiği yalanını yayıyor" diyordu. Doğan Güreş ise PKK-İran bağlantısı konusunda, "İran'ın PKK'yi desteklediği konusunda elimizde net bir bilgi yok" diyor ve İran ordusunun sınıra tabur yığdığını doğruluyordu.(44)

"Henüz Aldığımız Mevzi Yok"

Erbil, Suleymanîye ve Aqré'den Haftanın'e getirilen takviye peşmerge birliklerinin girdiği çatışmalar Zaxo'nun güneyindeki

Çiyayé Sipî dağlarına da sızarmıştı.

Önceki tarihlerde Avgenî bölgesinde gerillalardan ele geçirilen dört tepe karşı saldırıyla gerillalarca yeniden geri alındı. Bûselé, Kelhadéré ve Şabanîye bölgelerinde şiddetlenen çatışmalarda ölen 7 peşmergenin cesedi de Zaxo'ya getirildi. Ölenler arasında Aqré'dan gelen peşmerge komutanlarından PDK'lı Hecî Melo ile PDK'lı Eli Veysi de vardı.

16 Ekim sabah saatlerinde ilk kez Batûfa-Zaxo arasındaki cepheye girmeyi başaran gazeteciler, üç gün aralıksız süren şiddetli çatışmaların ardından gündüz saatlerinin sakin geçtiğini, yol boyunca çok sıkı kontrollerin olduğunu gözledi. Bu arada TRT ekibi de çatışmalarda kazanılacak başarıları görüntülemek için Zaxo'da bekletiliyordu!

Gazetecilerin aynı gün geçtiği haberlerden biri şöyle idi: *Soran bölgesinden getirilenlerle birlikte, yaklaşık 5 bin peşmerge yol kenarlarında bekliyor. Bu arada Zaxo-Batûfa arasındaki yolun PKK-peşmerge sınırı haline geldiği gözleniyor. Özellikle Batûfa ve Derkar arasındaki ormanlık alanın tümü hava bombardımanı nedeniyle yanmış. Sadece Haftanîn'de yüzlerce kilometre karelik alanın bu uçaklarca bombalanarak yakıldığı, dağların yanık ağaçlar nedeniyle simsiyah renge büründüğü peşmergelerce anlatılıyor.*

Peşmergelerde cephe sıkıntısı başladığını söyleyen komutanlar da, PKK'lilerin cephe savunması yapmaktan saldırıya geçtiklerini ve sık sık yer değiştirdiklerini, bu yüzden peşmergelerin her an saldırıya uğrama korkusuyla hareketsiz kaldıklarını ve Haftanîn'de henüz gerilladan aldıkları mevzi olmadığını söylediler. Ekonomik ambargo nedeniyle Zaxo ve Dûhok gibi büyük kentlerde yiyecek sıkıntısı başlarken stoklar da eriyor. (71)

Savaş sürerken, Zaxo ve Dûhok kent merkezlerinde PKK yanlısı kasetlerin çalınması da yasakladı. Savaş öncesinde YNK-TV'sinde PKK yanlısı Koma Berxwedan grubuna sıkça yer verilirken, çatışmaların başlamasıyla bu gruba sansür konuldu.

Bu arada ekonomik ambargo nedeniyle Zaxo'da başlayan fiyat artışları ve stokları düzenlemek amacıyla hükümet 16 Ekim'de tüccarın elindeki mallara el koyarak, kentler arasında mal dolaşımını yasakladı.

Aynı gün Midyat ilçesi esnafı da PDK ve YNK'yı protesto etmek için kepenk kapattırken, Kürtçe yayın yapan Erivan Radyosu

da Güneyli güçlerin PKK'ye yönelik saldırısı kınadı.

5 Gün Savaşları ve Hezimet

Haftanın birkaç günlük şiddetli saldırıların ardından sessizliğe gömülürken, Türk ordusunun da harekâta başladığı Xakurk cephesinde peşmergeler saldırmak için fırsat kollamaktaydı.

Aslında Türk ordusu ve Kürdistanî Cephe 17 Ekim'de ortak bir genel saldırı planlamıştı. Türk uçaklarının hava desteği ve peşmergelerin saldırılan PKK'yi geriletmeye yetmemişti. Bu nedenle tüm güçlerin seferber edildiği ortak bir saldırı gerekiyordu. TC ve Kürt Hükümeti hazırlıklarını buna göre yapmıştı.

PDK Radyosu'nda konuşan Mesût Barzanî de, 17 Ekim'de başlayacak genel saldırı öncesi, cephedeki peşmergelere verdiği emirde, "Bu işi 5 günde temizleyin, aksi takdirde cepheden dönmeyin" diyordu.(72) Bu talimattan sonra Xakurk ile Haftanîn'deki tüm güçler büyük saldırıya geçti. Saldırıları aynı zamanda tüm savaş sürecinin en kanlı çatışmalarına neden olacaktı. Kürt kurmayı aynı günlerde Selahadîn kentinde bir toplantı yapmış, cephedeki çıkmazı aşmanın yollarını aramış ve deneyimli komutanların cepheye gönderilmesini kararlaştırmıştı. YNK yetkilileri de, Xakurk'ta PKK mevzilerine yeniden saldıracaklarını açıklamıştı. Bölgede en son 15 Ekim gecesi bir çatışma çıkmış, YNK mevzilerine yönelik bir PKK saldırısı olmuştu.

Aynı gün, Xakurk'un Türkiye tarafında yani Şemdinli sınır bölgesinde Hakkari Dağ Komando Tugayı'ndan sevk edilen askeri birlikler Gelyêşîn, Avyah ve Rûbarok bölgelerine yerleştirildi. Batı'dan da sımira komando, topçu ve uçaksavar bataryaları kaydırılıyordu. Özellikle 5. Zırhlı Tugayı'nın bulunduğu Tekirdağ, Çorlu, Ulaş, Pınarhisar, Edirne, İpsala ve Keşan gibi Yunan ve Bulgar sınırlarını kolayan tabur ya da tugaylar ile Herki aşireti mensubu birçok korucu bölgeye sevk edilmişti. Asayiş Bölge Komutanı Korgeneral Necatî Özgen'de saldırıları izlemek üzere bölgede bulunuyordu. Türk ordusunun yansından fazlası 2500-3000 PKK'li gerilla için seferber edilmişti!

Xakurk'ta yapılan yeni güç kaydırmasından sonra, Barzanî'nin '5 gün savaşları' başladı. 17 Ekim'de 4000 kişilik bir güçle saldırıya geçen peşmergeler beklendiği gibi yine geçiş yollarına döse-

nen mayınlara bastı ve gerilla mevzilerinden açılan ateş sonucu kayıp vererek geri çekildi. İlk çekilmenin ardından tekrar saldırıya geçen peşmergeler ile PKK'lı gerillalar arasında yer yer 5 gün boyunca süren çatışmada çok sayıda peşmergeyle birlikte üst düzey bir PDK'li komutan öldü. Bozgun üzerine saldırıdan vazgeçildi. Çatışmalarda yaralanan bir peşmerge Dîyana hastanesinde gazetecilere yaptığı açıklamada son iki günde çıkan çatışmalarda 50 peşmergenin öldüğünü, 200'nün de yaralandığını söyledi. 21 Ekim 1992 tarihli Hürriyet'e göre de bu saldırıda biri komutan 43 peşmerge ölmüştü. Yaralanan onlarca peşmerge Dîyana hastanesine kaldırılırken diğer yaralılar da Erbil ve Suleymanîye'ye götürülüyordu. PKK'lilerin kayıpları konusunda ise bilgi yoktu. Şiddetlenen çatışmalarda peşmerge kaybının artması üzerine, gazeteciler 19 Ekim'de cepheye sokulmadı.

Xakurk'tan Şemdinli'ye gelen ve burada Özgür Gündem muhabirleriyle görüşen bir köylü, Türk ordusunun daha çok, uzaktan top atarak çatışmalara katıldığını ve özellikle hava bombardımanları nedeniyle bölgede büyük miktarda ormanlık alanın yandığını aktarıyordu.

Erbil yönetimi Xakurk cephesinde tamamen tıkanırken, 'taze güç' olarak bölgeye gönderilen komutanlardan şimdiki Başbakan YNK'lı Abdüllah Resûl Kosret, ağır zayıat verilmesi üzerine cepheye topladığı peşmergelere hitaben yaptığı konuşmada, "Tabancamla tek kalsam bile sonuna kadar savaşmaya devam edeceğim" diyor ve bu sözleriyle, bu cephedeki yenilgiyi teyit ediyordu. Erbil yönetiminin Peşmerge Bakanı Kemal Muftî'de Türk gazetecilerin, "Xakurk ne zaman temizlenir?" sorusunu yanıtlarken, "2-3 gün sonra kar yağacak ve eksi 20 derece soğuklar başlayacak" diyordu. Bu sözlerin Türkçesi "Allah bilir" idi! Muftî, çatışmalarda Osman Öcalan'ın vurulduğu yolunda Türk basınında çıkan haberleri de yalanlayarak, PKK'yı İran'ın desteklediği iddiasını yineliyor ve İran'dan Xakurk'a 200 kişilik bir gücün katırlarla ikmal yaptığı yolunda istihbarat aldıklarını öne sürüyordu.(73)

İran sınırındaki Dîyana kasabasının dağlık alanında da, PAK birlikleri ile peşmergeler arasında kısa süreli topçu düelloları meydana gelirken, PKK kaynakları, Xakurk'taki çatışmalarda esir aldıkları 70 peşmergeyi serbest bıraktı. Gerillaların elinde sadece 3 PDK'li peşmerge komutan kalmıştı. Xakurk'ta YNK'nin de elin-

de bir PKK'li esir vardı.

Haftanîn'de Şiddetli Çatışmalar

Xakurk'taki çatışmalardan sonuç alınmazken, eş zamanlı olarak Haftanîn'de başlatılan saldırılar ise daha şiddetli oldu.

Haftanîn, Bézening, Avagûzé, Çiyayé Sipî, Kéra, Batûfa, Kanîmasî, Kela Şabanîye, Bêrsîvé, Banîk ve Bûselé bölgelerindeki gerilla mevzilerine yönelik başlayan PDK ve TSK saldırısı sonucu şiddetli çatışmalar çıktı. Çatışmalar gündüz saatlerinde de sürüyordu. Gazetecilerin ve sivillerin cepheye veya yakınlarına girişi yasaklanmış, resmi kaynaklar da bilgi akışını tamamen kesmişti. Çatışmaların ilk gününde PDK kaynaklarına göre 20 peşmerge ölmüş, çok sayıda peşmerge de yaralanmıştı. Aynı kaynaklar, 1700 peşmergenin katıldığı çatışmalarda iki mevzi ele geçirerek, 4 gerilla öldürdüklerini öne sürüyordu.

Haftanîn'in kuzeyinde saldırıya geçen Türk ordu birlikleri de özellikle sınır bölgesine yakın Sinaht ve ve Dergiş bölgelerinde gerilla direnişi karşısında ilerlemekten vazgeçerek, havan ve top ateşiyle yetindi. Türk uçakları ve helikopterleri ise genel saldırının başladığı günün ilk saatlerinde özellikle Batûfa bölgesinde yoğun bir bombardımana girişmişti. Uçak ve helikopterler Cizre, Çukurca, Uludere ve Silopi üzerinden geçerek hedeflerine saldırıyordu.

17 Ekim günü Batûfa ve Kela Şabanîye'deki gerilla mevzilerini bombalayan bir Türk savaş uçağı saat 16.00 sıralarında gerilla mevzilerinden açılan ateş sonucu yara aldı ve Malatya'daki üssüne dönerken Muş'un Korkut ilçesi yakınlarında yere çakıldı. Muş'a 30 kilometre uzaklıktaki Xasik dağına çakılan uçaktaki pilot üsteğmen öldü. Resmi açıklamalara göre ise uçak "Kuş sürüsüne çarptığı için" düşmüştü!(74)

17 ve 18 Ekim'de gece ve gün boyu süren çatışmalar sırasında, Derkar bölgesinde gerillalar yer yer karşı saldırıya geçti. Çatışmalar özellikle Batûfa yakınlarındaki Ewleh ve Pîrbîla'da şiddetliyordu.

18 Ekim sabah saatlerinde de Zaxo hastanesi önünde biriken büyük bir kalabalık savaşta ölen ve yaralananlar arasında yakınlarını aradı. Hastaneye aralıklarla yaralı taşınırken, bunlardan ölenler de oluyordu. 17 Ekim'de çıkan çatışmalarda ölen 11 peşmerge-

nin cenazesi Zaxo'daki Büyük Cami'ye getirilmişti. Cami önünde biriken kalabalığı görüntülemek isteyen Özgür Gündem ve Milliyet muhabirleri peşmergeler tarafından gözaltına alındı. Bir saat gözaltında kalan gazeteciler serbest bırakılırken, "Hastahaneye yaklaşmayın, fotoğraf çekmeyin, sizin için kötü olur" şeklinde tehdit edildi. Kentte dolaşan TRT ve A.A muhabirlerine ise PDK'li özel korumalar eşlik ediyordu.

Çatışmaların şiddetlenmesi üzerine peşmergelere verilen ev izni kaldırıldı. İzne çıkan birçok peşmergenin cepheye dönmemesi üzerine bu yola başvurulmuştu. Soran'dan Haftanın'e gönderilen ve burdaki çatışmalarda yaralanıp hastaneye kaldırılan peşmergeler, Behdınanlı peşmergeleri gazetecilere şikayet ederek, bunların çatışmalara katılmadığını ve gönülsüz olduklarını söylüyordu.

Uçak ve havan bombardımanı eşliğindeki PDK saldırısı sonucunda çıkan şiddetli çatışmalar 19 Ekim'de durdu. PKK mevzilerine yönelik topyekün saldırıdan bir sonuç alınmaması ve ağır kayıplar verilmesi üzerine peşmerge komutanları yeni bir saldırı planı için hazırlıklara girişti.

Saldırı sürerken PKK'nin cephe örgütü ERNK, Habur'dan Zaxros'lara kadarki bölgenin ve savaş inisiyatifinin gerillada olduğunu açıkladı.

Zaxo Kaymakamı Nizar Berzencî'de, hava bombardımanının etkili olmadığını ve yeni saldırı planları hazırladıklarını, bu bağlamda Türk makamlara da günlük bilgi verdiklerini söylüyordu. Irak'ın 5 km. içinde bulunan Türk askerinin PKK'nin geçiş yolunu tutmadığını öne süren Berzencî, helikopter desteğinin sağlanması halinde gerillaları iki günde bölgeden çıkaracaklarına inanıyordu! "PKK iyi savaşıyor" diyen kaymakam, yiyecek gelmemesi halinde de cepheye huzursuzluk ve manevi çöküntü başlayacağını kaydediyordu. Türk basınına PKK'nin kayıpları konusunda yaptığı yayın nedeniyle 'yalancılıkla' suçlayan Zaxo Kaymakamı 16 günlük çatışmalarda en fazla 100 kadar gerillanın öldüğünü tahmin ettiklerini söylüyordu.

Berzencî'nin deyimiyle peşmerge cephesinde 'huzursuzluk ve manevi çöküntü meydana gelmemesi' için Türk makamlarının Habur sınır kapısından gönderdiği gıda ve cepheye sevkiyatı aralıksız devam ediyordu. 15-16 Ekim'de gönderilen 45 TIR ve kamyon dan sonra, 18 Ekim akşamı da Kızılay amblemlili 20 araçlık

kamyon ve TIR konvoyu Habur'da PDK'lilere teslim edilerek, bu örgütün depolarına boşaltılıyordu. Kızılay araçları cephelere Türk askeri personeli de taşımayıdı.

Gizli Savaş!

Savaşın en ilginç yanlarından biri Güney Kürdistan'da yayınlanan gazetelerin savaştan hiç söz etmemesiydi. PDK'nin Birayeti'sinde kimi zaman PKK aleyhtarı makaleler çıkmasına rağmen savaşla ilgili hiç bir haber yoktu. YNK'nın yayın organı Kurdistana Nû'da ise, savaş boyunca PKK'yi eleştiren birkaç makale çıkmıştı sadece.

Sanki savaş bir başka ülkede sürüyor, peşmergeler, gerillalar ölmüyor, binlerce Türk askeri de bir başka ülkede hareket yapıyordu. Kürt yönetimi arkasında yazılı belge bırakmak istemiyordu! TV ve radyolarda ise durum biraz daha farklı olmakla birlikte esas hatlarıyla aynı politika izleniyordu. Buralarda daha çok Barzanî ve Talabani'nin konuşmaları yayınlanıyor, bunların PKK'ye yönelik suçlamalarından savaşın sürdüğü anlaşılıyordu.

PDK'nin Xebat TV'si ise haber bültenlerinde çatışmalardan söz etmeden kimi zaman, "Saddam PKK'ya talimat verdi. Düşmanımız PKK'yi dağlarımızdan çıkarmaya kararlıdır. Biz düşmanın aramızda bulunmasını istemiyoruz" diyordu sadece.

Erbil basını savaşla ilgili haber verince, kayıplarını ve Türk ordusu ile giriştikleri ortak saldırılara da değinmek zorunda kalacaktı!

Yaralılar Helikopterle Türkiye'ye Taşınıyor

Çatışmalarda yaralanan kimi peşmerge komutanları ile birkaç Türk subayı 18 Ekim'de ambulanslarla Habur kapısından helikopterle Diyarbakır askeri hastanesine taşındı. Bunlardan durumu ağır olan birkaçı ise Ankara'daki Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ne (GATA) kaldırıldı. GATA komutanları sonraki tarihlerde çatışmalar sırasında yaralanan kimi peşmerge komutanlarını tedavi ettiklerini açıklayacaktı.

Çatışmalarda yaralanan peşmerge ve Türk personelin tedavisi

için Türkiye'den cepheye birçok doktor ve hemşire gönderilmişti. Kızılay amblemi taşıyan birçok ambulans da Zaxo ve cephe arasında mekik dokuyordu. Bunlar gazeteciler tarafından defalarca görüntülenmişti.

Öte yandan, Behdînan'daki çatışmalar sırasında yaralı olarak yakalanan ve bir süreden beri Zaxo hastanesine kaldırılan PKK'li iki kadın gerilla 'hainler' tarafından tedavi edilmeyi redediyordu. Başlarında peşmergelerin beklediği hasta yatağındaki kadın gerillalar Barzanî ve Talabanî aleyhine sloganlar atıyordu. Bu durum herhalde Birakuji'nin en acı ve en anlamlı manzaralarından biriydi.

İran da Türkiye'nin Yanında

Güney Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, PKK aleyhine Türkiye Cumhuriyeti'ne güvence veren İran, sınırlarına çok sayıda asker yığarak çatışmaları izliyordu. Ankara, savaşta desteğini almak için sıkı pazarlık yaptığı Tahran'ı baskı veya tavizle yanına çekmişti. Savaşın başlamasıyla birlikte kendi topraklarında yaklaşık 100 PKK taraftarını gözaltına alan İran makamları, savaş sırasında gerillaların kitlesel sığınma olasılığına karşı sınırdaki toplama kamplarını kurmuştu! İran, gerillaların bu yoğun saldırılar karşısında dayanamayıp kendi topraklarına sığınacağı hesabını yapmıştı. Ve sonucun böyle olacağına emindi.

Savaş sırasında İran'da devrim muhafızları tarafından gözaltına alınan Hamit adlı bir gerilla komutanı şunları anlatıyordu: *İranlı bir general gözaltında bizi ziyaret ederek, 'konağımızsınız', yani 'misafirimizsiniz' diyordu. Gözaltındaki komuta kadememiz biraz daha rahatken, gerilla ve taraftarlarımızı hücrelere tıkmışlardı. Arkadaşlarımız uzun süre açlık grevi yaptı. İranlılar savaşın sonucunu bekliyordu.*

İran İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı ve Güvenlik Müdürü Gulam Hüseyin'de aynı tarihlerde, gerillalarının İran topraklarına girmelerini önleyecekleri konusunda Türkiye'ye güvence verdiklerini açıklamıştı.

Ankara yönetimi, savaşta İran'ı yanına almak için Tahran'a elinden gelen tüm baskıları yapmış ve İran'ın istediği tavizler için cimri davranmamıştı. Güney Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, TC ile işbirliği yapan PDK-İ'nin İran karşıtı eylemleri de sona ermiş-

ti. Yine, 1991'de İsrail'in ihbarıyla İstanbul'da el konulan ve İran'a silah götüren Rum bandıralı Cape Maleas gen isi, yüküyle birlikte Güney Savaşı'nın başladığı ilk gün İran'a iade edilmişti. Oysa o zamana kadar DGM'nin el koyduğu İran silahları, "Bağımsız Türk adaletinin kararı" sonucu tutulmuştu. Türk İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, Güney Savaşı öncesinde 13 Eylül'de İran'a yaptığı ziyarette, Tahran'ın desteğine karşılık, Cape Maleas gemisini iade etmeyi önermişti. İran radyosu da aynı günlerde yaptığı yayında Sezgin'in bu sözlerine yer vermiş ve Türk Hükümeti'nin gemiyi Ekim'de iade edeceğini açıklamıştı. Cape Maleas, önceki tarihlerde Türk-İran ilişkilerini gerginleştiren en büyük sorun olmuştu. Ancak şimdi iade ediliyordu. Bu karar Ankara'nın 'PKK'nin kellesine' karşılık veremeyeceği hiç bir şeyin olmadığını gösteriyordu.

Türk İçişleri Bakanlığı, 10 Ekim'de Türkiye'ye gelen İran heyeti ile yaptığı toplantılarda da PKK'ye karşı başlatılan harekâtı gündeme getirmişti. İran Heyet Başkanı ve İçişleri Bakanlığı Güvenlik Genel Müdürü Gulam Hüseyin, toplantıda Türk tarafınaşunları söylemişti: *PKK bizim de düşmanımız, çünkü Türkiye için ne kadar tehlikeliyse, bizim için de o kadar tehlikelidir. Bizim ülkemizden de toprak koparma peşindedir.*

Türk makamları, İran'ın PKK'ye karşı harekâta katılma konusunda samimi olduğu kanaatinde olduklarını saklamıyordu.

İsmet Sezgin'in İran ziyaretinde, iki ülkenin sınır kentleri valilerinden bir komisyon oluşturulması, bunun sık sık toplanarak Kürt grupları ve kaçakçılık olayları konusunda karşılıklı istihbarat aktarımında bulunması da kararlaştırılmıştı. Komisyonun düzenlediği toplantı ve çalışma sonuçlarının iki ülke yetkililerinden oluşan Güvenlik Yüksek Konseyi'ne aktarılması da alınan kararlardan biriydi.

Dönemin Türk Başbakanı Süleyman Demirel'de savaşın en kızgın günlerinde, 26 Ekim'de Tahran'ı ziyaret etti. Demirel İran Cumhurbaşkanı Yardımcısı Hassan Habibi'den "Kıskaca alınan teröristler için" yardım istemiş ve "Size her türlü desteği vermeye hazırız" yanıtını almıştı.⁽⁷⁵⁾ Yine Türk İçişleri Bakanlığı Müsteşarını Fahri Öztürk başkanlığında bir başka heyet 24-27 Ekim 1992'de İran'da PKK ile ilgili çeşitli görüşmelerde bulunmuştu. Ankara rejiminin İran cephesi sağlamdı.

İran, Güney Savaşı ile ilgili planlarını PKK'nin yenilgisi üzeri-

ne kurmuştu. Bu plan da, Türk ordusu ve Erbil rejimi güçlerinden kaçan gerillaların kendi topraklarına sığınacağı, dolayısıyla Tahran'ın kontrolünde ve istendiği zaman kullanılacak bir güç duruma düşeceği varsayımına dayanıyordu! Tıpkı, 1943'te, 1975'te, 1988'de ve 1991'de PDK'nin Bağdat rejiminden kaçarak, İran'ın insafına sığındığı ve 1979-1988 yılları arasındaki savaşta İran ordusuna öncülük yaptığı gibi!

Ancak yüzlerce yıllık devlet deneyimi olan ve satranç oyununun en büyük taşına kendi kültüründen bir isim veren Fars geleneği, bu savaşın sonuçlarını yanlış hesaplamıştı. 1993'te de ilan ettiği ateşkes nedeniyle PKK'yi bu kararından vazgeçirmeye ve TC'yle yeniden savaşmasını sağlamaya çalışmıştı! Ortadoğu'nun zemini ve itifakları bu denli kaygandı.

Tanrının Köreltiği Savaş Vadisi: Xakurk

Xakurk, Güney Kürtleri için olduğu kadar, Kuzeyliler için de önemli bir toprak şeridi. Türkiye-İran ve Irak sınırlarının kesiştiği bu üçgen, askeri açıdan oldukça stratejik. Burayı elinde tutan bir güç, büyük bir alanı kontrol edebilir. Geçiş yollarının üstünde. Zaxros dağlarının muhteşem doruklarına çok yakın.

Vadi'nin sahibine göre ismi değişiyor. PKK'nin Xakurk'a yerleşmesinden sonra bölge halkının vadiye verdiği isim, PKK Vadisi anlamına gelen "Geliyé Karker." Buna karşılık PKK'nin vadiye verdiği isim, Özgürlük Vadisi anlamındaki "Geliyé Azadî." Güneyli Kürtler ise vadinin sarp ve ulaşılmaz dağlarından esinlenerek, buraya "Xakurk" ismini vermiş. Xakurk Kürtçenin Soranca lehçesinde, "Tanrının kör ettiği yer" anlamına geliyor. (Xa Tanrı, kür ise *âmâ* anlamında.)

Xakurk 9 yıllık savaş süresince İran-İrak ordularının en büyük insan sellerine barikat oldu. Türk pilotların yıllardır karış karış bombaladığı ve dünyada belki de bu miktarda bombanın gazabına uğramakta bir eşi daha bulunmayan bu toprak parçası, Güney Savaşı'nda da ikinci büyük cepheye sahne oldu.

Güney Kürdistan'daki milli hareketin tarihi boyunca, ilk kez 1988 yılında rejim birlikleri Enfal operasyonunda Xakurk'a girebildi. Sözkonusu tarihe kadar, Irak Ulusal Demokratik Cephesi (CUD) üyesi Saddam aleyhtarı tüm güçlerin karargahları da on yıllarca bu vadiye üslenmişti.

Kışın kar kalınlığının 4 metreyi bulduğu, ulaşılmaz doruklar ve keskin uçurumlarla bezelenen Xakurk, maruz kaldığı bombardımanlar sonucu büyük oranda çoraklaşmış.

PKK bu bölgeye 1983 yılından sonra yerleşmeye başladı. 15 Ağustos 1984'te Şemdinli'yi basan gerilla birliklerinin ilk üslenme alanlarından biri Xakurk'tu. 1990'dan sonra Güney Kürdistan'da yaşanan gelişmelerin ardından PKK bölgedeki kimi güçlerle zaman zaman bazı küçük çaplı çatışmalara da girerek burayı denetimi altına aldı ve 2. Ana Karargahını taşıdı. 1991'den sonra da vadi tamamıyla PKK'nin kontrolüne girmişti.

1991 Temmuz ve Ağustos aylarında Türk ordu birliklerinin ilk kez giriştiği en büyük kara ve hava saldırısı burdaki karargaha yönelik gerçekleştirildi. Binlerce komando, korucu ve özel tim, onlarca uçak eşliğinde saldırdıkları vadiye başarı elde edemeyip geri çekildi. "91 Savaşı" diye anılan ve 15 gün devam eden çatışmalarda gerillalar ilk kez bu denli büyük bir alanda mevzi savaşına girişti. Bu saldırının ardından vadi toprakları artık Türk uçaklarının eğitim alanı haline gelmişti. Kesintisiz bombalandı. Hava saldırılarının çok fazla etkilemediği Xakurk'taki gerilla mevzilerinden açılan ateşle de 9 uçak düştü bu süre boyunca.

Osman Öcalan, Xakurk'a verdikleri önemi; "Burası Güney, Kuzey ve Doğu Kürdistan'ın birleştiği yer. Biz ulusal birliği savunuyoruz. Dolayısıyla burası bizim için çok önemli" diye tanımlıyordu.

Güney Savaşı'nın başlamasından bir hafta önce YNK ve PDK güçleri Xakurk'a yaklaşık 5 bini aşkın peşmerge yığıdı. Söz konusu tarihlerde gizli tutulan yığınak, vadiye yakın topraklarda yaşayan Biradost aşiretinin 3 bin peşmergesiyle desteklendi. Savaşın başlayıp kızışmasından sonra, cephede gazetecilere açıklamalarda bulunan M. Çevreş adlı YNK'li komutan, Osman Öcalan'la görüşmeye giden heyetin izlenimlerini anlatarak, bu bölgede çok iyi mevzilenmiş olan gerillalarla baş edemeyeceklerini, saldırmaları halinde kayıp vereceklerini söylüyordu. Savaşın ilk çatışmaları ve sonraki gelişmeler Çevreş'in öngörülerini doğruluyordu.

Bölgede YNK ve Talabani'ye yakınlığıyla tanınan Biradost aşireti reisi Kerim Han ise gerillaya saldırdıkları takdirde onları rahatça imha edeceklerini söyleyerek, peşmergenin aralıksız saldırması taraftarıydı.

Üç bin kadar aşiret peşmergesi olan; Ankara, Tahran, Bağdat, Kütüs, Barzani, Talabani ve bölgeyle ilişkili tüm güçlerle dost olan Kerim Han, bölgede uyuşturucu dahil tüm meşru ve gayri-meşru ticareti elinde bulunduruyor. Biradost aşiret reisi önceki tarihlerde PKK'yle de ilişki kurmak istemişti. MİT ve SAVAMAK görevlilerinin sofrasından eksilmediği Han, start aldığı güçlerin kıskırtmasıyla Haziran ayında gerilla kamplarına yiyecek taşıyan birkaç kamyonu el koyarak, peşmergelerini alarına geçirdi. PKK, kamyonların üç gün içinde iade edilmemesi durumunda Han'a kendisini öldüreceğini bildirdi. Durumun ciddi olduğunu anlayan Kerim Han Biradost, binlerce peşmergesine güvenmeyerek kamyonları salıverdi. İlişkili olduğu tüm güçlerin PKK'ye karşı harekete geçmesiyle birlikte de 3 bin adamını cepheye sürdü.

4 Ekim'de ilan edilen 'Federasyon Şenliklerine' halkı davet eden megafonlu çağrılar kulakları tırmalarken, aynı saatlerde Xakurk ve Haftanin'de de top, doçka ve kaleşnikof sesleri ortalığı inletmeye başlıyordu.

Televizyonlar sürekli PKK aleyhine yayınlar yapıyor, ancak çatışmalarla ilgili olarak bir tek haber bile geçmiyordu. Birayeti ve Kurdistana Nû gazeteleri de her gün Mesûd Barzani ile Celal Talabani'nin PKK aleyhtarı sözlerini yayınlıyor, ancak çatışmalara değinmiyordu.

Xakurk'taki saldırının 3. günü Erbil ve Suleymanîye gibi kentlere yaralı ve ölü peşmergeler taşınmaya başlanınca savaşın artık gizlenecek bir yanı kalmamıştı.

Çatışmaların ilk günlerinden başlayarak özellikle Xakurk cephesinde savaşı izleyen Özgür Gündem muhabirleri Mûhamed Berwari ile Zekiye Çankaya burdaki durumu şöyle anlatıyordu:(76)

Xakurk'un girişindeki tepeler gerillalarca gözcü yeri olarak kullanılıyor. İlk günkü çatışmalar genellikle bu tepelerde kızıştı. Buralarda mevzilenen gerillalar yüzlerce peşmergenin saldırısını, püskürtabiliyordu. Bir peşmerge komutanı, 'Bizim yüzlerce kişiyle saldırmamıza karşın, onlar kendilerini yıpratmadan, hakim yerlerden 5-10 kişiyle karşılık veriyor. Kaybımız bu nedenle daha fazla' diye özetliyordu bu cepheyi. Çatışmaların 4. gününde Xakurk'ta ölen peşmerge sayısı 20'yi geçmesine rağmen, Barzani'nin BBC'ye verdiği demeçte kayıpların 3 olarak açıklanması dikkat çekiciydi.

Xakurk cephesindeki peşmergeler Türk ordusunun parkalarını giyiyor

ve TSK damgalı konseroeler yiyor. Üzerlerindeki Türk malı yeşil parkalar, çadırlarının kenarında TMO markalı un torbaları bulunmasına rağmen, gazetecilerin Türkiye'den yardım alıp almadıkları yolundaki soruların, komutanlarca 'hayır' diye yanıtlanması espri konusu oluyor. Peşmergeler ise parkalarının Türkiye'den gönderildiğini zaten gizlemiyor.

Savaşın psikolojik cephesi de var. Propagandaya da ağırlık veriliyor. Çatışmanın 8. gününde gerillalar bir küçük tepeyi terk edince, peşmergeler sevince boğuldu. Aynı gün gazetecilere ağır silahlarını göstererek, bunların ganimnet olduğunu ve tepelerde gerilla cesetlerinden geçilmediği öne sürüyorlar. Muhabirlerin ısrarla cesetleri görüntüleme taleplerine ise yanıt vermiyorlar.

Saqlawa, Erbil ve Süleymanîye gibi şehirlerde ise gerillaların teslim olduğu, kırtulanların ise İran'a kaçtığı ve sınırda silahsızlandırıldıkları söylentileri yayılıyor. Söylentiler üzerine cepheye giden gazeteciler ise, sanki bir panayla karşılaşılıyor. Peşmergeler binlerce mermiyi poz vererek ateşliyor, çatışmak istemediklerini, ancak siyasi karar gereğince mecburen cepheye geldiklerini anlatıyor.

Peşmergeler hava kararınca karşı dağları havanlarla bombalıyor, kayıplarını aynı rakamla veriyor, aynı şeyleri söylüyor. Gün boyunca gazetecilerin de bulunduğu bir peşmerge mevzisine gerillanın ateşlediği 3-4 BKC mermisi düşüyor sadece. Bir arabaya hasar veren kurşunlar, bir peşmergeyi de yaralarken, yüzlerce peşmerge korunmak için kaçıyor. Bir kaç saat sonra da Cephe Komutanı Müstafa Çavreş ciddi bir edayla PKK'yi 4-5 gün içinde temizleyeceklerini ve bir kaç saat içinde de üç koldan saldırıya geçeceklerini söylüyor. O akşam gazete merkezlerine saldırı yapılacağı haberleri faxlandı. Şehirlerde de 'Bu iş bu kadar' propagandası yoğunlaştırıldı.

Ertesi gün 'üç koldan saldırının' sonuçlarını görmek için cepheye giden gazetecilere saldırının yine ileri bir tarihe ertelendiği söylendi. Peşmergeler, solgun yüzleriyle, karşı taraftan görünmeyecek şekilde mevzilenmişti. Bir kaç saat önce gerillalar peşmerge mevzilerine birkaç dakika boyunca ateş açmış ve Kürdistanî Cephe binasının üzerine 'üç kollu saldırıdan' vazgeçmişti. Peşmerge savaşı tam bir komediye dönmüştü. Kimileri 40'ına dayanmış peşmergelerin bir çoğu, kösele kundura giymiş, 50'sini aşmış yaşlı biri ise eski günlerdeki gibi, kuşağının arasına antik bir hançer yerleştirmiş, böylece dolanıyor.

Bir süre sonra gazetecilerden kente geri dönmeleri istendi. Xakur'taki

Türk subayları muhabirlere görünmek istemiyordu!

Bir sonraki gün manzara yine aynıydı. Peşmergedeki acizlik açıkça görülmüyordu. Gerillalar da ateşi kesmişti. Peşmergenin çoğu bir gölgeliğe uzanmış, bazıları uyuyordu. Artık yorgunluk, uykusuzluk, açlık ve soğuktan edilen şikayetler gizlenmiyor. Yayılan söylentilere göre birçoğu cepheden kaçıyor.

Sözkonusu çatışmalara katılan ve hastanede yatan yaralı bir peşmerge ise başından geçenleri şöyle anlatıyordu: 'Dürbinle baktığımızda tepedeki gözcü noktasında kimsenin olmadığını gördük, derhal oraya aktarıldık. Noktada karker yoktu. Yiyecek ararken birden ateş açtılar. Bizi pusuya düşürmüşlerdi. 4 arkadaşımız öldü.'

Saldırının 13. gününde de ilerleme kaydedilememiş, Talabani TV'de yaptığı çağrıyla eski peşmergeleri göreve davet etmişti.

Xakur'taki peşmerge cephesi çekimi süren bir komedi filminin seti gibiydi.

Peşmergenin hareketsiz kalışı Türk ordusunu da çağırır gibiydi. Zaten Talabani gazetecilerle, "Türk ordusu girerse biz onlarla savaşmayız. Ancak girmesini istemiyoruz" diyerek olası bir müdahaleye göz kırpmıyor ve bu işten bir an önce sıyrılmanın hesabını yapıyordu.

Başından beri Xakur kampına yönelik askeri saldırıdan sonuç alınmayacağı ve peşmergenin ilerlemeye çalışması durumunda kayıp vereceği, kendi komutanlarınca da dile getirilmişti. Öte yandan saldırının ekonomik faturası da ağırlığını hissettirmeye başlıyordu.

12 yıllık bir peşmergenin şu sözleri ilginçti: Ben böyle bir Kürdistan'ı düşünerek savaşmadım. Sonuçsuz bir girişim bu. Bu saldırının galibi olmaz. Kuzeyli kardeşlerimizle onarılmaz bir yara açacak. Bu yüzden savaşmıyorum.

Saldırının 14. gününde de peşmerge aynı yerdeydi.

Xakur'ta süregiden çatışmaları izlemek üzere 17 Ekim'de Şemdinli'ye giden Özgür Gündem muhabirleri de ilçede karşılaştıkları olağanüstü durumu savaşın cephe gerisine benzetiyordu. İlçeye girişlere kontrollü izin verilirken, gazeteci olduğundan kuşku kulanılanların ad ve adresleri alınmıyordu. Sınra giden yollarda yapılan aramalarda ise yöre doğumlu olmayanlara giriş izni verilmiyordu. Özgür Gündem muhabirleri Hayri Çelik ile Hasan Değer'in izlenimleri şöyle idi:

Şüpheli görülenler gözaltına alınıyor. İlçeye 85-90 km. uzaklıkta bulunan ve askeri yağınak yapılan sınır bölgesi dış dünyaya tamamiyle kapalı. Özellikle yağışların da başlamasıyla birlikte yörede yiyecek sıkıntısı başlamış.

TRT ve Star TV'leri ile günlük basın olaylara ilişkin yalan söylediklerine inanan yöre insanı gazete ve TV'leri protesto ediyor.

Yüksekova'daki bir kırtasiyede Özgür Gündem alırken karşılaştığımız bir Çavuş; 'Yayınlanan tüm gazete ve televizyon haberleri hep abartılı ve gerçek dışı. Omun için gizli de olsa Özgür Gündem alıp olayları takip ediyorsunuz. Bugüne kadar hiçbir taraf üstünlük sağlamış değil. Tek şey yapmış; o da araziler, dağlar bombalanmış, bombalardan dolayı dünyalarca orman mahvedilmiş' diyor.

Semdinli, Hakkari ve Yüksekova'da Özgür Gündem alabilmek için sıraya girmek gerek. Geldikten bir saat sonra gazeteyi bulmak olanaksız. Normal günlük gazeteler ayrı, Özgür Gündem ayrı satılıyor. Öğlen saatlerinde insanlar ellerinde Özgür Gündem'le sokakta dolaşılıyor.(77)

Tepkiler de aynı yerde durmuyor, gittikçe genişliyordu. Muş'un Malazgirt ve Bulanık, Hakkari'nin Yüksekova, Batman'ın Gercüş ilçeleri ile Iğdır kent merkezinde PDK ve YNK saldırısını protesto etmek amacıyla kepenk ve kontak kapatma eylemleri yapıldı. PKK'nin cephe örgütü ERNK, saldırıyı protesto etmesi için halka çağrıda bulunuyordu. İsveç Kürt Dernekleri Federasyonu da yayınladığı bir açıklamada, taraflara çatışmaları durdurmaları ve sorunlara barışçı yollardan çözüm aramalarını önerdi.

Erbil, Ankara'dan Yiyecek İstiyor

PKK'nin uyguladığı ambargo nedeniyle bölgede yiyecek sıkıntısı had safaya yükselmiş, Zaxo'da benzin fiyatları yüzde yüz artarak litre fiyatı 10 Dinar'a çıkmıştı. Gıda malzemelerine zam yapılmasına rağmen, stoklar büyük oranda eridiği için piyasada mal bulunmuyordu. Durumun gittikçe zorlaşması ve herhangi bir yerden yardım gelmemesi üzerine Kürt yetkililer, Türk Hükümeti'nden yardım taleplerini sıklaştırıyordu. Bunlardan Zaxo Kaymakamı Nizar Berzenci, gıda ve erzak almak için sık sık Silopi'ye gidip geliyordu.

Güneyliler TC için savaşırken ambargoya uğramıştı. Bu neden-

le kendilerine sahip çıkılmasını istiyorlardı!

Öte yandan, ihtiyaç duyulan insani yardımın belirlenmesi amacıyla bölgede incelemeler yapan bir BM heyeti de aynı sıralarda Güney'de bulunuyordu. Heyet kış koşullarının yaklaşması nedeniyle insani yardımın bir an önce başlaması gerektiğini ve ambarların uzaması halinde açlığın başlayacağı uyarısında bulunuyordu

Dünya Gıda Örgütü'nün, AT, ABD, İngiltere, Fransa ve Türkiye'li uzmanlarından oluşan bu heyeti, 19 Ekim'de de Türk Dışişleri Bakanlığı'nda gazeteciler için düzenledikleri brifingde bölgede büyük miktarda yardıma ihtiyaç duyulduğunu belirtiyordu. Heyetin Amerikalı üyesi Catherine Fransworth, işsizlik, enflasyon ve temel ihtiyaç maddelerinde çekilen sıkıntının, özellikle yaklaşan kış şartlarında insanları hayati tehlike ile karşı karşıya bıraktığını ve BM yardımının bir hafta içinde başlaması gerektiğini söylüyordu.

Durum bu denli vahimdi.

"Türkiye PKK'yi Temizleyince Çekilecek"

Saddam döneminde Irak ordusunda Albay rütbesinde çalışan PDK'li Zaxo Kaymakamı Nizar Berzenci, savaşın 20. gününde ilginç açıklamalar yapıyordu:(78)

-Şu andaki askeri durum nedir?

-Xakur'un bir kısmı ile Haftanın dışındaki diğer bölgelerde peşmergelerimiz denetimi ele geçirdi. Birkaç güne kadar da bütün bölgeler PKK'den temizlenecek.

-Zaxo'dan İran sınırına kadarki bölgede ne kadar gerilla var?

-Kesin sayı veremem. Ancak 4 bin kadar olduklarını sanıyoruz. Bunun 1000 kadarı da Haftanın'de bulunuyor.

-PKK son 15 gündeki çatışmalarda ne kadar kayıp verdi?

-Sayı vermem mümkün değil, ancak çok sayıda olduğunu söyleyebilirim.

-Sizin kaybınız ne kadar?

-Diğer bölgelerdeki durumu bilemem. Zaxo mintikasında 15 şehit, 50 kadar yaralımız var.

-Türk askeri hangi bölgelere girmiş durumda?

-Türk kara birlikleri Amediye'nin doğusundaki Berwarî mıntıkasından Zaxo'nun batısındaki Kanîmasî'ye kadarki şeritte 5 kilometreyi tuttu.

-PKK'yle Türk ordusu arasındaki çatışmaların boyutu nedir?

-Türk ordusu gelince PKK'liler geri çekildiği için öyle önemli bir çatışma olmadı.

-Türk askeri ile peşmergeler buluştu mu?

-Hayır. Türk askerinin girdiği bölgelerde peşmerge yoktu.

-Türk ordusu girdiği topraklardan çekilmezse tavrınız ne olur?

-Türkiye ile anlaştık. PKK temizliği bitince, orduları geri çekilecek.

-Siz daha önce Türk uçaklarının bölgeye yönelik harekâtlarına karşı çıkıyor ve Türkiye'yi protesto ediyordunuz?

-Eskiden uçaklar köylerimize ve sivil halka da zarar veriyordu. Şimdi Türk uçaklarının bize bir zararı yok. Aramızda koordinasyon var.

-PKK'liler 'çekileceğiz' derse yol verir misiniz?

-Barzanî ve Talabanî'ye soranz.

-Haftanın' de savuştığımız PKK'lilerin çekilmeye niyeti var mı?

-Zaman zaman telsizle konuşuyoruz. 'Kesinlikle çıkmayacağız, sonuna kadar savaşaacağız' diyorlar.

-PKK Haftanın'e neden bu kadar önem veriyor?

-Haftanın'den Türkiye'ye giriş çıkış çok kolay. Botan'daki eylemlerini buradan yönetiyorlar. Onlar için stratejik bir yer.

Erbîl Kabinesinden İstifalar

Savaşın uzaması, Türk ordusunun Güney'deki harekâtı, peşmergelerin TSK ile yaptığı ortak saldırılar halk arasında olduğu kadar, Erbilli yöneticiler arasında da huzursuzluğa neden oluyordu. Bu huzursuzluk bir süre sonra hükümete de yansımaya ve 3'ü PDK'li 4 Bakanın istifasına neden olacaktı. Olay ilk günler gizli tutulmasına rağmen YNK TV'si, sonraki günlerde istifa haberini doğruladı. PDK Temsilcisi Sefîn Dizayî her zaman yaptığı gibi bu olayı da yalanlanmıştı.(79)

PDK içindeki sol kesimin temsilcisi Diyanet İşleri Bakanı Melle Muhemed Mele Qadir, Ulaştırma Bakanı Prof. Dr. İdrîs Hadî Salih

(PDK), İmar ve İskan Bakanı Séx Mumûn Nûredîn Birîfkanî (PDK) ile Maliye Bakanı Selahadîn İbrahim Qadir (YNK), PKK'ye karşı başlatılan savaş nedeniyle hükümetten ayrılmıştı.

İstifa eden hükümet üyeleri yerine atananlar ise şunlardı: Maliye Bakanı Enver Qeredaxî (YNK), Din İşleri Bakanı Av. Baxtiyar Heyder Osman (PDK), İmar ve İskan Bakanı Kalé Reş El Naqqîbendî (PDK) ve Ulaştırma Bakanı Seyîd Recep Şaban (PDK).

PKK ile İlişkili Herkese Baskı

Savaşın başlamasıyla birlikte PKK ile ilişkisi olan herkese yönelen yoğun baskı kesintisiz devam etti. 1991 yılının Ocak ayında PKK Genel Sekreteri'ni ziyaret için Bekaa'ya giden Tariq Canbaz adlı Erbilli yazar seçimlerde YNK listesinden milletvekili seçilmişti. Burda Serxwebûn gazetesine yaptığı röportaj, savaş döneminde Celal Talabanî tarafından Canbaz'ın aleyhine kullanılarak zorla istifa ettirildi. Ancak baskılardan kurtulmadı. Canbaz, Ziraat Bakanı Sadî Ahmet tarafından da YNK'nin günlük gazetesi olan Kurdistana Nû gazetesinde PKK aleyhtarı bir yazı yazması için tehdit edildi. Bunun üzerine Canbaz savaşın sürdüğü dönemde PKK'nin ekonomik ambargo kararını eleştiren bir yazıyı kendi adıyla bu gazetede yayınlamak zorunda kaldı.

Tariq Canbaz'la birlikte Bekaa'ya giden ve Kurdistana Nû gazetesinde çalışan yazar Mumtaz Heyderî'de işten atılmıştı. Heyetin diğer üyelerinden Mûhamed Emîn Pencwîni baskılar üzerine Almanya'ya kaçarken, Abdulhekîm Abdulkerîm de tutuklanarak ağır işkencelerden geçirildi. Bu arada PAK ile ilişkili olanlara yönelik operasyon ve baskılar da olabildiğince sürdürülüyordu. Erbil rejimi savaş süresince hiç olmazsa, PKK'yi Güney'deki taraftar kitlesi açısından kendisi için tehlike olmaktan çıkarmak istemekteydi.

Çatışmalara katılmayan, YNK ve PDK dışındaki Kürdistanî Cehpe üyelerine de baskı yapılıyordu. Zahmetkêş veya PASOK gibi aslında savaşa ve TC ile işbirliği yapılmasına karşı olan örgütler de yaptıkları resmi açıklamalarda, saldırının 'cephe kararı' olduğunu ve desteklediklerini söylemek zorunda kalmışlardı.

Suriye Kürtleri de Ambargo Koyuyor

Suriye Kürtleri de PDK ve YNK'nın PKK'ye saldırısını protesto etmek amacıyla Güney Hükümeti'ne ekonomik ambargo koydu. Türkiye sınırı dışında önemli bir ticaret ve geçiş yolu olan sınırın Suriye tarafı da PKK'nin denetiminde idi. Suriye'den Güney Kürdistan'a daha çok benzin ve gıda maddesi taşınıyordu. Böylece Güney'e giden son geçiş yolu da kapanmıştı.

Halk, savaşı en çok ambargo ile duyumsuyordu. Her geçen gün kendini daha fazla hissettiren ambargo sonucu gıda maddeleri tükenirken, iki kat fiyatla bile mal bulmakta güçlük çekiliyordu.

PKK'nin çağrısı üzerine Suriye ve İran sınırındaki Kürtlerin de ambargo uygulamasıyla, özellikle un, yağ, şeker ve pirinç gibi gıda maddelerinde sıkıntı başgösterdi ve bir çok temel gıda ürününde fiyatlar büyük oranda arttı. Benzin ise yapılan büyük zamlara rağmen karaborsada bile temin edilemiyordu.

Güneyli liderler umutlarını iki gelişmeye bağlamıştı. Bunlar, BM'nin 200 milyon Dolarlık insani yardım programını uygulamaya koyması ve Türk Hükümeti'nin tamamen duran kamyon trafiğini yeniden başlatması idi. Ancak bu iki umuda giden yol da PKK'nin denetiminde idi. Erbilli yetkililer, "Koskoca Türk devletinin PKK ambargosuna sessiz kalmayacağına inanıyoruz" diyordu. "Koskoca" TC'nin gururunu okşayarak çıkış yolu arıyorlardı!

Bu arada, ABD ile ilişkileri ve muhaliflerini barındırması nedeniyle Kürt Federe Devleti'ne dış bileyen İran'da, bu ülkeye gıda malzemesi girişini engellemişti. İran sınırından yiyecek temin eden Erbil, Salahaddin ve Diyana gibi kentlerde durum, Behdînan'a göre nisbeten daha iyi iken, Erbil makamları, İran'ın gıda girişini resmen engellediğini açıklıyordu.

PKK karşıtı savaş Güney'i dünyadan tecrit etmiş ve aç bırakmıştı. Peşmergeler ise yiyecek bulmak için kimi zaman Kuzey köylerini basıyordu. Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı 700 nüfuslu Pirinçken köyü 15 Ekim'de 100 kadar PDK'li aç peşmergenin baskınına uğradı. "Bize yiyecek vereceksiniz" diyerek köylülere baskı yapan PDK'lilerin bu talebi rededilince, Pirinçken Tabur Komutanı Ustteğmen Ali Gezer karakolun istikakımı müttelikleriyle paylaşmıştı. Tabur Komutanlığı'nın peşmergelere ayakkabı, elbise ve yiyecek yüklü 8 katır yükü yardım yaptığını anlatan köy-

lüler peşmerge baskınına şöyle anlatıyordu: *Sabah uyandıığımızda köyümüz peşmergeler tarafından sarılmıştı. Evlerimize girip, 'yiyecek vereceksiniz' dediler. Vermeyince, ısrar ettiler. Tabur Komutanlığı'na giderek, oradan ayakkabı, giyecek ve yiyecek aldılar. 2 gün kaldılar köyde. Daha sonra yiyecekleri katırlara yükleyip gittiler.*(81)

Suriye Kürtlerinin ambargosunun başladığı günlerde Suriye sınırını yakınlarındaki Bêxêr dağlarında Dûhok-Zaxo karayolunu kesen gerillalar ile peşmergeler arasında çatışma da çıktı. Saatlerce süren çatışmalarda yaralanan 4 peşmerge Zaxo'ya getirildi. Kent merkezine neredeyse bitişik olan bu bölgede çıkan olay Zaxo'da büyük telaşa yol açtı. Habur kapısının birkaç kilometre uzağındaki bu çatışma üzerine önlemler daha da yoğunlaştırıldı ve gazeteciler dahil ulaşım yeniden sivilere kapatıldı.(82)

Haftanın ise yeni bir sessizliğe gömülmüştü. Sadece hava ve havan bombardımanı devam ediyordu.

Bitlis'in Güroymak ilçesinde PDK ve YNK'yi protesto eden esnaf, 20 Ekim'de kepenk kapattırken, Fransa'nın Starsbourg ile Paris kentlerinde de protesto yürüyüşleri düzenlendi.

Köylülere Zorla Keşif

Türk ordusu için Xakurk oldukça tehlikeliydi. Bu nedenle oldukça dikkatli davranıyordu. Mayınlanan yollar ve gerilla pusulanı, belirsiz hedeflerle birleşince, ordu sınırdan geçmek için aceleci davranmıyordu. TSK Xakurk'taki saldırılarını zaman zaman sürdürürken, keşif için sınır köylülerini zorla Güney topraklarına gönderip, geçitlerde gerilla olup olmadığını kontrol ettiriyordu. İyi tahkim edilmiş gerilla mevzilerine yönelik peşmerge saldırılarından sonuç alınmaması, ordu birliklerini daha da temkinli davranmaya zorluyordu. Buralarda Haftanın'deki gibi zırhlı araç kullanma şans da fazla yoktu. Tamamen seyyar birliklerle girilecek bir operasyonun darbelenmesi olasılığı büyüktü ve gerilla birlikleri kısa süre önce, bu bölgedeki birkaç karakola saldırmıştı.

Şemdinli sınırından 10 kilometre uzaklıktaki Gelyêşin köyünden keşif için zorla Xakurk'a gönderilen bir köylünün yakını Özgür Gündem muhabirine şunları anlatıyordu: *21 Ekim günü köyümüzden altı kişi karakol komutanı tarafından silahsız olarak, zorla*

Xakurk mintikasına gönderildi. Orada Karker olup olmadığını öğrenmek istiyorlardı. Köylüler bölgeyi iyi bildiği ve kaçaklılık nedeniyle sürekli gidip geldikleri için PKK onları tanımıyor.

Xakurk'ta Kürt güçleri arasındaki çatışmalar da son günlerde karşılıklı top atışları haricinde genellikle sakin geçti. Peşmergeler hâlâ saldırıya geçtikleri ilk günkü mevzilerinde bekliyordu.

16 Ekim yenilgisinin ardından Xakurk'a düzenlenmesi düşünülen yeni saldırı için Biradost aşiret ağası Kerim Han'ın köyü Sîdekan'a 3 adet 130'luk ağır top getirilmişti. Bunlar uzun menzilli ve üstün ateş gücü sağlayan silahlardı. Topların üzerinde TSK damgası vardı.

YNK'lı komutanlardan Mûhamed Eli ise, Xakurk'taki sessizliği şöyle açıkl(ayam)ıyordu: *Şimdilik fazla ilerleyemedik. PKK çok itinalı ve hesaplı çalışıyor. Askeri konular tahminle yürütülür. Bazan tahminler farklı çıkabilir. Ama PKK'yi 4-5 gün içinde bölgeden çıkaracağız. Birinci hedefimize ulaştık. 2. hedef için uğraşıyoruz. Kimseden yardım almadık, alınak da istemiyoruz. PKK prestij savaşı veriyor.*

PKK'li Tutsaklara İşkence

Çatışmaların başlamasıyla birlikte, PKK taraftarı oldukları iddiasıyla Erbil rejimi tarafından tutuklanarak Dûhok cezaevine konulan 260 kişiye işkence ve kötü muamele yapıldığı iddiaları yayılmaya başladı.(83)

Middle East Voice adlı insan hakları kuruluşu bölgede yaptığı incelemeler sonucu yayınladığı raporda, Dûhok cezaevinde tutsaklara işkence yapıldığını ve PKK/PAK üyesi olduğu kuşkusuyla birçok kimsenin kurşuna dizildiği veya Türkiye'ye teslim edildiğini açıkladı. PDK'nin elindeki tutsaklara işkence yaptığı iddiaları kimi gazetelerde de yer aldı.

Lecna Mahalli adıyla da bilinen ve PDK'nin karargah olarak kullandığı binada tutululardan 6'sı kadın 18 gerilla, çatışmalar başlamadan önce Suriye sınırından silahsız olarak geçerken tutuklanmıştı.(84)

"İki Günde PKK'yi Temizleyeceğiz" ve "PKK ile Savaş Zor"

PKK'ye yönelik girişilen imha saldırısı 20. gününe ulaşırken peşmerge komutanlarının sık sık tekrarladıkları cümleler bunlardı. Birincisi hesapsızca, psikolojik amaçlı söylenen ve ikincisiyle tekzip edilen bu sözlerden, evdeki hesabın çarşıya uymadığı anlaşılıyordu. Saldırlardan bir sonuç alınmaması üzerine herkes topu birbirine atmaya başlamıştı. Bu işin içinden nasıl çıkılacaktı? PDK, "Parlamanto kararını uyguluyoruz" derken, YNK ise, "Daha parlamanto kararı çıkmadan önce PDK'liler yığınak yapmaya başladı. Yani onlar bu savaşın çıkacağını çok önceden kararlaştırmıştı" diyordu.

PDK Merkez Komite Üyesi Fazil Mûtnî'nin bizzat yönettiği Behdînan cephesinde neler olup bittiği herkesçe merak konusuydu. Cepheye gazeteci ve sivil girişine izin verilmiyordu. Bu da halk arasında, "PDK umduğunu bulamadı, bozguna uğradı. Yoksa gazetecileri bölgeye götürürdü" şeklinde yorumlara yolaçıyordu. Bir peşmerge yetkilisine neden sürekli, "İki günde bitireceğiz" sözünü verdiklerini soran gazeteciler; "Biz hiç böyle tahmin etmiyorduk. Bunlar iyi savaşıyor" yanıtını alıyordu.

Bir başka gerçek ise, halkın bu savaştan duyduğu huzursuzluğun gittikçe artmasıydı. Gazetecilerin konuştuğu insanlar, "Haklı veya haksız aramamak lazım. İlk etapta bu savaşı durdurmak gerekir. Akan kardeş kanıdır. Kürt halkına zarardan başka birşey getirmez. Bu savaşta en çok başkaları seviniyor ve bu onların bir oyunudur" diyordu. 'Onlar' denilen Türkiye idi.

Savaştan hiç bir çıkarı olmayan halkın savaş karşıtı tutumunu yansıtması bile yasaklanmıştı. Ancak Latin Amerika'daki diktatörlüklerde görülebilecek bu uygulama sonucu Zaxo ve Dûhok gibi yerlerde halk zorla susturuluyordu. Kürt televizyon, radyo ve gazeteleri, iki taraftan hergün onlarca insanın yaşamını yitirdiği zamanlarda bile, savaş yokmuşcasına davranarak, hiç bir haber vermiyordu. Utanılan bir ayıp hasıraltı edilmekteydi

TSK Xakurk'ta Cılız!

TSK, 22 Ekim sabahı Şemdinli'den Xakurk'a yönelik yeni bir askeri harekât başlattı. İran, Irak ve Türkiye sınırının kesiştiği Xakurk'a Şemdinli'nin Zerza ve Gadûni bölgesinden giren ordu birlikleri, yer yer 3 kilometre kadar ilerledi. Ancak birlikler 26 Ekim'de pusuya düştü. Çatışmada 4 asker ile 1 gerilla öldü. A.A, Xakurk operasyonu ile ilgili geçtiği haberlerde, "Topçuların yumurtasına atışlarıyla birlikte hava bombardmanları yapılıyor. Birlikler Xakurk'a yönelik arama, tarama ve temizleme yaparak ilerliyor" iddiasında bulunuyordu. Operasyona Herki aşireti korucuları da katılmıştı.

Türk ordu birlikleri 20 Ekim'de de Uludere'den Sinaht'a yeni birlikler göndermişti. Ancak burdan da sonuç alamıyordu. Harekât, helikopter ve uçaklar desteğinde top atışlarıyla sürdürülürken, mayınlar ve gerilla mevzilerinden verilen karşılık, birliklerin ilerlemesini engelliyordu. Çukurca'nın güneyinden de Zap, Batûfa ve Metîna bölgelerine yönelik girişilen saldırılar sınır şeridinde sürerken, komando ve korucular yer yer üç kilometre kadar ilerlemişti. Ancak karşılıklı havan ve top atışları dışında önemli bir çatışma yoktu. Askeri kaynaklar bir askerin mayına basarak yaralandığını, Haftanın'de 2821 rakımlı bir tepe ele geçirdiklerini, ancak şimdiye kadar herhangi bir çatışma çıkmadığını açıklarken, PKK kaynakları da ordu harekâtının ciddi olmadığını söylüyordu. TSK birliklerinin sadece Çukurca'nın güneyinde birkaç kilometre ilerlediğini ve kendi kayıpları olmadığını söyleyen gerilla kaynaklarına göre ordu Hezîl ve Sinaht'taki ilk saldırılarda verdiği kayıplardan sonra temkinli hareket ediyordu.

Üçlü Komuta Kademesi

21 Ekim'de Haftanın'de bir PDK noktasına yapılan gerilla basınında 3 peşmerge teslim alınmış, 5'i de yaşamını yitirmişti.

Gerilla kaynakları, söz konusu esirlerin komutan düzeyinde olduğunu ve bunların savaşın seyri ile ilgili önemli bilgiler verdiğini açıkladı. Buna göre, Mesût Barzanî özel kuryeler aracılığıyla savaşı yönlendiriyor ve zaman zaman bizzat müdahale ediyordu. Teslim olan peşmerge komutanları, savaşın üçlü komuta kademe-

siyle yürütüldüğünü, bu kademenin YNK ve PDK'li birer üye ile bir Türk Binbaşından oluştuğunu söylüyordu. Bunlar PDK Dühok sorumlusu Fazil Mûtnî, YNK-MK Üyesi Mûstafa Çavreş ile adı sonradan tesbit edilen Türk Binbaşı Cem Ersever idi.

Türk Basınının Suni Zaferleri

Türk Genelkurmay Başkanlığı'nın dahi operasyonlarla ilgili "temkinli" açıklamalar yapmasına rağmen, Türk basını olayı askerden daha çok abartıyor ve "suni zaferler" yaratıyordu. Basının bu tavrı üst düzey askeri makamlarına göre bile tehlikeliydi! Harekâtta ciddi bir sonuç alınmaması halinde askerlerin fiyakası bozulacaktı. Bu nedenle üst düzey komutanlar, haberlerin bu denli "şişirilmesinden" kaygı duyuyordu! Tabi bu resmen dile getirilmiyor ve kapalı kapılar ardından muhataplara iletiliyordu. Nitekim, gazete ve TV'ler bu tür uyarılardan sonra 'gaz keserek' daha temkinli davranmaktaydı.

'Resmen' yani, kamuoyu karşısında yapılan açıklamalar ise doğal olarak farklıydı. Askerlerin 'gazeteler bizim emrimizle bu yalanları yazıyor, ancak çok ileri gittiler' diyecek hali yoktu. Herkesin duyacağı konuşmalarda mesajlar ince ve ustaca olmalıydı.

Harekât gazete sayfalarında en amansız demlerini yaşarken, askeri kaynaklar, basının sınırötesi harekâtı, "son yılların en büyük operasyonu" şeklinde lanse etmesini, "Kamuoyunun bu konudaki beklentilerinden doğduğunu ve abartma olmakla birlikte yadırganmamalı" şeklinde değerlendiriyordu!(93) Orduya göre abartı vardı, ancak bu yadırganmamalıydı. Basın, kamuoyunun beklentilerini yanıtlıyordu!

Harekât uzayıp, TSK'nın gazabından' beklenen sonuç çıkmayınca Türk basınında kimi köşe yazarları kaygılarını dile getirmeye başlamıştı.

Zaman gazetesinde yayınlanan bir haber-yorumda harekâtın sonucunun ve gelişiminin yetkili makamlarca açıklanması isteniyordu.(85) 'Beklentileri yeterince yanıtlanan' Zaman yorumcusu, gazete manşetlerinde ipin ucunu kaçıran haberlere bakıp, "Olay hangi boyuttadır, bilinmelidir" diyordu.

Sabah yazarı M.Ali Birand'da, peşmergelerin PKK'ye karşı so-

nuç alacağına inanmadığını söylerken, aslında Türk askerini ve gazete patronlarını uyarıyordu. Birand, Güney Kürdistan'daki askeri çabaların sonuç veremeyeceğine dikkat çekerken, "Ordaki tüm PKK'lileri yakalasanız bile, bir süre sonra tekrar yerleşirler" diyor, gazetelerin olayı şişirdiğini ima ediyordu.(86) Aynı Birand, sonraki günlerde basın aracılığıyla sağlanan 'beklentileri' yine bir TV programıyla bozacağı için 'vatan haini' de ilan edilecekti!

Oysa komuoyunu en çok 'beklentilendiren' gazetelerden ikisi Zaman ve Sabah'tı!

Tuğgeneral Mete Sayar'ın komuta ettiği askeri birliklerin operasyonu yaklaşık 1 ay boyunca tüm Türk televizyonlarında naklen yayın gibi verilmişti. Topçu mevzilerinde bekleyen muhabirler, komandoların, uçakların ve topçuların gerillaları nasıl dağıttığını anlatma yarışına girmişti. Askeri yetkililer helikopterle Uludere, Şemdinli ve Çukurca sınırındaki tepelere götürdükleri muhabirlere atışları izletiyor, muhabirler de gazetelerinde bu atışlara destek veriyordu!

Savaş sırasında ordudan daha çok 'iş çıkaran' bu gazeteciler, hızını alamayarak kimi zaman olayları öylesine abartıyordu ki, alay konusu oluyor ve bizzat cephedeki askerler tarafından "fazla atmamaları" için uyarılıyorlardı. Öyleki bunlara göre, başta Osman Öcalan olmak üzere cephedeki tüm PKK'li komutanlar en üçer kez öldürülmüş, gerilla kaybı olarak verilen sayılar toplandığında ölü sayısı on bini aşmıştı. Bu muhabirler savaşın bitmesinden sonra, yaptıkları "atışlar" karşılığında ödüllendirilecek ve "mehmetçik gazeteci" olarak onurlandırılacaktı! Bu 'onuru' istemeyen TRT'nin iki muhabiri ise, kurum tarafından sürgün edilecekti.

Savaşın sürdüğü alanlara yakın bir yerleşim biriminin belediye başkanı ise, Türk basınının bu tavrını, "zavalılık" diye niteliyordu: *Basın ve TV'ler kraldan daha çok kralcı. 20 gündür, PKK'lileri kaçırmadıkları ülke, öldürmedikleri gerilla komutanı, Apo'yu sokmadıkları binanın, askeri birlikleri çıkarmadıkları tepe, peşmergeye kazandırmadıkları dağ kalmadı. Söyledikleri doğru olsa şimdiye kadar bu harekatta ölen PKK'li sayısı tüm gerilla sayısını geçti. Yağcılık yaptıkları askerler bile, 'Bu kadar palavra olmaz' diyor. Geçen gün burda oturan bir Binbaşı gazetelere bakıp, 'Yine nereyi bize vermişler bakalım' diye alay ediyordu.* (87)

Kürt Savaşında Alman Silahı

Savaş uzadıkça yeni ve şaşırtıcı boyutları ortaya çıkıyordu. Güneyli güçlerin saldırılarda kullandığı silahların büyük bölümü, Almanya'nın hibesi idi.

Bonn Hükümeti savaşın başlamasından üç ay önce, PDK ve YNK güçlerine tonlarca silah göndermiş, ancak Türk makamları Habur sınır kapısında büyük bir gürültü ile bu silahlara el koymuştu. Türk basını ve resmi çevreleri Almanları, 'Türkiye'yi parçalamak isteyen düşmanlarına silah vermekle' suçlamış, olay günlerce gündemde tutulmuştu.

İşin ilginç düzenli ordulara, örneğin Irak ordusuna karşı ciddi bir tehlike teşkil etmeyecek ve çoğunluğu ferdi olan bu silahlar, sanki Güney Savaşı'nın patlak vereceği tahmin edilerek savaşın birkaç ay önce yola çıkarılmıştı! Almanların silahları Saddam'dan korunmak için vermedikleri belliydi.

Türk makamları Birakujî başladıktan sonra Habur'da el koydukları Alman silahlarını, Ekim'in ilk haftasında Güneyli Kürt yetkililere iade etti. Ankara'dan yola çıkarılan ve savaş malzemesi yüklü olan 06 plakalı 16 kamyon ve 4 TIR'da aynı süreçte Erbil rejimine teslim etmişti.(88)

Doğu Alman silahları arasında, birçok havan ile yüzlerce portatif kalaşnikof tüfek ve onbinlerce roket, kalaşnikof ve çeşitli maki-neli tüfek mermileri vardı. Silahların üzerinde herhangi bir marka veya ait oldukları ülkenin adı yoktu. Bunlar Doğu Almanlar tarafından, Batı ile birleşme öncesinde yasal olmayan işlerde kullanılmak veya gizli müttefiklere verilmek üzere üretilmişti. PDK ile YNK arasında paylaşılan bu silah ve malzeme arasında birkaç da hafif jip bulunuyordu. Bu silahların bir kısmı 12-13 Ekim çatışmalarında Batûfa'da bir karşı saldırı sırasında PKK'nin eline geçmişti.

Cephedeki peşmerge komutanları da, "Bize verilen silahlar, Almanların gönderdiği ve Türklerin Habur'da el koyduğu silahlardır" diyordu.

Ankara Hükümeti'nin de, Güney Kürdistan'a, PKK ambargosundan sonra çoğu Kızılay amblemlili yaklaşık 100 TIR dolusu yardım gönderdiği ve bunların çoğunun silah ile cephane taşıdığı biliniyordu. Peşmergeye verilen silahlar arasında, 1991 yılındaki

büyük göç sırasında sınırda el konulan Kürt mültecilere ait silahlar da vardı.

Çarpışmalar sırasında cephaneye sıkıntısı çeken peşmergelere, Türkiye'den genellikle roketatar ve kalaşnikof mermileri gönderilmekteydi. Cepheye gönderilen bu silah ve mühimmatın çoğu Ankara Güvercinlikteki Jandarma Levazım Ana Depo Komutanlığı'ndan yükleniyordu. Bu silahların da büyük bölümü Körfez Savaşı sırasında Almanya'nın Türkiye'ye yaptığı hibe yardımlarıydı. Çadır ve bataniler ise Kızılay merkezinden temin ediliyor, şoförlerin çoğu, 'Bosna'ya gideceksiniz' diye Güney Kürdistan'a yollanılıyordu. Güney Savaşı'nın Türk cephesinin koordine edildiği Diyarbakır'daki Asayiş Kolordu Komutanlığı da ihtiyaçlarını aynı merkezden karşılıyordu.(89)

Sevkiyat gece geç saatlerde yapılıyor ve böylelikle gizleniyor. 21 Ekim günü de, sabah saat 04.00 sıralarında yoğun güvenlik önlemleri altında 15 araçlık bir TIR konvoyu Cizre üzerinden Habur'a geçmişti. Aynı haftanın Perşembe gecesi 12, Cuma gecesi ise, 6 kamyon Türk askeri birliklerinin korumasında Habur kapısından geçirildi. Gümrük yetkilileri, "Geçen araçların çadırları da hi kaldırılıp bakılmıyor. Emir böyle" diyordu.

Talabani: PKK'ye Yeniden Saldıracağız!

24 Ekim'de Şaqlawa'daki merkez karargahında gazetecilerle konuşan YNK Lideri Celal Talabani, Güney Kürdistan'ı terketmesi için PKK'ye yeniden tanıdıkları sürenin de bittiğini belirterek, "Eğer gece yarısına kadar gitmezlerse" onlara saldıracaklarını söylüyordu!

Onlarca insanın can verdiği çatışmaların 22. gününde "Çatışmalar nasıl gelişiyor?" şeklindeki soruları yanıtlayan YNK lideri şöyle konuşuyordu: *Iran hükümeti PKK'yi açıkça destekliyor. Onları Xakurk vadisinde kuşattık. Iran helikopter göndererek yaralılarımızı alandan çıkarıyor. Bunları Iran'da tedavi ediyorlar. 2 gün önce Xakurk'ta çatışmalar çok ağır sürdü. Kendilerini uyardık. Ve şans tamdık. Bu akşam yaptığımız uyarı artık sona eriyor. Eğer bu geceye kadar gitmezlerse onlara saldıracağız ve Iran'a süreceğiz.*

Şimdiye kadar, PKK'yi 2-3 gün içerisinde bölgeden çıkaracakla-

rı yolunda sık sık demeçler verdiğinin hatırlatılması üzerine de yanlış anlaşıldığını iddia ediyordu: *Ben her zaman gazetecilere 2-3 haftalık süre dedim. 2-3 gün değil. Ben sadece Biradost bölgesi için 2-3 gün dedim. Genel için ise 2-3 hafta olarak belirttim. Bize zaman gerekli, biz onları öldürmek istemiyoruz. Sadece alandan çıkılmalarını istiyoruz.*

PKK'yi Saddam'ın desteklediği yolundaki iddiasını yine tekrarlayan Talabani, bu konuda da ilginç şeyler anlatıyordu: *Bize Amerika yanlısı diyor. PKK, Saddam Hüseyin'e karşı değil. Onlar Saddam'a karşı kötü bir kelime dahi kullanmıyor. Her zaman, sözlerinde, 'Saddam Hüseyin, Irak rejimi' terimini kullanıyorlar. PKK bizleri Saddam Hüseyin ile konuşmaya, sorunu onunla çözmeye çağırıyor. Şu anda PKK, Irak ve Iran'la işbirliği halinde bize karşı hareket ediyor. Ben kendilerine Newzaq'taki karargahımı vermeyi önerdim. Yine de sınır üzerinde kalmayı tercih ettiler. 'Orası bizim yeriniz ve biz orada kalacağız' dediler. Elimizde PKK'li tutuklular vardır. Biz onları teslim etmeyeceğiz. Bunlara insancıl muamele yapılmakta. Kendileri savaş tutukluları muamelesi görmekte. Eğer isterlerse burada kalabilir, istemezlerse geri ülkelerine gönderilirler.*

Talabani'nin basın toplantısının gazetelere yansıdığı gün, Irak'ın resmi El Cumhuriye gazetesi de, PKK'ye yönelik saldırıları, "Kiralık peşmergeler ile tümenlerden oluşan Türk ordusunun Türkiye'li Kürtleri silme harekâtı" diye tanımlıyordu.

TSK'nın (iyi olmayan) Niyeti!

TSK içinde sınırda tampon bölge kurulması ya da 'Kuzey Irak'ın işgal edilmesi' yanlısı olan önemli bir kesim vardı. Ordu içinde 'Almanci klik' diye bilinen, daha çok Jandarma arasında kümelenen ve Güney Savaşı sonrası 1993'te tasfiye edilen bu kesim, savaş süresince zaman zaman hükümeti zor durumda bırakıyordu.

Çatışmalar 25. gününe girerken, Türk ordusunun bölgedeki harekâtına ilişkin hükümet ile 'işgal yanlıları' arasındaki çelişki açıkça su yüzüne çıkmıştı. Askeri kaynaklar, harekâtla ilgili, "Sınır güvenliği tam manasıyla sağlanana kadar, gerekirse kış şartlarında da devam edeceğini ve birliklerin bölgede kalacağını" yüksek sesle söylemeye başlamıştı. Bunun tersten okunuşu, kısmi

işgal ya da tampon bölge idi. Basın aracılığıyla yapılan bu açıklamalar, MGK toplantılarının ardından yayılıyordu.

Askerler harekâtın "Sınır temizleninceye kadar" sürdürüleceğini iddia ediyordu.(94) Yani gerilla hareketi sürdüğü sürece, yani Kürt sorunu olduğu sürece, yani bu yaklaşımla sonsuza dek! Türk komutanlar, gerillanın hiç bir zaman sınırdan sökülemeyeceğini ve harekâtın başarısının kuşkuyla olduğunu da biliyordu. Bir süre sonra yaşanacak 'ricatın' ardından zor duruma düşülmemeliydi.

Gazetelere göre de; "Ordu Kuzey Irak'ta kalıcı" idi!(95)

Tabii ABD ve Avrupa'nın sıkı sıkı izlediği ve bir süre önce yüz yılın en büyük savaşlarından birine, Körfez Savaşı'na sahne olan bu bölgenin birkaç generalin hatırına Türkiye'ye bırakılmayacağıni bilen hükümet müdahale ederek durumu düzeltiyordu.

Açıklamaları da olması gerektiği gibi Türk Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin yapıyordu. Çünkü, TSK'nın talep ve niyetlerine içeride karşı koyacak 'yasal' bir muhalefet odağı olmadığı için, muhatap dış dünya idi. Hikmet, 'Kuzey Irak'a giren birliklerinin orada kalmayacağını, İsrail'in Lübnan'da yaptığı gibi, burda bir tampon bölge oluşturmayacaklarını ve Türkiye'nin Kerkük petrollerinde gözü olmadığını söylemek zorunda kalıyordu.(91) İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'de, "Bizim orada kalma niyetimiz yok, güvenlik güçlerimizini yaptığı müdahale, PKK'nin hudutlarımızdan sızmasını önlemek amacıyla" diyerek generallerin niyetinin kötü olmadığını anlatmaya çalışıyordu!(92)

"Henüz Ölen Militan Yok"

Ekim'in son haftasında Hakkari'nin Çukurca ilçesi Çıgılı, Uzun-dere ve Habur suyu üzerinden 5 bin askerin katıldığı yeni bir kara harakâtı başlatıldı. Ağır silahlarla donatılmış, komando, korucu ve özel timlerden oluşan birlikler sabah erken saatlerde sınırı geçti. Bölgeye tekerlekli, tepmesiz toplar sevk edildi ve helikopterler sık sık inip kalktı. Türk ordusu, Güney Kürdistan'a kademeli olarak, binlerce asker sevk ediyordu. Sınır hattı boydan boya tutuluyor, gönderilen askerler ilk aşamada, mevzilenmekle yetiniyor ve ilerleyerek çatışmaktan kaçınıyordu. TSK, saldırı amaçlı kullandığı personelinin neredeyse tümüne yakınıni Gaziantep'ten, Kars'a

kadar sınır bölgesi ve gerilla hareketliliğinin olduğu alanlara yayılmıştı.

Ordu birlikleri, yabancı oldukları ve herhangi bir üsleri ile düzenli ikmal yollarının bulunmadığı topraklarda rahat değildi. Bu nedenle istedikleri saldırı pozisyonuna giremiyorlardı. Binlerce asker adım adım ilerlemeyi tercih ediyor, ilerlemeden önce de, girdikleri alanları on binlerce ton -uçak ve top- bombayla dövüyordu. Bunlar arasında 500 ile 2 bin librelik M-65, M-66 ile fosfor ve napalm gibi bomba türleri vardı.(96) *

Dağlık alanlarda savaş deneyimi olmayan askeri birlikler, operasyon sürerken nöbetleşe çarpışıyor. Yaklaşık 6 bin komando, korucu ve özel timin Uludere sınırından başlattığı harekât sırasında, birlikler birkaç gün arayla değiştirilerek, Şenoba Alayı ve Şırnak Tugayı'nda dinlendiriliyordu. Böylece gerillanın karşısına sürekli diri güç çıkarılıyor ve askerin morali bu yolla yüksek tutulmaya çalışılıyor.

Türk savaş uçakları ve helikopterleri de harekât kapsamında genellikle günün ışımasıyla birlikte öğlen saatlerine kadar yoğun bombardımana giriyor, ardından kara birliklerinin atışları ve 'arazi yürüyüşü' başlıyordu.

Sinaht bölgesi harekâtın başladığı günden itibaren en yoğun çatışmaların sürdüğü yerlerden biri oldu. Sabah saatlerinde uçaklarca bombalandıktan sonra, sınırdaki mevzilenen kara birlikleri de top, havan ve obüslerle tepeleri bombalıyordu. Gerillalar ise Sinaht'ta; uçaklara ve topçu atışlarına Kanas, BKC ve Doçka tipi uçaksavarlarla karşılık veriyordu.

Türk ordusunun Sinaht'a yüklenmesinin bir nedeni de ARGK Haftanın komutasının burda üslenmesiydi. Bu tarihlerde Haftanın Komutanı olan Cemal (Murat Karayılan) Sinaht'taki birlikleri ida-

* Türk uçakları zaman zaman vadilerde rastladıkları bir iki gerillayı bile imha etmek için bile tonlarca bomba kullanıyordu. Müstafa adlı bir gerilla Haftanın'deki hava bombardımanlarından ilginç bir kesiti şöyle anlatıyordu: *Keşif amacıyla etrafı açık ve derin bir vadiye iki kişi yürüyorduk. Birden bir Türk uçağı belirdi. Alçaktan uçuşu için bizi görmüştü. Üstümüzde bir tur atarak, birkaç dakika sonra tekrar döndü. Bizi bombalayacaktı. Yanımdaki arkadaşla birlikte kırık bir beton borunun içine sığındık. Uçak tüm yükünü vadiye boşalttı. Dağlar yıkılıyor sanıyorduk. Hafta artık kesin öleceğimizi de varsayarak son sloganlarımızı atmıştık. Ancak boru basınçtan ekilenmeyecek kadar sağlamdı.*

Türk pilotlar bu örnekte de olduğu gibi bomba harcamakta oldukça cömert davranıyordu.

re ediyordu. Savaş sırasında Türk birliklerine komuta eden Tuğ-general Mete Sayar'ın Cemal'le yaptığı telsiz konuşmaları Türk gazeteciler tarafından da izlenmişti. Bir gazeteci, çatışmalar sırasında Sayar'ın telsizle gerillalara seviyesiz küfürler ettiğini anlatıyordu. Daha önce de mayın patlamasıyla yaralanan Sayar, Şivamezé tepesinde gerillaların açtığı doçka ateşiyle vurulmaktan zor kurtulmuş, yanındaki gazeteci ise mevzilenmek isterken, kafasını taşa çarparak yaralanmıştı.(97)*

İçişleri Bakanı İsmet Sezgin savaşın bu sürecinde 'PKK'nun belini kırdıklarını' iddia ederken, (99) operasyon hatından haber geçen Hürriyet muhabiri Sezai Şengün ise, bakanı ve askeri yetkilileri yalanlıyordu. Hürriyet'in Genelkurmay muhabiri Şengün, Sezgin'in 'PKK'nın belini kıran' açıklamalarının yayınlandığı gün cepheden şunları geçiyordu: *Günlerdir atılan bomba, top ve kurşına rağmen, 10-15 kişilik bir kaç PKK grubu ateş açarak, çok rahat bir şekilde geriye çekilebiliyor. Operasyon başlamadan önce 3 bin kadar oldukları tahmin edilen PKK'nın kısırlanacağı söylenmişti. Henüz ölen bölücü militan veya PKK'ya ait malzeme bulunamadı.*(100)

Ortak Saldırı Hazırlıkları

Xakurk'a yönelik sınırötesi operasyondan bir haber alınamazken, saldırıların üçüncü haftasında askeri kaynaklar, 200 komandonun burdaki gerilla kamplarına girerek, 2800 rakımlı tepeyi ele geçirdiğini ve 10 sığınağı imha ettiğini iddia etmişti. Şemdinli

* Türk cephesinde çatışmaları izleyen kimi muhabirler, kendi gazetelerine geçemedikleri veya sayfalara geçiremedikleri izlenim ve haberlerini yayınlamak yerine ulaştırıyordu: *Bizi helikopterle bir tepeye indirdiler. Çoğunlukla Mete Sayar'ın yayındaydık. Sayar'ın kodu; Kasap Doğan. Çok ilginç olaylar yaşadık. Örneğin, helikopterlere, telsizle vurulacak yerin koordinatları veriliyor. Fakat bu telsiz konuşmalarını PKK'da dinliyor ve araya giriyordu. Mete Sayar'a vurulacak yer telsizle söyleniyordu. PKK'lılar Türk askeriymiş gibi araya girerek, 'burda biz varız, sakın ateş açmayın' dediler. Ama kodları ve şifreleri bilmedikleri için bunu yuturamıyorlardı. Sayar'da şimdi, 'ananızı s...' dedi zaten.*

Subaylar ile gerilla arasında başka telsiz bağlantıları da vardı zaten. Ara sıra konuşuyorlardı. Subaylar 'teslim olun' diyorlardı. PKK'lılar ise, 'masaya oturalım, siyasi anlaşma yapalım' teklifinde bulunuyorlardı. Bu konuşmaları bazan Kobradakiler küfürle bölüyordu. PKK'lılar küfür etmiyor. edenleri uyanyordu.(98)

Dağ Tabur Komutanı Yarbay Hanefi Büyükçarpır'a göre, Xakurk'taki bu 'başarımın' ardından, "örgüt artık toparlanamazdı." (101) PKK'nin 500'ü aşkın gerillasının bulunduğu Xakurk'un 200 komando tarafından ele geçirildiği iddiaları komikti. Askeri kaynaklar, 4 gün önce de 2800 rakımlı tepeyi ele geçirdiklerini açıklamıştı. Aynı günlerde, Türk basını da ARGK 2. Ana Karargah Komutanı Osman Öcalan'ı, Güney Savaşı boyunca üçüncü kez öldürüyordu!(102) TSK Komutanları askeri açıdan başarı sağladıkları Xakurk'ta tamamen psikolojik savaş yöntemlerine ağırlık vermişti.

PDK ve YNK güçlerinin PKK'ye karşı başlattığı saldırılar sonucu başlayan çatışmalar da yer yer karşılıklı nokta atışları dışında sönük geçiyordu. PDK'liler, Haftanın'de dağılan güçlerini toparlayarak gerilla mevzilerine yönelik yeniden büyük bir saldırının hazırlığını yapıyordu. Zaxo Kaymakamı Nizar Berzenci, peşmergelerin güçlerini toparlayacağını, bu arada yapılacak yeni saldırıların Türk Silahlı Kuvvetleri'yle tam bir koordine içinde yürütüleceğini ve TSK'dan özellikle helikopter desteği istediklerini söylüyordu.(103) PDK'nin MK üyesi Fazil Mütmi'ye göre de, savaşın ne zaman biteceği belli değildi ve yürümenin bile zor olduğu dağlık alanda PKK Stalinci bir disiplinle direniyordu.(104)

Öte yandan PKK ve Kürdistan Cephe'ye 18 Ekim'de acil bir çağrı yapan Partiya İslamiya Kürdistan (PIK) Merkez Komitesi "Bu kavgada zarar eden kendi evladının eliyle vurulan Kürt halkıdır" diyerek, çatışmaların hemen durdurulmasını talep etti.(105)

Almanya'nın başkenti Bonn'da 1. Konferansı gerçekleştiren Kürdistan Yurtsever Aydınlar Birliği de (YWRK) aynı gün yaptığı bir açıklamada, Güney Kürdistan'da PKK'ye yöneltilen peşmerge saldırısının durdurulmasını isteyerek, "Nedenleri ne olursa olsun PKK'den ülke topraklarını terketmesinin istenemeyeceğini, dış güçlere umut bağlayan Talabanî ve Barzani güçlerinin bu saldırılarını hemen durdurmaları" çağrısında bulundu.(106)

Xakurk'a Son Saldırı

24 Ekim gecesi gerillalar Xakurk'ta iki peşmerge noktasına saldırdı. Bunun üzerine PDK ve YNK güçleri kalabalık gruplarla kar-

şı saldırıya geçti. Gerilla kaynakları bu çatışmalarda 40 peşmerge ile 1 gerillanın öldüğünü, baskınlarda çok sayıda Alman yapımı silah ve malzeme ele geçirdiklerini açıkladı. Aynı kaynaklara göre baskınlar sonucunda Şaban Yaran ve Ahmed Erif adlı komutanlar ile Muhamed Pûlur ve Serbest Şaban adlı peşmergeler de esir alınmıştı.(107)

YNK Lideri Celal Talabani'nin Şaqlawa'da yaptığı, "Çıkmazlar- sa bu gece yeniden saldıracamız" şeklindeki açıklamasından sonra, 25 Ekim gece saatlerinde binlerce peşmerge, PKK mevzilerine karşı yeni bir saldırıya geçti ve şiddetli çatışmalar yeniden başladı. Xakurk'ta, Talabani'nin talimatı üzerine gerçekleştirilen peşmerge saldırısında, ilk kez 130'luk toplar da kullanıldı. Bu toplar, birkaç gün önce Türk ordusunca Biradost muntikasına getirilmişti.

Gerillaların karşı saldırıya geçmesi üzerine peşmergeler çekilmek zorunda kaldı. Çatışma sonunda Güneyli kaynaklarca yapılan resmi açıklamada peşmergelerin 4 ölü, 24 yaralı verdikleri belirtildi. Gerilla kayıpları konusunda bilgi edinilemezken saldırıyı yöneten komutan Heci Osman Mahmûd, PKK'nin kayıplarının 7 olduğunu, ancak cesetlerin kaçırıldığını öne sürdü. Komutan, çatışmalar sırasında PKK'lilerin kendilerine telsizlerden marşlar dinlettiğini ve "Sizi öldürmek istemiyoruz, üstümüze gelerseniz intihar edersiniz" dediklerini belirterek, "Biz de onları öldürmek istemiyoruz, ancak siyasi liderlerimiz çatışmaları durdurmak için emir vermedi" diye konuşuyordu.(109)

23 Ekim'de Zaxo'dan Xakurk'a 10 kamyonundan oluşan cephe ve gıda malzemesi yüklü bir konvoy gönderilmiş, bu malzeme 25 Ekim'de başlayan saldırıda kullanılmıştı.

Peşmerge-gerilla savaşı yeniden kızışırken, Xakurk'a yönelik TSK operasyonu ise dikkat çekmiyordu. Ordu birliklerinin Xakurk'ta başlattığı kara harekâtı nedeniyle gerillalar Türk sınırına yığınak yaparak, Şemdinli tarafına birkaç bölük kaydırmıştı. Türk savaşı uçakları ise Xakurk'ta peşmerge saldırısı ve kara harekâtıyla birlikte son üç gün içinde giriştiği bombardımanı yoğunlaştırıyordu.

Haftanın de TSK için aynı durumdaydı. 23 Ekim günü sabah saatlerinde Uludere yolundan, harekât merkezi Işıkveren'e yaklaşık 500 komando taşınıyor, buna karşılık, saç ve sakalı uzamış çok sayıda asker, aksi yöne sevkediliyordu. Bunlar cepheye yorulan

askerlerdi. Adı geçen bölgede 23-24 Ekim'de bir korucu ile bir üstteğmenin mayına basması dışında önemli bir gelişme olmadı. Sinaht'ta ise, hava bombardımanları ve rutin top ile havan atışlarına devam edildi.

Havaların da iyice soğuması üzerine cephedeki peşmergeler ısınmak için çevredeki ağaçları yakıyordu. Savaşı izlemek üzere cepheye giden yabancı gazeteciler, çatışmalardan çok "ağaç katliamı" ile ilgileniyordu. Herhalde bu da Kürtler için tarihin bir başka cilvesiydi.(110)

"Savaş İnisiyatifi Bizde"

Özgür Gündem Avrupa bürosunun 26 Ekim sabah erken saatlerde telefonla görüştüğü Xakurk Karargah Komutanları savaşıla ilgili PKK cephesinden bilgi veriyordu:

-Savaşın durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

-YNK ve PDK güçleri ağır darbeler alarak geri çekildiler. Bunların yenilgilerinin sonrasında Türk ordusu karadan girmeye çalıştı. Bugün de çatışmalar var. Peşmergelerin elindeki ağır silahların çoğunu Türk subayları kullanıyor. Bizim güçlerimiz Güney'de ihanetçi güçlere, Kuzey'de de Türk ordu birliklerine karşı başarılı operasyonlar yapmaktadır. Savaş bizim lehimize. Türk devleti başarısızlığını propaganda ile örtmeye çalışıyor. PDK ve YNK güçlerinin başarısızlığı, tüm yalan ve saptırmalara rağmen halkımız tarafından çok iyi görülmektedir.

-Cepheleğin durumu nedir?

-Güney'de hain güçler, Kuzey'de ise TC ordusu ile savaş sürüyor. Hain güçlerin bütün ortak saldırıları püskürtüldü. Habur muntikasında bunların iki noktasına saldırdık. 15-20 arası kayıplarını oldu. Bu çatışmada bir gerillamız da şehit düştü. Habur cephesi hain güçlerin önemli bir noktası ve önemli oranda da darbelendiler. Darbe yemelerinin ardından Soran'dan takviye kuvvet getirdiler ve hâlâ da getiriyorlar. Yine TC önemli oranda devreye girdiği için savaş büyük oranda TC ordusuyla oluyor. En son esir aldığımız peşmergeler, kendilerini Türk subaylarının yönettiğini söylüyorlar. Önceki gün esir aldığımız YNK'li iki peşmerge özellikle bunu verdikleri belgelerle açıkça ortaya koydular.

-Esirler ne anlatıyor?

-YNK'li Şaban Yaran, "Soran cephesi Türk subayları tarafından yönetilmektedir. Tüm hareketlerimizi onlar belirliyor" diyor. Mûhamed Polur ve Abdurehman Hasan, adlı PDK'li komutanlar da, "Bizi yöneten ve tüm ihtiyaçlarımızı karşılayan Türk ordusudur" diyor. YNK'li Şaban'ın söylediğine göre, kara harekâtını Türk subaylar yönetiyor. Telsizle, pilotlarla konuşuyorlar. Subaylar, bir keresinde yeri tam bilmediği için, peşmergelerin bulunduğu mevzilerin koordinatlarını vermiş yanlışlıkla. "Uçakları bizim noktayı bombaladı, zor kurtulduk" diyor. Bir sürü de belge vardır. İmkan olsaydı da bu belgeleri size ulaştırırsaydık. Yine bunların verdiği bilgilere göre Batûfa'da savaşı bir Türk subayı ile Ahmet Afi ve Dîwan isimli peşmerge komutanları yönetiyor. Peşmergeleri zaman zaman da Barzanî yönlendirmektedir. Hainlerden ele geçen belgelerden, "PKK'yi tümünden tasfiye edin" talimatları verildiği görülmüştür. Yine saldırılar sırasında ele geçirdiğimiz çok sayıda yiyeceğin tümü Türk, silahlar ise Alman mahdîr. Türk savaş uçakları, peşmergelerin daha fazla gerilememesi için sürekli aramızdaki alanları bombalıyor.

-Xakurk'ta neler oluyor?

-Güçlerimiz dün (25 Ekim) hainlerin iki noktasına saldırdı. Saldırıda çok sayıda kayıpları oldu. Bunun üzerine onlar da dört cepheden saldırıya geçtiler. Saldırı sonucu akşama kadar şiddetli çatışmalar çıktı ve püskürtüldüler. 40 ölüleri bir o kadar da yaralıları oldu. Ölülerinin çoğunu bırakıp kaçtılar. Bu saldırıların komutanlığını da Türk subayları yapmaktaydı. Telsizlerle aralarındaki konuşmaları dinliyoruz. Örneğin bu saldırıyı yöneten Türk subayı da Kürttü. Çok iyi Kürtçe konuşuyordu. Burada çatışmalar halen sürüyor.

-Peki şu konuştuğumuz anda durumlar nedir?

-Haftanın ve Xakurk bölgelerinde çatışmalar var. TC savaş uçakları bombardımana devam ediyor. Xakurk ve Haftanın'ın TC'nin eline geçtiği kesinlikle yalandır. Biz ilerlemelerini istiyoruz. Ancak ilerlemiyorlar. Büyük bir batağa girdiklerini biliyorlar. Söylenen her şey psikolojik savaş amaçlıdır. TC kesinlikle büyük darbeler yemiştir ve başarısızdır. Bu başarısızlıklarını kamuoyundan gizlemek istemektedir.

TSK'nın Zırhlı Harekâtı

Xakurk'ta, PKK mevzilerine karşı 25 Ekim günü saat 04.00'te başlatılan ve aralıksız 14 saat süren peşmerge saldırısı 26 Ekim akşamı durdu. Girésor tepesindeki gerilla mevzilerine karşı 1500 peşmergenin giriştiği saldırılardan önemli bir sonuç alınamadı.

Türk ordu birliklerinin Uludere ve Çukurca'dan gerilla mevzilerine yönelik giriştiği kara harekâtı sürerken, 25 Ekim'de Silopi yakınlarında, çok sayıda tank ve tepmesiz topun da aralarında bulunduğu zırhlı birlikler, Hezil çayından geçerek, Haftanın'deki Deştatek ve Bezedik bölgelerine geçti. Savaş, tank harekâtıyla, üçüncü ve son perdesine girerek daha da kızıştı.

Savaşın sürdüğü dağlık alanlarda, zırhlı araçların manevra yapmasına yetecek kadar karayolu bulunuyordu. Saddam rejimi on yıllarca süren peşmerge hareketine karşı, sınır bölgelerinde neredeyse tüm dağlık alana ve yüksek tepelere uzanan karayolları yapmıştı. Türk tankları işte bu yolları kullanacak, güzergah boyunca gerilla direnişini kırabilirse, çatışmaların yoğunlaştığı PKK mevzilerinin çok yakınlarına kadar gidebilecekti. Tank harekâtı, ordu ve peşmerge stratejisinde oldukça önemli bir yer tutuyordu. Zırhlı araçlar, yolun iki kenarında komando ve peşmerge duvanyla kuşatılarak ilerliyor ve gerillaya karşı muazzam bir ateş üstünlüğü sağlıyordu.

Buna karşılık gerillalar sınır hattında tank hareketini kesmek için, daraldığı yerlerde büyük kayaları dinamitleyerek yolu kapatmaya ve mayınlamaya çalışıyordu.

Tank harekâtıyla birlikte hava bombardımanı da yeniden yoğunlaştı. Şiddetli bombardımanda kimi zaman 'yanlışlıklar da' yapıyordu. Batûfa yakınlarındaki Bosalî'de bir peşmerge mevzisi yanlışlıkla Türk uçakları tarafından bombalandı. Olayda bir peşmerge öldü, çok sayıda peşmerge de yaralandı. Türk uçakları bu olaydan bir hafta önce de Sinaht'ta yanlışlıkla kendi mevzilerini bombalamış, 30 askeri yaralamıştı.(111) Olay, gerillaların Türk telsizlerine girmesi sonucu meydana gelmişti.

Tank harekâtının başladığı günlerde, Zaxo Kaymakamı Albay Nizar Berzencî, Türk birliklerin sınır şeridinin 45 km'sini denetlediğini ve Güney topraklarına 7 km. kadar girdiğini söyledi. Berzencî, Keşan, Şabanîye, Ewleh ve Pîrbila bölgelerindeki gerilla

mevzilerinin Türk birlikleri ve peşmergelerce kuşatıldığını, ortak harekâtle gerillaların kurtulmasının imkansız hale geldiğini iddia etmekteydi. Türk ordu birlikleri ile organize harekâta giriştiklerini itiraf eden Berzenci, Türk gazetelerinin yalan haber yazmasından bir kez daha yakınlıkla, peşmergelerin PKK'lilere yumuşak davrandığı iddialarını yalanladı! PKK'nin kayıpları konusunda da gazetelerin tamamen yalan yazdığını söyleyen Berzenci, Haftanın'de çıkan çatışmalarda şimdiye dek 30 peşmergenin öldüğünü 159'unun da yaralandığını öne sürdü.(112)

Haftanın'de gerillalar ile peşmergeler arasında bir hafta boyunca süren sessizlik bir süre devam etti. Bu sürede, peşmergeler mevzilerini güçlendirmek ve yığınak yapmakla uğraştı. Peşmerge mevzilerinden gerillalara megafonla "teslim ol" çağrısı yapıldığına tanık olan gazeteciler, gerillaların telsizlerden slogan atarak karşılık verdiğini aktarıyordu.(113)

Savaş batağı gittikçe derinleşirken, Kürdistanı Cephe savaşı aleyhine konuşmaları yasaklayarak, PKK propagandası yapanların idamla yargılanmasını öngören bir yasayı gizlice yürürlüğe koydu. Xaxo'da da sivillere ait silahlar toplandı. Bu arada Mûsul yolunu ulaşıma kapatan peşmergeler, Dûhok kent merkezinde Irak ajanlarına ait patlayıcı yüklü iki aracı ele geçirdi. Saddam rejiminin parayla tuttuğu bu adamlar kanışıklıktan yararlanarak sağ solu bombalıyordu.

Harekâtın başarısız geçmesi Türk basınında peşmergelerin gerillayla anlaşmalı olduğu yolunda yorumlar yapılmasına neden oluyordu. Türk ordusunun da başarılarından söz edemeyen Türk basınının bu yorumları Güneyli Kürtleri oldukça kızdırmıyordu. PDK Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî, peşmergelerin gerillaya herhangi bir koridor açmasının sözkonusu olmadığını söylüyordu: *Bizim PKK'ye verdiğimiz 16 aylık sürenin sonunda, PKK Xakurk vadi-sinden doğru İran'a çekiliyor olabilir.*(114)

Savaşla birlikte, Kürtlerin tepkileri de sürüyordu. Bitlis'in Tatvan ilçesinde PDK ve YNK'yi protesto eden esnaf ve şoförler 26 Ekim'de kepenk ve kontak kapatma eylemi yaptı. Öğrencilerin de okul boykotu yaptığı ilçeye yürüyen köylülerden 500'ü gözaltına alınmış, kent merkezinde sıkı önlemleriyle, yürüyüş girişimleri engellenmişti.(115)

Irak Ulusal Kongresi'nde Federatif Anlaşmazlık

Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin yönetimini devirmeyi amaçlayan ve bu nedenle Kürdistan'da biraraya gelen muhalafet gruplarının toplantısı Güney Savaşı'nın uzaması nedeniyle sık sık ertelenmişti. Toplantıya katılması planlanan 30 kişilik bir heyet 22 Ekim günü Türkiye'nin Habur sınır kapısından geçerken, Suriye kendi topraklarından geçmek isteyen delegelere izin vermedi. 27 Ekim'de yapılabilen toplantıda, Bağdat rejimine alternatif bir hükümet kurma planı üzerinde duruldu.(116) Erbil'deki toplantı sonucu oluşturulan 'parlamentonun' başkanlığına getirilen "General" Hasan El Nakip, Erbil'de başta Irak ordusu olmak üzere, tüm Irak halkının toplantının sonucunu beklediğini söylüyordu!

Salahaddin'deki toplantıdan sonra Ankara'ya gelen Hasan El Nakip, Irak ordusu içinde liderlik arayışında olan çok sayıda üst düzey subay olduğunu, bu konferansın onlara çok şey verdiğini ve Irak muhalafeti için gerekli tüm kurumların bu toplantıda oluşturulduğunu söylüyordu.(117) PDK'nin Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî ise, Saddam Hüseyin'in Kasım ayı içinde devrileceğini ve muhalafetin birlikteliğinin Irak'a demokrasi getireceğini iddia ediyordu. (118)

Kongre'de Kürdistanı Cephe, Irak için federatif bir yapı önerirken, böylesi bir federasyona karşı olan İran'ın etkisiyle, Irak Şii'leri bu öneriyi reddetmekteydi.

Arap Ulusal Hareketi Başkanı Hani Fekaiki ise, Kürtlerin federasyon ilanına karşı olmadıklarını söylerken, federasyonun diğer güçlerce de onaylanmasını şart koşuyordu: *Kürt kardeşlerimizin federasyon ilanını memnuniyetle karşılıyoruz. Rejimin yapısının merkezi mi, federatif mi olacağına tüm Irak'ta yapılacak seçimle işbaşına gelecek olan parlamento karar vermelidir.*(119)

YNK Lideri Celal Talabani'de, sözkonusu toplantıda, "Irak'ın merkezi mi, federatif mi olacağı" üzerine yoğunlaşacaklarını açıklamıştı. Şii'ler, Radikal İslamcılar, Arap Milliyetçileri, Türkmenler, Kürtler, Asûriler, Liberaller, Demokratlar, Arap Aşiretleri, Eski Subaylar gibi, parti, grup temsilcisi ve bağımsız delegelerin Irak Ulusal Kongresi adıyla yürüttüğü çalışmalarda muhalifler; öncelikle kurulacak meclisin üyelerini, partilerin sandalye oranlarını belirlemek ve hükümet görevi gören 25 üyeli bir Yürütme Komitesi kur-

mayı tasarlıyordu. Bu arada kurulacak meclisin başkanlık sistemiyle çalışması ve üç kişilik bir konseyle idare edilmesi de öngörülmüştü.

“Muhalefetin tam olarak anlayabildiği tek konunun Saddam’ın gitmesi” olduğunu söyleyen Kürt kaynaklara göre, oturularda sıkı tartışmalar çıkıyordu.

Batı’nın Saddam’ın müstakbel halefleri olarak hazırladığı ve her bir grubun bir güç odağını veya komşu bir ülkeyi temsil ettiği bu Kongre’nin çalışmalarından çok fazla sonuç çıkmayacaktı. Çünkü, belirleyici olan, onların niyeti değil, Saddam’ın iktidarda kalıp kalmayacağıydı. Nitekim, Saddam yerinde kalmaya devam ederken, muhalifler heyecanını yitirerek bir süre sonra dağıldı.

Bu toplantılardan çıkan somut sonucun, Iraklı muhaliflerin ve Kürtlerin çok az ortak paydası olduğuydu. Saddam’ın düşmesini arzulamak onları biraraya getirmeye yetmediği gibi, önümüzdeki dönem, böylesi bir gelişmenin yaşanması durumunda, yine iç sorunların devam edeceği veya bitmeyeceği anlaşılıyordu. Nitekim bu netlik, her grubun kendi yöntem ve stratejisine daha çok bağlanması sonucunu doğuruyordu.

Kürt Savaşında Şii Arabuluculuğu

Süregiden gerilla-peşmerge savaşını sona erdirmek için Şii gruplar arabuluculuk yapıyordu. Irak Ulusal Kongresi’ne katılan Bağımsız İslam Partisi Lideri Seyit Muhammed Bahr El Ulüm Müslümanlar arasında kan dökülmesini önlemek için Kürdistanı Cephe ile PKK arasında arabuluculuk yaptıklarını açıkladı: *Müslümanlar arasında kan dökülmesini istemiyoruz. PKK ile Kürdistanı Cephe arasında barışın sağlanması için görüşmeler yapıyoruz. İlk etapta Kürdistanı Cephe ile bu konuyu görüşüyoruz. Buradan alacağımız yanıtın sonra PKK’ye heyet göndereceğiz. Her iki tarafı bir araya getirip görüş birliği sağlamak için elimizden geleni yapacağız.*(120)

Iraklı Şii grupların PKK ile Kürdistanı Cephe güçleri arasında süren çatışmaların sona erdirilmesi konusunda Kongre Divanı’na verdikleri önerge ise Talabani dahil tüm güçlerce kabul edilmişti. (121)

Bu arada, Norveç’te ortak bir açıklama yapan; PDK–İran, PDK–

İran/Devrimci Önderlik, Kürdistan Bağımsızlık Partisi, Birlik Partisi/Norveç Örgütü, Komala/Kürdistan Kolu, Irak Kürdistanı Cephe/Norveç Temsilciliği ve ERNK taraftarları; Hiç bir Kürt örgütünün, diğer örgütlerce Kürdistan’dan atılmayacağını, hiç bir Kürt örgütünün düşmanla işbirliği yapamayacağını ve kardeş kanı dökülmesine neden olanların mahkum edileceğini söylüyordu. Bu açıklamadaki ilginçlik savaşan örgütlerin taraftarlarının savaşı ve nedenlerini mahkum etmesiydi. Devrimci Partizan (YDK) da aynı gün yayınladığı bildiride Talabani ve Barzani güçlerinin PKK’ye saldırısını kınamıştı.(124)

Peşmerge ve TSK’nın Son Ortak Harekâtı

Ekim ayının son günlerinde Haftanin’de girişilen tank harekâtından sonra başlayan çatışmalar yoğun bir şekilde devam ederken, Hezil yakınlarında PDK peşmergeleri ile Türk ordu birlikleri gerilla mevzilerine karşı yeniden ortak saldırılar başlattı.(122)

Silopi’nin doğu kesimlerindeki Hezil çayı yakınlarında Pîrbila, Ewleh ve Şeraniş’de 27 Ekim 1992 akşamı başlayan çatışmalar aralıksız sürüyordu. Yaralanan birçok peşmerge Zaxo hastanesine getirilirken, olaylarda çok sayıda da can kaybı oldu. Hezil’den geçen zırhlı birlikler sınıra paralel uzanan eski bir karayolundan Derkar köyüne ulaşmaya ve burdaki peşmergelerle birleşerek Uludere’nin güneyindeki gerilla mevzilerinin bağlantısını kesmeye çalışıyordu.

Adı geçen bölgelerde neredeyse göğüs göğüse çatışmalarının başlaması üzerine hava harekâtı durduruldu. Bir gerilla bu günleri, “Birçok yerde el bombalarıyla, hatta boğuşarak çatıştık” diye anlatıyordu.

Uludere Işıkveren’den gerilla kamplarına yönelik saldırılara katılmak üzere askeri personelin bölgeye kaydırılmasına da devam edilirken, ordu birlikleri ilerleyemedikleri Sinaht bölgesini helikopter ve uçaklarla bombalamaktaydı.

Zaxo Kaymakamı Albay Nizar Berzenci, 28 Ekim akşamı meydana gelen çatışmalarda Deré ve Berwari mıntıklarının gerillalardan alındığını öne sürerek, Türk zırhlı birliklerinin Haftanin’in girişi sayılan, Şeraniş yakınlarına kadar geldiğini ve gerillaların bu

bölgelerde çembere alındığını iddia ediyordu. (123)

Hezîl çayından geçen zırhlı birliklerin katıldığı çatışmalarla ilgili bir açıklama yapan gerilla kaynakları ise, Haftanîn'deki Zarîfé bölgesinde saldırıya geçen ordu birliklerinin kayıp vererek geri çekildiklerini, bunların asıl amacının Sinaht ve Hezîl üzerinden peşmergelerle birleşip saldırıya geçmek olduğunu açıklıyordu. Açıklamada özellikle Hezîl'e yakın Deriyé Darecé bölgesinde çatışmaların şiddetlendiği ve ordu birliklerinin peşmergelere topçu desteği sağladığı belirtiliyordu.

Zap'ta Yarma Harekâtı

Çukurca'nın karşısındaki Zap veya diğer adıyla Mefina bölgesi, Güney Savaşı'nda TSK ve ARGK için en stratejik bölgelerden biri idi. Haftanîn ve Xakurk'u birbirine bağlayan bu bölge, aynı zamanda bu iki cepheyi birleştiren bir geçiş noktasıydı. Savaşın başlamasıyla birlikte, gerilla birlikleri sarp Metîna dağlarında ordu harekâtına karşı geniş bir alanda mevzilenmişti.

Nitekim Türk ordusunun kara harekâtına başlamasından kısa bir süre sonra en kanlı çatışmalar ve en yoğun saldırılar Zap ırmağının geniş bir vadi oluşturduğu bu dağ silsilesinde yaşandı.

PKK'nin Zap'taki birliklerini ARGK Savaş Konseyi Komutanı Cemil Bayık (Cuma) yönetiyordu. Bu bölgede 22 Ekim'de başlayan saldırılar gerillaların sert direnişiyile karşılaşmıştı.

Çukurca'nın Çığlı, Derecik, Uzundere ve Habur suyu bölgelerinden Zap ırmağı boyunca başlatılan askeri harekât, diğer bölgelerdeki gibi Cobra helikopterleri ve savaş uçaklarının yoğun bombardımanlarının ardından, komando ve korucuların kara saldırısıyla başlamıştı. Ancak Türk ordusu diğer bölgelerde olduğu gibi, burda yoğun bir peşmerge desteğine sahip değildi. Sınırın hemen yambaşındaki bölge ve Güney tarafındaki geçiş yolları tamamen gerillaların kontrolündeydi. Peşmergenin bu cepheye ulaşabilmesi için, ya Türkiye tarafından harekâta katılması ya da gerilla kontrolündeki yerlerden geçmesi gerekiyordu. Nitekim kimi PDK birlikleri, Türk sınırını geçerek ordu birliklerine katılıyor ve Zap'ta TSK'ya klavuzluk yapıyordu.

Zap'ın Şîwé bölgesindeki saldırılara gerillalar, uçaksavar ve

ağır silahlarla karşılık veriyor ve burda günler kesintisiz çatışmalarla sürüp gidiyordu.

Bölge Valiliği'nin İlk Açıklaması 1 Ay Sonra!

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği, Türk ordu birliklerinin Güney Kürdistan'da PKK kamplarına yönelik giriştiği askeri harekâtına ilişkin ilk açıklamayı 29 Ekim'de yaptı.

Açıklamada, ordu birliklerinin Silopi ile Uludere'nin doğu ve güneyinden 15 km. derinlikte, 30 km. genişlikteki Haftanîn'de 160 kilometrelik alanı kontrol altına aldığı, Xakurk'ta da aynı tarihlerde başlatılan operasyonların devam ettiği öne sürülüyordu.

Operasyonların başlamasıyla birlikte 28 Ekim'e kadar çıkan çatışmalarda 39 gerilla, 1 subay, 1 assubay ve 9 er ile erbaşın öldüğü, 32 askerinin de yaralandığı öne sürüldü. (125) Bölge Valiliği'nin, savaşın başlamasından bir ay sonra resmi açıklama yapması ve karşı tarafın kaybı için "39" gibi küçük(!) bir rakam vermesi ilginçti. Oysa bu dönemde gazetelere ve onlara açıklama yapan askeri yetkililere göre, o zamana kadar PKK, Güney'deki varlığının birkaç katı kadar kayıp vermişti!

PDK-İ de TSK ile İşbirliğinde

Savaşın kızıştığı günlerde, Şemdinli'ye yakın Zerza mıntkasında Irak-İran ve Türkiye sınırlarının birleştiği kesimde bulunan köylere çok sayıda PDK-İ İran peşmergesinin yerleştirildiği haberleri geliyordu.

Gelyeşîn köyü sakinleri bir Türk binbaşı ve komandolarla birlikte 25 PDK-İ peşmergesinin köylerine gelerek, gruplar halinde evlere dağıldığını, bunların, bir süre sonra Türk askerleriyle birlikte sınırötesi operasyona katılacaklarını söylediklerini bildiriyordu. PDK-İ peşmergeleri, özellikle Oğlak (Melayan) köyüne yerleşmiş, birçoğu da çevre köylere yayılmıştı.

PDK-İ peşmergeleri korkuk oldukları köylerde, Türk askerlerinin kendilerine yardım ettiğini, yiyecek ve giyecek verdiğini söy-

lüyordu.(126) Peşmergelerin ordu birliklerine klavuzluk yapmaya başlamasıyla, bölgedeki koruculardan artık sadece gönüllü olanlar sınırötesine götürülüyordu.

Aslında PDK-I peşmergeleri ile Türk makamları arasında eskilere dayanan ve İran'ın tepkisini çeken bir ilişki vardı. Ve bu sır değildi. İran rejiminin Türkiye ile kızışmasının en büyük nedenlerinden biri bu ilişki idi. PKK kaynakları da bu ilişkiyi doğruluyordu. PDK-I peşmergelerinin kimi Türk karakollarında kaldığı, buralarda zaman zaman nöbet tuttuğu ve Alan karakolu örneğinde olduğu gibi kimi baskınlarda Türk askeri safında PKK'lilere karşı savaştığı da iddia ediliyordu.

Güneyli güçlerle de ilişkileri iyi olan PDK-I'nin PKK karşıtı bir tutum benimsediği kimi zaman PDK-I yetkililerinin basına yaptıkları açıklamalardan da anlaşılıyordu.*

PDK-I'nin Avrupa sözcülerinden Azad'ın savaşa ilgili görüşleri PDK-I'nin PKK karşıtı tavırlarını doğruluyordu:

-PKK ile peşmergelerin çatışmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Kürtler arasındaki her çatışma son derece üzüntü vericidir. İki tarafa da birinci günden itibaren çatışmanın kesilmesi için diyalog önerdik.

-Taraflar arasında arabuluculuk yapmanız istenmiş?

-İrak Kürdistanı'ndaki Kürt şahsiyetleri istediler. PDK-Irak ile ortak bir amacımız var ve uzun süre birlikte olduk. PKK ile ortak bir yaşantımız olmadı ve herhangi bir politik ilişkimiz yok.

-Erbil'de PDK-Iran, PDK-Irak, Türkiye'den de Katwa ve Yekbûn gibi örgütlerinin katıldığı bir toplantı oldu...

-Bu konuda bir bilgim yok. Ama 13 yıldır İran ve Iraklı Kürtler arasında çeşitli çatışmalar oldu. Nihayet bir mücadele varsa onun kuralları da vardır dedik. Bir parti bu kurallara uymuyorsa, her politik sorun silahlı bir çatışmaya dönüşüyor. PKK'nin bizler gibi uzun bir mücadele tarihi yok. Bizimle, yani İran ve PDK-Irak ile iyi ilişkileri olmamıştır. PKK'nin biraz izole olduğunu düşünüyorum. Koyduğumuz kurallara uymadı. Bölgede istikrardan yana-

* Sözü edilen Merkezi PDK-I'dir. Dr. Abdürâhman Qasemî ve Sadiq Şerêkendi gibi liderlerinin Tahran rejimiyle görüşme politikalarını eleştiren Celil Gadanî ve taraftarlarının 1988'de ayrılıp PDK-I / Devrimci Önderlik (Rehberin) adıyla ayrı bir örgütlenme gitmesi üzerine, PDK-I ikiye bölündü.

yız. Eğer savaş ve yıkım devam ederse, biz de tutum almaya mecburuz. Eğer Türkiye, İran veya Irak Kürdistanı'ndan bir parti, şimdiki istikrarı bozmaya çalışırsa karşı çıkılır. Ama bunun zamanı daha gelmedi.

-PDK-Irak ile ilişkileriniz ne durumda?

-Bölge rejimini değerlendirmede, günlük yaşamda farklılıklar olmasına rağmen ilişkilerimiz çok iyi. PDK-Irak'ın bir parlamentosu, hükümeti var ve işinin başında. Biz onları idare edemeyiz.

-PKK'yi nasıl değerlendiriyorsunuz?

-PKK kendisini Marksist-Leninist bir örgüt olarak tarif ediyor. Ben kendimi demokrat olarak görüyorum. Marksizm-Leninizm zamanı geçmiş bir ideoloji. Üçüncü Dünya'da ve Avrupa'da hiçbir işe yaramamıştır. Bu ideolojiyi kabul etmemiz mümkün değil. Kürdistan paylaşılmıştır ve her parçayı temsil eden partileri vardır. PKK'nin yaklaşımı ise bütün Kürdistan'ın temsilcisi olduğu şeklindedir. Bu hatadır, bir tuzaktır. İran Kürdistanı'nda kimse PKK'yi tanımaz. Bizim ülkemizdeki Kürtleri PKK etkileyemez. Irak Kürdistanı'nda da mücadele olduğunda, Türkiye Kürdistanı'nda hiçbir mücadele yoktu. PKK gerçekleri değil, hayal görüyor. Irak Kürtlerinin partilerine katılacaklarını zannediyorlar. Bu mümkün değil.

-İran Kürdistanı'nda PKK'nin askeri bir gücü var mı?

-İran Kürdistanı'nda PKK için İran rejimi tarafından bir kamp kuruldu. Aynı yerlerde İran rejiminin askeri kışlaları var. Bu kamplar bizim bilgimiz ve irademiz sonucunda oluşmamıştır. İran rejimi Ankara Hükümeti'ni rahatsız etmek için Kürt ve Türk Hizbullahı'nı da kullanıyor. İran'ın bu politikası Kürtleri hiçbir şekilde ilgilendirmez.

-Tahran'ın PKK-peşmerge çatışmasıyla ilgili tutumunu ne?

-İran bu çatışmanın uzun süreli olmasından yana. Sürebilmesi için her iki tarafa da silah vermeye hazır. İran için peşmerge ve PKK aynı şeydir. İran rejimi son dört beş aydır yayın organlarında Irak'taki Kürt Parlamentosu'na karşı olduğunu ilan ediyordu. Irak'taki federasyon gelecekte İran'ı da etkileyeceği için kesinlikle karşı çıkmaktalar. İran, Irak ve Türkiye oluşacak bir Kürt Federe Devleti'ne kesinlikle karşı.(127)

Öte yandan aynı günlerde Behdînan sınırında koruculuk sisteminde ise önemli çözümler başlamıştı. Koruculuğun en önemli

merkezi olarak bilinen bu bölgede, en büyük aşiretlerinden biri olan Pinyanişinlerden 200'den fazla korucu silah bıraktı. Uzun zamandır silah bırakmak isteyen bu aşiret korucuları en son askeri güçlerce zorla sınıra götürmek istenmelerini bahane ederek istifa etti. Güney Savaşı'nın başlamasından sonra Kavşak (Bilêcan) köyünden 100, Kurudere (Marafan) köyünden 70, Kavaklı köyünden de 40 korucu silah bıraktı. Aşağı Pinyaniş aşiretinin önemli bir kısmının bulunduğu Çukurca'nın Ertoş, Pinyaniş, Mërkanis, Şi-wareza ve Erbiş köylerindeki korucular ise sınırdışı harekâta katılıyor, özellikle katırlarla sınıra askeri malzeme taşıyordu.

Ekim Sonlarında Ateşkes Görüşmeleri

2 Ekim'de başlayıp kendini tekrarlayan ve sonuç almaktan uzaklaşan çatışmalar sürerken, havalar da soğuyor, doğa çatışmaları kendiliğinden sona erdirecek süreci başlatıyordu. Yağmur ve kar yağışı da başlamıştı. Özellikle TSK, tank harekâtının da başarısızlıkla sonuçlanmaması için acele ediyor ve paletler çamura saplanmadan önce sonuç almak istiyordu. Bu arada savaşa yönelik tepkiler de büyüyordu. Zaman ve siyasi durum PKK'nin lehine geliyordu. Özellikle gazetelerde elele vermiş peşmergemiş resimlerinin yayınlanması Güneyli Kürtleri oldukça sıkıştırmıştı. Haftanın bölgesinde kimi cephelerde Türk askeri ile birleşen PDK'li peşmergeler, tankların üstünde poz veriyor, Türk komutanların arkasında dizilerek objektiflere gülümsüyordu. Bu pozları verenler, liderlerine, milletlerine ve kendilerine kazandırdıkları 'onurun' farkına varmazken, olayları dışardan izleyenlerin tüyleri diken diken oluyordu.

Aslında şaşılacak bir şey yoktu. Kürt tarihi sadece kendini bir kez daha doğruluyordu. Seyîd Rıza'nın, Şex Saîr'in, Alîşer'in, Şex Ubeydullah'ın, Simko'nun, Qasemlo'nun, Bedirhan'ın, Dr. Şivan'ın ve daha birçok Kürt liderinin sonu da böyle olmuştu. Onlar, ya kendi kardeşlerince satılmış ya da 'iyi niyetlerinin' kurbanı olmuşlardı.

Şimdi satılmak istenen PKK idi. Ancak kendini satırmaya niyetli görünmüyordu.

Barzanî kuvvetleri açısından ise şaşılacak bir şey yoktu. Onla-

rın tarihleri böylesi manzaralarla doluydu.

Savaşın istendiği gibi gitmemesi, Güneyli Kürtleri PKK'nin başından beri kapalı olmadığı 'ateşkes/görüşme' çağrılarına yanıt vermek zorunda bırakmıştı. Nitekim havaların soğuması, Türk askeri-peşmerge buluşması ve yoğunlaşan tepkiler ile gerillanın bir türlü kırlamayan direnişi, Güneyli güçleri, 'anlaşmaya' zorlamıştı.

İlk temas 26 Ekim günü telsizlerden kuruldu. Osman Öcalan ile Mûstafa Çavreş arasında yapılan konuşmalar sonucunda, Lolan'da PKK ile Kürdistanî Cephe temsilcileri arasında bir görüşme yapıldı. PKK'lilerin çatışmaları sona erdirmeye yolundaki önerileri Barzanî ve Talabanî tarafından da onaylanınca, görüşmelere Erbil'de devam edildi.

İlk buluşma Erbil'de Osman Öcalan ile Mesûd Barzanî arasında yapıldı. Ardından Celal Talabanî ve Başbakan Dr. Fûat Masûm ile görüşmeler oldu.(129)

Ekim ayının son gününe kadar devam eden bu görüşmelerle birlikte kanlı çatışmalar da sürüyor, savaş ve 'barış' birlikte yürüyordu.

Öcalan Görüşmeleri Doğruluyor

Savaşın kızışmasıyla birlikte, Kürt güçleri arasında başlayan görüşmeler sonuçlanmadan Güney tarafı, görüşmeleri psikolojik savaş malzemesi yaptı. Güneyli kaynaklar, PKK'nin kendi talepleri doğrultusunda bir anlaşmayla silah bıraktığı yolunda haberler yaydı. Görüşmelerin başlamasıyla ilgili ilk haberi aynı gün Kürdistanî Cephe yetkililerinden YNK-MK Üyesi Dr. Kemal Fûat sızdırdı. Fûat AFP'ye verdiği demeçte, hızını alamayarak PKK'lilerin silah bıraktığını iddia etmişti.(129)

PKK yetkilileri görüşmeleri "taktik" olarak doğrularken, anlaşma olduğu ve silah bıraktıkları yolundaki iddiaları "sahtekarlık" olarak niteliyordu.(130)

30 Ekim 1992 günü bir açıklama yapan Abdullah Öcalan'da görüşmeleri doğruluyordu. Ancak PKK Genel Sekreteri anlaşma olduğu yolundaki haberleri yalanlamaktaydı:

-Son günlerde basında PDK ve YNK temsilcilerine atfedilen bir anlaşma iddiası var. PDK ve YNK temsilcileri PKK ile aralarında görüşmeler olduğunu ve PKK'nin öne sürdükleri tüm şartları kabul ettiğini belirtiyorlar. Bu iddialar doğru mudur?

-Bir görüşme vardır. Henüz tam sonuca bağlanmadı. Özellikle Türk devletinin oyunlarını bozmak istiyoruz. Kürdü Kürde kırdırma oyunları var. Kendi ajanlarını Kürdistanı Cephe içine yerleştirmiş. Onların oyunlarını boşa çıkarmaya çalışıyoruz. Bildiğiniz gibi en son Türk tanklarını getirdiler. Peşmerge gücü Türk ordusu önünde azap askeri gibi kullanılıyor. Bunları öne sürerek kırdırmaya çalışıyorlar. Özellikle Türk ajanı olan bazı hain kişilerin emriyle iki taraflı bir katliam geliştirmek istiyorlar. Biz bunu, yani katliam oyunlarını boşa çıkarmak için bazı tedbirler geliştiriyoruz. Bu tedbirlerin bir parçası da bu görüşmelerdir. Bazı sorunları siyasi bir çerçevede halletmektir. Bu konuda bazı adımlar atılıyor. Daha iyi sonuçlar alınacağına inanıyoruz. Tabii bu söylendiği veya basın yazıp çizdiği gibi "Teslim oldular, kaçtılar" türü sözler, devletin güdümünde olanların yaptığı propagandanın dışında bir anlam ifade etmiyor. Mücadele daha kapsamlı ve daha sağlıklı bir biçimde devam etmek üzere taktik adımlar atıyor. Bununla mücadele daha kapsamlı ve daha iyi gelişecektir. Yine gerilla, hudutta dahil, her tarafta daha iyi mücadele edecek imkanlara kavuşacaktır. TC'nin böylece oyunu boşa çıkacak, ayniyetten yaptığı bu büyük yığınağı da boşa çıkarmış olacağız. Bilindiği gibi çok büyük yığınak yapmıştır. Onu tamamen bataklığa çekeceğiz ve iştahını kursağında bırakacağız. İşte tüm bunların bir parçası olarak da görüşmeler oluyor. Ayrıca Kürtleri kırdırma politikasını boşa çıkarmış olacağız.

Görüşmelerin bu çerçevede değerlendirilmesi gerekiyor. Hainler dışında gereksiz kan dökmelerinin önüne geçmeye çalışacağız. Kürdistanı Cephe'nin de aynı şekilde talepleri oldu. Bizimkiler de biraz karşılık verdiler. Dediğimiz gibi siyasi bir çerçevede bir anlaşmaya gidilmek isteniyor. Daha iyi bir mücadele imkanı doğuyor. TC'nin bazı ajanları var. Onlar da tecrit edilme durumuyla karşı karşıyadırlar. Görüşmeleri bu temelde değerlendirmek mümkündür. Tam sonuca ulaşmamışsa da; ümit ediyoruz daha iyi gelişmelere yol açabilir.

-Görüşmeler, bazı çevrelerde 'PKK silah bıraktı, Kürdistanı Cep-

he'nin şartlarını kabul etti' biçiminde yorumlanıyor. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Hayır silah bırakma yok. Silahlarımızı bırakmıyoruz. Dilediğimiz emin bir yerde kamp da geliştiriliyoruz. Aksine daha iyi bir çalışma imkanı yaratıyor, bunu rahatlıkla belirtabiliriz. Sıkışan kendileridir, biz değiliz. Ağır darbeyi yiyen ve tarihi ihanetin açığa çıkarılması, gerçek yüzlerinin görülmesi açısından teşhir durumu yaşayanlar kendileri oldular. Büyük bir direniş gösterilmiştir. Bir aydır yaklaşık, yani Saddam'ın ordusu bile bu kadar direnmemiştir. Bir yandan büyük kayıplar verdirilmiş, ihanetin yüzü açığa çıkarılmıştır, diğer yandan Türk ordusunun da saldırıları boşa çıkarılmış ve kahramanca direnilmiştir. Bunlar çok açıktır, bir kez daha belirtmeye gerek yoktur. Tarihin en kahramanca adımı budur. Bir ayı aşkın süren bu direnişin öncesi de vardır. Körfez Savaşında kullanılan teknikten daha ileri bir teknik bize karşı kullanılmıştır ve işbirlikçiler bu kadar kullanılmış, buna karşı bu kadar direnme gösterilmiştir. Bu direnmeye kahramanca bir ad verilebilir. Yoğun bir propagandaya girmek istiyorlar, bunun nedeni ise içine girdikleri konum ve bu konum sonrası teşhir olmalarını gizlemek istiyorlar. Hem TC, hem o işbirlikçi ajan güçlerin çok büyük kayıpları vardır. Ayrıca öyle söylendiği gibi 400-500 kaybımız da yok. Toplam kaybımız yüzü geçmemiştir. Bu kahramanca direniş dediğimiz gibi ülkenin içine yayılarak devam ediyor. Hiçbir siyasi ve askeri kayıp sözkonusu değil, aksine muazam bir siyasi ve askeri başarı sözkonusudur. Silahlarımız elimizdedir. Yaptıkları açıklamaların kendi durumlarını örtbas etmek için ucuz bir propaganda olduğunu belirtiriz.(131)

Öcalan, tüm bu söyledikleriyle, Güneyli güçlerle görüşmelere başladıklarını da açıklıyordu. Ashında Güneyli kaynaklar, görüşmelerin sürdüğü yolunda haberler yayarken doğru söylüyor, ancak anlaşma konusunda propoganda yapıyorlardı. BBC radyosu bile Fransız AFP muhabirinin Güneyli kaynaklara dayanarak geçtiği ve Osman Öcalan'a atfettiği, "Silah bırakacağız" yolundaki haberine yer verdi. Ancak PKK kaynakları haberin, doğru olmadığını, bunun, muhabirin kendi yorumu olduğu belirtilerek, BBC'yi tekzip ediyordu.(132) AFP muhabirinin O.Öcalan'ın söylediğini öne sürdüğü, "Görüşmeler sonucu silah bırakacağız" yolundaki sözleri Türk basınında da genişçe yer almış, bu haber PKK'nin ye-

nilgisine kanıt olarak gösterilmek istenmişti.

PKK, görüşmelerin gizli yürütülmesi nedeniyle açıklama yapmamayı yeğliyordu. Onlara göre, görüşmelerin açığa çıkması, TC'nin provokasyonlarına neden olup, sona erebilir, bu nedenle herhangi bir anlaşma olmadan bunun açıklanması sakıncalı olabirdi.

Türk Tankları Zaxo'da

Kürt güçler arasında, PKK'nin savaş inisiyatifini yitirmediği bir dönemde görüşmelerin başlaması, kuşkusuz Ankara yönetimini en çok öfkeliendiren şeylerin başında geliyordu. Öte yandan yağışlar da başlamış, savaş artık neredeyse birkaç gün sonra doğanın ateşkesiyle sona ereceği aşamaya gelmişti.

Bu kaygılarla harekete geçen Türk ordusu, 28 Ekim akşam ve 29 Ekim günleri çok sayıda zırhlı birlik, tank ve komandoyla, Habur sınır kapısından Güney Kürdistan topraklarına girdi. 28 Ekim akşam saat 17.30 sıralarında 30'u aşkın tank, zırhlı personel taşıyıcı ve kariyer, Habur'dan geçerek Zaxo üzerinden Hizowa bölgesine gitti. Zaxo-Amedîye karayolundan Batûfa'ya doğru giden tanklar kısa bir süre sonra bu bölgedeki gerillalarla çatışmaya girdi.

29 Ekim'de de saat 10.00 sıralarında 10 tank ve zırhlı araç Zaxo'nun içinden geçerek Batûfa yoluna saptı. Zaxo'dan geçen tanklar, ilk etapta Haftanin'in güneyine düşen Hizowa ve Banik'te mevzilendi.

25 Ekim'de Hezil'den geçen zırhlı birlikler ile PDK peşmergelelerinin Banik yakınlarındaki gerilla mevzilerine giriştikleri ortak saldırılar da aynı günlerde sürüyordu. Adı geçen bölgede PDK ve Türk ordu birliklerinin PKK mevzilerine yönelik saldırıları sonucu şiddetli çatışmalar meydana geldi.

Türk TV'lerinin, tankçı birliklerle yan yana görüntülediği ve Türk komutanlarla kol kola pozlar veren PDK'li Fetah Osman'ın birliklerinin çatıştığı bölgede yaralı yakalanan iki gerilla da Zaxo cezaevine konuldu.

1000 kadar komando, bir o kadar peşmerge ve 20'yi aşkın tank ile zırhlı aracın Hezil üzerinden yürüttüğü harekât ise Banik bölgesine 3 kilometre kadar yaklaşırken, Zaxo'dan giren zırhlı birlik-

ler de Sindi boğazında 6 km. kadar ilerlemişti.

PDK'nin Türkiye'ye Teslim Ettiği Alman Gazeteci

Güney Savaşı'nın başladığı günlerde, Haftanin'deki gerilla kamplarında bulunan Alman Freiburg Radyosu muhabiri Stephan Waldberg'in, PDK'liler tarafından gözaltına alınıp Türk makamlara 'teslim edilmesi' savaşın en talihsiz görünümünden biri oldu. Haftanin'de kızışan çatışmalardan zarar görmemesi için gerillalar tarafından 23 Ekim'de Zaxo karayoluna bırakılan Alman muhabir, 'PKK'ye yardım ettiği' gerekçesiyle PDK'liler tarafından gözaltına alınmıştı. Zaxo ve Dûhok'ta birkaç gün alıkonulan Waldberg, Türk subaylarının emri üzerine gözaltına alındıktan 6 gün sonra PDK tarafından Türk makamlarına 'teslim edildi.' PDK, Alman gazeteciyi Habur sınır kapısından 'sınırdışı' etmişti! Waldberg, sınırdışı edildiği yerin birkaç metre ötesinde de Türk askerleri tarafından bekleniyordu. Teslimatın adı 'sınırdışı' idi. Çantasında gerillalarla yaptığı röportaj kasedi ile fotoğraflar bulunan Alman gazeteci, resmi açıklamaya göre, "Habur sınır kapısından geçmeye çalışırken, üzerinde stratejik belgelerle" yakalanmıştı.

Almanya'daki Kürtlerle ilişkileri olan Stephan, daha önce bir kaç kez Güney Kürdistan'a gitmişti. Son olarak, 18 Eylül'de Ankara üzeri Diyarbakır'a oradan da 29 Eylül'de Güney Kürdistan'a geçmişti.

PDK Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî, olaya ilişkin yaptığı açıklamada, "Böyle biri gözaltındadır. Ancak gazeteci değildir. Serbest çalışıyor. Kürtler hakkında yazılar yazan biridir" diyordu.(133)

Alman gazeteciyi Türklere teslim eden PDK'nin savaş kuralları büyük tepki çekiyordu. "Kürt dostu olan oğlum, Kürt peşmergeleler Türklere teslim etti" diyen baba Herbert Waldberg'de şaşkıncıydı.(134)

Waldberg, 'PKK ile ilgili kasetler, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerin sosyal, ekonomik ve siyasi yapısını kapsayan bilgileri içeren dökümanlar taşıdığı ve PKK'ye kuryelik yaptığı' gerekçesiyle Diyarbakır DGM'de 3 yıl hapis cezasına çarptırıldı. PDK kurbanı Alman gazeteci, Güney Savaşı'nın gazabına uğramasının ardından, aylarını Diyarbakır ve Buca cezaevinde geçirecek, cezaevinde

tutsaklara yönelik iki saldırıda fena şekilde dövülecekti.

Stephan Waldberg, tutuklandıktan bir yılı aşkın zaman sonra, 1993 Aralık ayının son günlerinde Alman Hükümeti'nin PKK karşıtı operasyonlarına nazire olarak, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından 'afedilerek' serbest bırakılacaktı!

Savaş süresince Türk subayları ve Güneyli güçlerin gazetecilere yönelik tavırları olumsuz oldu. 30 Ekim günü İbrahim Xelil sınır kapısından geçen Cumhuriyet ve Milliyet muhabirleri de PDK'lilerce gözaltına alınarak sınırdışı edildi. Gerekçe, "Türk yetkililer sizi bırakmanızı istemiyor" idi!(135) Söylenen doğrudu. Güneyli güçleri yöneten Türk subaylar, kendi açıklamaları dışında basında hiç bir şeyin yer almasını istemiyor ve kimsenin bölgedeki gerçek duruma tanıklık etmesini istemiyordu. Yine Türk yetkililerin isteği üzerine, peşmergeler özellikle Özgür Gündem muhabiri avına çıkmıştı. PDK'liler Silopi'de çalışan bir sivil polis ile birlikte çatışmaların başladığı ilk günlerde Zaxo'da tesbit ettikleri Zekiye Çankaya ve Mühamed Berwarî adlı muhabirleri ölümle tehdit etmiş ve hırpalayarak ilçeden çıkarmıştı. Aynı peşmergeler Diyarbakır mülteci kampında kaldıkları sürece, ölümle tehdit ettikleri muhabirden birçok kez yardım almıştı. Zaxo'da da 'ne yapalım, emir böyle' diyorlardı.

Özgür Gündem muhabirleri, savaş bölgesinde ancak değişik kılıklarda görev yapıyordu.

Erbîl-PKK Anlaşması İmzalanıyor

Türk ordusunun Haftanın'de zırhlı harekâta başlamasının ikinci, Güney Savaşı'nın 26. günü başlayan görüşmeler 30 Ekim 1992'de Erbîl'de imzaya bağlandı. Kamuoyuna sunulan belgeye göre taraflar asgari istemleri kabul etmişti. Her ne kadar bu bölgede yapılan yazılı anlaşmaların çok fazla bir önemi olmamışsa da, bu belgeyle imza altına alınan kararlar, savaşın gelişimi ve sonucu hakkında ipuçları veriyordu. PKK, Güney'deki hükümeti tanıyacak, topraklarında askeri faaliyette bulunmayacak ve yasalarına uyacaktı. Buna karşılık, silahlarıyla birlikte, hükümetin belirleyeceği bir bölgede konumlanacak ve siyasi etkinliklerde bulunabilecekti. 'Korunma' ve sağlık hizmetleri dahil, diğer yardımlar kendi-

lerine sunulacak ve serbest dolaşabileceklerdi.

PKK'nin Xakurk'taki 2. Ana Karargah Komutanı Osman Öcalan ile 'Irak Kürdistan Bölge Hükümeti Başbakanı' Fûat Masûm arasında imzalanan anlaşma metni şöyle idi:(136)

Kürdistan Bölge Hükümeti ile PKK Protokolü

29. 10. 1992 günü PKK Temsilcisi Sayın Osman Öcalan (Ferhat), Kürdistan Bölge Hükümeti Başbakanlığı binasına gelerek, Irak Kürdistan topraklarında bulunan bütün elemanlarının, Kürdistan Bölge Hükümeti ve Ulusal Parlamentosu tarafından 05.10.1992 tarihinde alınan karara bağlı olduklarını söylediler.

Binanenaleyh;

A)Kürdistan topraklarında bulunan bütün PKK savaşçısı ve üyeleri Irak Kürdistan'ı topraklarında buldukları süre içinde Kürdistan bölgesinin yasalarına uymayı taahhüt ettiler.

Buna göre;

1-Irak Kürdistan topraklarını askeri faaliyetler için kullanılmayacaklar.
2-Irak Kürdistan topraklarında kalmak isteyen PKK üyeleri Türkiye sınırından uzak ve Bölge Hükümeti'nin tesbit edeceği yere taşınacaklar.

3-Içişleri Bakanlığı'nın vereceği vesikalarla bölgede serbestçe seyahat edebilirler.

4-Kürdistan Hükümeti ve cephesi karşıtı siyasi faaliyette bulunmayacaklar.

B).....

1-Kürdistan Hükümeti, bu bölgede kalmak isteyen Türkiye Kürdistanı vatandaşlarını koruyacaktır.

2-PKK üyeleri, kendilerine ait olan bütün mal varlıklarını koruyabilecekler.

3-Bölge içerisinde PKK için siyasi faaliyet serbestisi sağlanacaktır.

4-Bölge yönetimi, yaralı ve hastalara sağlık hizmetleri sağlayacaktır.

30.10.1992

Anlaşmayı imzalayanlar

Irak Kürdistanı *Bölge Hükümeti*
Başbakanı
Fûat Masûm

PKK-MK adına
Osman Öcalan

Başbakan Yardımcısı
Roj Nûr Şawés

PKK Deleğasyonu üyesi
Nûman Sîmo

tarafından koordine edildiği kimi üst düzey peşmerge komutanları tarafından bile bilinmiyordu. Harekât bölgesine ve mevzilere camları koyu renk araçlar veya zırhlılar içinde gidip gelen subayların bulunduğu komuta merkezinin varlığı, savaşın sonlanmasının ardından YNK'lı kaynaklar tarafından açıklandı.

Hezil'den giren askerler ilk birkaç gün dışında, açıkça Zaxo kent merkezinden geçerek sözkonusu komuta noktasına gidip gelmeye ve çevre nöbeti tutmaya başlamıştı.

Tank harekâtıyla birlikte Habur kapısından her gün plakaları sökülmüş yaklaşık 20 kamyonluk araç konvoyları geçiriliyordu. Bu kamyonlar Türk komandolarına ve tankçılara gıda malzemesi ile cephane taşıyordu.

Bu noktada görev yapan subaylar, özellikle PDK içinde kimi komutanlarla para veya başka ödülleri karşılığında partilerini de aşan ilişkiler kurmuştu. Öyleki bu ilişkiler sonucu PKK ile Erbil Hükümeti arasında anlaşma imzalanmasına rağmen sözkonusu PDK'li komutanlar, partilerinin rızası hilafına Türk ordusuna öncülük yapmaya devam ediyordu. Bunlardan biri savaş döneminde Kürtlerin ve Türk kamuoyunun yakından tanıma fırsatı bulduğu Fettah Osman'dı.

Haftanın yakınlarındaki Pîrbîla'da boşaltılan gerilla mevzileri, gazetecilere ve Türk kurmaylarına gösterilirken, Türk tanklarına rehberlik eden peşmergeler, gazete objektiflerine ve TV kameralarına gülümseyerek, Türk ordusuna ne kadar çok hizmet ettiklerini anlatıyordu!

Bölge Valisi Ünal Erkan ve Asayiş Bölge Komutanı Necati Özen'in bölgede yaptığı "incelemeler" ve peşmergelerin bulunduğu PKK'ye ait depo ve sığınaklar da uzun uzun TV ekranlarında gösteriliyordu. Türk komutanlar, TV ekranlarında kendi birliklerine klavuzluk yapan PDK'li Fettah Osman'a madalya verilmesi için Genelkurmay'a talepte bulunacaklarını söylerken, hemen ardından Osman'ın mağrur mağrur gülümseyen yüzü ekrana yansıtılıyordu!

Depolardaki yiyecek ve giyecek peşmergeler tarafından yağmalanırken, silahlar ise TSK'ya kalıyordu.(142)

'Apo'nun Uçakları'

Harekâtın Zap'ta yoğunlaşmasıyla birlikte, bu bölgedeki hava bombardımanı da yoğunlaşmıştı. Çukurca ilçe merkezi ile Işıklı ve Çayırılı köyleri üzerinden ses hızını aşarak alçaktan geçen uçakların ve bombaların sesleri en çok çocukları korkutuyordu. Geceleri uyuyamayan ve altlarını ıslatan çocukların bir çoğu psikolojik hastalıklara yakalanmıştı.

Savaş günlerinde Kürt anaları alçaktan uçan uçakların çıkardığı seslerden ürken çocuklarını, "Korkma yavrum, bunlar Apo'nun uçakları" diye teselli ediyordu. Amansız savaş, çocuklara bile dostları ve dost olmayanları öğretmişti.

Cesetler Katırlarla Taşınıyor

Türk ordu birliklerinin PKK kamplarına yönelttiği kara saldırıları ikinci haftasını doldururken, Çukurca'nın Çayırılı ve Hakantepe karakolları ile Çığlı, Uzundere ve Zap suyu karşısındaki Metina dağlarında yoğunlaşan operasyonlar sürdü.(143) Ancak, bölgenin stratejik konumu nedeniyle iyi mevzilenen gerillalar ordu birliklerinin ilerlemesine izin vermiyordu. Kara birliklerinin ilerleme kaydedememesi üzerine, özellikle Hakantepe ve Çayırılı bölgelerinde havan ve top atışlarına ağırlık verilmekteydi. Resmi kaynaklar ayrıntı vermeden bölgedeki çatışmaların devam ettiğini belirtmekle yetiniyordu.(144)

Zap'taki harekâta katılan Uzundereli koruculara göre, Sinaht ve Xantûr'daki çatışmalarda onlarca asker, subay ve korucu ölmüş ya da yaralanmıştı. Resmi açıklamalarda ise kayıplar oldukça düşük gösteriliyordu.(145)

Savaşın korkunç taraflarından biri de kimi cesetlerin uzun süre keskin dağ yamaçlarında kalması idi. TSK yetkilileri, sınırın öte yanında kalan asker cesetlerini taşımaları için Kayadibi, Gülyazi, Yemişli, Taşdelen ve Işıkveren köylülerini katırlarıyla birlikte para karşılığında kiralıyordu. Cesetler katırlara yüklenip sınıra getiriliyor, buradan da helikopterle taşınıyordu. Ceset taşıma ve katırlar sözkonusu günlerde adeta bir sektör haline gelmişti.

Yağışların başlaması ve kayıpların artması üzerine sınırötesi operasyonlara katılan çok sayıda korucu evlerine dönmeye başla-

di. Devletin en sadık adamlarından olan Şenobalı Babatlar dahil, Uludere ve Çukurca'nın Gülyazı, Yemişli ve Kayadibi köyü sakini yüzlerce korucu evlerine dönerken, Gülyazı (Béjeh) korucularının silahları geri alındı. Türk komutanlar, Gülyazı korucularına gerillaların şiddetli direniş gösterdiği Şikeftreş tepesini ele geçirmeleri halinde 1'er milyon mükâfat ile evlerine dönme sözü vermiş, ancak korucular bunu kabul etmemişti. Bu nedenle de silahları alınmıştı.

Çatışmalardan çekilen korucular, mevzilerde sadece uçaksavar ve havan kullanan gerillaları görebildiklerini, diğerlerinin sığınaklara girerek çatışmalara katılmadığını söylüyor, sığınak ve tahkimli mevzileri olmayan askerlerin ise mayınlara basarak kayıp verdiklerini açıklıyordu.(146)

Zap bölgesindeki harekâttan çekilerek evlerine dönenler dışında birçok korucu da silah bıraktı. İstifaların artması ve askerlere klavuzluk yapan korucuların çekilmesi üzerine askerlerin morali daha çok bozuluyordu.

Çukurca'nın Köprülü Tabur Komutanlığı'nda harekâttan çekilen korucularla bir toplantı yapan tabur komutanı, koruculardan harekâta devam etmelerini isteyerek, "Sizi özel tim yapacağım" diyor, reddedenleri de "görevden atmakla" tehdit ediyordu.(147)

Ulusal Kongre'nin Tanklara Tepkisi

Irak Ulusal Kongresi'nin çalışmalarına devam ettiği bir süreçte, Habur'dan geçen Türk tankları Kongre delegelerinin yoğun tepkisine neden oldu. Kimi delegeler Türkiye'nin protesto edilmesini önerirken, YNK Lideri Celal Talabanî ortamı yumuşatarak, "Önce diplomatik kanallarla bilgi alışverişinde bulunalım" diyordu. Talabanî, Türk tanklarıyla ilgili Kongre'ye bilgi vermiş ve şiddetli tepki gösterilmesini engellemişti.(148)

Talabanî'nin sükunet ricalarına rağmen Güney Kürtleri artık TSK'nun niyetinden kuşkulandı. TV'lerde neredeyse naklen yayınlanan peşmerge-mehmetçik ortak harekâtı, PDK ve YNK aleyhtarı tepkileri artırırken, Güneyli liderler yeni manevralara girişti. PDK Ankara Temsilcisi Sefin Dizayî, PKK ile artık anlaşıkla- rını ve aralarında bir sorun kalmadığı için bölgede yabancı bir gü-

ce ihtiyaç olmadığını söylüyordu.(149) Türk ordusunun kendi istekleriyle Güney'e girdiğini sanan Dizayî, onu istemedikleri an çekileceğini sanıyordu!

Xebat TV'si 30 Ekim'deki haber bülteninde, Talabanî ve Barzanî'nin, "Türk ordusu istemimiz dışında topraklarımıza girdi. Çekilmesini istiyoruz" şeklindeki sözlerine yer verirken, iki gün sonra da Kürdistan Cephe Almanya Örgütü, PKK ile Kürt Hükümeti arasında anlaşma sağlandığını, bu nedenle Türk ordusunun çekilmesi istedi. Cephe, Alman Hükümeti'nden Türkiye'ye baskı yapmasını da talep ediyordu. Aynı gün, Köln'de TKP-ML Hareketi taraftan bir grup da, Türk ordu birliklerinin saldırısını protesto amacıyla bir gösteri yaptı.(150)

Tank harekâtı, savaşın içinde olan kimi Güneylilere yaptıkları işin korkunçluğunu da göstermişti. Zaxo'da Türk tanklarının geçişini izleyen YNK'li bir komutan, "Hayatımda hiç bu kadar utanmamışım. Saddam'ın tankları geçseydi bu kadar üzülmezdim" diyordu gazetecilere. Türk tankları peşmergeler ve halk arasında da kızgınlıkla karşılanmış, ancak yöneticilerden duyulan korkuyla sessiz kalınmıştı.

PKK ile Erbil rejimi arasında anlaşma sağlanmasından sonra, Türk ordusunun askeri harekâtını sürdürmesine tepki gösteren, HEP Genel Başkan Yardımcısı Mahmut Kılınç'da, Türkiye'nin başından beri böyle bir anlaşmayı sezdığını savunarak şöyle konuşuyordu: *Türkiye yaptığı harekâtle bölgede bir işgal kuvveti durumuna düşecek. TSK sınırötesi harekâtın etkili olmadığını bilincine ulaştı. Bunun da yetersiz olduğunu görünce kara harekâtına başladı.*(151)

Metîna Aşlamıyor

PKK ile Erbil arasında anlaşma sağlanması üzerine, gerilla birlikleri Haftanî'deki kimi mevzileri boşaltarak iç bölgelere çekilirken, tank harekâtından çok fazla sonuç alamayan Türk ordusu, Zap'a yüklendi. Anlaşmayla birlikte Kürtler arası çatışmaların bitmesiyle TSK'nın yürüttüğü harekâta, Zap, çatışmaların odak noktası durumuna geldi.

Ordu hâlâ eski niyetinde ısrarlıydı. Haftanî'e yakın bölgelerde tanklarını bekletiyor, Zap'ta açacağı bir gedikle yeni bir çevirme

harekâtı arzuluyordu. Bunun başarılması durumunda peşmergeyi öne süremezse bile kendi gücüyle harekâtı sürdürecekti. Yağışların da başlaması nedeniyle acele ediyordu. Zap'ta sınırı geçen birlikler operasyonları sıklaştırıyor ve komandolar tüm güçleriyle Şiwé'deki mevzilere yükleniyordu. Güneylilerin Avaşın dedikleri ve Zap'ın iki kolunun eteklerinden geçtiği Şiwé dağında mevzilenen gerillalar ile ordu birlikleri arasında en şiddetli çatışmalar yaşanıyor.

30 Ekim 1992 günü sabah saat 05.00'ten itibaren çok sayıda uçak ile Cobra helikopteri Şiwé'yi bombaladı. Kara birliklerinin geçişini sert bir direnişle engelleyen gerilla mevzilerine yönelik hava bombardımanları, Hakantepe (Şivréza), Çayırılı (Ériş) ve Mevzitepe'den de havan ve top atışlarıyla destekledi. Kara birlikleri saatler süren bombardımanlar sonrasında, özellikle Çiyayéş bölgesinde sert bir direniş gösteren gerilla mevzilerine yükleniyor ve onları sökmeye çalışıyordu.(152)

Ekim'in son haftasında çatışmaların kızışması üzerine operasyondan çekilen çok sayıda korucu, PDK peşmergelerinin bu bölgede ordu birlikleri ile ortak saldırılar düzenlediğini söylüyordu. Türk yetkililerin açıklamalarına göre de Zap'taki harekâta 1000 de peşmerge katılmıştı.(153)

Çatışmaların odak noktası haline gelen Mefna'daki operasyonlar Türk TV'lerinde uzun uzun yayınlanırken, ekranlarda gösterilen ve 'iç bölgeler' diye tanımlanan yerler, sınır şeridi veya sınırın 3 km. kadar içerisi idi. Kasım ayının üçüncü gününde bile sökülemeyen gerilla mevzilerine saldırmak için, PKK ile yaptıkları anlaşmaya rağmen 300 PDK'li peşmerge TSK'ya yardım etmek için takviye edildi.(154)

Gerilla kaynaklarına göre ise, Ekim'in son iki gününde Zap'ta çıkan çatışmalarda karşı tarafa çok sayıda kayıp verdirilmiş, Sinaht'ta da bir helikopter düşürülmüştü.(155)

Bu arada. Xaxurk'ta sessizliğe gömülen sınırdaki operasyondan bir haber yoktu. Kara birliklerinin sözkonusu bölgede sınırı geçtiği ilk günlerde, 3 km. içeride birkaç küçük çatışma olmuş, ardından komando birlikleri ve korucular geri çekilip sınırdaki Mezargüdüğü karakolunda mevzilenmişti. Birlikler dönüş yolunda gerilla saldırısına uğramış, Xaxurk'un ele geçirildiği öne sürüldüğü günlerde basılan Mezargüdüğü'nde resmi açıklamaya göre 5 as-

ker ölmüş, 9'u yaralanmıştı.(156)

Xaxurk'taki korucular; askerlerin kendilerine güvenmediğini, operasyonlarda orta hizada yürütüldüklerini, peşmergelerin ordu birliklerine kılavuzluk yapmaya başlamasıyla da geri gönderildiklerini söylüyordu.

Xaxurk harekâtından sonuç alınamaması üzerine Türk ordusu, PDK'den Şemdinli sınır hattına yerleşmesini istemiş, ancak Xaxurk'taki gerilla varlığı nedeniyle kendini güvende hissetmeyen PDK bu öneriyi redetmişti.(157)

Bu arada uzun süredir yapımı devam eden Yüksekova havaalanı da, Xaxurk operasyonunun başlamasıyla birlikte ulaşıma açılmış ve nakliye uçakları ile cepheye malzeme ve personel taşınmasına başlanmıştı. 1985 yılında ABD şirketleri tarafından inşasına başlanan havaalanı, Güney Savaşı'na kadar sürücü pisti olarak kullanılmıştı.

Türk Ordusu Anlaşmayı Bombalıyor

Batûfa yakınlarındaki Démka ve Sorya köylerindeki peşmerge mevzileri 1 Kasım 1992 günü sabah saatlerinde Türk savaş uçaklarının saldırısına uğradı. Yoğun bombardımanda çoğu PDK peşmergesi 19 kişi öldü, aralarında sivillerin de bulunduğu 130 kişi yaralandı. Saldırı sonucu köylerde birçok ev tahrip olurken, peşmerge kaynakları Türk uçaklarından atılan bombaların Napalm türü olduğunu açıkladı. PDK'ye bağlı Xebat TV'si olaydan sonra sürekli kan anonsu yaptı. Bombardıman sonrası 7 ceset sessizce Dûhok'a gönderilirken, PDK olayı gizlenmeye çalıştı. Karayolu üzerindeki bu köylerin vurulmasında 'yanlışlık' olması mümkün değildi.(158)

Olayda meydana gelen can kaybının ilk gün gizlenmesi de halk arasında yoğun tepkilere neden oldu. Ölen 15 peşmerge, PDK'nin eski kadrolarındandı.

Yaralanan 9 peşmerge Habur'dan helikopterlerle çeşitli hastanelere kaldırıldı. TSK yaraladığı peşmergeleri tedavi ederek diyetini ödemeye ve tepkileri yumuşatmaya çalışıyordu.

Türk kurmayı, beklendiği gibi Kürt güçler arasında başlayan görüşmeleri sabote etmeye çalışıyordu. Ateş üstünlüğü varken

ve gerillalar savaştan bu denli yorulmuşken, PDK ve YNK'nin yan çizmesine izin vermek istemiyor, gerekirse onları da yola getireceğini ima ediyordu. Bunun için ilk mesajı Batûfa'da vermişti. Türk tarafı yaptığı açıklamada, sözkonusu bombalamanın "yanlışlıkla" olduğunu iddia ediyordu. Tabii, üsleri, mütefiği tarafından vurulan PDK için bu açıklamayı "yutmaktan" başka çare yoktu. Türk ordusu Güney Kürdistan topraklarına girmişti. Tanklar da onların çağrısı veya rızasıyla Zaxo çarşısında cirit atıyordu. PDK sözcülerinden Xoşyar Zibarî, "Türk uçakları çevrede PKK'li olmamasına rağmen, köylerimizi bombaladı" demekle yetinmişti. (159)

Bombardıman olayının esası ise, PKK ve PDK/YNK arasında başlayan görüşmelerdi. Sözkonusu örgütlerin temsilcileri Batûfa'da bombalanan köyde toplanacaktı. Telsizleri dinleyerek, "Anlaşma Komitesinin" toplanacağı yeri tesbit eden Türk kurmayı, noktayı "yanlışlıkla" bombalayarak anlaşmaya ilişkin tavrını açıklamaya karar vermişti! Ancak, aceleci davranmış, PKK temsilcileri noktaya varmadan önce harekete geçerek sadece mütefiği PDK'yi vurabilmişti! Ve öylesine öfkeliydi ki Napalm kullanmıştı.

Türk savaş uçaklarının PDK'lileri öldürdüğü günlerde, Türk ordusuna ait zırhlı araçlar da günün her saatinde cephe ile Habur arasında mekik dokuyordu. Tankların korumasını yapan PDK'li peşmergeler ise yer yer Türk üniforması, Türk askerler de peşmerge kıyafeti giymişti.

Savaş; çelişkiler, ihanetler ve keskin dengeler üzerinde yürüyordu.

Türkiye, Gerillayı İmha Etme Çabasında Israrlı!

Türk savaş uçakları, Kürt örgütleri arasındaki görüşme sürecini bombalarken, YNK'nin Ankara Temsilcisi Serçil Qazaz, PKK'li gerillaların silahlarını bırakarak geri çekilmesine izin verilmesi yolunda Türkiye'ye yaptıkları bir önerinin rededildiğini açıkladı. Qazaz, Talabani'nin bu konudaki mesajını 1 Kasım gecesi, üst düzeydeki Türk yetkililerine ilettiğini, ancak kendisine, 'PKK'lilerin mutlaka Kuzey Irak'taki Türk askeri makamlarına teslim olmaları gerektiğini, bölgedeki operasyonun bütün gerillaların teslim olana

kadar devam edeceği' şeklinde yanıt verildiğini söyledi.(160)

Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel de, Qazaz'ın açıklamalarını doğrulayan bir tavırla PKK'yi tehdit ederek, "Türk devletinin adaletine ve şefkatine" teslim olmalarını istiyor, aksi takdirde, "perişan olacakları" iddiasında bulunuyordu.

Demirel, Talabani'nin harekâtın durdurulması için Batılı ülkelere yardım istediği yolundaki haberlerin hatırlatılması üzerine de şöyle konuşuyordu:

"Türk güvenlik güçleri Kuzey Irak'ta Talabani'ye karşı veya Irak'a karşı harekât yapıyor değil. Türkiye, bu cinayet şebekelerinin bulunduğu, barındığı yerlere karşı yapıyor. Kim diyebilir ki, bu harekâtı yapma? Batılılar diyebilir mi bu harekâtı yapmayın? Niye yapmayalım? Yapmayalım da her gün gelsin, güvenlik kuvvetlerimizi, askerlerimizi, polislerimizi, savcılarımızı, hakimlerimizi şehit etsinler. Yapmayalım da, o bölgedeki masum halkı her gün şehit etmeye devam etsinler, öyle mi? Bunu kimse isteyemez."

Demirel, "Bir tampon bölge sözkonusu mu?" sorusunu da, "Şu anda söylenecek bir şey yok. Şu anda tek hedef orada yerleşmiş olan bu gücü tesirsiz hale getirmektir." (161)

Ankara rejimi artık, Talabani ve Barzani'ye de dışlerini göstermiş ve oyunu kendi kurallarına göre oynayacağını ilan etmişti. Batûfa bombardımanı ile Demirel'in sözleri bir oyunun birbirini tamamlayan iki repliği gibi idi.

Batılı ülkeler de 'Mam ve Kak'ın' imdadına koşmuyordu. Talabani'nin korkusu, Türk ordusunun gerillalara karşı yürüttüğü operasyonu, anlaşma sonrası bile sürdürmesi değil, olası bir işgal durumuydu. Ve Türklerin tavrından kuşkuluydu. Bu nedenle onları fazla kızdırmak istemiyor, kendisinden daha cesur davranan Irak Ulusal Kongre üyelerine sükunet tavsiye ediyordu.

General Bitlis, Mütefiklerini Tehdit Ediyor

"Sizlerle bir anlaşma yapmıştık. PKK yok edilecekti. Oysa şimdi siz PKK'yla anlaştınız. Aramızdaki anlaşmayı ihlal etiniz. Gerekirse 36. paralelin de güneyine ineriz." Bu sözleri, Güney harekâtının mimarı ve icracısı Orgeneral Eşref Bitlis, makamuna çağırıldığı PDK ve YNK'nin Ankara temsilcileri, Sefin Dizayî ile Serçil Qazaz'a söylü-

yordu. Bitlis oldukça sinirliydi.

Türk Jandarma Komutanı, "Her engeli aşarız, önümüze çıkan tüm engelleri yok ederiz" diye tehdit ettiği Kürt temsilcilere Kürdistanı Cephe'nin PKK ile yaptığı anlaşmaya nasıl baktığını gösteriyordu.(162)

Bitlis o ana dek yürütülen harekâttan somut bir sonuç alınması nedeniyle paniğe kapılmıştı. Gerillalar ateş hattındaki mevzilerini boşaltmış ve Türk tarafının çok güvendiği tank harekâtını büyük oranda boşa çıkarmıştı. Türk generali şimdi, savaş meydanında imha edemediği gerillaları Kürt Hükümeti'nden teslim etmesini istiyordu!

TSK generalleri, trilyonlarca lira harcanarak, onlarca kayıp verilerek girilen harekâttan somut bir sonuç almak, en azından Haftanin'deki gerilla birliklerini elden kaçırmamak istiyordu.*

TV ve gazetelerde kazanıldığı iddia edilen zaferleri gerçeğe dönüştürmek ve sahici bir 'zafer' kazanmak gerekiyordu. Bir aydan fazla süren; binlerce komando, özel tim, korucu ve peşmergenin; uçaklar, Cobra helikopterleri, tanklar ve ağır toplar eşliğinde giriştiği büyük saldırıların toz dumanı dağılıp manzaraya soğukkanlı bakılınca, orta yerde duran gerçeğin beklenen sonuç olmadığı görülmüyordu!

Bitlis'in tavrı mesayi arkadaşı bir üst düzey subay tarafından şöyle yorumlanıyordu: *Jandarma ve Asayiş Kolorduları bir zafer elde etmek istiyor. Buna ihtiyaçları var. Bu zaferi kazanana kadar harekâti sürdürmek niyeti taşıyorlar.*(164)

Bu basit bir gerçektir!

Diplomatik kurallara uymayan Bitlis'in bu tavrı Türk Dışişleri tarafından yumuşatılmıştı. 'Papaz' rolü oynayan Türk hariciyesi de Erbil temsilcilerini altan alıyor, Jandarma Komutanı'nın yarattığı kızgın ortamı soğutmaya ve olası bir tepkilerini önlemeye çalışıyordu. Dışişlerinin Kürt temsilcilere iletildiği Demirel'in mesajına göre, 'Türkiye Irak'ta kalıcı değildi' ve PKK ile anlaşmalarına da Bitlis gibi kızmıyordu! Demirel, ordusunun taleplerini ve yeni anlaşma koşullarını dayatmak için birkaç gün sonra, Güney Kürdis-

* Orman Bakanı Vefa Tanır'a göre, 27 Ekim 1992'ye kadar, yani 25 günlük süre içinde Güney Savaşı, TC'ye 10 trilyona mal olmuştu. (17) Aynı yılın bütçe açığı ise toplam 33 trilyon olarak gerçekleşmişti. Sonraki dönemde 'Kuzey Irak operasyonunun' maliyetinin toplam 13 trilyon olduğu açıklandı.

tan'a Cenk Duatepe ile Türkekul Yurttekin başkanlığında bir diplomat ve istihbaratçı heyeti de gönderecekti.(163)

ARGK Komutanları Erbil'de

Ateşkesle birlikte kurulan Anlaşma Komitesi üyesi iki ARGK Komutanı, Kürdistanı Cephe ile imzalanan anlaşmanın 'pratik işleyişini izlemek' amacıyla 1 Kasım'da Erbil'e gitmişti.

YNK'ye ait askeri bir büroda gazetecilerle görüşen ARGK Komutanları, özellikle, YNK'nin PKK ile savaşmasının bir fayda getirmeyeceğini anladığını, PDK'nin ise Haftanin'de ARGK'ye karşı Türk ordusuyla birlikte ortak harekâta devam ettiğini belirtiyordu.

Gerilla komutanlarından biri savaş sürecini kısaca şöyle özetliyordu:

Peşmerge saldırısı bizi pek etkilemedi. 30 Ekim'de Haftanin'den geldim. Daha önce Xakurk'ta kalıyordum. Türk tankları Haftanin'e Batıfa bölgesinden PDK peşmergeleri öncülüğünde girmeye çalışıyordu. İlk girişlerinde çıkan yoğun çatışmalarda çok sayıda peşmerge kaybı oldu. Birliklerimiz hareketli. Fazla etkili olmazlar.

Şunu açıkça söyleyebilirim: Gerek peşmerge saldırısı, gerekse Türk ordusunun saldırısı bizde sadece birliklerimize yeni katılan gerillaların eğitimini geciktirdi. Birliklerimiz sadece Xakurk'ta bir gecede kendilerine saldıran 200 peşmergeyi safdışı etti. Şimdi görüşmelerimizde kayıplarının çok olduğunu itiraf ediyorlar.

YNK, Türk oyununun farkına erken vardı. Anlaşma imzalanmasına rağmen tedbiri elden bırakmıyoruz. İstesek Xakurk'tan çıkmayabiliriz. Bu henüz net değil, ancak YNK'nin imzaladığı anlaşmanın gereklerini yerine getirmesine bağlı. Silah bırakmamız ise kesinlikle söz konusu değil.(165)

Xakurk'tan Erbil'e giden komutanlardan Serhat'da Türk askerinin, Xakurk'a hiç giremediğini, ilk günler bölgeye girmeye çalışan komandalara Zaxros'larda pusu atmaları sonucu askerlerin çekildiğini ve burdaki çatışmalarda çok sayıda askeri öldürerek, 11 tüfek ile çok sayıda cephane ele geçirdiklerini söylüyordu.

Serhat'a göre, Xakurk'taki çatışmalarda kendi kayıpları da toplam olarak 30 idi. Buna karşılık, peşmergelerin en az 450 ölü ve 1000 kadar yaralıları vardı. Serhat, ateşkes anlaşmasıyla ilgili ola-

rak da, "Anlaşmaya göre peşmergelerin bize yönelik saldırılarının durması gerekmektedir. Ancak Haftanın'de kimi peşmergeler Türk birlikleriyle bize saldırıyor. Bunlara söz geçiremediklerini öne sürüyorlar" diyordu. (170)

Anlaşmayla Xakur'taki PKK gerillalarının, İran sınırındaki Zelé bölgesine geçmesi öngörülmüştü.

ABD, Harekâtın 'Sadece PKK Boyutunu' Onaylıyor

ABD'nin 'K.Irak'taki Türk ordu birliklerinin harakâtından rahatsız olduğu' yolundaki haberler üzerine bir açıklama yapan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Ferhat Ataman, ABD'nin harakâta karşı çıkmasının sözkonusu olmadığını söylüyordu. Irak'a karşı oluşturulan koalisyon ülkelerinin Ankara'daki Büyükelçiliklerine harekâtın niteliği konusunda bilgi verildiğini belirten Ataman şöyle konuşuyordu: *Sözkonusu ülkelere, bu harakâtın K.Irak'tan ilkimize saldırılar düzenleyen teröristlerin etkisiz hale getirilmesine yönelik olduğu, amaca ulaşılır ulaşılmaz, kuvvetlerimizin çekileceği bildirilmiştir. Türkiye'nin terörle mücadelesine daima destek veren ABD'nin bu mütacadele çerçevesinde K.Irak'ta girişilen harakâta karşı çıkması sözkonusu değildir. Harekâtın mümkün olan süratle hedefine ulaşip sona erdirilmesi amacı üzerinde herhangi bir sorun yoktur.*

Ataman aslında ABD'nin rahatsızlığını teyit ediyordu. Çünkü Türk tarafı harekâtın süreli olduğunu ve bir süre sonra çekileceklerini ABD ve diğer ilgili ülkelere bildirmek zorunda kalmıştı. Ataman'ın sözünü ettiği mutabakat, ABD ile TC arasındaki PKK karşıtı ittifaktı.

Söylentiler üzerine bir açıklama yapan ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü de, Türk ordusunun K.Irak'ta PKK'ye karşı giriştiği askeri harekâtı desteklediklerini belirtiyordu. Sözcü Türk Hükümeti'ne bir uyarı olarak da Kürt kökenliler dahil, Türk vatandaşlarının kültürel ve insan haklarıyla ilgili çalışmalarını desteklediklerini hiç gereği yokken dile getirmişti.

Zap'ta Kaybolan Birlik

Özellikle sınırın 3 km. ötesinde gerillaların mevzilediği, Melil tepesi, Kanıyapink, Çiyayêş, Başê ve Şiwê mıntıklarında yoğunlaşan bombardımanlar sürerken, ilerleyemeyen kara birlikleri de, ya sıfır noktada, ya da sınırın 1 km. ötesinde mevzilemişti.

Hava bombardımanları sırasında askeri mevzilerin de kimi zaman hasar gördüğü oluyordu. Böyle bir bombardımanda kulak zarlari patlayan iki korucu ışıklı köyüne taşınmıştı.

Zap'ta devam eden çatışmaların en büyüğü Haftanın ve Xakurk cephesinin tamamen sustuğu bir dönemde meydana geldi. 3 Kasım'da, araziye çıkan 120 kişilik bir askeri birlik gerillalar tarafından pusuya düşürüldü. Pusu sonucu çıkan çatışmada kaybolan ve aralarında bir binbaşının da bulunduğu 120 kişilik askeri birliğin akıbeti günler sonra bile aydınlığa kavuşmadı. Operasyon bölgesinden dönen korucular, bu askerlerin ya öldüğünü ya da esir alındığını öne sürüyordu.(166)

Zap'taki çatışmalara katılan ve 5 Kasım günü cepheden kaçarak Uzundere'ye gelen bir korucu, 3 Kasım günü, PKK'lilerin pususuna düşen Uzundere ve Üzümlü köylerinden 9 korucu ile çok sayıda askerin öldüğünü açıklıyor, kaybolan birlikle ilgili olarak da şunları anlatıyordu:

"3 Kasım 1992 günüydü. PKK'nin üs olarak kullandığı Şiwê kampına saldırı hazırlıkları yapılıyordu. Hava çok soğuktu. Kimse 300 metre yükseklikteki dağa tırmammayı göze alamıyordu. O sırada Nevê köyündeydik. Başımızda bir binbaşı vardı. Binbaşı askerlerin kararsızlığını görünce 'Kahraman olan ve benimle birlikte gelmek isteyenler ayrılın' dedi. Bunun üzerine aralarında korucuların da bulunduğu 100'den fazla kişi ayrıldı. Sabahın erken saatlerinde yola koyuldular. Biz de çevre koruması olarak görev aldık. Bir iki saat yürüdüktan sonra oturup dinlendik. Öğlen saatlerine doğru Çiyayêş yamaçlarındaki Sernî köyüne geldik. Burada mola verdik. Kısa bir süre sonra PKK'liler saldırıya geçti. Biz birkaç korucu ve asker hemen kaçarak geri çekildik. Aradan iki gün geçti. O birlikten hiçbir haber alamadık. Daha sonra Türkiye'ye döndüm. Ardından geri dönen arkadaşlar, o birlikteki 20'ye yakın subay, astsubay ve korucunun cesedinin bulunduğunu, ancak diğerlerinin izine rastlanmadığını söylediler." (167)

TSK kaynaklarına göre ise Zap cephesinde süren çatışmalarda

4 Kasım gününe kadar "1944 ile 2049 rakımlı tepeler" ele geçirilmiş ve "eşkiyanın sökülmesi için" operasyonlara devam ediliyordu! (168)

Kar ve soğuk bu operasyona en çok bir kaç günlük daha ömür biçiyordu.

Peşmerge ve Gerilla Cepheden Çekiliyor

PKK ile Kürt Federe Hükümeti arasında sağlanan ateşkes anlaşmasından sonra Kasım ayının ilk günlerinde Xakurk'taki peşmerge ve gerillaların büyük kısmı mevzilerden çekildi.

Anlaşma gereği gerillalardan 15 kişilik silahlı bir öncü grup Xakurk'tan, 350 kişilik bir grup da Haftanin'den İran sınırı yakınlarındaki Zelé'ye aktarıldı. Ateşkes anlaşmasına göre, sınırda üslenen gerillaların önemli bir kısmı bir süre sonra Zelé bölgesine yerleşecekti.

Kürt güçleri arasında varılan anlaşma Güney Kürdistan'da sevinçle karşılandı. Araba konvoylarıyla Batûfa'dan Erbil'e geçen 350 kişilik gerilla grubu YNK'li peşmergeler tarafından sevgi gösterileriyle karşılandı. Geceyi Erbil'de geçiren gerillalar sabah saatlerinde Zelé'ye doğru yola çıktı.

Ancak ateşkes anlaşması süresince buldukları mevzilerden küçük birlikler halinde çekilip Erbil'e gelen kimi gerillalar ile özellikle PDK'liler arasında anlaşmazlıklar baş gösterdi. Kentte giren gerillalar sloganlar atarak kalacakları yerlere giderken, PDK'liler tepki gösteriyordu. Kimi yerlerde de PDK'liler gerillalardan silahlarını teslim etmelerini istiyor, bunu rededen PKK'liler yeniden çatışmaya hazırlanıyordu.

Öte yandan, Türk ordusunun özellikle Haftanin'deki ilerlemesi sürüyor, PDK'li kimi birlikler anlaşmaya rağmen TSK'ya rehberlik ederek, PKK'ye ait depo ve sığınak arıyordu. Ordunun Zaxo üzerinden yığınak ve zırhlı sevkiyatı da aynı günlerde sürüyordu. Bu nedenle anlaşmaya rağmen Haftanin'de kimi yerlerde gerillalar ile TSK ve onlara rehberlik eden peşmergeler arasında yer yer çatışmalar sürdü. Sonraki günlerde PKK, Erbil Hükümeti'ne bir ultimatom vererek, peşmergelerin Türk ordusundan ayrılmasını istedi.

Haftanin'de ateşkes anlaşmasına aykırı olarak, PDK-MK üyesi

Fazil Mûtnî ile Fetah Osman gibi komutanların Türk ordu birlikleriyle işbirliği halinde gerillalara saldırmaya devam etmesi üzerine, Anlaşma Komitesi işe el koyarak, çatışmaları sona erdirmek için müdahale etti. Fazil Mûtnî ve bağlı adamlarının PKK ile varılan anlaşmayı sabote etmek istemesi üzerine başgösteren anlaşmazlığı gidermek için YNK-MK üyesi Kosret'de Zaxo'ya gitmişti.

Mûtnî, gerillaların tümüyle Behdînan'dan çıkmasını isterken, PKK'liler tümüyle çekilmeyi redediyordu. Haftanin'deki gerilla kamplarına yakın peşmerge mevzilerine giden Mûtnî, PKK'lilere bölgeden tamamen çekilmeleri için bir gün süre tanıdığını, aksi takdirde saldıracaklarını söylemiş, buna karşılık "İsterseniz şimdiki saldırın" yanıtını almıştı.(169)

"Savaş, Tarihimizi Çok Derinden Etkileyecektir"

PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan bir anlamda savaş ve barışın içiçe sürdüğü 4 Kasım günü, Erbil rejimiyle yaptıkları anlaşma süreci ve Zap'taki durum ile ilgili açıklamalarda bulunuyordu.

-Kürdistanî Cephe ile PKK arasında çatışmaların durduğu ve bir anlaşmanın sözkonusu olduğu bu günlerde gelişmeleri nasıl değerlendireyorsunuz?

-Kendileri zorda kalınca Türk ordusunu çağırdılar. Uçaklar yetmedi, komandolar yetmedi, en son zırhlı kuvvetleri devreye soktular. Ve şimdi saldırılarını bu araçlarla sürdürüyorlar. Bugün aldığımız bir habere göre, peşmergeler tankların önünde yürütülüyor. Arkadaşlarımızın bugün girdikleri çatışmalarda ve vurdukları noktalarda bunlar bulunuyormuş. Türk basınının iddiaları boştur. Büyük bir abartma var. Güçleri öyle etkili değildir. Tanklar sayesinde biraz hareket edebiliyorlar. Güçlerimizi bu yeni duruma göre bir kez daha konumlandırıyoruz. Şunu bir kez daha belirtelim, 'imha ettik, bellerini kırdık' gibi sözler büyük yalanlardan ibarettir. Onların kayıpları kat be kat fazladır. Yeni saldırılar geliştirme durumumuz sözkonusudur. Zap cephesindeki çatışmalar da devam etmektedir. Burası üçüncü cephe olmaktadır. Bu cephe de epey büyük kayıpları olmuştur. Peşmergeler tankların himayesinde olmasına rağmen, öyle fazla savaşacak durumda değildirler.

-Kürdistanî Cephe'de nasıl gelişmeler var?

-TC'nin uygulamak istediği komploya ortak oldular. En son saldırıyı yöneten PDK'li falan da değil, TC'nin ajanıdır. Bu tür adlar çok, bunlar PDK'li de değil, direkt TC'nin bunların arasına yerleştirdiği ajanlardır. Tabii Barzanî de ruhunu ve iradesini böylece TC'ye bağlamış oluyor. Dolayısıyla ayrılmak isteseler de, Türkiye'nin emrinden çıkamıyorlar. Her şeyleriyle bağlanmışlar, güçleri yok. Ve böylece tankların önünde azap askerleri durumuna gelmişlerdir, bunları dağ taş dolaştırıyorlar. Talabanî güçleri geri çekilme durumundadır. Fazla savaşmaya niyetleri de yok, savaşacak durumları da.

Bundan önce de bazı görüşmelerin yapıldığını basına açıklamıştık. Hakurk cephesindeki arkadaşımız kendi inisiyatifıyla karşı taraftan gelen isteme cevap vermiştir. Bu cephede onlara bine yakın kayıp verildiği haberi var. Buradaki sorumlu arkadaşımız onlara, 'Bu çatışmayı böyle sürdürmenin fazla yararı yok. Üzerimize gelmeyin. Biz de size fazla darbe vurmak istemiyoruz. Ayrıca bu düşmanın bir komplosudur. Biraz yurtseverlik varsa bu çatışmaları bırakıp gidin. Sizinle sonuna kadar çatışmak istemeyiz' diyor. Onların içinde de bazı komutanlar, bunu uygun görüyor ve görüşmeler böylelikle gerçekleşiyor.

-Görüşmelerde neler konuşuluyor, bu konuda kim ne ileri sürüyor?

-Öyle fazla bir şey yok. TC'nin komplosunu boşa çıkarma çabaları var. Bu komploya azgınca katılanlar kendileridir. Bu komploya karşı direnişimiz Kürdistan halkı içinde muazzam bir ilgi ve coşkuya neden oldu. Barzanî kuvvetleri ilk defa yenildi. TC kuvvetlerinin müdahalesi olmasaydı hepsi kaçıp gitmişti, bitmişti. Gerici bir grup dağılmış oluyordu. Halk bundan büyük mutluluk duymaktadır. Bu ihanet grubunun böylesine darbelenmesi başlı başına bir zaferdir. Bu zafer hem askeri alanda ve hem de siyasi alandadır. Körfez Savaşı'nda kullanılan teknikle üzerimize geliyorlar. Doğan Güreş'in kendisi bile açık açık fosfor bombaları kullandıklarını söylüyor. Her gün tonlarca bomba atıyorlar, toprağın her metresine birkaç bomba atılıyor. Böylesi bir ortamda tekimiz kalsa da, bu yenilgi olmaz. Kaldı ki, böyle bir durum da yok. Bütün NATO ve emperyalistleri arkasına alarak bu saldırıları sürdürüyorlar. Tabii işbirlikçi komplocuları da yanlarına alarak bunu yapıyorlar. Hatta dürüst kişiler de var bunların içinde.

Kürdistanî Cephe içinde yurtsever örgütler ve kişiler de var, bunu da belirtmek gerekir. İşte bu kesimleri bu çirkin savaşın içinden çekmek için bazı görüşmelerin, görüşme yöntemlerinin doğru olacağı açıktır. Doğru bir çizgi temelinde birlik, demokratik ilişkiler çerçevesinde veya diğer bir tabirle yeni bir siyasi çerçeve dahilinde ilişkileri düzenlemeyi her zaman istedik.

'PKK silahlarını teslim ediyor' vb. söylentilerin aslı astarı yoktur. Verdiğimiz bu kahramanca mücadele ile Güney halkı doğru bir çizgiye çekiliyor. İşbirlikçiler tasfiye edilecektir, tecrit ve teşhir edilecektir. Bu, partimizin başından beri savunduğu çizgidir. Kısaca doğru bir çizgide çok önemli ve anlamlı bir aylık savaş yaşadık. Bu bir aylık savaş, tarihimizi çok derinden etkileyecektir. Bundan sonra daha da gelişecektir bu savaş. Kuzey ve Güney arasındaki ilişki daha sağlıklı bir şekilde gelişme imkanı da yaratmaktadır. Devrimci eğilimler biraz daha güç kazanabilir, işbirlikçi eğilimler oldukça tecrit ve teşhir olacaktır. Kayıplar her zaman olur, fakat çok anlamlı bir savaş dönemi geçirdiğimiz için kazanımları çok daha fazladır.

-Türk ordusunun Güney'e girmesinden sonra, çekilir mi çekilmez mi tartışmaları gündeme geldi. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Bizim açımızdan hiç önemli değildir. Tedbirlerimizi, ister kalsın ister kalmasın, ona göre alıyoruz. Kalması kendi amaçlarıyla bağlantılıdır. Eğer uluslararası bölgesel şartlar gerektirirse veya elverişli olursa kalır. Kalmasa bile kendi adamlarını yerleştirir. Mesela Türkmen Partisini oldukça destekler. Yani buna dolaylı bir işgal diyelim. En önemlisi de olumlu bir Kürt siyasal inisiyatif veya oluşum ortaya çıkarsa onu tasfiye etmeyi hedefleyebilir. Gelişmesi için her türlü yola başvurmaya çalışacaktır. Bilindiği gibi 15 Kasım'da 3-4 devletin Dışişleri Bakanını toplantıya çağırmakta ve buna öncülük etmektedir. Ve böylesi bir oluşumu tasfiye etmek istiyor. Zaten Kürdistanî Cephe'nin bizimle biraz ilişki kurma arayışı da bundan kaynaklanıyor, bu durumdan çekiniyor. Ashnda biz zorlandığımız için değil, onlar zorlandıkları için bu görüşmeleri geliştirmek istiyorlar. Tabii biz de Türkiye'nin tasfiye hareketine şiddetle karşıyız.

TC ordusu kalmak isteyebilir. Oradaki Kürt halkının siyasal güç kazanmasını boğmak isteyecek ve bu yönlü saldırıları yapmak isteyecektir. Ve mutlak kendi kontrolünde tutmak isteyecek

tir. Bütün bunlar varlığını orada kalıcılaştırmak istediğini gösterebilir. Tabii uluslararası koşullar zorlarsa ve özellikle mücadelemiz onu zorlarsa, çekilmek isteyebilir.(171)

Öcalan, yapılan anlaşmaya uyulması halinde Güney'e koydukları ekonomik ambargoyu da kısa bir süre sonra kaldıracaklarını açıklıyordu.

Türk Ordusu Artık İşgalci!

Tank harekâtının sürdüğü günlerde Habur kapısından ordu üslerine gönderilen asker ve malzeme yüklü kamyon trafiği yoğunlaşmıştı. 5 Kasım'da, 33 plakalı 80 adet kamyon daha gönderildi Güney'e. Sabah 06.00 ve 09.00 saatleri arasında Habur sınırından Zaxo üzeri geçen ve Şeranîş ile Bersîw bölgesine giden araçların elektrik direkleri ve kalın kablolar taşıması dikkat çekiyordu. Elektrik malzemeleri, bölgede uzun süre kalmayı düşünen askerlerin kuracağı kamplar için kullanılacaktı. (172)

Türk ordu yetkilileri bölgede kalma niyetlerini böylesi gösterilerle de teyit ederken, Güneylilerin korkuyla karışık tepkileri de şekilleniyordu. Elektrik direklerinin taşındığı gün Habur'dan Zaxo'ya giden çok sayıda Türk askeri Kürt esnaf tarafından protesto edildi. Esnaf alışveriş yapmak isteyen askerlere mal satmıyordu.

Oysa, ilk günler, kent merkezinden geçen Türk askerleri aynı Zaxo'da PDK taraftarlarınca alkışlanmıştı. Ancak şimdi, Türk askerlerini işgalci olarak niteleniyor ve tepki gösteriyorlardı. Tepkiler peşmergelere de yansımıştı. Haftanın'de aynı günlerde TSK birliklerine öncülük eden birçok peşmerge, komutanlarının emrine rağmen cepheden ayrıldı.

Türk ordusunun niyetlerine gösterilen en ilginç tepkilerden biri de Saddam ile Kürt liderlerin bu harekâttan duydukları ortak kaygı idi. Hatta Kürt liderlerden de ileri giden Saddam, 2 Kasım'da Mûsûl'da denetlediği askeri birliklerine, Türk ordusuna saldırmaya hazırlanmaları emri vermişti! Gerekirse ABD'yi de karşısına alacak kadar kararlı olduğunu söylüyordu. Dûhok ile Mûsûl arasındaki Fayde kasabasında mevzilenen Irak askerleri bu emir üzerine teyakkuza geçti. Saddam bu tehditle, Güneyli Kürt liderleri sıkıştırmaya ve onları 'kendi ülkelerini başka bir orduya sunan

hainler' konumuna düşürerek halktan izole etmeye çalışıyordu.

Mûsûl'da da Zîbarî ve Herkî aşireti üyesi yüzlerce Kürt, PDK ve YNK'nın Türk ordu birlikleriyle işbirliğini ve Türk ordusunun Güney Kürdistan'a girişini kınayan bir yürüyüş yaptı. Saddam'ın istemi doğrultusunda davranan bu kitle Irak rejiminin tavrını yansıtıyordu.

BAAS Partisi yayın organı El Cumhuriye Gazetesi de 2 Kasım'da yayınladığı bir yorumda Türk ordu birliklerinin yaptığı operasyonla "Kürtleri kırmayı" amaçladığını yazıyordu. Yorumda, PDK ve YNK'nın da PKK'ye karşı başlattıkları saldırılarla ve Türk ordusunu K.İrak'a çağırarak, hainliklerini ve kardeş kanı döktüklerini tescil ettikleri vurgulanıyordu.

6 Kasım'da Mûsûl'a aynı amaçla bir kez daha gelen Saddam'ın bir diğer mesajı da Türkiye'ye idi. Ankara'ya Kürtlere karşı da olsa şimdilik bir uzlaşma aramadığı mesajını veriyordu.

Kar Harekâtı Durdurdu

Kasım ayının ilk haftasının son gününe yaklaşıldıkça, Türk ordusu 'muradına ermek için' Zap'ta son şansını kullanıyordu. Ancak Çukurca sınırında başlayan yoğun kar yağışı ve gerillaların sert direnişiyi bu şansını da yitirmişti. Kar yağışı nedeniyle 6 Kasım'da harekât tamamen durdu. Kimi yerlerde sınırın 1-2 km. içerisinde bekleyen askeri birlikler de çekilerek mağaralara sığınmıştı. Harekâtın son aşamadaki odağı olan Şîwê ve Çiyayêreş'teki çekilme sırasında gerillaların pusuları sonucu yer yer çatışmalar da çıkıyordu. 6-7 Kasım'da meydana gelen ve daha çok sınırın Türkiye tarafında süren çatışmada 4 gerilla ile 20'yi aşkın asker öldü. Gerilla birlikleri bu cephede Güney Savaşı'nın başlangıcından beri, sınırın Türkiye tarafından da saldırılara girişmişti.

Zap'taki kimi gerilla mevzileri de Erbil Hükümeti ile yapılan anlaşma uyarınca aynı günlerde kısmen boşaltıldı.

Bu cepheden getirilerek, Van üzerinden GATA'ya gönderilen yaralı askerlerin çoğunun ayak topukları veya kolları kopmuştu. Bazıları da soğukların etkisiyle kısmen donmuştu.

Zap harekâtını yöneten Hakkari Dağ Komando Tabur Komutanı

Tuğgeneral Utku Güney, çekilmenin başladığı ve Güney Savaşı'nın cephede fiilen sonlandığı süreçte yaptığı açıklamada, Zap'taki operasyonlarda toplam 97 gerillanın öldürüldüğünü iddia etti.(174) Bu rakam da o ana kadar yapılan açıklamalarla çelişiyordu. Utku Güney, bölgede arama tarama faaliyetlerinin bitmek üzere olduğunu, verilecek emre göre hareket edeceklerini söylüyordu.

'Ricat' Uludere'nin Işıkveren, Taşdelen ve Kayadibi civarından da sürüyordu. Haftanın'ı kuzeyden preslemek amacıyla Sinaht'a geçen birlikler, Zap'takilerle birlikte çekilmeye başlamıştı. Bu arada zırhlı birliklerin Hezil üzerinden gerçekleştirdiği ilk operasyonlarda Güney'e giren 15 araçlık zırhlı birlik de Türkiye'ye dönmüştü. (175)

Peşmergeler TSK'yla İlişisini Kesiyor

Türk askeri makamların ele geçirildiğini öne sürdükleri Haftanın yakınlarındaki Keşan, Batûfa ve Şeraniş bölgelerinde 7 Kasım günü öğle saatlerinde tankların da katıldığı uzun süreli çatışmalar meydana geldi. Yüzlerce asker ile peşmergenin katıldığı çatışmada, silah sesleri Zaxo kent merkezinden de duyuluyordu. Çatışmalar, tankların ilerlemek istemesi sonucu çıkmış, Haftanın'e giden yollarda mevzilenen gerillalar da karşı koymuştu. Ancak bu olay, Güney Savaşı'nda peşmergelerin TSK saflarında katılacağı son çatışmaydı.

Kürdistanî Cephe ve PKK arasında imzalanan ateşkes anlaşmasına uymayarak Türk ordusuyla birlikte Zap ve Haftanın'deki gerilla mevzilerine saldıran ve Ankara yönetimiyle sıkı ilişkileri olan PDK-MK üyeleri Fazil Mûtnî ve Dr. Kemal Kerkûkî'nin emrindeki peşmergeler, Anlaşma Komitesi tarafından, saldırıya devam etmeleri halinde askeri müdahale ile karşılaşacakları yolunda uyarıldı. PDK'li peşmergeler uyarı üzerine Türk ordu birliklerinin saflarından ayrılarak, 6 Kasım'dan itibaren Zaxo ile çevre kasabalara çekildi.(176)

Ateşkes anlaşması kapsamında PKK'li gerillaların çekilme işlemi 5-6 Kasım'da da sürdü. Haftanın bölgesinden 200 kadar gerilla ağır silahlarla birlikte sabah saatlerinde Erbil'e doğru yola çıktı. 3 Kasım'da da 350 PKK'li gerilla Erbil'e gitmiş, anlaşma uyarınca

buradan da İran sınırındaki Zelé'ye geçmişti.

Kürt Hükümeti İçişleri Bakanı da, anlaşma uyarınca PKK'li gerillaların İran sınırına yerleşme işlemlerinin sürdüğünü, sınırdaki kamplarından ayrılarak Zelé'ye ulaşanların sayısının 1000'e yaklaştığını açıkladı. Bakana göre, İran sınırına gidenler arasında Osman Öcalan'da vardı.(177)

Ankara'dan Erbil'e Çekiç Güç Şantajı

Demirel'in Talabani ve Barzani'ye 5 Kasım'da gönderdiği heyet, Güneyli liderlere Çekiç Güç'ün Türkiye'de kalma süresini uzatmasına karşılık, Türk birliklerin Güney Kürdistan'da kalmasını önermişti.(178) Ordunun bölgede kalma istemi kabul edilmezse, Çekiç Güç Türkiye'den çıkarılacak, Güney Kürtleri Irak ordusuyla başbaşa bırakılacaktı! Bu düpedüz şantajdı.

Demirel, Türk ordusunun Güney'de uzun süreli kalabilmesi için; Barzani ve Talabani'den TSK'yı resmen davet etmelerini istiyordu! 'Meşrulaştırılan' işgal böylece dış tepkilere ve halkın öfkesine yol açmayacaktı! 1979'da Babrak Karmal'ın Kızıl Ordu'yu Afganistan'a 'davet ettiği' gibi!

Erbil'de Türk heyetiyle görüşen Kürt yetkililer, Demirel'in bu önerisini "şantaj" olarak yorumlamıştı. Ancak bunu resmen söylemeyi ve öneriyi geri çevirdiklerini açıklamayı erteliyordu. Kürt Hükümeti, Ankara'nın Çekiç Güç restinin ABD tarafından nasıl karşılanacağını ilk etapta kestirememişti.

Talabani ve Barzani'de, Türkiye'den, 14 Kasım'da Ankara'da yapılacak olan ve İran, Suriye ile Türkiye'nin katılacağı üçlü toplantıya kendilerinin de çağrılmasını talep etmişti. Ancak bu talep "sizi ilgilendirmiyor" diye reddedilmişti. Ankara, diğer ortaklarıyla birlikte ortadan kaldırmayı düşündüğü bir gücü, kendi cenance töreni hazırlıklarına çağırarak değil!

Çekiç Güç'ün asıl amacı ABD'nin Ortadoğu'daki çıkarlarını korumaktı. Kürtleri koruma bahanesinin kılıf olarak uydurulduğu bu durumda, ABD en kötü olasılıkla Bamernî'deki Seşing havaalanına yerleşecekti. Körfez Savaşı'nda bombalandığı için kısmen hasarlı olan bu havaalanı birkaç haftada onarılacak durumda idi.

Böylesi bir avantaja sahip olan PDK ile YNK liderleri, Türk or-

dusunun kendi topraklarında kalma talebini rededmişti. Yeni ABD Başkanı Clinton'un Çekiç Güç politikası da Türk tarafının aleyhine idi. TSK çekilecekti.

Erbil görüşmesinin ayrıntılarının basına yansımalarıyla birlikte özellikle Talabani, Türk Hükümeti'nden birliklerini 20 Kasım'a kadar çekmesini istemişti.(179)

Türk Genelkurmayı ise PKK'nin bir süre sonra boşalttığı mevzilere tekrar yerleşme olasılığına karşı, Behdînan'daki önemli yollarda üslenmek istiyordu.

Demirel'in Kürt Hükümeti'ne gönderdiği "şantaj heyeti" Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Masası Genel Müdür Yardımcısı Türekül Yurttekin ve İstihbarat Araştırma Dairesi Başkanı Cenk Duatepe ile bir üst düzey askeri istihbaratçıdan oluşuyordu. Bir Türk helikopteriyle Erbil'e giden heyete PDK ve YNK'nın Ankara temsilcileri Sefin Dizayî ile Serçil Qazaz da eşlik etmişti. Görüşmelerden sonra Türk heyetiyle birlikte Ankara'ya dönen PDK Temsilcisi Dizayî, Türk diplomatların ziyaretinin "Son derece olumlu bir hava içinde" geçtiğini iddia ediyordu! İngiltere'de eğitim gören Barzani'nin genç temsilcisi, şantaja rağmen diplomatik nezaketi yine elden bırakmıyordu!

Türk ordusu bölgede kalmanın koşullarını araştırırken, İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti, Irak'ın egemenliğinin ihlal edilmesine karşı olduklarını söylemeye başlamıştı! İran, Ankara'nın işgal veya tampon bölge niyetini tasvip etmiyordu. Güney Savaşı Tahran'ın istediği gibi sonuçlanmamıştı.(180) Güney Kürdistan'da Ankara rejimi lehine gelişebilecek durumlardan rahatsız olan İran, bu tavrını değişik biçimlerde dile getiriyordu. Tahran rejimi hiç olmazsa bu süreçte savaştan 'en az zayıflat', yani PKK'yi çok fazla karşısına almadan çıkmak istiyor, bu nedenle Türk ordusunun niyetlerinden duyduğu kuşkuyu gizlemiyordu.

TSK'nın operasyonları ve Güney'e yerleşme çabaları sürerken, ABD'nin Başkanlık seçimi sonucu da belirlenmiş ve Bill Clinton Beyaz Saray'ın yeni sahibi olmuştu. Bu Türk yöneticiler için iyi haber değildi. Ankara, ABD seçimlerinde yanlış ata oynamış ve Bush'un kazanması için dua etmişti. Nitekim Clinton, Ankara'ya Çekiç Güç ve Irak konusunda dize getirecekti!

"İddiaları Doğru Olsaydı, TC Zil Takıp Oynayacaktı"

Ateşkes anlaşması ve gerillaların kimi alanlardan çekilerek Soran'a geçmesinden sonra, 6 Kasım'da Berxwedan muhabirinin görüştüğü ARGK Ana Karargah Komutanlığı savaşı kendi açılarından şöyle değerlendiriyordu:

-Türk Genelkurmayı'nın açıklamalarında, 4500 gerillanın savaş dışı bırakıldığı ve bunlardan 1800'ünün öldüğü belirtilmiştir. Yine binlerce silah ele geçirildiği öne sürülmüştür. Bu açıklamaların doğruluk derecesi nedir?

-Sıcak savaşlarda her taraf, mutlaka kendi propagandasını yapar. Ancak TC, her halukarda ve en başarısız olduğu dönemlerde bu propagandayı çok daha yaygın yapmaktadır. Şimdi söylenenlere bakalım; 4500 gerillamız gerçekten savaş dışı bırakılmış olsaydı, TC, zil takıp oynayacaktı. Biz savaşta kayıp olmaz demiyoruz, ancak gerillanın kaybı yanında düzenli ordunun kaybı her zaman kat be kat fazladır. Düzenli ordu hem hantal hem de manevra gücü gerilla karşısında çok zayıftır. Ülkemizin coğrafyası ve Türk ordusunun Güney'e yabancılığı hesaba katılırsa verilen rakamlar gerillanın değil, askerinin kendi kaybı olmaktadır.

-Yeni belirtilen rakamların doğru olmadığını mı söylüyorsunuz?

-Elbetteki doğru değil. Propaganda amaçlı ve Güney'deki başarısızlığı örtme amaçlıdır. Her karış toprağa tonlarca bomba düşmüştür ve buna rağmen kayıplarımız oldukça düşük olmuştur. Bir aylık kıran kırana savaşta bu kayıplar doğaldır.

-Peki peşmerge ve TSK'nın kayıplarını nasıl tahmin ediyorsunuz?

-Biz bu saldırılara hazırlıkla çıktık. Bu nedenle çok yönlü tedbirler geliştirmiştik. Peşmerge kuvvetlerinden 1000'e yakın kayıp olduğunu tahmin ediyoruz. Çoğu döşenen mayınlara çarparak yaşamalarını yitirdi. Bizim tüm iyi niyetimize rağmen bu kayıplar oldu. Türk ordusunun kayıpları yalnızca Güney'e girdikleri ilk hafta beşyüzün üzerindedir. Öldürülen askerlerin çoğunun cesetleri köylülere taşınırdı. Bunlar taşınırken biz görüyorduk. Köylüler gelip söylüyordu, bugün 50 ceset taşıdık, 20 ceset taşıdık diye. Mayınlara çarpıp ölen 270 kadar asker var. Bu bir aylık süreç içinde 5 savaş uçağı, 4 helikopterler düşürüldü. Bunların bazıları basına da yansdı. Esir alınan askerler var; onların anlatımları mev-

cut. Peşmergelere verdikleri 60'lık ve 120'lik havanların elimize geçmesi durumu var. Zap bölgesinde yalnızca bir pusula eyleminde 100 kişiden fazla olan bir birlik tamamen güçlerimiz tarafından imha edildi ve tüm silahları alındı.

-Son günlerde Türk basın-yayın kuruluşlarında çıkan haberlerde bir çok kampınızın Türk ordusunun eline geçtiği belirtiliyor?

-Bizde bir yerde konulan ve orayı savunma diye bir şey yoktur. Hareketli bir durumdayız. Türk ordusu bizi mevzi savaşına çekmek istedi. Dayanmış tanklarını, toplarını, havada da uçaklarla bombalıyor ve bizi bir noktada kalıp savaşıma zorlamak istedi. Bu taktiklerini boşa çıkardık. Örneğin, Hezil çayında zırhlı araçlarını geçirdikleri gün bu taktiğe başvurdular. Biz onların yönelmediği yeri bilinçli olarak boşaltıp arkalarına geçtik. Bu saldırıda 50'den fazla asker ölmüştü. Onlar ön cephede bir yere girerken, arka cepheden bir başka yeri kaybediyorlar. Ele geçirdiklerini söyledikleri yerler savaş cephesi içindeki herhangi bir yerdir. Buralarda gerilla olmayışı ise ordunun ne denli başarısızlık içinde olduğunu kanıttır. Tabii bu bir aylık süre içinde kamuoyunun gözünden özenle kaçırdıkları Kuzey'deki eylemler oldu. Sadece son bir ayda 17 karakol tamamen imha edilmiştir.

-Gerillalarınızdan 350 kişi Erbil'e gitti. Görüşmeler ne durumda?

-Görüşmeler devam ediyor. Erbil'e gitmek ise çok doğal değil mi? Burası bizim ülkemizdir, istediğimiz yere gidebiliriz. Amacımız ilişkilerimizi daha da pekiştirmek ve halkımızın her parçada birlik ve dayanışmasını geliştirmektir.(181)

Tanklar da Çekiliyor

Hezil çayı ve Habur kapısından Güney'e giren 200'e yakın zırhlı araç, taşıyıcı, ambulans ve tankın büyük bölümü 12 ve 13 Kasım günleri Türkiye'ye döndü. Çekilme, Erbil ve TC yetkilileri arasında yapılan pazarlıklarda kararlaştırılmıştı.

Aynı günlerde sınırın çeşitli bölgelerinden yaklaşık 2000 asker de Güney topraklarından Türkiye'deki kışlarına döndü. Özellikle, Çukurca'nın Çayırılı, Işık ve Tekevler karakollarına gelen bu bitkin askerlerin çoğunun elbise ve postalları parçalanmıştı. Ağır silahlar katırlarla taşınıyordu. Yağışlar sürüyor, tabiat, binlerce

kişilik düzenli ordu birliklerinin açık arazide kalmasına izin vermiyordu artık. Askerler Çukurca'dan da sivil otobüs konvoylarıyla iç bölgelere dağıtılıyordu.(182)

Haftanın ve Zap bölgelerindeki Türk birlikleri geri çekilirken, evlerine dönen koruculara göre çok sayıda gerilla mevzilerinde bekliyordu.

Çimenli korucuları, bazı asker cesetlerinin arazide kaldığını, bunların toplanmasının uzun zaman alması nedeniyle de çekilmenin yavaş sürdüğünü söylüyordu.(183)

Çekilme sürerken, Şiwé'de gerillalar bir askeri birliği pusuya düşürdü. Resmi açıklamaya göre çatışmada 11 gerilla ile 2 asker ölmüş, 5 asker de yaralanmıştı. Yerel kaynaklar ise, sınırın sıfır noktasındaki Dézé bölgesinde meydana gelen çatışmada çok sayıda can kaybının olduğunu ve çatışmanın gün boyu sürdüğünü söylüyordu. İki uçağın bombaladığı alanda, seyyar bir cephanelik de gerillaların eline geçmişti.(184)

Başbakan Süleyman Demirel, askeri birliklerin çekilmesini, "Sınıra peşmergeler yerleştiriliyor" diye izah ediyordu.(185) Aynı gün, Türkiye, Suriye ve İran Dışişleri Bakanları Ankara'da yaptıkları 'Üçlü Zirve'de', "Irak'ta Kürtler biraz fazla acı çekti, ancak bu onlara devlet kurma hakkı vermez" diyerek, Güney'deki federatif oluşuma karşı olduklarını resmen açıklıyorlardı.(186)

Mûtnî: Türk Askeri Harekâtı İçin Bize Güvence Verilmişti

Türk ordusu çekilirken, PDK'nin Behdînan Komutanı Fazıl Mûtnî, TSK harekâtı için kendilerine önceden güvence verildiğini açıklayarak, Güney Savaşı'nın planlı ayrıntılarından birini daha ele veriyordu. Xebat TV'de konuşan Mûtnî, PKK ile vardıkları anlaşmanın sonuçları üzerinde durarak, savaşla ilgili çıkarımlarını anlatıyordu. Güney Savaşı'nın mimarlarından biri olan Mûtnî PKK'yi yer yer eleştirmesine rağmen temkinli bir üslup kullanmakla dikkat çekiyordu (187)

Mûtnî'ye göre;

-PKK Behdînan sınırlarından Türk hedeflerine saldırmayacak,

buna karşılık Güney Kürdistan'da siyasi serbestiye sahip olacaktı.

-Kürt Hükümeti'nin veya Parlamentosunun PKK'ye; "Türkiye'de eylem yapmayın" demeye ya da Türkiye'nin içinde yapılan PKK eylemlerine karışma hakkı yoktur. Kürt Hükümeti'nin sorunu kendi içindeki PKK'lilerle.

-Kürt Hükümeti, PKK'ye radyo, televizyon, gazete vb. faaliyetlerde bulunma hakkı tanımıştır.

-Hangi durum ve koşullarda olursa olsun, PKK bu anlaşmayı bozarsa, Kürt Hükümeti, topraklarında bulunan PKK'lilere rehin muamelesi yapacaktır.

-Irak Kürdistanı'nda Suleymanîye halkı ve bazı küçük gruplar PKK'yi destekliyor.

-ABD, Türkiye'nin Kuzey Irak'a girişinden haberderdi. Kürt Hükümeti'ne 15 gün içinde Türkiye'nin çekileceği teminatı verilmmişti.

Mûtnî, bunları söylerken, Türk Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, harekâttan umulan sonucu almadıklarını belli ederek, gerekirse yeni ve daha büyük bir operasyon yapabileceklerini söylüyordu!(188)

1. Güney Savaşı'nın askeri perdesi şimdilik böyle kapanmıştı!

Talabani'ye Suikast Girişimi

Erbil rejimi ile PKK arasında anlaşma sağlandıktan bir hafta sonra, 6 Kasım 1992'de YNK Lideri Celal Talabani'ye yönelik bir suikast girişimi açığa çıkarıldı.(1) Aynı tarihte TSK'da PDK'li kimi peşmergelerle Haftanin ve Zap'ta şiddetli operasyonlara devam ediyordu.

Kamuoyundan gizlenen suikast olayı bir YNK-MK üyesinin anlatımına göre şöyle gelişmişti:

6 Kasım günü öğlen saatlerinde Talabani'nin Başkent Erbil yakınlarında yer alan Qeleçola kasabasındaki evinin önünde dolaşan bir arabanın içindekiler, durmalarını isteyen nöbetçilere ateş açtı. Nöbetçilerin karşı ateşiyle durdurulan takside sürücü ölürken, araçtaki diğer bir kişi yaralı ele geçti. Takside yapılan aramada tahrip gücü yüksek, ateşlenmeye hazır TNT kalıpları ve çeşitli silahlar bulundu. Soruşturmanın derinleştirilmesi üzerine araçtakilerin Talabani'nin eve gelişini gözetlediği ve uygun bir anda ona suikast yapmayı planladıkları ortaya çıktı. Yaralının verdiği bilgiler doğrultusunda başlatılan operasyonlarda 50 kişi gözaltına alındı. 10 kişi de aranıyordu.

Gözaltına alınanlar arasında Şii ve Kerküklü göçmen Kürtler, İslami Hareket militanları ile İranlılar da bulunuyordu.

Son zamanlarda Güney Kürdistan'da girişilen birçok bombalı saldırıdan da sorumlu tutulan eylemcilerin birçoğu sonraki tarih-

lerde gizlice idam edildi. Suikastçıların İranla ilişkili olduğu öne sürülürken, Tahran rejiminin federasyon ilanıya birlikte Talabani'ye yönelik sert tavırları dikkat çekiyordu.

Ekim ayında yapılan Irak Ulusal Kongresi'nde de İran yanlısı Şii gruplar ile Kürt örgütler arasında, Irak'ın idari yapısı ile ilgili tartışmalar çıkmış, İran yanlısı gruplar özellikle Talabani'yi, 'Irak'ı bölmekle' suçlamıştı.

Yine Talabani'nin liderliğini yaptığı Kürdistan Yurtseverler Birliği peşmergeleri ile İran yanlısı Hizbi İslami güçleri arasında Temmuz ayında çıkan çatışmalarda çok sayıda insan ölmüştü.

Ancak görüldüğü kadarıyla, PKK ile yaptığı anlaşma nedeniyle Talabani'nin ortadan kalkmasından üzüntü duymayacak olan güçlerden biri de Ankara rejimi ve o bölgede varlık gösteren yüzlerce Türk ajanı idi.

'Kendilerini Saldırıya Mahkum Hissediyorlardı'

Güney Savaşı'nda PKK'nin Xakurk cephesini yöneten ve Kürt Hükümeti'yle varılan anlaşmayı imzalayan MK Üyesi Osman Öcalan ile 10 Kasım'da Haftanin'de tank harekâtı sürerken Özgür Gündem muhabiri Mûhamed Berwarî görüştü.

- İlk barış isteği kimden geldi?

- Baştan beri zaman zaman çağrı yapıyorduk. Ki, zaten kitle içinde yaptığımız propaganda böyle bir çatışmanın önlenmesi yönündeydi. Savaş başlamadan önceki tüm çağrılarımızı çatışma sürecinde de sürdürdük. Buna olumlu yanıt verdiler. Çatışmanın Kürt halkının kıyımına dönüşmesini engellemek için çağrımızı sürdürdük. Olumlu yanıt gelince önce Xakurk'ta sonra diğer cephelerde ateşkes uygulandı.

-Yaptığınız çağrı neden çatışmadan sonra kabul edildi? Çatışmadan olmaz mıydı ve bu aşamada neden anlaşma kabul edildi sizce?

-ABD ve Türkiye'nin dayatması PKK'nin üzerine mutlaka gidilmesi yönündeydi. Bunlar bizim üzerimize gelmeye kendilerini mahkum görüyorlardı. Çatışmalar belli bir aşamaya geldikten sonra bu konuda üzerlerindeki zorunluluğu bir ölçüde yerine getirdiklerine inandılar. Belki bu aşamadan sonra olumlu yaklaşıma başladılar. Büyük kayıplar vermeleri nedeniyle kitleden tepki

alıyorlardı. Çatışmalar, hem Güney'de hem de Kuzey'de tepkiler yaratmaya başladı. Kürdistanî Cephe liderleri büyük bir baskı altına girdi. Oluşan kitle baskısı dışında kendi örgüt yapılarında da bir baskı vardı. Dolayısıyla çatışma öncesi barışa yanaşmazken, çatışma sonrası çözümü kabul ettiler.

-PDK ve YNK'nin iradesinin ABD ve Türkiye'ye bağlı olduğumu vurguluyorsunuz. Bu bakış açısıyla PDK ve YNK'nin özgür iradesiyle sizinle masaya oturamayacağı ortaya çıkıyor. PKK'nin Kürdistanî Cephe'yle yaptığı anlaşma, aynı zamanda Türkiye ve Amerika'yla da dolaylı anlaşması sayılmaz mı?

-Buradaki güçler her ne kadar ABD ve Türkiye'ye bağımlı durumdalarsa da, yine halkın desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Halkı karşılarına alarak, tümüyle yadsıyarak politika yapamayacaklarını kavramışlardır. Halk, artık giderek varlığını ortaya koyuyor. Bu durumda mevcut güçler geçmişteki gibi davranmıyor. Halkın istemlerini de dikkate almak zorundalar.

Bizim sınırdaki varlığımız, Güney'deki mevcut durumun da güvencesidir. Ki daha şimdiden bunun belirtileri vardır. TC, çatışmaların belli bir sürecinde hemen bir girişim başlattı. TC'nin İran, Suriye ve Suudi Arabistan'a yaptığı çağrıyla Dışişleri Bakanları toplantısı yapılacak. Toplantının gündemini de Güney Kürdistan'daki parlamento ve hükümet ilanı oluşturuyor. Bu da gösteriyor ki, sınırdaki varlığımız, TC'nin Güney'deki parlamentoya ve federal hükümete karşı tavır alamamasının bir nedeniydi.

- Sizinle barış görüşmesi yapmak için gelen heyetle birlikte Erbil'e giderken PDK peşmergeleri tarafından size ateş açılmış...

- Şöyle bir olay oldu; Biz heyetle görüşürken ve yine daha üst düzeyde bir heyetle görüşme randevusunu saptamaya çalışırken, yola çıkmıştık. O anda güçlerimizin bulunduğu alana ateş açıldı. Yani çatışmayı başlattılar. Böyle bir olay yaşandı. Ancak bunun bir suikast olayı olduğunu belirtmiyoruz. Yalnız ilk ateşi onlar açtı ki, bu çatışma da bizim en üst düzeydeki bir heyetle görüşme yapacağımız ana rastladı.

- Bundan 6 ay önce Kürdistanî Cephe'nin saldırı hazırlığı yaptığını, ancak önlem aldığınızı söylemişsiniz. Bu yaptığınız hazırlıklar sonucu etkiledi mi? Size ne gibi avantajlar sağladı?

- Bu saldırılar sürekli gündemdeydi. 1 yıl önce de saldırı vardı, ama küçük çaplıydı. Son birkaç yıl içerisinde onlarca arkadaşımız

katledildi. Yine bir o kadar tutuklandı. Bazıları Türkiye'ye teslim edildi. Bize destek sunan tüm çevreler baskı altına alındı. Yani, saldırılar sürekliydi. Bu büyük saldırıyı da bekliyorduk. Her zaman gündemdeydi. Bunun TC tarafından hazırlandığı, her zaman gündeme sokulacağı yönünde tespitlerimiz vardı. Buna karşılık biz herhangi bir saldırıyı meşru savunma temelinde karşılamaya hazırlanıyorduk. Yani bize saldırılırsa, biz bu saldırıyı yanıtız bırakmayacaktık. Bu biçimde gerek kitleleri duyarlı hale getirmekte, gerekse bazı askeri hazırlıklara gitme yönünde çabalarımız oldu. Ve saldırılar başladığında, bu hazırlıklarımızla amaçlarına ulaşmalarına olanak tanımadık. Amaçları bizde bir tek fert kalmamak üzere tasfiye etmekte.

- Sızce Kürdistanî Cephe bu saldırı karşılığında Türkiye'den ne gibi tavizler aldı?

- Bir kere Güney'deki mevcut durum, Kürdistanî Cephe'nin öz gücüne ve halkın iradesine dayalı değildir. ABD ve Türkiye'nin çıkarları temelinde yaratılan bir gelişmedir. Saddam'dan koruma adı altında Kürdistanî Cephe güçlerinden bir yönetim oluşturulmuştur. Çok zor durumda olan halk, dıştan gelen yardımla yaşamını sürdürmeye mahkum edilmiştir. İşte böyle bir yaşamın sürdürülmesinin karşılığı olarak bunlara PKK'ye saldırma görevi dayatılmıştır. Halkın iradesine dayanmıyor. ABD ve diğer güçlere ve TC'ye muhtaç durumda olan bu güçler, kendilerine sunulan yaşamın karşılığını PKK'ye saldırmak şeklinde ödüyorlar. Esas neden de budur!

- Uzun vadede neler olabilir?

- Değişken bir durum arz ediyor. Tarihten çıkarılması gereken dersler vardır. Irak üzerindeki egemenliklerini sürdürebilmek için Kürtler, her zaman Araplara karşı taktik güç olarak kullanılmışlardır. Daha sonraları yine ABD ile İran Şahları, Kürdistan üzerindeki çıkarlarını koruyabilmek için PDK'yi desteklediler. Barzanî'yi belli bir dönem güçlendirdiler. Ne zaman ki, Cezayir Anlaşmasıyla İran ve Irak arasındaki sorunlar çözüldü, Irak'taki rejim ABD'nin güdümüne girdi, o zaman Kürtlere desteğini çektiler. Bunlar tüm Kürtlerin bildiği gerçeklerdir. ABD ve Avrupa'nın çıkarı Saddam'ın yıkılmasıdır. Saddam'a bunun için saldırdılar. Yoksa diktatör olduğu için değil. Saddam'ın Kürt halkına uyguladığı politikaların aynısını, TC de uygulamakta, ancak ABD buna

sessiz kalmaktadır.

Saddam İran-Irak Savaşı'nda büyük bir askeri güç ve deneyim oluşturdu. Bu askeri güç İsrail için tehlikeliydi ve yine ABD ile Türkiye'nin bölgedeki çıkarını tehdit ediyordu. Bu gücün tasfiye edilmesi gerekmektedir. Körfez Savaşı bu nedenle ortaya çıktı ve bildiğiniz gibi Saddam'ı nefes alamaz duruma getirdiler. Ama halen bir alternatif oluşturmamışlardır. Saddam'ın yerini alabilecek bir Arap yönetimi kurmakta zorluk çekiyorlar. Bu nedenle de gücü kalmayan Saddam'ı, yeni bir hükümet ve yeni bir yönetim oluşana dek ayakta tutacaklar. Kürtleri desteklemelerinin nedeni budur.(2)

Hayaller, Rüyalarda, Sırça Zaferler ve Gerçekler

Savaş sürecinin sonunda, istenilen hedefe ulaşamayınca, sorumluluğun ve suçun yükleneceği birileri aranmaya başlandı. Bu iş için de Türk kamuoyunun kafasında yaratılan sırçadan zafer köşkünü, 32. Gün programındaki gerilla görüntüleri ve Osman Öcalan söyleşisiyle yıkan gazeteci M. Ali Birand ile Mithat Bereket seçildi.

Erbil rejimiyle yapılan anlaşma sonucu Zelé'ye yerleşen gerillalarla görüşen ve PKK'nin günlerdir resmi propoganda da söylendiği gibi, "Can havlinde, darmadağın, perişan olmuş, silahsızlandırılmış ve aman dileyerek peşmergelere sığınmış" olmadığını ekrana yansıtan Birand, ordunun 'muazzam zaferini' bir röportajla yıkan "vatan haini" olarak Türk tarihine geçecekti!

Yıllar yılı rejimin psikolojik savaşçılığı yapan, 1987'de Milliyet'te yayınladığı 'Apo röportajıyla, PKK'yi çatırdatan adam' ünvanı alan Birand, gazeteciliğin 'namusu' uğruna gerçeklerden minik bir kesit gösterip, ordunun sırça zaferlerine halel getirdiği için, vatan haini oluyordu. Yani harekâtle, böylesine güçlü bir zafer elde edilmişti ki, ancak Birand yıkabilirdi bunu!

Savaş sonrası 19 Kasım'da Hürriyet'e yaptığı değerlendirmede, Güney Savaşı'nda PKK'lilerin 1000 kayıp ve 1000 yaralı verdiğini, kalanların da komşu ülkelere kaçtığını iddia eden Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, savlarının doğruluğuna gölge düşüren 32. Gün aleyhine dava açtı. Güreş'e göre, muhabir Mit-

hat Bereket, Osman Öcalan'la görüşmemiştir bile. Olay, TRT'ye inceletirilmiş tamamen montaj olduğu ortaya çıkmıştı. Hatta Öcalan'la konuşan Mithat Bereket değil, bir PKK militanı idi! Bununla da PKK'nin hiç zayıf vermediği anlatılmak isteniyordu, Güreş'e göre.(4) Güreş'in Birand'a yönelik salvosuyla birlikte kimi 'mehmetçik' köşe yazarları da, koroya katılmıştı.(5) Ancak balçığın sıvası tutmuyordu.

Oysa bir aydır gazetelerin yazdığı, TV'lerin anlattığı ve yetkililerin açıkladığı gibi, 'binlerce PKK'li fedai çil yavrusu gibi' kaçmıştı, Güreş'in başında olduğu ordunun gazabından!

Güney Savaşı'nın sonucu bu denli sağlamdı!

"PKK Adeta Savaşın Mantığını Değiştirdi"

Güney Savaşı'nın fiilen sona ermesinden sonra, savaşın çeşitli cephelerden değerlendirmeleri de yapılıyordu. Bunların en ilginçlerinden biri emekli Tuğgeneral Eziz Aqré'nin görüşleri idi. 1962'den sonra PDK'nin Kerkük ve Hewlér Bölge Komutanı, 1970 Özerklik Anlaşması sonrasında da Irak ordusunda Tuğgeneral olarak görev yapan ve Güney Savaşı'nı PKK'nin Xaxurk mevzilerinden izleyen, Irak eski Devlet Bakanı Eziz Aqré, savaşı askeri açıdan şöyle değerlendiriyordu:

PKK'nin Xarkuk'taki savaşının mantığını anlamak güç. Ben hâlâ gördüklerim ve duyduklarım inanmıyorum. PKK adeta savaşın mantığını değiştirdi. Kesinlikle gerillanın yürüttüğü savaş, askeri mantığa aykırı bir savaştı. Bildiğim kadarıyla PKK'ya karşı aktif bir silahlı güç harekete geçirilmişti. PKK önemli eylemlerinden daha yeni çıkmıştı ve güçlerini henüz toparlamadan bu savaşa girdi. Her önemli tepeye 15-20 gerilla yerleştirerek, istihbarat, kara, zırhlı ve sayıca üstünlük ile hava desteğine karşı savaşıyordu. Ancak buna rağmen bir savaş verildi ve özellikle hava akınları sonuçsuz bırakıldı. Diğer yanda peşmergeler de orduyla birlikte gerillaya karşıydı. Ancak, peşmergeler nizamî savaşta çok etkisiz oldu, çünkü bu tip savaşı bilmiyorlar. Gerilla ise yüzde yüzlük bir disiplin ve hareket niteliğine sahipti. Herhangi bir sıkıntıda birbirlerinin yardımlarına koşabiliyorlardı.

Gerillanın karşı atakları çok etkili oluyordu. Hareket yetenekleri ile istedikleri an mevzilerini güçlendiriyorlardı. Komutanlık ile mevziler ara-

sında iyi bir koordinasyon vardı. Çatışmalar boyunca birbirleriyle diyalogluydular. Erbil'dekiler 'Birkaç günde temizleriz' mantığıyla hareket ettiler. Fakat kötü yanıldılar. PKK; TSK ile PDK/YNK ve diğerlerine genel durumunu kanıtladı. Hiç kimse PKK'ı artık silahla bitiremez. PKK artık askeri olarak güçlenmiş durumda.(6)

Silopi Pazarlığı!

Kürdistan Demokrat Partisi Lideri Mesûd Barzanî ve Kürdistan Yurtseverler Birliği Lideri Celal Talabanî, Güney Savaşı sonrasında 11 Kasım 1992 günü sabah saatlerinde Silopi'deki Tabur Komutanlığı'na geldi. Güney Savaşı sonrasında Kürt ve Türk müttefikler arasında yapılan en üst düzeydeki ilk görüşmede Kürt liderlerin muhatabı, Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis ile Mete Sayar ve Necati Özgen gibi generallerdi.

Silopi'de yoğun güvenlik önlemleri alınırken, Habur sınırı kapatılmıştı. Açıklamalarda, 'güvenlik' konularının konuşulduğu ve görüşmelerin iyi geçtiği belirtilirken, ayrıntı verilmiyordu. Kürt liderler aynı gün geldikleri yöre dönmüştü.

Yapılan pazarlıklar ve ulaşılan sonuçlar özetle şöyleydi: Barzanî ve Talabanî, Eşref Bitlis'ten tankların ve askerlerin geri çekilmesini isterken, O, Güney sınırında ısrarla bir tampon bölge kurulmasını dayatıyordu. Ancak bu talep PDK ve YNK liderlerince sıcak karşılanmamıştı. Bitlis, santajcı bir üslupla tampon bölgeye karşı Çekiç Güç kartını bir kez daha öne sürmüştü, ancak Kürt tarafı, buna karşılık Çekiç Güç'ü gerekirse kendi topraklarına taşıyacaklarını söylemişti. Uzatılma kararı Kasım'ın sonlarında TBMM'de görüşülecekti.

Türk yetkililer, İran sınırındaki Zelé bölgesine yerleşen ve Türkiye'de "suç işleyen" gerillaların kendilerine teslim edilmesini ve ya en azından kamplarının denetlenmesini, geçişlerin kontrol altına alınmasını ve gerillaların silahsızlandırılmasını istiyordu. Buna karşılık Güneyli liderler, "PKK'li güçler zaten bizim denetimimizde değil. Bu yüzden, onları size teslim etmemiz söz konusu olamaz" yanıtını veriyordu.

Gazetecilere yapılan açıklamalarda da Talabanî, Cenevre Anlaşması'na bağlı olduklarını söylüyordu. Yani 'kendi' toprakların-

daki üçüncü kişileri, bir diğer ülkeye veremezlerdi!(7) Eşref Bitlis ise, isim listesi ve 'suç dosyası' hazırladıklarını, bunu müttefiklerine vereceklerini söylüyordu.

YNK ve PDK Liderleri, Türkiye, İran ve Suriye'nin katıldığı ve ilki 14 Kasım'da yapılacak olan "Üçlü Ankara Zirvesinden" duydukları rahatsızlığı da dile getirmişti. Ancak Türk yetkililer "İç işlerimize müdahale" diye yorumlanan toplantı için, böyle bir niyet taşımadıklarını öne sürüyordu.(8) Oysa Ankara, Kürt sorunundaki ortaklarını Güneylilerin federasyon ilanı ile ilgili olarak toplantıya çağırılmıştı.

Barzanî ve Talabanî'nin Türk tarafına verdiği tek somut güvence; PKK'nin sınırdaki askeri faaliyet göstermeyeceği garantisini idi. Böyle bir girişime izin vermeyeceklerdi! Bunun sağlama alınması için ayrıntılar da düşünülmüştü. Sınırın Güney tarafındaki 70 karakol onarılacak ve buralara peşmergeler yerleştirilecekti. Sınırı gözetleyecek olan bu karakolların giderleri Türk tarafınca sağlanacak, telsizlerinin bir ucu Türk subaylara uzanacak ve kimi zaman bu subaylarca denetlenecekti. Kürt yetkililer dağlık sınırı korumaya karşılık Habur kapısının sürekli açık tutulmasını ve yiyecek yardımı istiyorlardı.

Erbil Hükümeti İçişleri Bakanı Şawaysî'de bu görüşmelerden birkaç gün önce, sınırları korumak için, 6 ila 8 bin kişilik sınır polisi oluşturacaklarını açıklamıştı.(9) Talabanî ise sınır güvenliği işini, "Türk birlikleriyle koordineli olarak" yapacaklarını söylüyordu!(10)

16 Aralık'ta yine Silopi'de gizlice biraraya gelen aynı ekip, ilk görüşmede varılan anlaşmanın ayrıntılarını ve işleyişini konuşmak üzere bir kez daha biraraya geldi.

Böylece 1. Güney Savaşı'nın son perdesi de kapanıyordu!

"Kimseye PKK'yi Silahsızlandıracağız Demedik"

Harekâtın sonucundan memnun olmayan Türk tarafının siyasi tacizleri sürerken, Kürt Federe Hükümeti Başbakanı Dr. Fûat Masûm, kimseye PKK'yi silahsızlandıracakları, tutsak alacakları veya bitirecekleri vaadi vermediklerini söylüyordu. Böylece Güney Kürtleri ile PKK arasında yapılan anlaşmanın ana hatları en üst

düzeyde teyit ediliyordu. Masûm'un bu sözleri Türk basınında genişçe yer almıştı. Başbakan, kendilerinin TC ile sadece sınırların güvenliği konusunda anlaşmalarını, Zel'e'ye yerleşen gerillaların silahlarının ise 'şahsi ve savunma amaçlı' olduğunu öne sürüyordu.

Başbakan Dr. Fûat Masûm 17 Kasım'da kendisiyle görüşen Özgür Gündem muhabiri Abîd Hoşyar'ın sorularını şöyle yanıtlıyordu:

-Çekiç Güç'ün Türkiye'de kalması koşulları bu ay içinde Türk Parlamentosu'nda gündeme geliyor. Olumsuz karar çıkma olasılığı var mı sizce, böyle bir durumda nasıl bir gelişme olabilir?

-Ben, Türk Parlamentosu'nun Çekiç Güç'ün kalması yönünde karar vereceğine inanıyorum.

-Son zamanlarda Türk basını ve siyasi çevrelerinde Kürt Hükümeti'ni suçlayıcı bir takım haber ve yorumlar yapıldı. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

-Onların bu haber ve yorumlarını Kürt Hükümeti ve liderlerine yönelik saldırılar olarak algılıyoruz.

-Türk Hükümeti son bir kararla, standart depo takanlar dışında kamyon geçişine izin verilmeyeceğini belirterek, bir nevi ambargo uyguladı. Bu kararın size yansımaları nasıl oldu?

-Bu karar Kürdistan Hükümeti'ne büyük bir zarar verdi. Çünkü gümrükten elde edilen gelir önemli ihtiyaçlarımızı karşılıyor. Bu konuda Türk Hükümeti'yle görüşmeler sürüyor.

-Yine Türk basınında, Türk Hükümeti'nin PKK'li gerillaları teslim etme veya silahsızlandırma yönünde sizi uyardığı yolunda bir haber çıktı. Bunun doğruluk derecesi nedir?

-Biz kimseye PKK'yi bitireceğimize dair vaadde bulunmadık. Biz sadece PKK'nin sınırdan uzaklaştırılması ve sınırimızdan Türk topraklarına saldırı olmayacağı vaadini verdik. Ve biz şimdiye kadar bu vaadimizi tutuyoruz.

-Türk basınında, Kürt Hükümeti'nin PKK'yi silahsızlandıracağı vaadini verdiği, ancak İran sınırındaki gerillaların halen silahlı olduğu belirtiliyor. Ve bunun için Kürt Hükümeti suçlanıyor?

-PKK'lilerdeki silahlar kendilerini korumaları içindir. Kürt peşmergeleri uzun ve geniş bir alanda sınırları koruyor. PKK'lilerdeki silahlar kişiseldir ve bunlarla saldırı yapılamaz.

-Ankara'da İran, Suriye ve Türkiye arasında yapılan toplantıyı ve so-

nuçlarını nasıl yorumluyorsunuz?

-Komşu ülkelerin Irak'ın ve Kürdistan'ın durumu ile ilgili kimi korkuları var. Biz bu korkuları gidermeye çalışıyoruz. Biz parçalanmış değil, demokratik bir Irak'tan yanayız. Ankara'daki toplantılarından bir sonuç alamadılar. Bunun için Şubat ayında aynı ülkeler arasında Ankara'da bir toplantı daha yapılacak.

Masûm'un röportajının yayınlandığı gün, PKK, savaş nedeniyle Güney'e uyguladığı ambargoyu kaldırmıştı.(11)

"Kuzey Irak Harekâtı Siyasi Olarak Tam Bir Fiyasko"

Türk cephesinden Güney Savaşı'nın siyasi ve askeri değerlendirilmesi hiç bir zaman doğru dürüst yapılmadı. Savaşın muhasebesi ve gerçek sonuçlar Genelkurmay'ın kasalarına atıldı. TSK kamuoyuna yaptığı ajit-prop açıklamalarda, 'eşkiyanın belini kırdığını, binlerce kişiyi safdışı ettiğini, eşkiyayı çil yavrusu gibi dağıttığını ve PKK'nin büyük bir darbe yediğini' tekrarlamasının dışında bir 'değerlendirme' yapmadı. Bunlar da savaşın ve ordaki yaşamın gerçeklerinden oldukça uzaktı.

Savaşın üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra ancak ilk değerlendirmeler duyulmaya başlandı.

Bunlardan birinin sahibi Binbaşı Ahmet Cem Ersever idi. Türk ordusundaki Alman-ABD ekolünün çatışması sonucu 17 Şubat 1993'te uçağına yapılan sabotajla safdışı edilen Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Eşref Bitlis'in en güvendiği adamlarından biri olan Ersever, uzun yıllar gerilla hareketine karşı kurulan Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Birimi'nin (JITEM) Grup Komutanlığı'nu yaptı. Yaklaşık 15 yıl çeşitli rütbe ve görevlerle, Botan ve Amed bölgelerinde çalıştı. Bölgede çok sayıda, öldürme, kaçakçılık ve işkence olayına adı karıştı. İtirafçıları ve kontrgerilla birliklerini yönetti. Sorgulamaları bizzat yaptı.

Güney Savaşı'nın organizatörlerinden ve askeri taktisyenlerinden olan Ersever, orduda "maceracı" olarak biliniyordu. Savaş öncesi bölgede peşmerge kıyafetiyle uzun uzun keşifler yaptı. Kürt liderler ve komutanlarla savaşın taktiklerini çizdi. Kendi deyimiyle, PKK kamplarının dibine kadar sokuldu, resimler çekti. Talabani

ve Barzani ile uzun uzun harekâtın askeri planlarını yaptı.

Savaş süresince elinde telsiziyle Xakurk ve Haftanin cephelelerinde dolaştı. Uçaklara ve havanlara koordinat verdi, zırhlı birlikleri yönetti. Peşmergelere ve Türk askerlerine emir verdi.

Ancak, uzun süre Türkiye'nin Kürt politikasını yürüten Komutanı Eşref Bitlis gibi, o da ordu içindeki amansız çekişmenin gazabına uğradı! Tüm emeklerine ve 'saf milliyetçi' fikirlerine rağmen, kendisi gibi düşünen arkadaşlarıyla birlikte çok sevdiği işinden, ordudan ayrılmak zorunda kaldı. Bir süre sonra da hayattan!*

Ersever, Güney Savaşı'nı değerlendirirken, 'objektif' ölçülerle yaklaşmıyor. Söylediği bir takım şeyler veya harekâtın başarılı olmadığına dair itiraflar da, gerçekleri ifade etmekten çok, ordudan ayrılmasına neden olanların başarısızlığını ya da bir başka deyişle ordudaki çekişmede rakip tarafı teşhir amacını taşıyor.

Binbaşı, Güney Savaşı'nı değerlendirirken, bizzat yeraldığı askeri aşamaya toz kondurtmuyor. Harekâtın askeri değerlendirmesini olumlu yapıyor, ancak gerillayı imha edememelerinin sorumluluğunu Talabanî'nin 'ihaneline' ve harekâtı sürdürme emrini vermeyen amirlerine yığıyor. Esas mütefikleri olan Barzani, Mutnî ve Kerim Han gibilerini ise sakınıyor ve bunların rollerini küçümüyor veya 'deşifre' etmemek için tanımamazlıktan geliyor.

Güney Savaşı'nın TC ve Güneyli Kürt örgütlerinin ortak organizesi ile çok önceden planlandığı ve bu konuda Kürdistanî Cephe'nin aktif rol oynadığı, Binbaşı Ahmet Cem Ersever'in söyleşilerinde doğrulanmakta. Yine bu söyleşilerde savaşla ilgili kimi ayrıntılar da açığa kavuşuyor.

* Ersever, Türk ordusu içinde keskin saftaşmalara ve suikastlere kadar uzanan bir hizip çatışmasının tarafı olduğu için, sonraki tarihlerde komutanı Eşref Bitlis gibi öldürüldü. 26 Ekim 1993 tarihinde Ankara'da kaçırılan Ersever, 1 Kasım günü kafasına sıkılan iki kurşunla öldürüldü. Cesedi 4 Kasım günü Ankara Elmadağ yakınlarında bulundu. Binbaşı çeşitli gazetelerde yayınlanan röportajları nedeniyle Jandarma Genel Komutanlığı'nda birkaç kez sorguya çekilmiş ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından, "Orduda öğrendiği şeyleri, dışarıya yansıttığı" gerekçesiyle soruşturulmuş ve uğramıştı.

TSK içindeki çatışma; rütbe veya bir başka şey dinlemeyecek kadar katı idi. Eşref Bitlis, Ahmet Cem Ersever, Tuğgeneral Bahtiyar Aydın ve birkaç kişi daha bu çatışmada yaşamlarını, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhittin Fisünoğlu'da koltuğunu yitirmişti. TSK'daki çelişkinin esas halkasının, Alman ve ABD yanlıları arasındaki çekişme olduğu savunuluyordu.

Binbaşı, Güney Savaşı'nı TC açısından askeri olarak "galibiyet", siyasi olarak ise "tam bir fiyasko" diye değerlendiriyor: *ihanelte uğradık. Türkiye dostlarının ihaneline uğradı. Celal Talabanî'nin ihaneline uğradı. 2 bin 500-3 bin civarında PKK'li Talabanî'ye sığınmıştır. Talabanî PKK'lileri alıp iç bölgelere götürmüştür. Harekât sonrasında Türkiye ne kaybetmiştir? Kuzey Irak harekâtı sonrasında PKK neredeyse FKÖ durumuna getirilmiştir. Siyasi bir hava verilmiştir. Kürt haklarını savunan, siyasi bir mücadele yürütmek isteyen bir örgüt durumuna getirilmiştir.*(12)

"Kuzey Irak Harekâtını Talabanî İstedi"

Gazetecilere öğrenmek istediklerini değil de, kendisinin anlatmak istediğini yayınlamakta ustaca davranan Ersever, Güney Savaşı ile ilgili olarak ilk ayrıntılı açıklamaları *Aydınlık* gazetesine yaptı:(13)

-1992 yılında peşmergelerle birlikte yapılan Kuzey Irak harekâtından önce, Kürdistanî Cephe ile Türkiye arasındaki bağlantıyı kuran subay sizdiniz. Bu ilişki nasıl kuruldu?

-Öcalan'ın karargahını Şam'dan Erbil'e götürmeyi Türkiye devletine Talabanî önerdi. 'Gelsin benim kontrolümde olur. Türkiye'ye yönelik terörü de önlerim' dedi. Benim aklım ermedi ama Türkiye kabul etmedi. O dönemde Talabanî, Özal'ın yanından ayrılmıyordu. Talabanî kimler vasıtasıyla Özal'ın yanına gelmişti? Bazı 'misyoner gazeteciler' var. Onu siz de biliyorsunuz. Askeri kesime bu konuşmalardan sonra geldi Talabanî. Talabanî'nin Kuzey Irak'ta aslında fazla gücü yok. Silahlı kuvveti yok. Kayınpederi Londra'da oturur. Fikir babası odur. Ara sıra Amerika, İngiltere kulağından tutar atar. Türkiye adam yerine koyar. Talabanî böyle ayakta kalmıştır. Talabanî, Kuzey Irak'ta Mesûd Barzanî'nin PDK'sine karşı bir güç olmak ister. Adama ihtiyacı vardır. Sayısı onbinlere varan bir PKK gücünü yanına çekmek istemesinin amacı budur. Türkiye'ye karşı sürekli Apo kartını oynamak ister.

Kuzey Irak harekâtı öncesinde Türkiye'den yüz bulmadı. Sonra bir iki önemli aşiret reisini gönderdi. Bunlardan en önemlisi 'savaş ağası' diyebileceğimiz Biradost aşiret reisi Kerim Han Biradost'tur. Talabanî'nin Ankara'daki temsilcisi Serçil Qazaz vardır.

Neyse bu adamlar geldiler Ankara'ya. Dışişleri kanalıyla Jandarma Genel Komutanlığı'na bir teklifte bulundular. Kürt hareketinden kim sorumlu? Jandarma Genel Komutanı. Geldiler Jandarmaya yapıştılar. Jandarma Genel Komutanlığı'nın bu işle ilgili uzman kadroları var. İş buraya devredildi. *'Bunlarla bir görüşün, ne diyorlar'* denildi. Qazaz'la konuştum, *'Ne istiyorsun?'* dedim. *'Bizim Biradost aşiret reisi Kerim Han rahatsız. Xakurk bölgesine uçak saldırıları oluyor. Köylüleri ölüyor, yanlış yerler bombalanıyor. Köylüler göç etmek zorunda kalıyor. Kerim Han PKK'yi bölgeden kovmak istiyor. Siz de harekâta katılırsanız, bu adamları burdan kovarım diyor.'*

'Çağırın konuşalım' dedik. Kerim Han Ankara'ya geldi. *'Ben bunları kovmak istiyorum, PKK benim düşmanım, asacağım, keseceğim'* dedi, saydı, döktü.

Bu durumu yukarıya ilettim. Rahmetli Eşref Bitlis Paşa ile konuştum. *'Ciddiyeler yapınlar, bizim de çıkarımıza. Ama bunların durumunu anlayabilmek için bölgeye gidip bakmak lazım'* dedim. Eşref Paşa *'Kim gidebilir?'* diye sordu. *'Ben giderim'* dedim. *'Alırım bir ekip, ben giderim'* dedim. Bu görüşmeler 1992'nin Haziran, Temmuz aylarında yapıldı.

'Bu görüşmeler sırasında Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in adı öne çıktı. Bitlis'in konumu neydi size? Ordu içinde neyi temsil ediyordu?'

'Ben Bitlis Paşa'nın İstihbarat Grup Komutanı olarak çalıştım. Bitlis Paşa kendince bir şeyler yapmak istiyordu. Bu mücadele içinde bulunan en şurlu askerlerden biriydi. Söyleyeceğim bu kadar. Kendisi ölmüştür. Eşref Paşam hakkında konuşmak istemiyorum.'

4 kişilik bir ekip kurduk. Kuzey Irak'a gittim. Kerim Han Biradost, PKK'nin Xakurk kamplarının olduğu Soran bölgesinde etkili bir aşiret reisi. Kerim Han'ın köyüne kadar gittik. Ta Xakurk'un altına, PKK kamplarının oraya kadar. Kerim Han'ın köyü Sidekan'dı. Kampların dibine kadar gittim. Fotoğraflarını çektim, filme aldım. Tabii peşmerge kıyafetindeyiz. Basında çıktı. Milliyet'te, Sabah'ta, Turkish Daily News'de. Siz de 2000'e Doğru'da yazdınız. *'Kürmanç lehçesiyle konuşan istihbaratçı subay'* diye. O bendim. Yok işte gizli anlaşma imzalandı falan diye. Gizli belge falan yok, sorsalardı söylerdim.

Kerim Han'ı köyünden aldık. Birlikte Suleymanîye'ye gittik. İki

gün Talabanî'nin misafiri olduk. İki gün boyunca sabah kahvaltısından gece 01'e, 02'ye kadar konuştuk Talabanî'yle. Çok enteresan konuşmalarımız oldu. Adam, Kürtlerin Turani ırktan geldiğini bile söyledi. Talabanî'nin geçmişini biliyoruz. Ta, Bağdat Hukuk Fakültesi'nden mezun olduğundan beri tanıyoruz. Anlattık bunları.

Bir çeşit geçmişinin özeleştirisini verdi. Kütüphanesindeki bazı kitaplarını gösterdi. *'O zamanlar Marksizm modaydı, işte böyle kitaplar yazdım'* dedi.

'Talabanî'yle görüştiniz, birlikte operasyon kararlaştırdınız. Devlet adına bunları yapıyorsunuz. Ashında böyle yapmakla Kürt Federe Devleti'ni tanımış olmanız musunuz?'

'Resmen tanıma yok. Her şeyin bir âdabı var. Biz işi belli bir seviyeye getirdik, operasyon oldu. Devletler kendi silahlı kuvvetlerini de kulanmadan bir takım şeyler yapabilirler.'

Kerim Han Biradost kararlı gözüküyor. *'Yapacağım ama benim peşmergem yetmez. Mam Celal'de desteklesin. O da 1000 peşmerge sokarsa bu temizliği yaparım'* diyor. Kerim Han, bu işin 2-3 gün içinde biteceğini sanıyordu. Talabanî'de *'Ben de peşmerge veririm'* dedi. Biz döndükten sonra da gazetelere demeçler verdi. *'Ben Türkiye Cumhuriyeti'nden diplomat istiyorum, yanıma istihbaratçı gönderiyorlar'* diye.

Ankara'ya döndüm. Raporumu Jandarma Genel Komutanlığı'na verdim. 15-20 gün böyle görüşmelerle geçti. Ardından bizim Celal, *'Ben Kürdistan'da tek güç değilim. PDK var. Parlamento var. Kürdistan Cephe karar versin, tüm peşmergeler katılsın. Bütün Kürdistan bölgesinden üç günde PKK'yi kovarız'* dedi.

Ona, *'Olur'* dedik. *'Senin karşında devlet var, hangi sahada yapılırsa yapılsın, buna gücü yeter devletin.'* Ardından Kürdistan Parlamentosu'nda karar alındı. Eşref Paşa'ya söyledim. *'Bu adamlar bu işi yaparlar, ama bunları kontrol altında tutmak gerekir. PKK'yi de tanımıyorlar'* dedim. *'Siz PKK'yi kış deyinince kümesine gidecek tavuk mu sanıyorsunuz, düşmanınızı tanımıyorsunuz'* dedim. *'Yok, yok'* dediler. *'Biz peşmergeyiz, iki-üç günde bitiririz. Kovalarız, gitmezlerse öldürürüz'* dediler. İşte peşmergelerle müştereken yapılan Kuzey Irak harekâtına böyle gelindi.

'Ordudan neden ayrıldınız?'

'Asıl nedeni Kuzey Irak harekâtıdır. Bugün 5 Haziran 1993 Türkiye'sinde bu savaşta durum neyse, bunun nedeni 1992'de ya-

pılan Kuzey Irak harekâtıdır.

Bu harekât yanlıştır, bilinçsizdir. Türkiye örgütsüzlükten, bilinçsizlikten tezgaha getirilmiştir. Bu harekâtı gerek Talabani'ye olsun, gerek rahmetli Eşref Paşa'yla olsun başından sonuna kadar götürenlerden biri benim. Harekâtın iki tarafında da görev yaptım. Peşmergelere bir takım yardımlarda bulunuldu. Harekâtın 2 Ekim 1992'de başlayacağını önceden biliyorduk. Bunlar oradan, Türk ordusu kuzeyden temizlik harekâtına girişti. Bazı endişelerim vardı. Bunları komutanlarıma söylüyordum. Soran bölgesi Bira-dost aşiretinin kontrolünde. Burada emir komutanın Bira-dostlarda olması uygun. Ancak 'Zaxo cephesinden endişeliyim' dedim. Çünkü, burada PKK, bir yıl önce Partiya Azadiya Kurdistan'ı (PAK) kurdu. Özellikle Sindi aşireti ve Talabani'nin birçok adamı o bölgede PKK'yı destekler duruma gelmiş. Barzani'nin adamları tarafsız. 'Sindilerden teşkil edilecek peşmergeler PKK'yla döğüşmez' dedim. Ni-tekim öyle oldu.

-Harekâttan önce Sindilerin önemli bir lideri olan Sadiq Emer öldü-rüldü. MIT'in yaptığı yazıldı. Bu olayı hatırlıyor musunuz?

-Evet, hatırlıyorum. Keşke MIT öldürse! Kendi aralarında bir hesaplaşmadır. Onun karşılığında da PDK'den bir kaç kişi öldü-rüldü.

-Harekâtta tarafların kaybı ne kadardı?

-80 civarında peşmerge öldü. Bunun yüzde 90'ını PDK'dendir. Talabani'nin adamları kazayla ölmüşlerdir. PKK'nın 900 civarında yaralı vardır. Toplam kayıpları 4 bin civarındadır. Türk askerinin kaybı ise 25-30'u geçmez.

-Bu sayılarla harekâtı nasıl başarısız görüyorsunuz?

-Savaş siyasetin başka araçlarla devamıdır. Kuzey Irak harekâ-tı sonuçta politik bir başarısızlıktır. Çünkü askeri amaçlı bir hare-kâtın sonunda kesin zafer beklenir. Zafer PKK'yı Kuzey Irak böl-gesinde yok etmektir. Ama böyle olmadı. Sonuçta PKK, Xakurk'un, Zivir'in, Haftanin'in, Şiwé'nin, Sinahl'ın barınakların-dan, mağaralarından çıkarıldı. Erbil'in Suleymaniyé'nin sıcak ev-lerine yerleştirildi. FKÖ konumuna getirildi. Kuzey Irak harekâtı sadece buna yaramıştır. Düşman kurtulmuştur.

-PKK'nin bu kadar kayıp vermesi neden?

-Ordu, Türkiye'de yapamadığını orda nasıl yaptı? Burada PKK'nin büyük hatası vardı. Öcalan redediyor ama, 2 Ekim'de

peşmerge saldırıya geçtiğinde, Suriye'nin bir köyünden telsizle emir verdi. Botan Eyalet Karargah Komutanı Cemal kod adlı Mu-rat Karayılan'a verdiği talimat şu: 'Düşmanın saldırdığı bölge, Bo-tan-Behdînan Hükümeti'nin kurulacağı bölgedir. Bizim için çok önemli-dir. Var gücümüzle bu bölgeyi savunun. Cephe savaşı verin' dedi. Daha sonra bunu inkar etti, 'ben cephe savaşı emri vermedim' dedi. Bu emri Karayılan'a, Osman Öcalan'a iletirken biz duyduk. Devam ediyorum; Harekâtın 3. günü 5 Ekim'de PKK ile Kürdistanî Cephe ara-sında anlaşma sağlandı. PKK adına Osman Öcalan ile Kenan Si-mo, Kürdistanî Cephe adına Başbakan Fıat Masûm ile yardımcısı Roj Şawés biraraya geldiler. Anlaşmanın yapıldığını söyledik, uyardık. 'Hayır olmaz' dediler. Anlaşma olmuş, peşmerge hâlâ Türkiye'den silah alıyordu. Bundan sonra Xakurk cephesinde tek kurşun atılmamıştır.

Harekâttan sonra sınırda yeni karakollar kurulacaktı. Nerede? Bu sözde karakollara neredeyse kuş sütü bile gönderildi. Harekât-tan bir ay sonra PKK boşalttığı kamplara yeniden yerleşmiştir. Gidin bakın, Zaxo-Dûhok arasında dolmuş yapan yeni Toyotolar vardır. Türkiye ödedi bunların parasını! Bu arabalar sözde Zaxo-Dûhok ve karakollar arasında irtibat kuracaktı.

Ben hesap soracak makamlara geldim, hesabımı verdim. Ama bizim söylediklerimize aldınış etmeyeler hesap vermek zorunda-dırlar. Onlar hesap veremeyeceklerdir.

-Kuzey Irak harekâtı sırasında Çekiç Güç'ün de yardımcı olduğu söy-lendi?

-Çekiç Güç'ün kesinlikle yardımı olmamıştır. Çekiç Güç denen nesnenin karargahı Adana'da. Diyarbakır'da bir, Kuzey Irak'ta da iki irtibat bürosu var. Bunların radar takibi sonucu yaptıkları bir normal devriye uçuşları var. Bir de Şaqlawa, Erbil, Suleymaniyé, Diyarbakır gibi irtibat noktaları arasında yaptıkları helikopter uçuşları var. Saddam'ın şu aşamada Kuzey Irak'a saldıracığına ilişkin hiç bir emare yok. Tersine adam, paralarını bölgeden çeki-yor, güçlerini daha güneye gönderiyor.

-Geçen yıl, Çekiç Güç'ün görev süresinin uzatılması Meclis günde-minde iken, Kuzey Irak'ta iki olay oldu. Türk TIR'ları yakıldı. Bayan Mitterand'a suikast girişiminde bulunuldu. Türk basını dahil, herkes Saddam'ı suçladı. Nasıl oldu bu olaylar?

-Sorduğunuzu anladım. Ben cevap vereyim. Ama bunun hesa-

bını Talabani vermeli. Olay sırasında oradaydık. Olay bir provakasyondur ve Saddam'ın üzerine yıkılmıştır.

Türk arabalarının bombalanmasını hatırlayın. Türk TIR'ları Mûsûl'a giriyor. Birleşmiş Milletler yardımı götürüyor. Tam o sırada da Çekiç Güç'ün Türkiye'de kalıp kalmayacağı Meclis'te onaylanacak. Yani Türkiye, Saddam bela mıdır, değil midir; Bu gücün Türkiye'de kalmasında yarar var mıdır, yok mudur buna karar verecek. Düşünün böyle bir ortamda Saddam istihbaratına emir verecek, 'şu Türk arabalarını yakın da Çekiç Güç buradan gitmesin' diyecek. Aklınız alıyor mu böyle bir işi. Ama Türk Hükümeti bunu yutuyor mu, yutmuyor mu onu bilemem.

Talabani, Saddam konusunda olmadık yalanlar söyler. Eğer bir toplumu sürekli kontrol altına almak istiyorsanız, o toplumu sıcak tutacak olaylar yaratacaksınız. Burada da Kürt insanını sürekli gerilim altında tutacaksınız, devamlı Saddam tehlikesini işleyeceksin. Bunların hepsi provakasyondur. Bayan Mitterand'a yapılan suikast girişimi de bunun bir benzeridir.

"Harekâtı Talabani Önerdi"

Ahmet Cem Ersever'in Güney Savaşı'na dair en ilginç açıklamaları ise, Tercüman gazetesinde 14 Ağustos 1993 tarihinden başlayarak günler süren bir tefrikada yayınlandı. 'Muhabir' Ali Öncü'nün görüşerek, tefrikada 'bir istihbaratçı' diye tanıttığı Ersever, Güney Savaşı'nın hazırlık dönemini, gelişimini, Türk cephesinin durumunu ve Güneyli Kürtlere ilişkin fikirlerini daha da ayrıntılandırıyordu. Ersever bu söyleşisinde üyesi olduğu Kontrgerilla'nın ve ordudaki 'şahinlerin' Kürt sorununa bakışını ve diğer kanatlarla çelişkisini de anlatıyordu :

-PKK, Türkiye'deki bazı gazete ve gazetecileri kullanarak, silahları susturmak istediğini bildirdi. Bir istihbaratçı olarak değerlendirir misiniz? PKK ne yapmak istiyor?

-Bu ateşkesin ana sebepleri arasında Kuzey Irak harekâtı var. Kuzey Irak harekâtını iki yönlü olarak değerlendirmek gerek. Askeri ve siyasi açıdan. Kuzey Irak harekâtı askeri açıdan başarılı olarak değerlendirilebilir.

Türk ordusu PKK'nın tepesine vura vura görevini yapmıştır.

Savaş sahasında bulduklarını imha etmiştir. Ama militanların bir kısmı arkalarını boş bularak kaçmıştır. Sonuçta onlara Talabani sahip çıkmıştır. 2-3 bin kişi de bu şekilde kurtulmuştur. Kuzey Irak'ın Türk sınırındaki kampları bir dönem için boşaltılmıştır.

Sığınakları, barınakları yok edilerek güneye sürülmüşlerdir. Ancak burada gözönüne alınması gereken bazı noktalar vardır. Askeri harekâtlar, uygulanan siyasetin bir parçası olarak yapılır. Bunun sınırını siyasetler çizer. Yani, 'Bu noktaya kadar politika, bu noktadan sonra silah var' derler. Savaş ve politika birbirinin bütünlüycisidir. Politikasız savaş, savaşız politika olmaz. Kuzey Irak savaşı hiç bir politika ve amaç planlanmadan yapılmıştır. Sadece, 'sınır karakolları basılmasın, Kuzey Irak'taki kamplar boşaltsın, nereye giderlerse gitsinler' düşüncesiyle yapılmıştı. Bir kere bu tür askeri harekâtların nihayi hedefi imhadır. Gidecekleri yere kadar takip ederek imha etmek gerekirdi. Bu yapılmadı.

-Ama Talabani ihanet ederek, kaçmalarını sağladı. Yani çemberi boşalttı.

-Canım sen de paraşütçülerini hemen arkaya indirirsin. Burada Talabani'nin peşmergelerin görevlerini yapmadıkları ortada. Ancak bizim komutanlarımız aynı ırktan iki toplumda doğal olarak bize karşı bazı ihanet veya kayırmaların olacağını hiç düşünmediler mi? Bu peşmergelerin arasına niçin Türk birlikleri yerleştirilmedi? Aslında fazla da suçlamamak gerek. Türk devletini yaniltan Talabani'dir. Onun kaypak ve ihanet kokan politikasıdır.

-Komutan şu Talabani komusunu biraz açabilir misiniz?

-Memnuniyetle... Talabani, Türkiye'ye ilk geldiğinde söylediği bir şey vardı: 'Abdullah Öcalan Şam'dan gelişmekte olan demokratik Kürt hareketini göremiyor. Onun bakış açısı dar... Onu alıp Erbil'e götürüyüm. Ben kendisine Türk Hükümeti'nin Kürtlere yaklaşımının gerçek yüzünü göstereyim. Öcalan, bunları gördükten sonra silah indirecektir.' Talabani, bunları Kuzey Irak harekâtından önce, 1992 Şubat'ında söyledi.

-Peki hükümet ne cevap verdi?

-Kabul etmediler. Ancak inanım bu kabul etmeyişi, bilinçli bir kabul etmeyişi değildi. Akılları ermediği için kabul etmemişlerdi. Aslında kabul edilmesi gerekiyordu. Talabani'nin Öcalan'ı Erbil'e getirmekteki amacı ne olabilirdi? Onun tek amacı Öcalan'ı pasifize ederek, onun güçlerini ve Türkiye'deki etkisini eline geçirmek isti-

yordu. Eli silahlı 9-10 bin kişi.

-Gerçek niyeti bu muydu?

-Evet öyle. Talabani, yıllardır Barzani ile sürtüşme içindedir. Bu gücü eline geçirdikten sonra, bölgede güç dengesini kendi lehine çevirmeyi planlamaktadır. Bu aşamada izin verirsiniz, Talabani'nin nasıl bir hain olduğunu, onun geçmişinden kesitler alarak aktaravım.

-Talabani'nin Türk düşmanı ve hain olduğunu mu anlatacaksınız?

-Evet. Celal Talabani, 1943 yılında Suleymaniye'de doğdu. Bağdat Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1950'li yıllarda Irak Komünist Partisi içinde yer aldı. Sonra Kürdistan Demokrat Partisi'ne girdi. Mesut Barzani'nin babası Mustafa Barzani ile çalıştı. Barzani'ye karşı sol muhalefeti organize etti. Sonra bir anda Sovyet yanlısı bir tutum alarak Barzani'yi bağınazlıkla suçladı. 1966 yılında bu defa Irak'la işbirliğine girerek onların bir dediğini iki etmedi. 1974 yılına kadar PDK'nin Ortadoğu (Beyrut) Temsilciliği'ni yaptı.

-Yani adam çamaşır değiştirir gibi taraf mı değiştiriyor?

-Öyle. 1975 yılında Barzani'nin Saddam'a yenilmesi üzerine 'Saddam Hüseyin'in demir yumruğunu selamlarım' diye açıklama yaparak, ona biat etti. 1970'li yıllara kadar Sovyet yanlısı olan Talabani, 1975 yılında bir anda Mao hayranı kesildi. 1975'ten sonra Latin Amerika gerillacılığının savunmasını yaptı. 1980'de Avrupa sosyalizminin en ateşli taraftarı oldu. 1990 yılında ise Yeni Dünya Düzeni'nin elemanı olarak karşımıza çıktı. Kürtçü faaliyetler içerisinde değişik misyonlar üstlendi. Yani değişik dönemlerde değişik güçlerin hizmetkârı oldu. Görünen o ki, her zaman güçlüünün yanında yer almış. Bu durum Talabani'ye göre, politik manevra, rakiplerine veya dostlarına göre de kaleslik. Şimdi düşünce ve eylemde sık sık yer değiştirmesiyle ünlü olan bu adam, Rusya, Küba, Çin, İngiltere ve Amerikan gizli servislerinin tezgahından geçti. İyice kaşarlandı diyebiliriz. Siyasi bir işportacı haline geldi. Bu adam son dönemlerde Amerika'yı yol geçen hanı haline getirdi. Kimin emrinde, kimin adına hareket ediyor, hangi misyonun temsilcisi olduğu belli; Emperyalizmin. Kürdistan'ı kurmak isteyen ABD ve İngiltere'nin uşağı. Şimdi de Türkiye'de terörü durduracak adam olarak rol üstleniyor. İşin garip tarafı bu kişi Türk halkına da böyle tanıtılıyor. Afedersiniz bunu böyle tanıtımlar ya beyinsizdir, ya da PKK'nin adamı.

-Batılılar Talabani'yi maşa olarak mı kullanıyor diyorsunuz?

-Evet, öyle diyorum. Talabani, Ortadoğu'da bölücü faaliyetlere yüksek manevra kazandırmaya çalışan bir maşadan başka bir şey değildir. Dağınık Kürt potansiyeline (Suriye, İran, İran, Türkiye) "Kürdistan" diyor bu kişi. Tek amacı bunları tek çatı altında toplayıp hedefe yöneltmek. Yeni Dünya Düzeni savunucuları Celal Talabani'ye bu iş için 'Çok kaliteli bir adam' diyorlar. Talabani, şu anda Türkiye'deki bilgisizlik ve cehaleti sonuna kadar kulanıp bizi yönetenleri adeta kuyruğuna takmıştır.

-Türkiye'nin yönetenleri bunu göremiyor mu?

-Göremiyor. Çoğu Ortadoğu'yu tanımadığından, cehaletten görmüyor. Çünkü, Ortadoğu'nun kaderini etkileyen terörist hareketlerin içinde olan kaç lider vardır, özellikleri nelerdir, bunları bilen kaç kişi vardır Türkiye'de?

-Peki bu adamı Türkiye'ye kim bela etti?

-Bu konuya ileride değineceğim. Ben şimdi size PKK-Talabani bağlantısını anlatayım. PKK, 12 Eylül'den sonra militanlarının büyük bölümünü, Talabani'nin yardımı ile Suriye'ye getirip, Bekaa'ya yerleştirdi. Bu çok önemli. PKK'nin TC'ye baş belası olmasının en önemli mimarı Talabani'dir. Bildiğiniz gibi, Talabani, uzun süre Lübnan Temsilciliği yaptı. Karargahı o zaman Şam'da idi. Apo-Hafız Esad ilişkisini başlatan, tanıştıran yine Talabani'dir. Bu Türk basınında da uzun süre tartışma konusu olan ve Ortadoğu uzmanlarının kafasını kurcalayan, 'Apo'yu Bekaa'ya kim yerleştirdi?' sorusunun cevabıdır aynı zamanda.

-Talabani'nin zaman içindeki ihaneti ortada. Şimdi bu adam Türk yöneticilerinin karşısına 'terörlü durduracak adam' olarak çıkıyor. Bu bir çelişki değil mi?

-Çelişkinin daniskası. Dedik ya adam siyasi işportacı. Her şey ortada. Apo'nun Suriye'ye geçişini sağlayan, Suriye'den önce bir süre Kuzey Irak'ta barınmasını temin eden, Hafız Esad'la tanıştıran hep Talabani'dir.

-Peki Türkiye ile her türlü tezgahı kuran bu adam en çok kimin emrindedir?

-Daha önce belirttik. 'Talabani emperyalizmin adamıdır' dedik. Tabii en çok İngiliz gizli servisine kullanılır. Onların piyonudur. Kayınpederi Londra'da oturur. Akıl hocası da kayınpederidir. İngilizlerin Ortadoğu'daki maşasıdır. Zaten, Ortadoğu'da bunca kan

dökülmesinin ve insanların birbirlerini arkadan vurmasının tek sebebi de İngiliz gizli servisinin entrikalarıdır. İngilizler burada insan satın almak için çok kolay bir yol bulmuşlardır: 'Parayla satın almak.' Altının veya paranın Ortadoğu insanı üzerindeki etkisini ilk keşfeden İngilizlerdir. Benim tahminim İngilizlerin bu bölgeye yıllık yatırımları (entrikalar için) 1 milyar doların altında değildir.

-Bu para nerede kullanılıyor?

-Nerede kullanılacak? İlk zamanlarda PKK'nın altyapısının oluşturulmasında. Daha sonra Kuzey Irak'taki petrol savaşının her türünde. Talabani, PKK'yı kullanarak Türkiye'nin Kuzey Irak politikasının yönlendirilmesini sağlıyor. Yani PKK'yı kullanarak elini kolunu bağlıyor. Sonuçta PKK militanları Kuzey Irak'a yerleşti. Bu yerleşme sonucunda neler olduğunu hep birlikte gördük. Talabani, aslında dost göründüklerine de kazık atmıştır. Kendi icat ettiği bir politikası vardır. Bundan başka birşey bilmemektedir. Mesela PKK ile ilişkilerinin en iyi olduğu dönem, Kürt Federe Devleti'nin ilan edileceği dönemdi. Bunun yolu da Türkiye'yi memnun etmektir. Bu amaçla bir taraftan federe devletini ilan ederken, diğer taraftan da peşmergelerini PKK'nın üzerine göndererek, onlara da ihanet etti. Ardından PKK'nın ana güçlerini kurtararak, kimsenin aklının hayalinin alamayacağı bir ihanet senaryosunun mimarı oldu. Şimdi şu ateşkesimize gelelim. Ben bir istihbaratçı olarak diyorum ki, PKK sorunu Hezil vadisinde başlamıştır, orda bitirme gereği vardır. Bunun dışındaki çözümler hikayedir. Olay dağda başlamıştır, dağda bitecektir. Kimse bunca şehitten sonra, olayın bağda gitmesini beklememelidir. Ancak, PKK terörü şimdi Talabani'nin önderliğinde, yeni dünya düzeninin gölgesinde Türkiye'nin hiç hazırlıklı olmadığı tecrübesiz olduğu bir alana doğru gidiş temayülü göstermiştir.

-Siyasi alana mı?

-Evet... PKK'nın siyasi alanda dövüşmesini isteyen Talabani'nin ta kendisidir. Ayrıca Talabani'yi tanımayan ve Ortadoğu politikalarını bilmeyen Türk yöneticiler de kandırılmıştır. 1984 yılında Eruh ve Şemdinli baskınları ile terörle tanışan Türkiye Cumhuriyeti, gerillalarla başedebilmek ve onların savaş yöntemlerini kavrayabilmek için binlerce şehit ve milyarlarca dolar harcama yaptı. Teröristlere karşı başarılı bir ortama girilirken de bu defa karşımıza Avrupa bazında demokratik Kürt hareketi çıkarılmak

isteniyor. İşin kötü tarafı bu tarz politikalarla mücadele etmekten aciz yöneticilerimiz Talabani'den medet umar hale gelmişlerdir. İşin garip tarafı, geçmişte çetrefilli bu Kürt politikasını Öcalan'ı Bekaa'ya yerleştirerek başımıza saran yine Talabani'dir. Şimdi PKK çok girift bir Kürt politikası ile karşımıza çıkmanın hazırlığını yapmaktadır.

-Birleşik Kürt Cephesi mi?

-Evet, bizim yaptığımız kuzuyu kurda teslim etmektir. Kuzey Irak'ta bile halkın yarısından çoğunun arkasından küfrettiği Talabani'ye Ortadoğu politikasını teslim ediyorlar. Burada göremediğimiz veya bizim politikacılarımızın, Dışişlerinin göremediği, Kuzey Irak'ın Talabani'nin tekelinde olmadığı. Kararlı, özüne, sözüne güvenilen Barzani ve Sürçi aşiret reisi Ömer Sürçi'nin gerçek dostlukları gözardı edilmektedir. Aslında Talabani'yi başımıza bela eden ve politikalarından medet uman kıymetli bir Türk büyüğüdür. Kim olduğunu sokaktaki çocuğa dahi sorsanız size söyleyecektir. Parçalanmış olan Kürt sorununun tek odaklı hale getirilmesinin çalışmaları yapılmıştır.

-Ana Ortadoğu'da Kürtlerin yaşadığı başka devletler de var. Sadece Türkiye'de Kürt yok.

-Doğru. Ancak, Celal Talabani yaptığı girişimler sonucunda bütün düşman kardeşleri biraraya getirdi. Bu kurulan birlik İran, Irak ve Suriye'ye karşı değil, Türkiye'ye karşı. Kemal Burkay, Apo, Reşo hep Güneydoğu Anadolu'da kurulması düşünülen Kürt devletinin senaryosunun birer parçasıdır. Ayrıca Avrupalı emperyalistler Kürt kozuyla TC'nin Ortadoğu, Balkanlar, Kafkasya ve Ortaasya politikalarına şimdiden ipotek koymaya çalışıyor.

-Çok ilginç... Peki ateşkesin anlamı nedir?

-Bu yapılanlar sıradan girişimler değildir. Çok büyük bir stratejinin parçasıdır. Celal Talabani, bir süre için Apo'yu ateşkes konusunda ikna etmiştir. Bu sebeple tek taraflı ateşkes ilan edilmiştir. Bu PKK'nın toparlanması için yapılan gerilla taktiğidir. Terörden kurtulduk anlayışı gaflettir, ihanettir. Eğer biz terörü dağda biteremesek, yarın bitiriciler daha değişik bir konumda karşımıza gelebilirler. PKK terörünü masada bitirmeye kalkanlar Türk Devleti'ne ve şehitlerine ihanet ederler. Eğer 6-7 milyon Kürde demokratik haklar adı altında birşeyler verilecekse, dağdaki 5-6 bin terörist öldürüldükten sonra verilmelidir. Kürdün kaderini

5-6 bin teröriste emanet edemezsiniz. Teröristler onore edilmemelidir. Edildikleri takdirde haklı olarak, 'Biz Kürtlerin temsilcileriyiz' diyerek karşımıza çıkacaklardır. Hatta şu anda ateşkes adı altında çıkmışlardır da.

-Yani Kürt politikası, misyonu mu değiştiriyor?

-Evet, şu anda iki Kürt misyonu oluşmaya başladı. Birincisi Kuzey Irak'tır. Bu görecelidir. İkincisi ve en önemlisi Güneydoğu'dur. En büyük tehlike ise buradadır. Buraya çok dikkat edilmesi gerekmektedir... Kürt probleminin temelleri ileride Ankara'ya karşı kullanılmak üzere Ankara'da atılmaktadır. Bunun için ilk iş Celal Talabani'nin siyasi kişiliği, PKK ile bağlantıları ortaya konma gerekliliği vardır.

-Biraz da Barzani'yi anlatır mısınız?

-Barzani, Celal Talabani'nin tam karşıtı bir kişilik yapısına sahiptir. Mesût Barzani'de aşiret, örf, adet ve geleneğinin bütün izlerini görebilirsiniz. Saf ve temiz bir insandır. Temiz bir Kürt milliyetçisidir diyebilirsiniz. Barzani, kurnaz politika oyunlarını bilmez, tasvip de etmez.

-Türkiye Barzani'ye güvenebilir mi?

-Barzani'ye güvenmek gerek. Siz Barzani'nin değerini anlamak istiyorsanız, gidin onu ve Talabani'yi Kuzey Irak Kürtlerine sorun. Talabani'ye kimsenin güvenmediğini, Barzani'ye ise çoğu kişinin ölürcesine tapmış göreceksiniz. Talabani için herkes 'üçkağıtçı' der. Lakabı da 'Mam Joker Celal'dir.' (Her olayın jokeri Celal Amca)

-Peki halk tarafından sevilmeyen bu adam nasıl seçiliyor? Nasıl Birleşik Kürt Cephesi'nin liderlerinden biri olabiliyor?

-Seçilmedi ki. Seçtirildi. Amerikan efendi, topuyla, tüfeğiyle, tankıyla, uçağıyla ve Çevik Kuvveti ile geldi. Koruma adı altında. Sonra akılları sıra seçim de yaptırdılar. Ondan sonra dendi ki, 'Oyların yarısını sen, yarısını da sen aldın', sizin oylarımızın oranı bu. Sen bu Bakan, ben şu Bakan oldun. Buna Barzani itiraz etti. 'Seçime hile karışmıştır. Bu bir demokrasi zaferi değildir. Demokrasi aybıdır' dedi.

-Bu açıklamada biraz çelişki yok mu? Hem kendileri seçtiriyorlar, hem de itiraz ediyorlar?

-Başlangıçta itiraz etti. Kürtlerin tarihinde ilk seçim buydu. Yani seçim nasıl yapılır, oy kartı, oy pusulası nedir, bunları bilmiyordu. Amerika öyle istedi, öyle oldu. Mesût Barzani'nin iyi tarafla-

rından biri Türkiye aleyhinde zararlı faaliyetinin olmamasıdır.

-Peki Kuzey Irak'ta güç sadece Barzani ile Talabani'nin mi elinde?

-Kürdistan Cephesi üç partiden meydana gelir. Barzani, Talabani ve Sami Abdurrahman'ın partilerinin oluşturduğu cepheye, Birleşik Kürt Cephesi adı verilir. Ama gözardı edilmemesi gereken bazı kişiler var. Mesela Sürçi aşireti reisi Ömer Sürçi. 100 km. eninde, 100 km. boyunda bir bölgeye hükmeden bu aşiret reisinin elinde 40 bine yakın adamı var. Ve Türk dostu. Barzani ve Talabani bile onun bölgesinden geçerken, iliklerine kadar titrerler. Birbirine çok bağlı kabile düzenleri var. Ömer Sürçi herhangi bir adamına emir versin, bir saat sonra o kişi yok olur. Feodal düzenin her türlü kuralları geçerli. Ancak kimse ağzını açıp tek kelime edemiyor. İşte bu Ömer Sürçi, Türkiye yanlısı. Adamı, İngiltere Başbakanı John Major özel olarak davet ederek, günlerce misafir ediyor. Bazı bilgiler vermek üzere Türkiye'de temaslar yapan bu kişiye Türk Dışişlerinden kimse, 'Arkadaş hoş geldin. Kimsin sen? Devletimize ne fayda sağlayabilirsin?' demiyor. Bir tek TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk kendisini kabul ederek dinleme nezaketini gösterdi. Bu şartlarda biz Talabani denen siyasi işportacının kuyruğuna takılırız. Bölgeyi ve bölgenin liderlerini değerlendirmiyoruz.

Talabani, PKK'ya sahip çıkarken, aynı Ömer Sürçi, kendilerine yardım etmesi için giden PKK militanlarına şu sözü söylemiştir: 'Bir daha sizi aşiret topraklarında görürsem kafanızı kestirim.' Sürçi böyle bir adamdır. Ve bu aşiret reisi Türkiye'den maddi yardımdan ziyade, manevi yardım istemekte ve işbirliği için her türlü şarta razı olmaktadır. En önemlisi Sürçi'nin ilk sözünün son sözü olmasıdır.

-Ömer Sürçi bu kadar güçlü biri mi?

-Ben azını söyledim. Ama Türk delagasyonu bunu bilmiyor. O kadar çok işleri var ki, dinlemek de istemiyorlar! Şimdi Ömer Sürçi, Müsül vilayetinin bağımsızlık kazanması için, Birleşik Cephe'nin değer vermediği, azınlık bile kabul etmek istemediği Türkmenlerle birlikte omuz omuza çalışmakta, onlara kendi radyo istasyonunda günde 4-5 saatlik bir yayım kuşağı hakkı tanımaktadır.

'Türkiye benim ikinci vatanım... Oradaki demokrasiye hayranım. Ve Türk yetkililerle her türlü işbirliğine hazırım' diyor yine Sürçi'dir.

Kendisine bağlı 70 kûsur aşiret vardır. Ve bu adam şimdi Kuzey Irak'ın geleceği ile ilgili olarak çalışmalar yapmaktadır. Kürdistan Muhafazakar Partisi adı altında bir parti kurdu. Partiyi kurduktan sonra İran mollalarından bir heyet gelerek; 'Siz istediğiniz kadar milyon Dolar verelim. Yeter ki, burada İslam devrimimizin ilkelerini kabul ederek, bizimle birlikte hareket edin' dedi.

Çok aydın bir insan olan Ömer Sûrcî, 'Ben demokrasi aşığım. Sizin şartlarınız tutucu. Ne paranızı ne de sizi istiyorum' diye cevap verdi. (Resim altı: Arkadaşımız Ali Öncü, istihbaratçı –gözü bantlı– ile birlikte gerçek Türk dostu Ömer Sûrcî'nin Kuzey Irak'taki evinde misafir oldu.)

–Niye Türkiye'ye bu kadar değer veriyorlar?

–Bakın şimdi... Belki biz göremiyoruz, ama Türkiye bu insanların gözünde çok büyük bir ülke. Almanya, Amerika gibi. Bu insanlar koskoca Türkiye Devlet Başkanı yanında kaypak ve kendi ülkesinde bile sevilmeyen Talabani'nin ıvır zıvır işlerde görünmesini, TV'ye çıkmasını anlayamıyorlar. Cahil halk, Talabani'yi Demirel'in, rahmetli Özal'ın yanında gördükçe onu adam sanmaya başlıyor. Yani Talabani, bizi kulanarak halkı kandırıyor.

–Talabani'nin Türkiye'de dost olduğunu söyleyebilir misiniz?

–Hayır... hayır... hayır. Bunun bende çok somut bir delili var. Talabani, Suleymanîye'de bir okulun açılışında halka, öğretim görevlilerine, Birleşik Kürt Cephesi'nin liderlerine hitaben bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın özeti şu: 'Türkiye, Suriye ile İran'ı bizim üzerimize kışkırtıyor... Bizi idare etmeye kalkıyor. Biz buna asla müsamaha etmeyiz. Bizimle ilgili bir konu görüşeceklerse buraya gelsinler... Biz devletiz... Meclisimiz, kongremiz, başbakanımız var. Türkiye'nin bildiği ancak bilmek istemediği bir konu var. PKK, bizim paramız, bizim silahımız ve bizim malımızla mücadele ediyor. Bunları dostlarımız olan Ankara üzülmesin diye söylemiyoruz. Burada bir arada olduğumuz, aramızda yabancı olmadığı için sizlere söyleyebilirim.'

–Bunları Talabani mi söylemiş?

–Evet. Adam bize ne kadar dost olduğunu ortaya koymuş. İnanmayan devlet büyüğümüz varsa, senin vasitanla beni arasın, kendilerine bu video kasetin orijinalini göndereyim. Talabani'nin ihanetini kendi sesinden dinlesin.

–Şimdi Talabani'nin nasıl bir insan olduğunu öğrendik. Sanırım Talabani ile ilgili anlatıkların, Kuzey Irak'ta Türk ordusunun uğradığı iha-

neti daha iyi açıklayacak. Siz Kuzey Irak harekâtına da katıldınız. Sayın istihbaratçı, Kuzey Irak'ta neler oldu? Perde arkasında halkımızın bilmesi gereken bazı gizler var mı?

–Bu işin başlangıcında Talabani denen siyasi işportacı Türkiye'ye geldi. Eşref Bitlis paşamızla bir iki defa görüştü. Ve inanın burada da işportacılığını göstererek, çok ilginç şeyler söyledi. Mesela bunların bazıları şöyledir: 'Paşam ben Avrupa'daki bir toplantıda da söyledim. Bizim başkentimiz Bağdat olacağına keşke Ankara olsaydı. Biz size Özbek ve Kırgızlardan daha yakınız. Birinci Dünya Savaşı'nda bütün azınlıklar Osmanlı'ya ihanet ederken, Kürtler etmedi. Sizinle beraber dövüştü. Biz sizin küçük kardeşiniziz. Kıbrıs Türk Federasyonu Devleti ne ise, biz de oyu.'

Adam korkunç işportacı. Malını satmasını çok iyi biliyor. Yaptığı duygu sömürüsü ile çok kısa zamanda bizim büyüklerimizi etkiledi. Hayatında onun kadar yüzü kızarmadan bakan söyleyen adam görmedim. Bu görüşmeler sonucunda ben bazı konularda (özellikle Talabani'nin kişiliği konusunda) rahmetli paşamızı uyarmama rağmen pek kulak asan olmadı. Talabani, etkileme faslı bitirdikten sonra, esas konuya gidi. Eşref Bitlis'e hitaben şu konuşmayı yaptı: 'Paşam biz, PKK'den, sizden daha çok rahatsız oluyoruz. Örgüt köylerimizi işgal etti. Köylülerimiz yurtlarına gidemiyor. Siz de bu alanları devamlı 'PKK var' diye bombalyorsunuz. Millîtanlar sığınaklarına çekilip kendini korurken, bombardımandan köylülerimiz zarar görüyor. Bunu ortadan kaldırmak için müşterek bir harekât yapalım. Siz kuzeyden gelin, biz de güneyden. Örgütü ortada kuşatıp, ya imha edelim ya da bölgeden atalım.'

Adamın söyledikleri o kadar mantıklıydı ki, toplantıda olan tüm komutanları etkiledi.

–Bu toplantılara siz de katıldınız değil mi?

–Tabii.. Biz İstihbarat Grup Komutanlığı'na bağlı ve Güneydoğu'yu iyi tanıyan iki üç subay arkadaşımızla birlikte katıldık. Hatta tüm toplantıların organizasyon ve yorumları bize aitti. Neyse Talabani'yi dinleyen Eşref Bitlis paşa bana dönerek 'Talabani'yi dinledin. Ne önerirsin?' diye sordu.

Ben kendisine Talabani'nin kişiliğini bir daha anlattıktan sonra olayı bölgeye giderek incelemeyi ve harekât kararının bölgede yapılacak incelemeden sonra planlanması gerektiğini söyledi.

Rahmetli paşamız bana ilk önce izin vermek istemedi. Esir düş-

memden korkuyordu. Ben ailemin devlet olarak garantiye alınmasından sonra canımın çok önemli olmayacağını kendisine izah ettim. Ayrıca onlara şu teklifi de getirdim: 'Devletimize bir laf gelmesi için müsaade edin ben ordudan ayrılayım... İstifa edeyim. Başına birşey gelir Allah'ın takdiri şehit olursanız, ilişkisi kesilmiş, kendi başına gitmiş savınmasını yaparsınız' dedim.

Paşamız benim konuşmamdan sonra, 5-6 dakika düşündü, sonra bana dönerek, 'Git... istifaya gerek yok. Kulna bir şey gelirse ortalığı yakarım. Karın ve çocukların benim himayemde. Şuna inan, Allah korusun, sana bir şey olursa, intikam bir kenara, bizim vade mercimek pişerse, sizin evinizde kebab yenecek. Oraları bir kontrol et. Yanınc ekibinden Kürtçe bilen iki kişi al' dedi.

Ben paşamızdan emri aldıktan sonra, Talabani'nin Ankara temsilcisi Serçil Qazaz'ı aradım. Ertesi gün, Kuzey Irak yolundaydık. Yalnız burada Talabani'yi bu kadar övdükten sonra, onun Ankara Temsilcisi Serçil Qazaz'ın alavere ve daleverelerinden bahsetmezsek haksızlık etmiş oluruz.

-Serçil Qazaz'da Talabani yapısında mı?

-Evet, derler ya at sahibine göre kişner. Serçil'de Talabani'nin dümen suyunda. Her türlü karanlık yolu biliyor. Adam Ankara'nın göbeğine her türlü elektronik konuşma bağlantısı olan karargahını kurmuş. Üzerlerinde tabanca ve kalaşnikofları bile duruyor. Güya PKK kendilerini tehdit ediyormuş. Hikayenin kılıfı tabii. Serçil Qazaz, İngiliz kültürü ile yetişmiş. Çok enteresan bir tip. Eşi İngiliz. İngiltere'de oturuyor. Kendi de İngiliz vatandaşı. Kürdistan denen bölge ile bir ilgisi yok. Adam, yıllardır Talabani'nin ticaretini yönetiyor. Yani kara paralarını akıyor. Kendisine geleceğin Maliye Bakanı gözüyle bakılıyor. Kendisi temsilci kisvesi altında Türkiye'de resmen kaçakçılık yapıyor. Türkiye'den aldığı bazı malları kaçak olarak Kuzey Irak'a gönderiyor ve fahiş fiyatlarla sattırarak hem kendi halkını kazıklıyor hem de müthiş para kazanıyor. Kaçak gönderdiği mallar arasında elektronik eşyadan giyime, yiyecekten sigara kağıdına kadar her şey var. Adam telsiz dinleme cihazlarını dağ yolundan Kuzey Irak'a gönderecek kadar da şırmamıştır.

-Bunların içinde devlet yardımları da var mı?

-İşin kötü tarafı da bu. Türkiye harekattan önce Barzani ve Talabani'nin peşmergeleri kulanması kaydıyla silah, cephane, mata-

ra, kasatura, tabanca, çadır, bataniye, uyku tulumu, Kalaşnikof, roketatarlar ve havan topları yardımında bulundu. Bunların ne olduğunu bilerseniz oturur ağlarsınız.

-Ne oldu?

-Hepsi parayla Birleşik Kürt Cephesi tarafından Kürt halkına satıldı. Bunun organizasyonunu da Serçil Qazaz yaptı. Şimdi Zaxo'dan girin, yol boyunca Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çadırlarını göreceksiniz.

-Neyse, şu harekât hazırlığına tekrar dönelim.

-Serçil Qazaz'la birlikte Habur sınır kapısından geçerek Kuzey Irak Kürt bölgesine girdik. O zamanlar PKK kamplarının yerleştirildiği Xakurk vadisi civarında Biradost aşireti var. Aşiretin reisi Kerim Xan Biradost. Bir süre onun evinde kaldık. Durum değerlendirmesi yaptık. Daha sorda Şaqlawa'da Talabani'nin evine geçtik. Evinde ben, iki rütbeli istihbaratçı arkadaşım, Celal Talabani, onun peşmerge komutanı Serdil ve iki bakan vardı. Talabani ile burada durum değerlendirmesi yaparken, beni etkilemek için yine aynı şeyi yaptı; Duygu sömürüsü. Sohbet arasında bana dönerek, 'aslında biliyor musunuz, biz Kürtler de Türktüz' dedi. Ben Talabani'nin kişiliğini tanıdığım için akıntıya kürek çekecek adam değildim. Kendisinden bunu bana değil de, seçim gezilerinde halka söylemesini veya bir kitabında yazmasını tavsiye ettim.

-Türk kökenli oldukların tüm misafirlerinin önünde mi söyledin?

-Evet, hepsinin önünde. Sonra ince bir diplomasi ile konuyu kapattı. Talabani ve Barzani'nin evlerinde bir ay kadar kalarak, Türkiye'ye geri döndüm. Raporumu hem yazılı, hem şifahi olarak komutanlarımıza ilettim. Ancak, Eşref Paşamıza bazı endişelerim olduğunu söyleyerek, şunları ekledim: 'Endişelerim var... Birincisi Barzani yönünden. Zaxo bölgesi çok kritik. Bu bölgenin doğusunda PKK üslenmiş durumda. Bunların arkasını kesecek olan Barzani peşmergeleri ise PKK yanlısı. Bu aşiretlerin en kuvvetlisi Sindi aşireti. Bunlar alışveriş ve etnik aynı kökenden olduklarından dolayı zamanla birbiri içine girmişler. PKK, içlerine sızıp çoğunluğu örgütlenmiş. PAK adı altında, Partiya Azadiya Kurdistan'ın Sindi aşireti üzerinde önemli bir etkisi var. PAK'da bildiğiniz gibi PKK'nın Kuzey Irak'taki legal örgütlenmesi. Bu kişilerin PKK'ya karşı savaşabileceklerini sanmıyorum. Aralarında Türk askeri yerleştirmek lazım. Başka türlü kontrol etmek veya cepheye sürmek olanaksız. Ayrıca arazi çok sarp. Düze inen veya kaçan PKK'nın

öntünü kesmek için zırhlı birlik ile topçu desteğine ihtiyaç duyabiliriz. Burada savaş ağası olarak Kerim Han Biradost çok güvenli. Ancak Talabani çok tehlikeli. İpini çok iyi tutmamız gerek. Tutmazsak her an saf değiştirebilir. Sonra ben başka bir görev için Adıyaman'a gitim. Benim bilgilerim değerlendirilerek, 2 Ekim 1992'de harekât başlatıldı. 9 Ekim'de ise Adıyaman'a bana bir faks geldi. 'Kuzey Irak'ta biraz karışıklık var, oraya git' diye.

Emri bana Tuğgeneral Yusuf Soybaş iletti. 'Başıüstüne' diyerek, derhal Zaxo'ya geçtim. Orada sivil görev yapan askeri birimlerimiz vardı. Onlarla temas kurdum. İlk gördüğün harekâtın tam bir keşmekeş içinde olduğuydu. Peşmerge ile irtibat kuracak ve hava kuvvetlerini yönlendirecek öyle subaylar gönderilmiş ki, aralarında doğru dürüst Kürtçe bilen bir kişi bile yok. Kendilerine yatmak için verilen odalar 10 kişilik ve herkes yerlerde. Bir sefalet sözkonusu. Aralarında koordinasyon yok. Herkes can derdinde. 'PKK, buraya sızar mı?' diye hesap yapıyorlar. Bu Genelkurmay'ın ilk hatasıydı. Bölgeyi bimeyen adamları Kuzey Irak'a yerleştirmişlerdi. Bölge Kürdünün örf, adedini bilmeyen onları nasıl yönlendirir? Bizim buraya gönderilen komutanlar, Barzani ve Talabani'nin partilerinin adını bile bilmeyenler arasından seçilmiş.

-Bu çok önemli bir iddia. Niye böyle oldu acaba?

-Bilmiyorum... Bunu komutanlara sorun. Ve harekâtın gidişatı da iyi değil. Ekim ayı olduğu için ilk yağmurların düşmesine çok az zaman kalmış. Yağmur zamanı. Ve ilk yağmurlar düşerse adından kar gelir. Kar dağa düşerse askerini orda tutamazsın. Zaten geceleri hava sıcaklığı 2-3 derece. Ana Karargah'tan cepheye geçtim. Burası bir başka alem. Peşmerge sabah silahını alarak dağın arkasına geçiyor ve Türkiye'den aldığı mermileri rastgele sıkıyor. (Görünürde PKK'lı olmamasına rağmen) Akşam da otele gidip yatıyor. Savaş değil, sanki devlet dairesi. Bana verilen görev peşmerge ile ilgiliydi. Onların sevk, idare ve koordinasyonu ile ilgili. Durum iç açıcı değildi. Durumu derhal Ankara'ya bildirdim. Savaşın böyle devam etmesi halinde, çok kısa süre sonra, PKK'nın peşmergeyle anlaşacağını ifade ettim.

-Ne cevap geldi?

-Hemen harekâtı yöneten Asayiş Bölge Komutanlığı'ndan cevap geldi. 'Anlaşma olması imkansız, yanlış bilgilendiriyorsun' diye. Kimse üzerine toz kondurtmüyordu. Ama olan devletin milyarla-

rına oluyordu. Sonra bölgedeki gücümü kullanarak, PKK ile Talabani'nin ben cepheye gitmeden 5 gün önce anlaşmalarını öğrendim. Anlaşmayı Talabani'nin bir yetkilisi ile Osman Öcalan imzalamıştı. Anlaşma Türk askerinin PKK'yı imhasını önlüyordu. Talabani'nin peşmergeleri kaçan PKK'lılara yol vereceklerdi. Anlaşma metninin orijinalini size veriyorum. Bizim komutanlarımız da görür inşallah. Sonra Zaxo mıntıka komutanını araştırdım. Fazil Mütni diye biriydi. Adam cephedeki savaşı 110 km. ötedeki Dühok kentinden idare ediyordu. Akıl alacak iş değil. Ben bu mesajları en ince ayrıntısına kadar Asayiş Bölge Komutanlığı'na çektim. Necati Özgen Paşamıza. Tabii, tedbir ve önlem bekliyoruz. Ancak herşey olduğu gibi devam ediyor. Gelen, giden, arayan, soran yok. Burada yapılması gereken, bizim mesajlarımızın olduğu gibi Ankara'ya postalanması. Ancak sonradan öğrendim ki, bu mesajlar ana bilgiler çıkarıldıktan sonra, özet olarak Ankara'ya gönderilmiş. Amaçları belli. Apoletlerine bir şey olmasın da ne olursa olsun.

Bana Kuzey Irak'taki emir komutayı alma talimatı bizzat Eşref Bitlis'ten geldi. Aslında benim orada bulunmam bazı kişileri rahatsız etmiş. Ama emir yüksek yerden geldiği için itiraz da edemiyorlardı. Bu arada Ankara'dan mesaj üstüne mesaj geliyordu: 'Bize Asayiş Bölge Komutanlığı'ndan bilgi gelmiyor' diye. Ben durumu öğrenince Ankara'ya; 'Benim Diyarbakır'a çektiğim faksların numarası şu... Lütfen oradan faksların asıllarını isteyin... Bilgilerim verildiğini göreceksiniz' notunu içeren bir faks çektim. Tabii ortalık karıştı. Jandarma Asayiş Bölge Komutanlığı'nı ihbar eder duruma düştüm. Ancak yapmak zorundaydım. Benim için rütbeden önce vatan geliyordu.

Bu arada, Mete Sayar Paşa, Allah için askere büyük kuvvet ve cesaret verdi. Onun, komutanlarını telsizde öpmesi meşhurdur. Adam tam bir komutan. Cepheye hep birinci hatta. Üç, dört defa ölüm tehlikesi geçirdi. Komutanlık böyle olur. Bu gelişmeler sürerken, rahmetli Eşref Bitlis Paşamız bir seyahat için Rusya'ya gitti. Yerine de Necati Özgen Paşa vekalet ediyor. Bu arada bir mesaj aldım. Bu görevden alma mesajıydı.

Bu mesajı alınca hemen Ankara'ya aradım. Harekât Başkanı ile (ne yalan söyleyeyim, biraz da sinirlenmiştim) askeri terbiye sınırlarını aşan konuşmalar oldu. Bana mesajın Jandarma Asayiş Böl-

ge Komutanlığı'ndan gönderildiğini, orası ile görüşmemi söyledi. Bu görüşmeyi araç telefonundan yapmıştım. Harekât Başkanı'na, 'Bakın peşmergelerin silah, cephane isteklerinden hiç biri karşılanmadı. Bombardıman yararlı olmuyor. Helikopter her yere yetişmiyor. Destek olmadan peşmerge yerinden kıvıldanıyor. 122'lik havan istedim, gelmedi. Peşmerge bu durumda nasıl harb edecek?' dedim.

Bana verdiklerini söylediler. Tabii karşıda organizasyon Necati Paşa'nın istediği gibi yapıldığından mühimmat, Barzanî ile Talabani'nin depolarına gitmişti. Harekât Komutanı'na son olarak şunları söyledim: 'Ben burada durumu düzeltmek için çalışıyordum. Küçük hesapları hesap edemedim. Suçluysam yargılanmak istiyorum. Görevden alındığım emrin mahiyetini anlayamadım. Emre uyup bölgeden ayrılıyorum. Ancak, savaş bittikten sonra ben şerefli bir Türk askeri olarak bunun hesabını sorarım. Bu şartlarda orduda daha fazla duracağımı sanmıyorum. Emekliye ayrılacağım.'

-Ortalık karıştı herhalde?

-Nasıl yorumlarsanız. Ve cepheden ayrıldım. İş oluruna kaldı. Aradan 4 gün geçtikten sonra, Asayiş Bölge Komutanlığı Kurmay Başkanı Dursun Albay aradı. Bana söylediklerine bakın: 'Şu bölgede biz büyük bir direnişle karşılaştık... Oraya gidip, peşmergeleri toplayıp taaruz yaptırırsanız...' Sanki savaşmıyoruz. Oyun oynuyoruz. İki ileri, bir geri.

Ben komutanın bu isteğine biraz nezaket sınırlarını yine aşarak şunları söyledim: 'Özür dilerim. Ben istihbaratçıyım... Sizin de bana daha önce bildirdiğiniz gibi, ben emir üzerine cephe ile ilişkiyi kestim. Savaş zaten kendi kendine yürüyor. Emir verin, Zaxo'daki binbaşımız gitsin, peşmergeleri toplansın... Taaruza kaldırsın.'

Bunun üzerine Albay, 'Ama onlar beceremez' cevabını verdi. Bunun üzerine yine kendisine, 'Madem bu adamlar bu işi beceremeyecekti, niye bu görevi onlara verdiniz. Niye beni görevden aldınız?' dedim. 'Yahu sen alınmış mısın? Biz o emri senin statün belirlensin diye yazdık' dedi. Son olarak kendisine, savaşı verilen yanlış emirlerin bu hale soktuğunu söyleyerek, sözlerimi şöyle noktaladım: 'Ben bu orduda bir tane komutan var biliyordum. Meğer herkes komutanmış. Ben şerefli bir askerim... Zamanı gelince gerekeni yapacak ve konuşacağım. Şu anda bir şey diyemiyorum. Çünkü sırtımda askeri üniforma var. Konuşacağım zaman gücü yeten beni sustursun. Bu ordu benim ordum. Benim babam da askerdi. Ben doğduğum günden beri asker ekmeği yiyo-

rum. Türk ordusu bazı kişilerce böyle keyfi kararlarla rencide edilemez... Verilen yanlış kararlar savaşı bu hale soktu.'

-Televizyonda bir röportaj yayımlandı... Osman Öcalan'la Kuzey Irak harekâtından hemen sonra yapıldı... Şu röportajı bir değerlendirmenizi istiyoruz..

-Şimdi, Zile kampında yapılan o röportaj, eğer maksatlı değilse, inanım çok talihsiz bir programdı. Bir kere zamanlaması hiç de iyi değildi... Devlet, 'Biz PKK'yı bitirdik' derken, aynı anda Osman Öcalan, televizyona çıkartılıp, 'Biz bitmedik, burdayız' dedirtildi. Güneydoğu halkını psikolojik ve PKK korkusu ile yine örgütün kucagina atan bu yayınlar maksatlıdır.

Evet, Binbaşı Ersever'in ordu içi çelişkileri öne çıkararak da olsa, savaştaki esas işbirlikçilerini gizleyerek veya rollerini küçülterek de olsa önemli ayrıntılar ve sahiplenilmeyen bir çok gerçeği ele veriyordu.

"Taktik Hatalarımıza Rağmen, Savaşı Biz Kazandık"

Savaş boyunca, uzun süre Türk ve peşmerge birliklerini yöneten, savaşın başlamasından önce taktik hazırlıkları ve koordinasyonu yapan Ersever, Güney Savaşı'nın Türk cephesini biraz da buruk bir şekilde anlatırken, yine savaş boyunca gerilla birliklerini yöneten ARGK Komutanı Cemil Bayık (Cuma) ise savaşın PKK cephesini şöyle değerlendiriyordu:

-Güney Savaşı nasıl başladı, neden ihtiyaç duydular?

-Demirel-İnönü Hükümeti, katliam politikası uygularlarsa sonuç alabilecekleri kararna vardılar. Böyle bir kanı oluştu onlarda. Bunu daha da pekiştirmek açısından Türkiye cephesini örgütlemeye giriştiler. Yani ulusal mutabakat denilen mutabakatı sağlamaya giriştiler. Diğer taraftan uluslararası düzeyde diplomasiye ağırlık verdiler.

Bunun sonucunda Şırnak katliamına giriştiler. İster Lice-Hani ister Şırnak katliamı, Güney Savaşı'nın ön hazırlıklarıydı. Bu katliamlar Güney Savaşı'yla tamamlanmak isteniyordu. Yani PKK tasfiye edilmek isteniyordu. Bu konuda tabii ki bazı uluslararası

güçlerin desteği de sağlanmıştı. Bu güçlerle Türk Devleti'nin çıkarları bu noktada çıkışıyordu. Çünkü PKK'nin önderlik ettiği mücadele, bu güçlerin çıkarına hizmet etmiyordu. PKK'nin tasfiyesi her bakımdan hepsinin çıkarına hizmet ediyordu. Ve Güney Savaşı başlatıldı. PKK kesin ezilmek isteniyordu. Ve herkes de PKK'nin gerçekten işinin bittiğini sanıyordu, yani böyle bakıyordu. Birçok güç daha savaş başlamadan, 'PKK'nin işi bitti, önemli olan bundan sonrasındır. Bundan sonra ne yapılabilir' diye düşünüyordu. Ve bu hesabı yapmaya giriştiler.

Savaş başladığında biliyorsunuz Xakurk, Çukurca ve Haftanın olarak bilinen -ki hemen hemen İran hududundan diyelim Suriye hududuna kadar- alanlarda PDK, YNK ve TSK birlikte aynı anda bir saldırı başlattı.

Görünüşte biz PDK, YNK ve Türk Devleti'yle savaşıyorduk ama gerçek bu değildi. Yani denilebilir ki hemen hemen birçok uluslararası güç bu savaşta Türkiye'yi destekliyordu. Hem siyasal, hem ekonomik hem de askeri destek sunanlar oldu. Yani biz bu güçlerle savaşıyorduk, ama arkalarında görülmeyen birçok güç de vardı. Bu anlamda Güney Savaşı olarak söylenen savaş, tarihi bir savaştır.

Güney'de bizim güçlerimizin sayısı toplam 2500 ile 3000 arasında idi. Ve bu güç eğitim gücüydü. Daha yeni saflara katılan, bir kısmı eğitimde olan, bir kısmı eğitime bile girmemiş olan bir güçtü. Bu biliniyordu. Bu Güneyli güçlerce de, Türk Devleti'nce de biliniyordu. Bu açıdan fazla zorlanmayacaklarını birkaç günde PKK'nin işini bitireceklerini sanıyorlardı. Tabii ki Güney'de eğer darbe vursalardı bunu Kuzey'le tamamlayacak, böylelikle kendilerince PKK'nin işini bitirmiş olacaklardı!

-Sonrasında...?

-Uygulanan plan o meşhur Kissinger'in 'Önce ez, sonra reform yap' taktiği idi.

Yani kısacası PKK'nin üzerinde geliştirilmek istenen tasfiye hareketi çok boyutlu bir tasfiyeydi. Bu az-çok bizim tarafımızdan da biliniyordu. Özellikle parti önderliğinin çok önceden bu durumu görmesi, değerlendirmesi ve bunun için peş peşe gönderdiği talimatlar vardı. Buna karşı alınması gereken tedbirler nelerdir, yine bunlar çok net ortaya konuluyordu. Bu süreçte Zaxo'da Sadiq Emer diye bir dostumuz savaştan bir ay önce katledildi. Sadiq öteden be-

ri tanıdığımız, ilişkide olduğumuz biriydi. Güney'de Saddam'a karşı ayaklanmada, Zaxo'da ayaklanmanın da başını çeken ve Zaxo'yu düşüren kişiydi. Bizimle ilişkileri vardı. Hem PDK, hem Türkiye bundan çekiniyordu. Bu insanı katlettiler, tabii ki bu insan katledildiğinde bizimle PDK'nin arası gerginleşti. Hatta bir savaşın eşliğine kadar geldik, fakat bir çatışma durumu yaşanmadı.

Aslında PDK o zaman saldırmak istiyordu. Fakat daha YNK bu saldırıya onay vermemişti. PDK, YNK'yi de çekmek istiyordu, ikna etmek istiyordu. Ama o dönemde ikna edemediği için tek başına bir saldırıyı göğüsleyemedi, onun için saldıramadı. Biz de zaten çatışma istemiyorduk. Dolayısıyla o gergin ortamda, Federe Devlet'le karşılıklı bir görüşme oldu. İstemlerimiz oldu ve bu görüşmede anlaştık. Hatta şunu da diyebilirim; Bizim ileri sürdüğümüz koşulların büyük bir kısmını tartışmasız kabul ettiler. Yani karşılıklı bir anlaşma ortaya çıktığı için, biz bu anlaşmaya bağlı olarak bazı adımlar atmak istedik. Fakat tereddütlüydük. O zamanda her ne kadar anlaşma olmuşsa da bunun bir taktik olduğunu, PDK'nin zaman kazanmak istediğini, ancak saldıracığını biliyorduk. Bunu söyleyenlerden biri de bendim. Yani evet anlaşma olmuş ama, bir zaman kazanmadır, taktiktir, ovalamadır. Saldırı için güç toparlanıyor, hazırlık yapıyor bunu görmek gerekiyor dedim. Böyle ihtiyatlı yaklaşmışım. Nitekim fazla zaman geçmeden bunun gerçek olduğu ortaya çıktı. Yani onlar anlaşmaya uymadılar kısaca. Eğer anlaşmaya uymuş olsalardı, böylece bir savaş ortaya çıkmayacaktı.

-Neden yaptıkları anlaşmaya uymadıklarını biraz daha açabilir misiniz?

-Bunların kendi başına karar almadığı, kararların başka yerden alındığı ve bu kararların bunlar tarafından uygulandığı, buna zorlandığını açıkça ortaya koyuyor. Nitekim bir ay sonra tüm anlaşmayı bir tarafa bırakarak üzerimize geldiler. Tabii üzerimize geldiklerinde biz kendimizi savunmayı esas aldık ve her zaman için bir anlaşmayı gündemde tuttuk. Çünkü ortada korkunç bir durum vardı. Kürdün Kürde vurdurulması taktiği izleniyordu. Karşı taraf bunun farkında değildi. Bunlara birtakım vaadlerde bulunmuştu. Onlar buna inanarak, güvenerek düşmanın oyununa gelmişlerdi. Bunun bu tarzda sürdürülmesi, yani düşmanın taktiğinin hayata geçmesi anlamına geliyordu, mutlaka bunun

önünü kesmek gerekiyordu. Başından beri biz böyle yaklaştık. Onun için de en çok savunmayı esas aldık, saldırıya girmedik.

Ve savaşın belli bir süre sürmesinden sonra YNK'yle karşılıklı çabalar sonucu bir anlaşmaya varıldı. Savaş başladığında TC, PDK ve YNK'yle birlikteydi. Savaştan çok önce Türk subayları onların içine gelmişlerdi. Uzun bir hazırlık yapmışlardı ve birlikte saldırdılar. Peşmerge kıyafeti giymiş Türk askerleri ve Türk subayları vardı. Yine tüm donanımlarını Türkiye sağlamıştı, erzaktan, yiyecekten, silaha kadar, kullandıkları telsizlere kadar, Türkiye'nin verdiği malzemelerdi. Tüm cephelerde savaşı ortak yönetiyorlardı. PDK, YNK ve Türk Devleti'nden birer sorumluları vardı. Toplar, uçaksavarlar Türk subayları tarafından bizzat kullanılıyordu. Yine kara saldırısıyla, hava saldırılarını bu subaylar koordine ediyordu. Savaş bu tarzda başladı.

Savaşın en yoğun yaşandığı yerlerden bir Haftanın oldu. Dolayısıyla en çok kayıplar da, ister düşman cephesinde olsun, ister bizde olsun orada yaşandı. Savaşta biz ne siyasal anlamda ne de askeri anlamda yenilmedik. Ama istediğimiz sonuçları da yaratamadık. Taktik dışı bir savaş yürütmemiz böyle bir sonucu doğurdu. Eğer taktiğimizi uygulayabilseydik, daha iyi sonuçlar almamız mümkündü.

Şimdi neden taktiğimizi uygulayamadık? Tabii ki bunun savaş öncesiyle ilgisi var. Savaş öncesi alınması gereken tedbirler vardı. Bu tedbirler alınmadığı için zorunlu olarak kendi taktiğimizi uygulayamadık. Taktik dışı bir savaş yürütmek zorunda kaldık. Bizim taktiğimiz gerilla taktiğiydi. Ama biz bu savaştan gerilla taktiğini değil, mevzi savaşı dediğimiz savaş tarzını yürüttük. -Ki bu tarihimizde çokça rastlanan bölgesel isyan tarzı idi- Bu PDK, YNK'nin taktiğiydi. Onların taktiğiyle onlara karşı bir savaşı yürütmek bizim taktiğimiz olamazdı. Dolayısıyla böyle bir taktiğin uygulanmasıyla sonuç da alınamazdı.

Tüm bunlara rağmen yine de olumlu sonuçlar da yarattık. Yani taktik dışı bir savaş yürütmüş olmamıza rağmen, özellikle Haftanın alanında, Güney güçlerini tamamen savaş dışı bıraktık. Zaten bunun için Türkiye alelacele ikinci bir cepheyi açmak zorunda kaldı. İkinci cepheyi açmasının nedeni tamamen budur.

Eğer taktiğimizi uygulayabilseydik şüphesiz daha iyi sonuçlar alabilecektik. Onlar daha savaşın başında, birkaç günde işimizi

bitireceklerini sanıyorlardı. Fakat savaş başladığında işin hiç de kolay çözümlenemeyeceğini gördüler. Yani PKK'yi öyle kolay tasfiye edemeyeceklerini gördüler. Hatta savaş devam ettiği müddetçe, bırakalım PKK'yi tasfiye etme, kendilerinin ciddi kayıplarla karşı karşıya kaldığını gördüler. Adeta bir çıkmazı yaşadılar. Hiç kimsenin beklemediği bir direnişle karşılaştılar. Ne kendileri bunu bekliyorlardı ne de dünya bunu bekliyordu.

-Taktik hata meselesini açar mısınız?

-Savaşta bizim esas hatamız, savaş öncesi alınması gereken tedbirleri almamamızdır. O da şudur; madem bu güçler saldıracak, darbe yememek için alınması gereken tedbirleri almak gerekiyordu. İşte biz bunu yapmadık.

Yani bir kere kampları ortadan kaldırmak gerekiyordu. Savaşmayacak durumda olan yeni arkadaşlar vardı. Onları hızla ordan uzaklaştırmak gerekiyordu. Kamplardaki erzak ve lojistiği araziye dağıtmak gerekiyordu. Geriye kalan savaşabilecek gücü gerilla taktiğine göre örgütleyip harekete geçirmek ve hareketli kılmak gerekiyordu. Eğer bu tedbirleri almış olsaydık, elbetteki kendi taktiğimiz olan gerilla taktiğini uygulayabilecek ve mevzi savaşına düşmeyecektik. İşte bu tedbirleri alamadığımız için üzerimize geldiklerinde mecburen elimizdeki alanı savunmak zorunda kaldık. Çünkü kurumlar var, tüm malzeme, erzak oralarda. Savaşmayacak durumda olan arkadaşlar var, yeni arkadaşlar var, bunların konumlanması gerekiyor.

Bütün bunları korursan orda yaşayabilirsin. Eğer koruyamazsan bırakalım savaşmayı, yaşam dahi güçleşir. İşte bu bizi zorunlu olarak kampların savunmasına götürdü. O da mevzi savaşı dediğimiz, savaş tarzına bizi götürdü. Yani hata, taktik dışılık burdan kaynaklandı. Bunu savaşın başlangıcında gidermek mümkündü. Fakat bunda da geç kalındığı için giderilemedi.

Tabii ki böylesi bir hata bazı kayıplara da yol açtı. Kayıplarımız nedir? Biz savaş boyunca Xakur'da 34 arkadaş şehit verdik. Çukurca'da 13 arkadaş şehit verdik, Haftanın cephesinde 114 şehit verdik. Yani toplam bizim Güney Savaşı'ndaki şehitlerimiz bunlardır. Haftanın'deki şehitlere savaş öncesi ve savaş sonrası bazı şehitler de dahildir. Yani hepsi savaş ortamında şehit düşen arkadaşlar değildir. Bir kısmı, 4-5 arkadaş savaş daha başlamadan PDK tarafından Zaxo'da vurulmuştur. Savaş anlaşmayla so-

nuçlandıktan sonra, PDK tarafından 3 arkadaş Metina'da bir komploda vurulmuştur. Yine 4 arkadaş Kuzey'e geçtiğinde mayınlara basmış şehit düşmüştür. Yani tüm bu kayıplar bu sayıya dahildir. Kayıplarımız bu kadardır. Yürütülen savaşa göre aslında kayıplar o kadar fazla değil.*

Fakat kendi durumumuzu esas aldığımızda biz bu kayıpları fazla görüyoruz. Yani biz bu kadar bile kayıp vermeyebilirdik. Bu taktik dışı bir savaşı yürütmemizin sonucu olarak ortaya çıktı. Eğer taktik uygulanmış olsaydı, kayıplarımız da bu denli olmazdı. Daha az olabilirdi. İşte bu hatanın yol açtığı sonuçlardan biri budur.

Yine diğer bir sonuç; tarih bizim önümüzde çok önemli bir fırsatı koymuştu. Kürdistan'daki işbirlikçiliği tasfiye etme fırsatını yaratıp önümüze koymuştu. Biz de taktiği uygulamış olsaydık,

*Güney Savaşı'nda (Çukurca bölgesindeki çatışmalar da dahil) ARGK'nin toplam kayıpları 193 olarak açıklandı.

PKK'nin merkezi yayın organı olan Serxwebûn dergisinin Güney Savaşı'yla ilgili olarak yayımladığı Ağustos 1993 tarihli 21. Özel Sayı'da yapılan resmi açıklamaya göre yaşamını yitiren gerillalar şunlar:

HAFTANIN VE ÇUKURCA: Roza, Lokman İbrahim Abdo, Murat, Leyla Kaplan, Mehmet Öner, Azadın Aybek, Muhamet Ersoy, Sakine İmam, Abdullah Malgaz, Hüseyin Çelebi, Muas Cansu, Ahmet Eryılmaz, Şükrü Akbulut, Elif, Hesen Miho Xelil, Fadi Öncü, Harbiye, Mühamed Ato, Merwan Mühamed, Kemal Önala, İsa Yüsif Gulî, Şevket Üre, Abdullah Orak, Sinan Soysal, Atiye Ağtaş, Zeki Suleyman, Siyamet Şik, Çağlayan Kayık, Recep, Hoşenk Halef Esen, Bahtiyar Yaşiltepe, Xalit Suleyman, Orhan Çürükaya, Kawa, Şükrü Murat, İsmail Selim Mamo, Mühamed Abdo, Fahrettin Güzel, Lokman Aygaz, Şehristan Oğuz, Memduh Gökhan, Fatih, Gürçin Yaman, Mecit, Enver Ekim, Şükrü Ahmet, Meryem Efetürk, Abdulkemim Abdé, Şemssetin Güneş, Lokman Önüştü, Birindar, Sinan Altun, Mühamed Saif İbrahim, Özlem Taş, Şakir Hasam, Alâ, Yılmaz Kaya, Muhittin, Ali İhsan Özlâhlan, Abdurahman Eliz, Numan, Ebubekir Önaç, Ramazan Diyar, Abdurrahman, Abdurehim Hesen, İsmail İncesu, Fuat Altürk, Bayram, Celal Çobanoğlu, Enver Yıldız, Mehmet İsa Saygı, Ramazan Adsan, Rahim Gökmen, Şükrü Özen, Sinan, Aydın Turgut, Şerif, Fikret Yakan, Murat Tunç, Hasan Caniş, Selahattin Alptekin, İbrahim Kemal Abdo, Salih Eren, Ferhat, Beşir, Mahsum, Ali Haydar, Cemal, Heci Mehmet Xelo, Saif Elçi, Mustafa, Hafif Arat, M. Sıraç, Şehmus, Seyfettin Çiçek, A.Bağı Huseyin Suleyman, Mehmet Özkul, Cesur, Sadık Kara, Kamuran Kara, Siddik, Mehmet Hanefi, Şerzat Cüma, Mehmet Çelik, Hesen Nasir, Bengin Aksu, Erdal, Erkan Aka, Mühamed Huseyin, Sadık, Devrim, İdris Turhan, Şoreş, Rêzan, Cafer Acar, Zahide Kılıç, Mahmut, Eşref, Ramazan Yörük, Mahsum, Mahir, Şükriye İnan, Ali Yüksel, Fırat, Tulan, Hozan, Mühamed Emin Heci, Tahsin Çetin, Refiq Yüsif, Şiyar, Aşût, Kerem, Şivan, Tefik Bozan, Murat, Tahir Ayar,

işbirlikçiliği önemli bir güç olmaktan çıkarabilirdik. Yine Kuzey-Güney devrimini bütünleştirebilirdik. Güney'de devrimci bir çizginin egemen olmasının koşullarını yaratmıştık. Devrimci bir çizginin geliştirilmesi, egemen kılınması fırsatı doğmuştu. Bu iyi değerlendirilemedi. Tabii ki bu savaşta erzağımız da biraz yakalandı. Bunun Türk askerleri değil, Güneyli güçler götürdü.

-Sizin açımızdan bu savaşın kazanımları neler oldu?

-Şüphesiz bu savaşın sadece kayıpları yoktur. Bu savaşın ortaya çıkardığı bazı önemli, olumlu sonuçlar da var. Herşeyden önce biz "mevzi savaşı" dediğimiz bir savaş tarzına alışkın değildik, böyle bir tecrübemiz yoktu. Tecrübesiz olmamıza rağmen böyle bir savaşı yürüttük ve bu savaşta çok önemli deney ve tecrübeler kazandık. Bu bir kazançtır. Yine bu savaşta şunu ortaya çıkardık; Alan kurtarmak istersek, bir alanı kurtarabileceğimiz ve kurtardığımız alanı savunabileceğimiz gibi, bunu elde de tutabileceğimiz gerçeği ortaya çıktı. Bu savaşın en önemli sonuçlarından biri bu. Yine PKK'nin öyle basit bir güç olmadığı, öyle kolay tasfiye edilecek bir güç olmadığı, Kürdistan'da PKK'siz bir çözümün de mümkün olamayacağı gerçeği herkesçe görüldü. Bu savaşın ortaya çıkardığı en önemli bir sonuç da bu oldu.

Çok önemli bir sonuç da Güney'deki bu güçlerin başka güçler olmadan tek bir gün dahi ayakta kalamayacakları, bunların kendi güçleriyle ayakta durmadıkları, başka güçlerin bunları yaşattıkları gerçeği ortaya çıktı.

Yine bunların yurtseverlik adına yürüttüğü mücadelenin, yurtseverlikle pek ilgisinin olmadığı, düşmanla iççelikleri ve gerçek konumları ortaya çıktı bu savaşta. Birçok insan bunların gerçekliğini bu savaşla görebildi. Bunun Güney halkı üzerinde de çok

Rênas, Hasan Ağadaş, Davut, Makbule Özen, Rêzan, Mühamed, Siddik Turan, Tekin Özcan, Yaşarê Jirki, Mazlum, Ahmet

XAKURK: Gülnaz Karataş, Ahmet Okçu, Sabri, Muzaffer Kök, M. Şakir Zorbay, Ezedin Oso Mühamed, Takyettin Tanrikulu, Ufaktan Ataman, Necdet Oktay, Muzaffer Bozkurt, Abdullah Ataseven, Mehmet Beken, Yaşar Uygur, Vedat, Metin Arık, Kamuran Kardan, Saif Demir, Hasan Derviş, Mahmut Emek, Berxwedan, Mahmet Dinç, Aytakin Değirmenci, Yüsif Suleyman, Ali Tokdemir, Cahit Denizhan, Mahmut Şahin, Ahmet Aylanç, Erdal Karay, Necati Güneş, Başür, Mühamed Sida, Naif Menaf Mizürî, Ahmet Önder, Mühsin Abdulkemim, Celal, Hüşeng, Hemit Xelil, Mesut Parlak, Omer Şukri Osman, Çiraw, Ferman, Şerefhan Süer, Sahih Markoç, Fuat Demirbağ, Sabahattin Doğan, Yüksel Aksaman.

olumlu etkisi oldu. İlk kez Güney halkı bu güçlere karşı bir gücün direnebildiğini ve sadece onunla da kalmadığını, darbe de vurduğunu –çünkü bugüne kadar kimse bu güçlere böyle direnmemiştir– gördü. Bu Güney halkı açısından büyük bir umut ışığı oldu. Savaş bizim hatalarımızı, eksiklerimizi ortaya koydu. Özellikle taktik önderlik sahasındaki yetmezliği, taktikte usta olunmadığını, yeni bir konum yaşadığını, yaratıcı olmadığını, tutucu olduğunu ortaya çıkardı. Taktik önderlik sorunun çözümünü kolaylaştırıldı. Bu açıdan önemlidir. Yine tüm güçlerin aynı zamanda harekete geçmemesi, kopukluk, koordinesizlik ve bunun savaşa yansması, bunun yarattığı sonuçlar yine çok iyi görüldü. Bu anlamda hata ve eksikliklerimizin nerden kaynaklandığı, bu hata ve eksikliklerin nelere mal olduğu ortaya çıktı.

Yani kayıplarla kazançlarımızı kıyasladığımızda, kayıplarımız kazançlarımızın yanında denilebilir ki çok azdır. Ama o savaş tarzıyla biz savaşı sürdürseydik, hem sonuç alamayacaktık, hem daha fazla kayıplara yol açacaktık. Düşmanın taktiği de yaşam alanı bulacaktı. Dikkat edilirse Parti Önderliği'nin bu noktada çok ciddi eleştirileri geliştirdi. Düşman bu eleştirileri çarpıtarak kamuoyuna yansıtmağa istedi. PKK'nin binlerce kayıp verdiği vs... Hayır, böyle bir şey söz konusu değil. Bu savaşta başarısız olan TC'nin kendisidir. Bu savaşı bizzat yürüten güçlerin kendileridir. Hem siyaset olarak hem de askeri olarak başarısız olmuşlardır, darbe yemişlerdir.

Bu savaşta PKK tasfiye olmadığı gibi ciddi yaralar almadan da önemli kazançlarla çıkmıştır. Bu bir gerçektir. Şimdi TC Güney Savaşı'ndaki başarısızlığını, yediği darbeleri gizlemek için kamuoyunu aldatmak için yalan, yanlış politikaya sarıldı. 'PKK'nin beli kırıldı, binlerce kayıp verdirildi. PKK bir daha belini doğrultamaz, güçten düşürüldü, savaş gücü kırıldı' biçiminde propagandalar geliştirdi. Buna ihtiyacı vardı, gerçekten başarısızlığını bu biçimde kapatmak istiyordu. Kitleyi bu biçimde aldatmak istiyordu.

Bu çok geçmeden görüldü de. Basın mensupları da PKK'nin bu savaşta belinin kırılmadığını, aksine daha da güçlü çıktığını, kendi kendilerini aldattıklarını, buna moral açısından ihtiyaç duyduklarını, bu açıdan o propagandayı yaptıklarını, ama bugün bu gerçeğin herkesçe görüldüğünü açıkça yazabilmektedirler. Gerçek de budur.(14)

4. BÖLÜM

Süregiden Savaş (Birakuji) Potansiyeli

Kürt kavminin modern tarihindeki en büyük iç çatışması olan Güney Savaşı, kardeş kanının dökülmesini mahkum eden bir anlaşmaya sonlandı! Ancak aylar sonra da provokasyon çabaları sürdü ve bölge koşulları her zaman yeni bir iç savaş potansiyeli barındırmaya devam etti.

PKK ile PDK/YNK/TSK birlikleri arasında 1992 Ekim'inde çıkan savaşın anlaşmayla sonuçlanmasından sonra, Güney Kürdistan'da PKK'lilere ve taraftarlarına yönelik MİT ve PDK ortaklığına atfedilen saldırılar bitmedi.

'Yeni', yani savaş sonrası dönemin ilk saldırısı Zaxo'da oldu. Devlet güçlerinin baskısı nedeniyle Silopi'den Zaxo'ya yerleşen ARGK milisi Mehmet Tan, burada PDK'lilerce gözaltına alındıktan sonra işkenceyle öldürüldü ve cesedi 16 Nisan'da Türkiye sınırını çizen Habur çayına atıldı. Bu olaydan üç gün sonra da İsmail adlı bir gerilla Zaxo yakınlarındaki Derkar köyünde PDK'liler tarafından öldürüldü. Şırnak'ın Nérex köyünden olan İsmail uyurken kurşunlanmıştı.

PKK'nin Kuzey'de tek yanlı ilan ettiği ateşkes sürecinde gelişen bu olaylara üçüncü halka da da yine Zaxo-Dûhok arasında eklendi. Nisan ayının son günlerinde Habur'da 4 ceset bulundu. Bunlardan ikisi Güney Savaşı sonrasında yapılan anlaşmayı denetlemek üzere PKK ve YNK/PDK arasında kurulan "Anlaşma Komitesinde" görevli Sabri ve Lezgin adlı gerillaların cesedi idi. Sabri ve Lezgin bir süre önce belirsiz bir nedenle PDK'lilerce gözaltına alınmıştı. Kurşunlanarak öldürüldükten sonra Habur çay-

yna atılan üçüncü ceset de Güney Savaşı sırasında PDK'ce esir alınan bir başka gerillaya ait idi. Dördüncüsünün kimliği belirsizdi.

PDK sadece öldürmüyordu! Mayıs ayı içinde Selahaddin ve Dûhok'ta düzenlediği operasyonlarda da biri yaralı, 7 gerillayı gözaltına almıştı.

PKK'li yetkililer bu saldırıların, MİT'le ilişkili PDK'li komutanlar tarafından gerçekleştirildiğini ve saldırılarla Kürt örgütleri arasında imzalanan ittifakların ve gelişme evresindeki ulusal birliğin sabote edilmek istendiğini savunuyordu. PDK ve YKN'lı yetkililer de, MİT'in Behdînan'da kendileri dışındaki "kimi" güçlerle işbirliği yaparak bu saldırıları gerçekleştirdiğini öne sürüyordu. Ateşkesin sürdüğü sözkonusu dönemde Kuzeyli Kürt örgütleri arasında bir takım 'dayanışma' protokolleri yapılmış ve Güneylilerin de bu sürece katılması gündeme gelmişti.

Saldırlardan ve gelişen olumsuz ortamdan herkes rahatsızdı. Ancak, kimse bunu engellemenin bir yolunu bilmiyordu. Daha doğrusu, bu yolu bulması gereken, YNK ve PDK, bu görevlerini yapmıyor ve kendilerine yönelik kuşkuları haklı olarak güçlendiriyordu. Bölgesinde kendisinden habersiz bir kuşun bile uçmaya çağıyla övünen PDK Dûhok sorumlusu Fazil Mûtnî Miranî de suskunluğu tercih ediyordu.

Erbil yönetimi ise, isterse Kürdistan'da önemli oranda kontrol sahibi olduğunu, 1992 Kasım'ında İran ve Irak ajanlarına yönelik giriştiği başarılı operasyonlarla göstermişti.

Yeni Kabine ve 30 Ekim Anlaşmasının Teyidi

PKK ile diğer Kürt örgütlerinin ilişkileri Güney Savaşı'nın sonlanmasının ardındaki dört aylık süreçte olumlu geçti. 1993'ün Nisan aylarında, Zaxo çevresinde başlayan PDK saldırıları sürerken, YNK, kabinedeki üyeleri arasında revizyon yaptı. Buna göre, Talabani'nin YNK'yi birlikte kurduğu arkadaşı Dr. Fûat Masûm, Başbakanlık görevini, direniş döneminde YNK'nin Erbil Ovası Komutanlığı'nı yapan Abdullah Resûl Kosret'e bıraktı.

Güney Savaşı döneminde Xakurk'taki saldırıları yöneten Kosret, PKK'ye dostluk gösterme yanlısı olmakla tanınıyordu. Sertliği

ve asker kökenli olması itibarıyla de PDK tarafından sevilmiyordu. Ancak olumlu özelliklerine rağmen Kosret, Talabani'nin her istediğini yapan biri idi ve bu özelliği nedeniyle o göreve getirilmisti.

Hükümetin değişmesi, PKK'nin bölgedeki etkinliklerinde Erbil denetimini kabul etmemesi ve PDK'nin Zaxo civarında PKK'lilere yönelik saldırıları gibi nedenlerle 'limonileşen' ilişkileri gözden geçirmek ve 1992 anlaşmasını teyit etmek üzere yeni bir protokol yapıldı.

Buna göre Güney Savaşı sonrası PKK'nin Güney Kürdistan'daki ilişkilerini yürüten Osman Öcalan ile Başbakan Kosret arasında 27 Nisan 1993'te Erbil'de yeni bir anlaşma imzalandı. 4 maddelik kısacık bu protokol taraflara 1992 anlaşmasını hatırlatıyordu:

1-PKK, 30 Ekim 1992'de yapılan anlaşmaya sadıktır.

2-Sınırda askeri hareketlilik kabul edilemez.

3-PKK'nin sorunları çözülecek ve ihtiyaçları giderilecektir.

4-PKK'liler Zel'e geliş gidişlerde, Hükümet'i haberdar edecek ve izin alacaktır.

Belgenin altında Erbil Hükümeti adına; Başbakan Abdûllah Resûl Kosret, Yardımcısı Nasih Xafûr ve PKK-MK adına Osman Öcalan'ın imzası vardı.

Dûhok; Faili Meçhul Cinayetler Kenti

İyi niyet gösterilerine, yeni protokollere, PKK'nin Kuzey'de ilan ettiği tek yanlı ateşkese ve Kürt örgütleri arasında gelişen detant ile ulusal birlik çabalarına karşın gizli bir el Güney'i yeniden karıştırmak istiyor ve rastgele siyasi cinayetler işliyordu. Bu cinayetler özellikle PDK'nin etkin olduğu, Fazil Mûtnî ile Mesûl Barzanî'den habersiz bir kuşun bile uçmadığı ve Türk istihbaratçılarının cirit attığı Dûhok ile Zaxo kentlerinde işleniyordu.

Saldırı ve cinayetler sadece PKK'ye veya taraftarlarına yönelik değildi. PDK'nin dışındaki herkes hedefteydi.

1993'ün ilk önemli siyasi cinayeti Dûhok'ta işlendi. "Rêkxrawîy Têkoşanîy Rencderanîy Kurdistan" (Têkoşen) örgütü lideri Raûf

Kamil Aqréi 26 Mayıs'ta öldürüldü. 1983'lü yıllarda YNK'yı oluşturan üç hizipten biri olan Komeley Réncderaniy Kurdistan'dan ayrılan birkaç sosyalist aydının kurduğu bu örgüt PKK'ye yakınlığıyla biliniyordu.

Raûf Aqréi, Sadiqé Emer'in de katili olan Reco Germawî tarafından öldürülmüştü. Katil, PDK'nin "Parastin" adlı istihbarat örgütünün tetikçisiydi. Parastin'in başında ise Mesût Barzani'nin yeğeni olan Neçirvan İdris Barzanî bulunuyordu.

Aynı zamanda yazar olan Aqréi, 1992 Ağustos'unda Şırnak katliamını protesto amacıyla Erbil'de yapılan bir gösteri sırasında tutuklanmış ve iki ay cezaevinde alıkonulmuştu.

Katil Reco Germawî, Aqréi'nin ölümünün 40. günü nedeniyle Kürt Yazarlar Birliği tarafından Dûhok'ta düzenlenen anma toplantısına da katılmıştı. Okuma yazma bildiği şüpheli olan bu adam, ilk kez kültürel amaçlı bir toplantıda görülüyordu! Toplantıya katılan yazarlar, Reco'nun Aqréi'nin anıldığı bir toplantıya katılmasını, 'katilin cinayet mahaline gelmesi' diye yorumlamıştı.

Bu cinayetten altı gün sonra da, Asûri Milletvekili Yonadim Yûsif Yonadim, Asûri kulübünden çıkıp evine giderken iki kişinin silahlı saldırısı sonucu öldürüldü. Seçimlerde Asûri Demokratik Hareketi listesinden seçilen Dûhok Milletvekili Yusif Yonadim herhangi bir siyasi görüşü olmamakla tanınıyordu. Öldürülmesi, Asûriler arasında yoğun tepkilere neden oldu.

Asûri Yonadim'in katledilmesinden 13 gün sonra işlenen cinayetin kurbanı bu kez bir komünistti. 14 Haziran 1993'te de, Irak Komünist Partisi Merkez Komite üyesi ve Behdînan sorumlusu Lasser (Ebu Nesîr) Babil otelinden çıkıp evine giderken, 'kimliği belirsiz kişilerin' saldırısı sonucu sokak ortasında öldürüldü.

Ebû Nesîr'in katili ise Dûskî aşiretinden PDK'li Wahit Kowîlî idi. 1991 ayaklanmasından önce Saddam ordusunda çetelik yapan Kowîlî, ayaklanmadan sonra YNK'ye katılmıştı. Ancak yaptığı hırsızlıklar nedeniyle YNK'dan atılınca PDK'ye geçti. Çevrede ser-seri ve hırsız olarak tanınan Wahit Kowîlî'de Parastin'in tetikçisi olmuştü.

Kowîlî, Ebu Nesîr'i öldürdüğü ortaya çıkınca Duskîlerin Mûsûl'daki liderlerinden Xalid Hecî Hamzanî adlı çete reisine sığındı. Dûhok'ta işlenen faili meçhul cinayetlerin bir çoğu, deşifre

olduğu için Mûsûl'a gönderilen Wahit Kowîlî'ye yıkıldı. PDK, aralarında Asûri milletvekili Yûsif Yonadim cinayetinin de bulunduğu birçok faili meçhul olayın sorumlusunun Kowîlî olduğunu açıkladı. Böylece birçok dosyanın kapanmasını amaçlıyordu.

Cinayetler bu kadar değildi tabii. 'Ses vermeyenleri' daha çoktu. Aynı süreler içinde, Zaxo, Dûhok ve Diyana gibi PDK etkinliğinin hüküm sürdüğü yerlerde yaklaşık 15 cinayet daha işlendi.

Bu olayların birinde, 17 Temmuz'da, Zaxo'da bir hakim öldürüldü. Tahsin Nayif Eli adıyla tanınan Zaxo hakimi, Türkiye'den uyuşturucu kaçıran 2 kişiyi tutuklamış, PDK'lilerin tüm baskılara rağmen onları serbest bırakmamıştı. Ve bedelini yaşamıyla ödemişti. Bölgede halk arasında dolaşan söylentilere göre bu cinayetten Fazil Mûtnî'nin ilişkili olduğu Behdînan mafyası sorumlu idi. Dûhok'ta ki tarlalarda haşhaş ektiği de ortaya çıkan uyuşturucu mafyası, genellikle Irak'taki Mısırlı işçilere ve zengin Araplara esrar veya eroin servisi yapıyordu!

Dûhok'ta meydana gelen ve failinin PDK olduğu en açık olan siyasi cinayetlerden bir diğeri de 29 Temmuz 1993 günü işlendi. Kürdistan Emekçiler Partisi'nin (Zahmetkês) MK Üyesi Qeis Mûhamed (Rénas) evini basan PDK'li Salah Mûhamed Amedî ve adamları tarafından öldürüldü.

Cinayetten sonra bir açıklama yapan Zahmetkês'in Genel Sekreteri Qadir Eziz, katilleri bildiklerini ve hükümete bilgi verdiklerini söylüyor, "Hükümeti bir an önce harekete geçmeye" davet ediyordu! diyordu. Katiller karısı ve çocuklarının gözü önünde öldürdükleri Rénas'ın evine PDK bayrağı da asarak sırta kadem basmıştı.

Katil Amedî, bir süre önce bir grup yandaşı ile birlikte örgütünden ayrılıp PDK'ye geçmişti. Rénas ise PDK'ye katılmayı kabul etmemişti!

PDK'liler öldürdükleri Rénas'ın taziyesine bile gitmedi. Zahmetkês TV ve yayın organı PDK'yi suçluyordu. Bu açık suçlamalar üzerine Mesût Barzani'nin yardımcısı Neçirvan Barzanî, Zahmetkês yöneticilerini tehdit ederek bu iddialarından vazgeçmelerini istedi. PDK bu denli açık oynuyordu!

Son maktûl de PDK karşıtı idi. Erbil rejimini eleştirdikleri için baskıya uğrayan ve bu nedenle yarı illegal çalışan ve daha çok Süleymanîye ile Erbil yakınlarında örgütlü olan Irak Komünist İşçi

Partisi yöneticilerinden Nezîr Ömer Elî Mûstafa (Aram), 25 Ağustos'ta, Dûhok'ta PDK'liler tarafından kaçırılarak öldürüldü. Cesedi Sumêl muntikasında bulundu. Aram'da önceki tarihlerde, ya PDK'ye geçmesi ya da Behdînan'dan ayrılması için tehdit edilmişti.

Olaydan sonra bir bildiri yayınlayan Uluslararası Irak İşçi Hareketi ile Dayanışma Komitesi'ne göre, cinayetten PDK sorumlu idi ve Aram emekçilerin politik özgürlüğünü savunduğu için öldürülmüştü.

Behdînan'da Başka Güç Yok

Cinayetlerin en önemli nedeni PDK'nin Behdînan'da kendisi dışında hiç bir gücün yeşermesine izin vermek istememesiydi. Cinayetlerin tümünün Mesût Barzanî'nin bilgisi dahilinde Fazil Mûtnî'nin emriyle gerçekleştirildiği savunuluyordu. Barzanî, kendi 'çöplüğü' olarak gördüğü Behdînan'da bir başka gücün varlığına tahammül etmiyordu. PDK Behdînan'ın yeni BAAS'ı olmuştu. Onun yöntemleriyle hakimiyetini sürdürmek istiyordu.

Dikkat çeken bir başka husus da 'ses vermeyen' cinayetlerin maktüllerinin kimi ortak özellikleri idi; Birçoğu eski PDK'li idi ve vuruldukları tarihte ya PKK'le ilişkili idiler ya da PKK'ye sempatipleri vardı.

Artık Zaxo ile Dûhok, sınırın öte tarafındaki Batman veya Nusaybin gibi olmuştu. Havanın kararmasıyla birlikte insanlar evlerine kapanıyor ve ölüm olasılığının dairesine giriyorlardı. Tabi, 'olması gerektiği gibi' hiç bir cinayetin faili yakalanmıyordu!

Bu cinayetlerden oldukça rahatsız olan ve misilleme önerisinde bulunan YNK tabanı, önderliğine bunu kabul ettiremiyordu. Cinayetler Talabanî'nin umrunda değildi. Raûf Kamil vurulduğu sırada Başbakan Abdûllah Resûl Kosret, İbrahim Xelîl sınır kapısında PDK'nin el koyduğu gümrük vergisi sorunu çözmek için Dûhok'ta bulunuyordu. Cinayetle verilen mesajın bir adresi de aslında kendisi idi. Bunu bilen Kosret, yakın çevresine, "Şimdi Başbakan olmasaydım, Fazil Mûtnî'yi kendi ellerimle öldürürdüm" diyordu.

Ancak bunlar boş sözlerdi!

Öldürme özgürlüğü açısından Türkiye'den geri kalmayan Gü-

ney Kürdistan'da PDK bu yöntemi meşrulaştırınca diğer siyasi gruplar da aynı yolu izlemeye başlamıştı. Erbil'de kentten en ünlü din adamlarından Melle Abdûrahman Hemzekerî'de İran ve Suudiler tarafından finanse edilen Hizbi İslamî militanları tarafından sokak ortasında susturuculu tabancayla öldürüldü. Soran'da YNK'ye karşı hakimiyet savaşı veren Şêx Osman Abdüleziz Halepçê önderliğindeki Hizbi İslamî, kendilerine muhalefet eden Melle Hemzakerî'yi ortadan kaldırmıştı.

Güney'deki bu 'faili meçhul' cinayetler öylesine kafa bulandırıyor ki, Türk kontrgerillacı Binbaşı Cem Ersever'in de bu olaylara karıştığı iddia ediliyordu.(1)

Siyasi cinayetlerle ilgili fikrini dile getiren, YNK'nın Dûhok Milletvekili Hazim Yûsifi, Güney'de, 'kiryarê nedîyar' diye adlandırılan 'faili meçhul' olayları şöyle yorumluyordu: *Açıktır ki demokrasi ve özgürlükten korkan çevreler var. Bundan dolayı da özgürlüğü temsil eden aydınlarımızı şehit ediyorlar. Bu cinayetleri şiddetle kınıyor, hükümeti ve parlamentoyu gerekeni yapmaya davet ediyorum. Eğer demokrasinin yaşamasını istiyorsak, bu cinayetlerin faillerini yakalayıp adalete teslim etmeliyiz.*

Tabi bunlar da boş sözlerdi!

Barzanî: PKK Kampı Yok

PKK tarafından ilan edilen tek yanlı ateşkesin sona ermesinden sonra, Ankara yönetimi bölgede yeni bir saldırı kampanyası başlattı. Bu daha çok psikolojik ağırlıklıydı. Bingöl'de hazırlıksız yakalanarak 33 askerini kaybeden komutanlar, bu kaybın intikamını almak için ilk etepte, 'açıktaki' hedeflere saldırı hazırlığı yaptı. Bunun için yine en kolay hedef Güney Kürdistan'daki gerilla birlikleriydi! Ve öyle yapıldı.

7 Haziran 1993'de yeni bir sınırötesi operasyon başlatıldı. Türk Silahlı Kuvvetleri, Şenyusuf, Işıkveren, Şemdinli, Çukurca ve Çayırli bölgelerinden sınırı geçti. Yine her zamanki gibi uçak ve helikopterler önceden araziye bombaladı. Ardından kara birlikleri ve taşınabilir ağır silahlar Güney topraklarına gönderildi.

Ancak gerillalar TSK'ya karşılık vermedi.

PKK ile Erbil rejimi arasındaki anlaşma devam ediyordu. Geril-

lanın anlaşmaya göre, resmen boşaltmış görüldüğü bu alanlardan Türk ordusuna karşılık vermesi, anlaşmayı ihlal ettiği anlamına gelecekti.

11 Haziran 1993 tarihli Tercüman gazetesine göre, burdaki PKK varlığı, harekâttan önce Talabani ve Barzani'ye iletilmiş, ancak onlar, 'biz başedemiyoruz' yanıtı vermişti. Bunun anlamı, 'kendi işinizi kendiniz görün', yani 'istiyorsanız operasyon yapabilirsiniz' demektir. Harekâtı, yine Asayiş Kolordu Komutanı Korgeneral Necati Özgen, Şırnak Tugay Komutanı Tuğgeneral Mete Sayar ve Tatvan Zırhlı Birlikler Tugay Komutanı Tuğgeneral Korkmaz Tağma yönetiyordu. Binlerce asker ve korucu harekete geçirilirken, gazete manşetleri gerillaların ensesinde boza pişirdi! Ancak, iki üç gün sonra harekâtın sesi soluğu kesildi. Gerillaların karşılık vermemesi üzerine, ordu kendisi için arazi yürüyüşüne dönüşen bu harekâtı sonlandırıp yine mevzilerine çekildi.

'Kuzey Irak'ta PKK varlığına' rastlanmamıştı!

Harekâtın sürdüğü günlerde, Kürdistan Demokrat Partisi lideri Mesûd Barzani'de, uzun bir aradan sonra 15 Haziran 1993'te Ankara'ya gelmişti.

PDK Lideri, Avrupa dönüşü ilk durağı olan İstanbul'da, Sheraton otelinde Türk Dışişleri Bakanı Liceli Hikmet Çetin'le görüştü. Kendisine, Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in "Talabani ile Barzani tedbir almazsa biz alacağız" şeklindeki sözlerini hatırlatan ve PKK'ye karşı ne gibi tedbirler alacaklarını soran gazetecilere biraz da sinirlenerek yanıt veren Barzani, "Bizim topraklarımızda kamp yok ki, ne tedbir alalım?" diyordu.

PDK Lideri, Hikmet Çetin ile Güney Kürdistan'daki ekonomik durum üzerinde durmuştu. Barzani, Çetin'den kendilerine yardım etmesi için amirlerinden rica etmesini istiyordu. Çetin'in de kendisine, 'elinden geleni yapacağı' sözü vermişti.

TC'nin PKK konusunda Hikmet Çetin'i Barzani ile görüşmek üzere görevlendirmesi beklenemezdi. PKK meselesi Liceli Çetin'in boyunu aşmaktaydı. O sorunun muhatabı, Genelkurmay'dı.

Barzani, aynı gezide merhum Turgut Özal'ın mezarını da ziyaret etmiş, Semra Özal ve dönemin Başbakanı Tansu Çiller ile Cumhurbaşkanı Demirel'le de görüşmüştü.

Barzani'nin bu gezisine katılması gereken ve o sırada bozulmuş olan ateşkese arabuluculuk yapmış olan YNK Lideri Celal

Talabani ise, Ankara'daki savaş çılgınları nedeniyle Türkiye ziyaretini iptal etmek zorunda kalmıştı!

Güneyli liderlerin Ankara ile kurdukları PKK karşıtı ilişkileri ve Kuzeyli soydaşlarına bakış açılarını sergileyen ilginç olaylardan biri de aynı süreçte yaşandı.

24 Haziran 1993'te elçilik önünde, 'Kürdistan'daki katliamları protesto' eden Kürt göstericilere ateş açarak birini öldüren ve bir kaçını da yaralayan Türkiye'nin İsviçre Büyükelçisi Kaya Toperi, Bern Hükümeti'nce sınır dışı edilmesinden sonra ilginç açıklamalar yaptı. Olay sonrasında elçilikte bir ay boyunca mahsur kalan Toperi, bu süre içinde, dostluk göstererek kendisini arayan 4 kişiden ikisinin, YNK Lideri Celal Talabani ve PDK Lideri Mesûd Barzani olduğunu açıkladı. Bir Kürt göstericiyi öldüren ve İsviçre polislerinin ablukası nedeniyle bürosunda mahsur kalan Kaya Toperi, 26 Ağustos 1993 tarihli Hürriyet'e yaptığı açıklamada Barzani'nin PKK'ye karşı kendisine koruma vermeyi de önerdiğini ifade ediyordu. Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanlığı döneminde Çankaya'nın basın sözcülüğünü yaptığı sırada Barzani ve Talabani'yle tanışan Toperi, PDK Lideri'nin Ankara'daki amirlerinden daha çok kendisine sahip çıktığını ve koruduğunu söylüyordu!

2. Güney Savaşı'nın Çan Sesleri

Ateşkesin bozulmasıyla tırmanan savaşla birlikte, Türk askeri yetkilileri yine Güney Kürdistan'ı işaret ederek ordaki PKK varlığına karşı harekete geçmekten söz etmeye başlamıştı. Ankara, Güneyli liderleri yeniden prese almıştı. PKK'ye karşı bir kez daha yardımlarını istiyordu!

Böyle olunca da Güney topraklarında sorunlar daha da büyüyordu. 1993 yılının 26 Haziran'ında Haftanın'de gerilla kamplarına cephan taşıyan bir kamyonu Kürt Hükümeti tarafından el konuldu. Hükümet mermi ve cephan taşıyan kamyonun kendi makamlarından habersiz dolaşmasına tepki göstermişti! Erbil, cephan dolaşımı için PKK'nin kendilerinden izin almasını istiyordu. Hükümet yetkilileri, "Bize söyleyin, kamplarınızın yanına kadar getirip teslim edelim" derken, PKK, Erbil'in gerillayı denetlemek istediğini, ancak bunu kabul etmeyeceklerini söylüyordu.

PKK, iç işlerine yabancı güçleri karıştırmıyor ve çalıştığı alanlarda gizliliği esas alıyordu. Bu nedenle Suriye, Lübnan, İran ve Avrupa ülkelerinde çok kez başı belaya girmişti. Sözkonusu ülke makamları PKK'nin gizli faaliyetlerine çok sert yönelim gösterirken, PKK denetlenmekten her zaman kaçınmış ve kendilerine en çok 'dost' görünen alanlarda bile 'ilegaliteden' taviz vermemişti. Bu nedenle, Suriye, Lübnan, İran ve Avrupa ülkelerinin hapisanelerinde her zaman bir kaç PKK'li bulunuyordu.

Savaş sonrası aylarda, Erbil Hükümeti'yle ilişkilerin en çok kötüleştiği dönem 1993'ün Temmuz ayı oldu. PKK'nin tek yanlı ateşkesinin bozulmasıyla birlikte Haziran'ın ilk günlerinden itibaren Kuzey'deki savaş tırmanmıştı. Şiddetlenen çatışmalar üzerine Ankara yeniden Güneyli Kürtleri sıkıştırmaya ve PKK'ye yönelik tavrı almaya zorlarken, PDK Lideri Mesûd Barzanî Haziran ziyaretinde Türk yönetimine bir kez daha PKK'nin faaliyetlerine müsamaha göstermeyecekleri teminatı vermeye mecbur kalmıştı.

TC ise, 'sınır' içinde bir türlü sonuç alamadığı askeri operasyonları, psikolojik amaçlı olarak 'sınırdışı'na da taşımak istiyor ve Güneyli Kürtlere, Haftanin, Xakurk ve Zelé'deki PKK varlığını hatırlatıyordu.

Ankara'da çalınan yeni savaşın çan sesleri Erbil'den de duyuluyordu!

PDK, Türkiye'nin Sınır Bekçisi

PKK'li gerillalar savaşın ardından yapılan anlaşma gereği, sınırdaki hedeflere yönelik saldırılarına son vermiş, ancak başta Haftanin olmak üzere, Xakurk ve Zelé'deki faaliyetlerine devam etmişti. Yani mevzilerinin birçoğunu korumaya ve sınırdan girip çıkmaya devam etmişti.

Türkiye ile ilişkilerin doğurduğu ve Güneyli Kürtler için en büyük talihsizliklerden biri olarak nitelenen olaylardan biri, sınıra kurulan ve Ankara tarafından organize edilen peşmerge karakollarıydı.

TC'nin dayatması sonucu Kürt yönetimi, Saddam'dan kalma 62 sınır karakolunu yeniden açmayı ve Türk sınırlarını PKK'ye karşı korumayı üstlenmişti. Her karakolda 100 kadar peşmerge bulun-

yordu. Bunların maaş, silah, yiyecek, giyecek ve diğer ihtiyaçları Türkiye tarafından karşılanıyordu. Bu karakollardaki peşmergeler 270 Dinar (150 bin TL) maaş alıyordu. Telsizleri doğrudan Türk karakollarına bağlıydı. Kimilerinde de Türk subaylar veya gözlemciler bulunuyordu. Bu karakollar için çoğunluğu Düşki aşiretinden yaklaşık 7 bin peşmerge görevlendirilmişti. TC'nin sınırlarını PKK'li gerillalara karşı koruyan PDK'lilerin en büyük şikayetleri ise maaşlarının azlığıydı! Bunun için TC'ye sitem ediyor ve maaşlarının artırılmasını istiyorlardı. Sınırın öte yanındaki korucu Pinyanişin veya Jirkilerden farkları TC kimliklerinin olmayıştıydı.

PKK, bu karakolların açılmasından sonra da bölgeyi boşaltmamış ve sınır geçişlerini sürdürmüştü. Nitekim eski yoğunlukta olmazsa bile, Güney Savaşı'nın en çetin çatışmalarının geçtiği bölgelerdeki gerilla etkinlikleri devam ediyordu. Bu durum kimi zaman Türk basınında da yer alıyor ve Türk yetkililer, zaman zaman Kürt yöneticilerin dikkatini çekiyordu.

Ankara'nın bu geçişleri engellemek üzere Güneylileri sıkıştırması sonucu, sınırdaki PDK karakolları, geçiş yapan gerillalara zaman zaman ateş açmaya başladı. Gerillaların toplandığı yerler veya dağlardaki geçiş noktaları, Türk subayların verdiği koordinatlar doğrultusunda peşmergelerce havanlarla dövülüyordu. PDK'liler zaman zaman gerillalara ait depo ve sığınak da aramaya çıkıyor, bulduklarını yağmalıyordu. 1993 Nisan'ında Haftanin'de buldukları bir depoyu yağmalayan PDK'liler ile çıkan çatışmada bir peşmerge ölmüştü.

PDK karakollarının taciz ateşi sürerken, 3 Temmuz'da Haftanin'de bir gerilla grubu, PDK'nin Qesrok'taki Deréşişé karakolunu kuşattı ve peşmergeleri esir alarak, silahlarına el koydu. Bundan böyle kendilerine ateş açan karakolları vuracaklardı.

Bu bölgede bitmeyen sorunlara taraf olmak istemeyen YNK ise, Deréşişé baskınından sonra burdaki Deştatexa karakolunu başka bölgeye nakletti.

Olayın duyulması üzerine, PDK yönetimi, yeniden Behdinan'a yığınak yaparak savaş hazırlıklarına başladı. Misilleme olarak da Suriye'ye gitmek üzere yola çıkan çoğunluğu kadın 16 silahsız gerillayı Dühok'ta alıkoydu. Yapılan görüşmeler sonucu, PKK'liler el koydukları silahları iade ederken, PDK'de alıkoyduğu gerillala-

n serbest bıraktı. Sorun böylece ertelenmişti!

Güney Kürdistan'da PKK ile çıkan sorunların dozajı, Kuzey sınırları içindeki savaşın şiddetine paralel olarak yükseliyordu.

PDK ile YNK'nin PKK Karşısı Politikası

PDK ile YNK, PKK'ye karşı her zaman 'istikrarlı' bir ortak politika oluşturamıyordu. Erbil'deki hükümeti oluşturan bu iki koalisyon ortağının ilişkileri de genellikle limoni idi. İkisinin de PKK'ye yönelik tavırları siyasi konjüktöre göre değişiyordu.

Ancak bu politika esas hatlarda netti: PKK, onlar için 'bela' olduğu yere kadar dosttu! Bu sınırdan sonra değil... Ve belalı süreç yine başlamıştı. Gerillalar, TSK'ya karşı yeniden büyük çaplı saldırılara başlamıştı. Talabani ile Barzani için de en büyük belalardan biri TSK idi!

YNK TV'sinde 22 Haziran 1993 akşamı naklen yayınlanan bir Meclis oturumunda, Talabani ile Barzani, PKK konusundaki çelişkilerini sergiledi. Talabani hararetle konuşmasında, hiç gereği yokken hükümetin mutlak hakimiyetinden ve PKK'nin "terörist" yöntemlerinden söz etmişti.

Mam Celal'e göre, Kuzey'deki ateşkes uzun sürmeliydi. TSK'nın operasyonları sonucu PKK, boynunu bıçak altına tutmayacağını söyleyip tek yanlı kayıp vermeye son verince YNK Lideri sınırlanmıştı!

Aynı oturumda söz alan Barzani ise, Güney Kürdistan'ın tüm Kürtlerin toprağı olduğundan, tümünün burda özgürce çalışabileceğinden ve Kürt hareketini birbirine karşı kışkırtanların Meclis'ten çekip gitmeleri gerektiğinden söz ediyordu! Bu ilginç karşılık üzerine, Talabani, Barzani'ye gülerek, "Gidelim mi diyorsun?" diye sormuş, ancak Barzani'nin somurtan ifadesiyle karşılaşmıştı. Tam bu anda da yayın kesilmişti. Kamuoyuna da yansıyan bu durum, iki lider arasındaki çelişkileri ele veriyordu. PKK politikası konusunda iki biraderin birbirine güveni yoktu ve birbirlerinden kuşkuluyorlardı.

Gerçekten de bu görünüm tesadüf değildi. Güney'deki üçüncü büyük güç olan Yekgirtin 25 Mayıs'ta kendini feshedip PDK'ye katılmış ve iki örgüt arasındaki askeri-siyasi denge bozulmuştu. Ta-

labani, PDK'nin bu katılımıla sivri uçunu PKK'ye kestirmek istiyordu!

PKK'li yetkililere göre, Haziran-Temmuz aylarında, YNK'li komutanlar, sık sık kuryeler aracılığıyla gerillalara notlar iletliyordu. YNK'lilerin notlarına göre, PDK, PKK'ye saldıracaktı. Ancak PKK'liler bu uyarıların bir provokasyon olabileceğini ve kendilerini PDK ile karşı karşıya getirmeyi amaçlamış olabileceğini de söylüyordu. Barzani'nin TV'de 'Kürt hareketini birbirine kışkırtmaktan' söz ederken, bu notları mu kastettiği anlaşılmıyordu, ancak YNK'nin bu çabalarından haberdar olduğunu gizlemiyordu.

Barzani, bu süreçte 'tek başına' PKK ile karşı karşıya gelmeyi düşünmek bile istemiyordu.

Erbil Temsilciliğine Sokulan Ajanlar

Gerginlik devam etti. PKK'nin özellikle Erbil'deki resmi temsilciliklerine yönelik girişimler sürüyordu. PKK'liler izleniyor, kaldıkları yerlerin fotoğrafları çekiliyordu.

19 Temmuz'da Erbil'in Aynkawa semtindeki PKK Temsilciliği'nin fotoğraflarını çeken silahlı üç kişi nöbetçi gerillalar tarafından yakalandı. PKK, bunları kısa bir sorgudan geçirdikten sonra, Kürt makamlara teslim etti ve önlem almalarını istedi. MİT için çalıştıklarını itiraf eden bu kişilerin kimi Kürt yetkililerin bilgisi dışında, PKK Temsilciliği'ne sokulamayacağını konuyla ilgili herkes tahmin edebilirdi.

Erbil Hükümeti ise, taleplerine karşılık, PKK'lilere ev ve bürolarını değiştirmelerini önermiş, aksi takdirde olası saldırıların sorumluluğunu almayacağını söylemişti!

Böylece 30 Ekim 1992 Anlaşması'nın 'PKK'lilerin güvenliği' ile ilgili kısmı Erbil tarafından bir kenara atılmıştı. Durumun bir provokasyona yol açabileceğini gören ve kentlerdeki kimi temsilcilikleri çok önemsemeyen PKK, birkaç gün içinde büro personelini azaltarak kadrolarını dağa çekti.

Gerginlik birden bire artmaya başladı. 'Gizli' bir el şimdi daha güçlü karıştıyordu!

Zelé'deki 2. Ana Karargah Komutanı Osman Öcalan, başgösteren sorunlarla ilgili olarak 6-10 Temmuz arasında, başta Talabani

ve Barzanî olmak üzere, Başbakan Kosret ve diğer yetkililerle görüştü. Ancak, sorunların giderilmesi yönünde bir sonuç alınamadı.

Bu süreç devam ederken, Dûhok'ta Türk istihbaratçıların kaldığı bir bina roketlenerek, içerdeki görevliler yaralandı. PDK olay üzerine, PKK Dûhok Temsilciliği'ni basarak 6 gerillayı gözaltına aldı. Fazıl Mûtnî'nin emriyle yapılan baskında gözaltına alınan gerillalar arasında PKK'nin Dûhok Temsilcisi, yardımcısı ve orda tedavi gören 3 de yaralı kadın savaşçı vardı.

Dengé Wûlat Kapatılıyor

Gerginlik bitmiyor, her gün yeni ve olumsuz bir haber geliyor. Güney Savaşı sonrası yapılan anlaşma uyarınca PKK Mayıs ayında Dengé Wûlat adlı haftalık bir gazete yayınlamaya başlamıştı. Ancak bu gazete çıkmaya başladıktan iki ay sonra, yani 4 Ağustos 1993'te Erbil Hükümeti'nce kapatıldı. Merkezi Erbil'de bulunan ve Arapça-Soranca yayınlanan Wûlat, halk arasında sevilmediği için 'Abdulmeymûn' olarak adlandırılan, Erbil Valisi Şêx Silêman Abdulmûhaymen Barzanî tarafından kapatılmıştı. Gerekçe olarak Kültür Bakanlığı'nca verilen izin belgelerinin eksik olması gösterilmişti. Ancak bu bahane idi. Kapatma emri doğrudan Mesûd Barzanî'den gelmişti.

Barzanî, PDK'lilerle yaptığı bir toplantıda, "PKK politikasını değiştirmedeği sürece burda onların faaliyetlerine izin vermeyeceğiz" demişti. PDK Lideri, kamuoyu karşısında da Wûlat'ın eksik belge nedeniyle kapatıldığını söylüyordu!

Aynı süreçte PDK'nin yayın organları da, 'Güney'deki demokrasiyi' Ortadoğu için model ve örnek olarak gösteriyor, siyasi olgunluktan söz ediyordu!

Kültür Bakanı Şerko Bêkes, 1 Eylül'de ziyaret amacıyla geldiği İstanbul'da, Kürt gazetecilerin sorularını yanıtlarken, Wûlat'ın kapatılması ve 'faili meçhul' cinayetleri, Güney Kürdistan'ki "İki nahış gelişme" olarak niteliyor, Wûlat'ın kapatılmasını eleştirerek, sorumluluğun Erbil Valisi'nde olduğunu öne sürüyordu.

Dengé Wûlat'ın yayınlanma izni Bêkes'in bakanlığından ve bizzat kendisinden alınmıştı. Aynı zamanda Güney Kürdistan'ın en

ünlü şairlerinden biri de olan Kültür Bakanı Şerko Bêkes, hükümetin anti-demokratik uygulamaları nedeniyle Kasım 1993'te istifa edecekti. Bêkes, şair olarak tanıştığı Kürt halkıyla dargın ayrılmak istemediğini ve daha fazla kulanılmaya tahammül edemeyeceğini söylüyordu.

Aslında PDK ve YNK bu gazetenin siyasi etkisinden ürkmüştü. Wûlat, yayımlandıktan kısa süre sonra Güney Kürdistan'da en çok satan haftalık gazete haline gelmişti. Güneyli liderleri direkt karşısına almamasına rağmen radikal çözüm önerilerinde bulunuyor ve Kuzey'deki gerilla mücadelesini yansıtıyordu. Wûlat, Güney halkı ve aydınları arasında ilgiyle izlenirken, PDK ile YNK bu aktiviteden kuşkulanıyordu!

Wûlat'ın tirajı birçok merkeze ulaşmamasına rağmen 5 bin dolayında idi. Günlük yayınlanan YNK'nin Kürdistan'a Nû'su 4 bin, PDK'nin Birayeti'si ise 2-3 bin civarında satıyordu. Baskı adedinin çoğu elde kalan Birayeti'nin fiyatı akşam saatlerine doğru da düşüyordu. PDK, en çok bu çelişkiye ürküyordu.

Wûlat'ın kapatılmasıyla 30 Ekim 1992 Anlaşması'nın, 'PKK'liler Radyo-TV kurabilir, gazete çıkarabilir' maddesi de bir kenara atılmıştı!

Yeni bir savaş olasılığı üzerine PDK Ağustos ayı başlarında sınır karakollarını tahkim ederken, PKK Haftanîn'de, 1992'de savaşın hüküm sürdüğü alanlara daha sıkı yerleşti. Zaxo'dan İran sınırına kadar, geçiş noktaları, ve hakim tepeler büyük oranda hareketli gerilla gruplarının denetiminde idi. Gerillalar, sözkonusu bölgelerde 10-15 kişilik gruplar halinde yayılmıştı. PDK ise, Zaxo'dan başlayarak, Haftanîn'e paralel olarak Amediye'ye giden karayolunda sınıra yönelen geçişleri tutarak yolları kapatmıştı. Sınırdaki dağlık alan tamamen askeri bölge haline gelmişti. Durum 1992'deki Güney Savaşı'nın başlamasından bir ay önceki manzaranın aynısı idi.

"Özgür" Şartlardaki Kongre

PDK, 1946 yılında kuruluşundan bu yana, 'ilk' legal kongresini bu gelişmeler sürerken yaptı. 16 Ağustos'ta Güney Kürdistan'ın Başkenti Erbil'de yapılan ve ayın 24'üne kadar süren Kongre, so-

nuçları ve yapıldığı şartlar itibarıyla oldukça ilginç özellikler taşıyordu.

11. Kongre'nin, her ne kadar "özgür" diye tanımlanan şartlar altında gerçekleştirildiği öne sürülmüşse de, bu, gerçeği yansıtmıyordu.

Melle Müstafa Barzanî'nin büyük posterinden izleyicilere attığı kartal bakışlarının altında yapılan Kongre'nin gelişme süreci ve sonuçları, yaşandığı dönem kadar ilginçti.

Kongre'nin başladığı günlerde, Türk ordusunun Uludere, Çukurca ve Şemdinli hattında, Güney topraklarında PKK'li gerillalara yönelik başlattığı hava ve kara operasyonu devam ediyordu. Keza, İran ordusu da Penjwin, Halepçe, Ranya ve Qeladiz bölgelerindeki PDK-İran üslerine ve sınır köylerine yönelik hava ve kara saldırılarını sürdürüyordu.

Bağdat rejiminin askeri ve ekonomik tehditleri de bu süreçte hızlanarak sürmekteydi. Rejim, Behdînan'ın elektriğini kesmişti. Denetimindeki yollardan gıda ve akaryakıt geçişine de izin vermiyordu.

Kürt Hükümeti, İran ve Türk devletlerinin baskısı sonucu bu ülkelerin sınırındaki PKK ve PDK-İ gerillalarını bölgeden çıkarmak için taciz etmeye başlamıştı. PDK-İ, baskılar sonucu karargahını iç bölgelere taşıırken, PKK'li gerillalar geçiş ve konaklamalarda peşmerge saldırısına uğruyordu.

PKK ile yeni bir savaş kapıdaydı. Erbil rejimi, anlaşma sonrası yapılan protokole göre bu partinin çıkardığı Dengé Wûlat gazetesini kapatmıştı. Kentlerdeki temsilciliklerine yönelik saldırılarda sorumluluk almayacağını söylemiş, fiilen bu temsilciliklerin kapatılmasını istemişti.

Son zamanlarda, özellikle Dûhok'da bir milletvekili, bir örgüt lideri ve iki örgüt yöneticisinin de aralarında bulunduğu en az 20 kişi faili meçhul saldırılarda öldürülmüştü. Üç ay önce de, PDK'lilerce gözaltına alınan dört PKK'li işkence edilerek öldürülmüştü. Bu saldırıların hiç birinin sorumlusu yakalanmamıştı.

Halkın ekonomik durumu oldukça kötüydü. Mûsûl ve Kerkûk asıllı yaklaşık 400 bin göçmenin hali içler acısı idi. Bu insanlar iki yıldan bu yana açlık yatıyor ve yaşam mücadelesi veriyordu. Hükümet bunlara hiç bir yardım da bulunmuyordu.

Ülkede ekonomik hiç bir etkinlik yoktu. Tarım ürünleri ortada

kalmıştı. Binlerce ton buğday satılamamış, önemli bir bölümü tarlada kalmıştı.

Parlamento göstermelik işlevi aşamıyor ve bir işe yaramıyordu. Hükümetin yürütme gücü yoktu. Bürokrasi göstermelikti. Tek çalışan organ askeri güçlerdi. Onlar da YNK ve PDK'nin çıkarlarını koruyordu.

Yolsuzluk ve hırsızlık diz boyu idi. Başbakan'dan, ilçe kaymakamlarına kadar hemen hemen tüm yöneticiler hırsızlıkla suçlanıyordu. Çok çalmak yöneticiler için neredeyse övünme vesilesi olmuştular!

İnsanların yaşam standardı arasında korkunç farklılıklar vardı. Savaş talancıları ve YNK ile PDK yöneticileri lüks içinde yaşarken, şehit aileleri yiyecek ekmek bulmakta zorluk çekiyordu.

Halkın yöneticilere hiç bir güveni kalmamıştı. Saddam döneminin ihbarcıları, çete reisleri ve savaş talancıları hâlâ rejimin en önemli noktalarını tutuyordu. Saddam döneminde Diyana'da 30 Kürt direnişçiyi ihbar ederek astıran Nasir Hesen, Erbil Valisi Şeh Silêman Abdûlmûheyem Barzanî'nin vekiliydi. Birçok eski çete reisi de milletvekili idi. Bakan olanlar da vardı. Yıllarca Kürdistan topraklarına ayak basmayıp, Avrupa ve ABD'de yaşayan birçok kişi, hükümetin kurulmasından sonra ülkeye gelip önemli makamlara yerleşmişti.

YNK ve PDK'nin geleceğe yönelik bir planı yoktu. ABD ve Avrupa'nın Güney Kürdistan'a ilişkin politikaları da net değildi. İniş ve çıkış dalgalar izliyordu. Kürt Hükümeti varlığını bu politikaların seyrine endekslemişti. Siyasi olarak tam bir belirsizlik vardı. Liderler sık sık Batılılara ve Türkiye'ye yardım imdadında bulunuyor, genellikle yardım yerine sadece 'söz' alıyorlardı. Söz de karın doyurmuyordu. Her ay yüzlerce çocuk ve ihtiyar gıdasızlık veya hastalıktan ölmekteydi.

Bağdat rejimi ile uzlaşma imkanı da kalmamıştı. Özellikle Barzanî bu olasılığı her zaman bir kenarda tutmasına rağmen, Batı'dan bir türlü onay alamıyordu. Saddam'da görünürde hemen hemen tüm köprüleri atmıştı.

YNK ve PDK arasında çekişme sürüyordu. Talabani ve Barzani arasında da birçok konuda anlaşmazlık vardı. İki parti arasında son zamanlarda yoğunlaşan çelişkiler kimi yerlerde çatışmaya dönüşmüştü. En son 14 Ağustos'ta Dûhok Azadi hastanesinde

meydana gelen bir çatışmada 3 YNK'li, PDK peşmergelerince öldürülmüş, yaralı ele geçen biri de halkın gözü önünde kurşunlanmıştı. Olay, bir araçtaki YNK peşmergelerinin, PDK'lilerin kontrol noktasında durmamasından kaynaklanmıştı. PDK'liler durmayan araca ateş açmış, bu esnada yaralanan arkadaşlarını hastaneye götüren YNK'liler kısımlararak öldürülmüştü. Temmuz ayında da Ranya kentinde PDK ile YNK arasında çıkan bir çatışmada yine üç YNK'li peşmerge ölmüştü. Talabani bu olay sırasında YNK tabanından gelen tepkileri bastırmak için, Barzani'ye bir ultimatom göndermiş ve bu gelişmeler karşısında yeniden bir iç savaşın başlayabileceği yolunda PDK'yi uyarılmıştı!

PDK ve YNK kendi dışındaki küçük örgütlere baskı yapıyordu. Bu baskılar sonucu Yekgirtin gibi birçok küçük örgüt dağılmış ve PDK ile YNK arasında bölüşülmüştü.

Hükümeti oluşturan bu iki parti arasında başlayan güç yarışı komşu ülkeler tarafından da körükleniyordu. Türk yönetimi yaptığı açıklamalarda, artık Barzani ile daha çok muhatap olunacağını belirtiyor, bu iki Güneyli lideri birbirine düşürmeye çalışıyordu.

Bu rekabeti doğrulayan Talabani ise, PDK Kongresi'nin üçüncü gününde Suleymaniye'de 100 bin kişinin katıldığı büyük bir miting yaparak hâlâ güçlü olduğunu göstermeye çalışıyordu.

Sadece PKK'nin Çağrılmadığı Kongre

PDK Kongresi işte böylesi "özgür" şartlarda yapılmıştı. Türkiye'den çağırıldığı SHP ve ANAP milletvekillerinin arasına oturarak, DEP milletvekillerini uzağına yerleştiren PDK Lideri, en çok Batılı ve Türk misafirlerine ilgi gösteriyordu. Barzani, Kongre konuşmasında, ülkenin sorunlarına değinmeden, sadece Batılılardan ve Türklerden dilediği yardım talebini bir kez daha yenilemiş ve Yekgirtin ile birleşmelerinin önemini vurgulamıştı. Sık sık da Güney Kürdistan'daki "demokrasi"den de sözeden PDK Lideri PKK'yi kastederek, silahlı mücadeleyi 'terör' diye nitelemişti. Barzani, Saddam'dan ve Irak rejiminden ise hiç söz etmemişti.

Türkiye, Irak ve İran'dan üç-beş kişilik örgütlere kadar herkesi davet eden Barzani herhalde Türk istihbaratçıların hevesini kur-

sağında bırakmak için kongresine sadece PKK'yi çağırılmamıştı! Böylece kongre davetlisi ANAP'lı ve SHP'li milletvekillerinin kullakları da PKK'lilerin kızgın sözlerini duymak zorundan kurtarılmıştı!

Kısacası Kongre, Barzani ve PDK açısından Güney Savaşı'nın derin izlerini taşıyordu. Barzani, gazetecilere yaptığı yaptığı açıklamalarda, PKK'yi davet etmemelerini, "Türkiye'ye değer veriyoruz" diye izah ediyordu. Bunun tersten okunuşu, "Türkiye'ye değer verdiğimiz için PKK'ye değer vermiyoruz" idi!

Kürt Hukukçular Birliği Başkanı ve PDK eski Avrupa Temsilcisi Prof. İsmet Şerif Vanlı'da Kongre sürerken Zelé'ye giderek Osman Öcalan'dan 'birlik ve dayanışma' mesajı getirmiş, ancak bunu ilettiği Barzani'den red yanıtı almıştı.

PDK, böylece 'Kürt misafirperverliğinin' ve siyasi parti olmanın temayüllerini de bir yana bırakıyordu. PKK, Kürt Hükümeti'yle yaptığı resmi bir anlaşma sonucu, Güney Kürdistan topraklarında kahyor, Erbil'deki temsilciliğiyle varlığı resmen tanınıyordu. PKK'yi davet etmeyen PDK, PKK tarafından "hain" ilan edilen "Vejin" adlı 10-15 kişilik bir grubun temsilcilerini kongresine çağırarak önümüzdeki dönem izleyeceği politikaya dair sinyaller veriyordu.

"Her Zamanki gibi PDK Kazandı, ya Halk...?"

Barzani beklendiği gibi, ideolojik olarak Batı ile yakınlaşmaya önem vermişti. YNK'de aynı yolu izlemiş, hatta bir süre önce amblemini değiştirerek "gül" sembolünü benimsemişti. ABD Lideri Bill Clinton'un mesajı da Kongre salonunda en büyük bir coşkuyla karşılanmıştı.

1500 delegenin katıldığı Kongre'de en önemli gelişme Yekgirtin'in PDK'ye iltihakının açıklanmasıydı. Sami Abdürahman PDK-MK'ye katılmış, PDK'nin taraftar sayısı biraz daha artmıştı. Ancak Barzani'nin bu katılımdaki en önemli kazancı Yekgirtin'i oluşturan üç örgütten bir olan PSKI'nin Suleymaniye'deki güçlü adamı olan Hamayé Hecî Mahmûd'un PDK'ye katılmıydı. Bölgenin en büyük aşiretlerinden biri olan Cafların liderlerinden olan Hama, Suleymaniye'de en önemli askeri güce sahipti.*

Çoğunluğu Saddam rejimi tarafından İran'a sürgün edilen ve toplam nüfusları 250 bin civarında olan Şii Kürtlerin "Tevgera Feyliya İslami" adlı grubu ile, 1980 sonrası PDK'den ayrılan Eli Sincari'nin "Yekitiya Demokrasîya Kurdistan" adlı grubu da tekrar PDK'ye katılmıştı. Bu gruplardan birincisi İran'ın SAVA-MA'sı, ikincisi de Suriye'nin MUHABERAT'ıyla ilişkili idi!

Kongreye birçok yabancı basın mensubu katılmış, sıkı güvenlik önlemleri alınmış ve konuklara güzel yemekler ısmarlanmıştı.

Salonun en ilginç yanlarından biri de PDK'nin mavi ve sarı renkleriyle süslenmesi idi. Ancak numune için bile olsa bir tek Kürdistan bayrağı yoktu.

Ayağının altındaki toprağın çekilmek istendiğini gören ve PDK karşısında güç yitirmesinin kendisi için hayırlı olmayacağını bilen Mam Celal PDK Kongre'sindeki konuşmasında Kürtlerin ve düşmanlarının birliğinden söz etmeye başlamıştı! Kerkük ve Mûsûl'u 'Kürdistan'ın Kûdûs'ü' olarak değerlendiren Talabani, bu toprakları kesinlikle Saddam'a bırakmayacaklarını söylüyordu. İki gün sonra Suleymanîye'de yaptığı YNK mitinginde de, halkı Kerkük ve Mûsûl'u kurtarmaya çağırıyordu! Talabani'nin bu tavrı propoganda amaçlı da olsa Barzani'den tamamen ayrılıyordu. PDK Liderinin söylemde de olsa Kerkük ve Mûsûl gibi bir derdi yoktu.

Ancak, kafasında kırk tilkiyi kuyruklarını birbirine değdirmekten dolaştıran Talabani için gerçekler politik ve askeri dengelere göre değişiyordu.

* Suleymanîye'den Tûzûrmatû'ya kadar geniş bir bölgeye yayılan ve Güney'in en büyük aşiretlerinden biri olan Caftarın lideri Hama Hacı Mahmûd, Kongre'den dört ay sonra PDK'den ayrıldı.

Yekgirtin'i oluşturan PSKI'nin liderlerinden biri olan ve İran'la ilişkili olarak tanınan Hama, Kongre'de Genel Başkan Yardımcısı olmayı beklemiş, ancak bu isteği gerçekleşmemişti. PDK'deki Barzani egemenliği de, bağımsız davranmaya alışan Hama'nın yeni örgütünden ayrılmasına neden oldu. Hama taraftarları Kasım ayı ortalarında, aralarındaki ihtilaf nedeniyle Erbil'de PDK-MK Üyesi Samî Abdûrahman'a bir suikast düzenledi. Abdûrahman yara almadı. Ve çatışmalar bundan sonra başladı.

1993'ün son ayının ortalarında, PDK'den ayrılan ve tekrar PSKI adıyla hareket eden Hama, Suleymanîye'de Hükümet ordusundaki adamlarını geri çekerek orduya ait silahlara el koydu. PDK silahların iade edilmesini istiyordu. Caftar ve PDK'liler arasında bir hafta süren çatışmalardan sonuç alınmadı. YNK'nin de ekisiyle çatışmaların bitmesini isteyen bir miting düzenleyen halka ateş açan PDK'liler 10 kişiyi öldürerek, 36 kişiyi yaraladı. Göstericiler ateş açan PDK'lileri sığındıkları Valilik bi-

Kongre salonundaki en mutlu kişi ise Samî Abdûrahman idi. Eski PDK'li Abdûrahman, artık aslan payında hissedar olmanın mutluluğu ile etrafa gülücükler dağıtıyor ve elindeki cımbız ile aynasıyla uğraşıyordu. Kongre salonunun dışında ise Orhan Veli'nin deyimiyle "atom bombası" tehlikesi ve "Londra Konferansı" sürüyordu.

Kongreyi izleyen ve gazetecilere görüşünü açıklayan yaşlı bir YNK'li peşmerge de, "PDK yine kazandı, ya Kürt halkı?" diye soruyordu.

Kongre'nin Ardındaki Hesaplar

PDK Kongre'sinde görünmeyen bir takım gerçekler daha vardı. Olgular, Kongre havasının ilişkili olduğu gerçekleri de ele veriyordu. Barzani'nin konuşmalarında Saddam'dan söz etmemesi rastlantı değildi. Türk tarafının Kongre'de hem iktidar hem de muhalefet olarak üst düzeyde temsil edilmesi de rastlantı değildi. Talabani-Barzani gerginliği hiç rastlantı değildi.

Kongre sonrası Türkiye-İrak ilişkilerinde yaşanan gelişmeler bulmacanın karelerini dolduracaktı. Ağustos'un son günlerinde Türk basını 'durduk yerde', Irak'a uygulanan ambargodan, bunun Türkiye'ye verdiği zararlardan ve Türkiye'nin ambargoyu kaldırması gerektiğinden söz etmeye başladı. Tabii, bu haberler Ankara yönetimi tarafından basın aracılığıyla kamuoyunun nabzını ölçmek için sızdırılmıştı.

Hürriyet yazarı Ertuğrul Özkök, Kerkük-İskenderun petrol boru hattının hasar görmemesi için boruya 'taze' petrol pompalanması gerektiğinden sözediyordu. Özkök'e göre, başını Liceli Kürt Hikmet Çetin'in çektiği Türk hariciyesi, Irak Elçisi El Tikriti ile yaptığı görüşmede, petrol sevkiyatı için boru hattının yeniden faaliyete geçirilmesini önermişti. Irak'ta buna razıydı. Ancak, BM'nin ambargo kararına rağmen bu nasıl yapılacaktı? Bunun formülü de bulunmuştu: Kerkük ve Mûsûl'dan uzanan yüzlerce kilometre uzunluktaki boru hattının içindeki petrol, olası bir kazaya meydan vermemek için boşaltılmalıydı. Çalınan minareye bulunan kıtlık bu olacaktı. Türkiye ve Irak BM ambargosunu delecek, dünyaya da bunu, 'boru hattını temizliyoruz' diye izah edeceklerdi!

Türk Dışişleri Bakanlığı sözcülerinden Ferhat Ataman, 1 Eylül'de Ankara'da düzenlediği basın toplantısında konuya açıklık getirmişti. Ataman'a göre, boru hattı içinde bekletilen petrolün niteliği bozulmuştu ve bu tehlikenin giderileceği müttefiklere haber verilmişti! Kuveyt Savaşı sonrası yapılan ateşkes anlaşmasına ve BM kararlarına göre, Irak'a 1.6 milyar Dolarlık petrol ihrac izni verildiğini hatırlatan Ataman, bunun sözkonusu boru hattıyla taşınmasının esas olduğunu ve Irak Dışişleri Bakanı Tarık Aziz'in konuyu BM Genel Sekreteri Butros Galli ile görüşerek çözeceğini söylüyordu. Ataman'a göre, Türkiye, ambargo nedeniyle uğradığı 600 milyon Dolarlık kaybını telafi etmeliydi.

Ancak 3 Eylül'deki köşesinde aynı konuya değinen Ertuğrul Özkök, Türkiye'nin ambargoyu delmesi ya da Saddam'la işbirliği yapmasının ABD'nin tepkisini çekebileceğini ve Çiller'in Ekim'de ABD'ye yapacağı gezide, sert bir uyarıyla karşılaşabileceğini söylüyordu. ABD'nin Saddam'ın ipini sıkı mayı düşündüğü bir dönemde, O'na kucak açmanın Türkiye'nin hayrına olmayacağını biliyordu. Ancak Türk yöneticiler Clinton'a Çekiç Güç şantajı yapabileceklerini sanıyorlardı! Ambargoya karşılık Çekiç Güç! Nitekim bu şantaj sonrası ABD'li ünlü yorumcu William Schaffer, Türkiye'den 'satılık müttelik' diye söz edince Türk basını ve yöneticileri esef etmişti!

İSEDAK toplantısı için İstanbul'a gelen Irak Ticaret Bakanı Mehdi Saleh de, Kerkük hattının açılması halinde Türkiye ile 10 milyar dolarlık ticaret hacmi tuturacaklarını söylüyordu.

Boru hatında gizlenen dolarlar kanserli Türk ekonomisi için aslının ağzındaki ilaç gibiydi. Ekonomi Kürtlere karşı yürütülen iç savaş nedeniyle iflas etmişti. Irak'ın ve 'Kuzey'inin de' durumu farklı değildi.

Ancak, Ankara, Bağdat ve Erbil'in bu hesabı tutmamıştı. ABD, bu aşamada Saddam'a yönelik ambargonun kaldırılması sözünü dahi duymak istemiyordu. Çiller'in Ekim ayındaki Washington ziyaretinde bu rahatsızlık resmen dile getirilemişti. Ankara, ambargo nedeniyle uğradığı 2 milyar dolarlık zararına karşılık olarak da ABD'den sadece öğüt almıştı.

Aynı günlerde, Kral Hüseyin'in ülkesi Ürdün'ün de dahil olduğu FKÖ ve Suriye ekibi, İsrail ile görüşmelere başlıyor ve Filistinlilere özerklik verilmesi konusunda anlaşma sağlanıyordu. İsrail,

işgal altındaki Golan tepeleri ve Gazze şeridinden de çekilecekti. Ortadoğu'nun bu en büyük belasının çözülmesinden sonra sıra Kürt sorununa gelecekti.

Bütün bunların Barzani ve PDK kongresi ile ilgisi de şuydu: Kerkük-İskenderun boru hattı, Irak denetimindeki topraklardan çıktıktan sonra Barzani'nin egemenliğindeki Duhok ve Zaxo'dan geçiyordu. Borunun çalışması için Barzani'nin onayı gerekiyordu. Yani, Tansu Çiller, Saddam Hüseyin ve Mesut Barzani petrol karı için anlaşmıştı. Aracı da Ürdün Kralı Hüseyin'di. Kral Hüseyin boru hattıyla ilgili gelişmelerin yaşandığı günlerde Ankara'ya gelmiş ve Saddam'ın önerilerini Türk yöneticilere iletmışti. Ankara ve Bağdat'ın, Barzani'yi, Talabani'ye tercih etmesinin nedeni de bu idi. Barzani'nin de PKK'ye ısrarla saldırmasının ve Kongre konuşmasında onlarca yıllık düşmanı Saddam'dan söz etmemek, Bağdat'a gizli heyetler göndermesinin gerekçesi de petrol idi.

Birkaç ay sonra da Güney'de erken seçim yaptırılıp, Barzani'nin PDK'si iktidar yaptırılabilirse, Talabani gibi bir sorun da kalmazdı. Barzani, Saddam ve Çiller ile anlaşıp 'iyi komşuluk' ilişkilerine yeni bir yorum getirebilirdi! Nitekim bu politika 1994'ün ilk aylarından itibaren izlenmeye başlandı.

ABD'nin dönemin özellikleri gereği bu ortaklığın gerçekleşmesine şimdilik engel olması, bunun ileride de süreceği anlamına gelmezdi. ABD'nin izni ve onayıyla boru hattının geçtiği arazi şeridini elinde tutan Barzani ile ortaklığın temelleri bir kere atılmıştı.

Bu ilişkiler mekanizmasının ortaya çıkardığı gerçek, esasında birbirine dost olmayan güçlerin acil ve ortak çıkarlar karşısında, kısa vadeli de olsa kuracakları ilginç ittifaktı.

Kongre'nin mahareti sadece bu kadar değildi.

Aynı tarihlerde Eşref Bitlis'ten sonra Jandarma Genel Komutanlığı'na atanan Org. Aydın İter, PDK Lideri Mesut Barzani ile görüşecekti. Ertuğrul Özkök'e göre, Türkiye'nin en çok endişelendiği şeylerden biri de Kuzeyli Kürtler arasında ateşkes sürecinde başlayan Ulusal Cephe çalışmasıydı. İter, bunu engellemesi için Barzani'den ricada bulunmuştu!

Bunun etkili olabileceğini de zaman gösterecekti. Barzani'de Kuzeylilerin birliğinden hoşnut değildi. Kongre'sine berikileri çağırıp, PKK'yi davet etmemesi bunun yansımalarından biriydi sadece. Ulusal Cephe çalışmalarına katılan ve Barzani ile yakınlığı

olan bir iki örgüt de sonraki tarihlerde çeşitli "lojik" gerekçelerden söz ederek ağır davranacaktı! Ancak bunların "ideo"sü yoktu! General İlter'in eli kimi örgütlerin ta içine kadar sokulmuştu!

"PDK'ye Son Uyarı"

Güney'deki gerginlik tarihin bir tekrarrüü şeklinde tırmanırken, PDK Kongresi'nin başladığı günlerde Özgür Gündem'de yayınlanan röportajında PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan, Güney Savaşı'nın geçici bir uzlaşmayla sonuçlandığı uyarısında bulunuyordu. Öcalan'a göre 30 Ekim 1992 protokolü bir barışın değil, aslında uzlaşmanın belgesi idi. Ve devam etmesi çeşitli şartlara bağlıydı:

Bizim şartımız, PDK'nin Türk birlikleriyle birarada bize saldırmamasıydı. Sınır boyunca karakollarla bir kemer oluşturulmak isteniyor. Ülke-mizi adeta bıçakla ortadan kesmek hiçbir koşulda kabul edilemez. Şimdi en çok Barzanî aşireti bize karşı savaşıyor. Hepsi ordu birlikleriyle içiçedir. Birçok komplo yapıyorlar. Yurtsever ve demokratları öldürüyorlar. Bunlar durdurulmalıdır. Bu konularda gelişme olsaydı, uzlaşma barışa dönüşebilirdi. Ama henüz bunu görmüyoruz. Türkiye ile ilişkilerini daha da geliştireceklerini, Batt'yla bütünleşeceklerini söylüyorlar. Herhalde PKK'yi Botan'dan atma kararı alabilirler. Kürdistan'dan atma kararı... Çünkü bizim yerimize yasal bir sahte Kürt partisi kurmak istiyorlar. Bazı yandaşları var Türkiye'de... MİT de bunun çalışması içindedir.

Bize verdikleri mesajlar her ne kadar dost olmak istedikleri yönündeyse de, pratikleri pek öyle değil. Biraz daha bekleyeceğiz. Bu tehlikeli politikayı sürdürürlerse, çatışmalar eski düzeyiyle olmasa da karşılığını görecektir. Hazırlıklarımız vardır. Ya yurtsever-demokratik politikaya çekilecekler, ya da aşılabacaklar. Bizim kesin kararımız budur.

Yine ABD'de, Irak'ta eskisi gibi güçlü değil. 1992 ittifakını bir kez daha başımızda patlatma imkanları yoktur. En önemlisi de, PKK'nin ezilmesine dönük hesapların boş olduğudur. 'PKK ezilsin, sahte bir Kürt işbirlikçi partisi kurulsun.' Barzanî önderliği bunu çok istiyor. Beş-altı yıldır bunun yoğun beklentisi içindedir. Bir an önce başarılacağını sanıyordu. Başarılımadığını görüyor. Bazı işbirlikçileri var devrede...

PDK bu işbirlikçilikten vazgeçsin. Kırk yıldır Güney'deki işbirlikçilik, Kürt halkının sonunu getirdi. Bize dayanarak bir kaç yıldır diplomasi yapıyor. Devrimine karşı durarak bol para alıyor, bol itibar görüyor. Bun-

dan vazgeçsin. Devrimi İran'da sattı, Irak'ta sattı, şimdi de Türkiye'de satmak istiyor. Bundan vazgeçmezse yok olacaktır.(2)

Türk Generali Erbil'de

Eşref Bitlis'in yerine atanan General Aydın İlter, halefinden devraldığı geleneği sürdürerek, Güneyli liderlerle görüşmeye ve PKK ile ilgili gelişmeleri onlardan almaya devam ediyordu.

1 Eylül'de Erbil'e giden Türk generali ile görüşen PDK Lideri Barzanî, YNK Lideri Talabanî'ye göre daha rahattı. PKK'ye yönelik aldığı tavırdan Türk tarafı da memnundu. Ancak Talabanî için aynı şey söylenemezdi. Milliyet yazarı Taha Akyol, 6 Eylül tarihli köşesinde, Talabanî'nin 'güven tazelemek' için İlter'e uzun uzun Türkiye'ye verdikleri değeri ve 'teröre nasıl karşı olduğunu' anlattığını aktarıyordu.

PKK'nin ilan ettiği ateşkesin sona erip çatışmaların kızışmasından sonra Türkiye, 'Kuzey Irak'a yıl başında yapması gereken 13,5 milyon Dolarlık yiyecek yardımını' artık başlatmayı kararlaştırmıştı! Türk Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Tugay Uluçevik başkanlığında bir heyet de, Erbil rejimine yapacakları bu yardımın nasıl kullanılacağını araştırmak üzere 8 Eylül'de Güney Kürdistan'a gitmişti. Heyet; gıda, ilaç, giyecek ve eğitim araçlarından oluşan yardımın dağıtılması için depolar ve dağıtım merkezleri kuracaktı.

Ankara'nın 'dostlar' listesinde yer alan ve Saddam rejiminin Prag Büyükelçiliğini yapan Mühsin Dizayî'nin oğlu Sefin Dizayî ve Milli Türkmen Partisi'nden bir heyeti de yanına alan Uluçevik 11 Eylül'e kadar Güney Kürdistan'da kalmıştı.

Nisan ayında da Güney'e giden ve Barzan köyünde davul zurna ile karşılanan Uluçevik, bu arada Erbil'in PKK'ye karşı tavrını daha da sertleştireceği konusunda söz de almıştı.

Ancak bu 'yardım' Güneylilere değerinden daha pahalıya patlayacaktı. Karşılığında istenen yine 'kardeş kanı ve kardeş kellesi' yani Birakuji idi.

Herkes Kendi Kürdü'nü Bombalıyor!

İlter ve Uluçevik'in Erbil turlarından sonra, 14 ve 15 Eylül 'de Güney Kürdistan'ı bombalayan Türk uçakları Bezzo köyü ve civarında üç köylüyü öldürürken, 16 Eylül'de de Kanıması'de, Tinextê, Elamşi ve Geliye Pisaxa köyleri vuruldu. İkinci bombardımanda birçok ev hasar görürken, 20 koyun da telef oldu. Aynı gün ve saatlerde Irak birlikleri Şiwan ve Guryan köylerini topçu ateşine tutarken, İran askeri birlikleri de Hawber, Kanî Darûhan ve Şirzat köylerine saldırtıyordu!

Fars, Arap ve Türk ordularının her biri, her bir gerekçeyle Güney Kürdistan'ı bombalıyordu! Farmlar ve Türkler, Güney'deki 'kendî' Kürtlerini bombalarken, Araplar da kendi Kürtlerini bombalıyordu!

23 Eylül'de Ankara'nın 'Kuzey Irak'a yapacağı 13.5 milyon Dolarlık yardım paketinin' ilk partisinin yola çıkarılmasıyla birlikte, karşılığı da alınmaya başlandı. Şemdinli'nin Avaşin, Çerçel, Gwendê ve Geliyê Basya bölgelerindeki gerilla mevzilerine yönelik Türk birliklerince yapılan saldırılara PDK peşmergeleri de katıldı. 20-25 Eylül tarihleri arasında aralıklarla devam eden çatışmalarda yaralanan birkaç peşmerge Hakkari'deki hastanelere kaldırılmıştı. PDK yeni dönemde, yeni bir misyon yüklenmişti. Peşmergeler artık 'kendî' topraklarının dışında, 'Türkiye' topraklarına da girip PKK'ye saldırtıyordu.

Şaqlawa kenti yakınlarındaki Sefin dağından ismini alan, ancak İngiltere'de büyüyen ve Ankara'daki görevi 'denge kurmak olan' PDK Temsilcisi Sefin Dizayî ise, peşmergelerin Türkiye sınırları içerisinde PKK karşıtı operasyona katılmadıklarını söyledi.(3)

Ancak sınırdaki Türk askeri hareketliliği ile peşmerge arasında yeniden başlayan ortaklık artık inkar edilecek gibi değildi. Ve bu sonraki günlerde Güneyli yetkililer tarafından da teyit edilecekti.

Güney Savaşı'nın birinci yıldönümünde, yani 1 Ekim günü Türk savaş helikopterleri ile kara birlikleri Behdînan'da Deştatexî köyü yakınlarında, PDK'nin Girêreş karakolu peşmergeleri ile ortak operasyonlar düzenledi.

PKK hedeflerine yönelik olduğu savunulan bu saldırılarda ne hikmetse her zamanki gibi Güneyli köylüler vurulmuştu. Tinahtê köyünün Kildani sakinlerinden 50 yaşındaki Şemî Gurgis adlı ka-

dın yaşamını yitirirken, Kildani Selah Hana, Selîm Mikayil, Yûsif İšo, Rûvel Kûtto ve Bunyamîn Kûtto adlı köylüler de yaralandı. Olayda yaralanıp Dûhok Azadî hastanesine kaldırılan yaralılar, bombardımandan sonra PDK'li peşmergelerle birlikte yanlarına gelen Türk subaylarının kendilerine 'siz teröristsiniz' dediklerini söylüyordu!(4) Türk subaylarının alışkanlıklarını Güney topraklarına da taşımasına tepki gösteren Zaxo Emniyet Müdürü YNK'li Baran şöyle konuşuyordu: *Köylülerin bombalanması insanlık dışı bir olaydır. Peşmerge karakoluna 100 metre yakın ve peşmergelerin denetiminde olan bir bölgede PKK'lilerin ne işi var. Burada hiç bir PKK'linin olmadığını herkes biliyor. Sınırlarımıza tecavüz edilmiştir.*(5)

TSK, uzun süreden beri Behdînan sınırında bir tampon bölge peşinde idi. Bu talebi sık sık Güneylilere iletmesine rağmen, halkın karşı çıkması ve 'konjoktörün elverişsizliği' nedeniyle bir türlü amacını gerçekleştirilememişti. Bunun üzerine bölgede yaşayan halkı oradan kaçırarak "doğal tampon bölge" yani insansız bir şerit oluşturmaya yöneldi. Bu amaçla Behdînan sınırını yoğun ve aralıksız bir bombardımana tabi tuttu. TSK'nın Ekim'in ilk haftasında giriştiği hava bombardımanlardan sınırın iki yanındaki birçok köy etkilenmişti.*

Bombardımanlardan kaçan yüzlerce köylü Zaxo, Barzan, Dûhok ve Amedîye'ye yerleşirken, PDK de Metîna'da, Avaşin'nin de aralarında bulunduğu 12 köyü boşalttı.

TSK'nın bir amacı da 1992 savaşında yaptığı gibi, "PKK kaldığı için buraları bombalıyoruz, onları atarsanız bir sorun kalmaz" mesajıyla Güneyli köylüleri PKK'ye karşı kıskırtmaktı.

Oysa Barzanî ve Talabanî 1992'de PKK'nin bu köyleri boşalttığını iddia ediyordu!

Güney'li köylülere yönelik bu hava bombardımanları Sefin Di-

* Hava bombardımanlarından etkilenerek bir bölümü kısmen, bir bölümü tamamen boşalan sınır köyleri:

Sindar, Kawê, Bêtkar, Baleka, Geyî, Aferkê, Nelxité, Berbiyê, Sezerî, Tinwanîş, Bidawda, Xedenê, Serorê, Mawê, Deşer, Edinê, Danişkê, Bedûhé, Urê, Gelik, Betûnyê, Sumalyê, Xatê, Duyê, Binavyê, Kanisarkê, Dûdulê, Batûzê, Xuşşaşa, Ravinê, Urmadawida, Urmanê, Asohê, Yekmalê, Mekçiya, Xesê, Xirabaş, Şelazê, Gulkê, Dêgelê, Niska, Kanımasê, Besiya, Bazê, Berjanê, Seferiya, Ciddikê, Bêkokê, Derkêlêkê, Tişisê, Axasûriyê, Xurûrê, Kêlka, Aqaçelka, Gergûyê, Bapira, Birîfka, Çeqela ve Helwawê.

zayıf tarafından bile kınanacak kadar haksız ve vahşicedi! Dizayı yenilir yutulur bir tarafı olmayan bu olaylar hakkında 3 Ekim'de Reuters ajansına yaptığı açıklamada, Türk savaş uçakları ve topçusunun, sadece 1 Ekim'de düzenlediği saldırıda 4'ü kadın 9 sivili öldürdüğünü, 7'sini yaraladığını bildirdi. Saldırıların Zaxo'nun kuzeyindeki Sinaht ve Çukurca'nın karşısındaki Nerweh köylerine düzenlendiğini söyleyen Dizayı şöyle konuşuyordu: *Türk yetkililerle temas kurdum ve son saldırılardan hoşnut olmadığımızı belirttim. Bir açıklama bekliyoruz. Türklere söylediğimiz gibi, PKK'nin bölgede hiçbir üssü yok. Hareketli gruplar bulunduğunu inkar etmiyoruz. Ancak biz bunları kontrol altında tutmaya çalışıyoruz. Bu saldırıların hiçbir yararı yok, bir kez daha sivillerin ölümüne yol açtı.*

Oysa TSK bu saldırıları, Dizayı'nın partisinin sınırdaki peşmergelerinin yardımıyla yapıyordu!

Aynı gün Reuters'e açıklama yapan bir Türk askeri sözcüsü de tepkilere yol açan harekâtın hedeflerini, "eşkiya sığınakları" diye tanımlamıştı. Yani Dizayı'nın tepkisi önemsenmemişti.

Bu haberin yayımlandığı gün diğer gazetelerde de Tansu Çiller'in "Gerekirse sınırötesi operasyon yaparız" sözleri yer alıyordu. Başbakan'ın şart ekiyle tanımladığı sınırdışı operasyonlar hava saldırılarından sonra karadan da başlatılmıştı.

5 Ekim'de Çukurca'nın Deştan (Üzümlü) civarından Kanımase'nin kırsal kesimine giren yaklaşık 2 bin Türk askeri ile ARGK gerillaları arasında çatışma çıktı. Yüzlerce peşmergenin de Türk ordusu saflarında katıldığı çatışmalarda 6 PDK peşmergesi ile 4 asker öldü, 18 asker de yaralandı. Çatışmalarda iki de gerilla yaşamını yitirmişti. Yaralı peşmergeler helikopterlerle Hakkari askeri hastanesine kaldırıldı. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği bu operasyonla ilgili yaptığı açıklamada, Sinaht bölgesinde 4 gerillanın vurulduğunu iddia etti.

F-16 uçakları ile Cobra helikopterlerinin saldırıları sırasında Çukurca'nın Işıklı, Çayırılı, Kavaklı, Kavşak, Çımarlı, Üzümlü ve Çimenli köyleri civarı da bombalandı. Çimenli sakinleri köylerinde büyük hasar meydana geldiğini söylüyordu: *Bir hafta önce başlayan operasyona peşmergeler de katılıyor. Karadan Güney'e sekiyat yapılıyor. Güney toprakları havadan bombalanırken, sınır köyleri de nasibini alıyor. Köyümüzde 8 evde büyük hasar meydana geldi. 200 köyümüz telef oldu.*

Aynı gün Şırnak'ın Beytüşebab ilçesine bağlı Faraşın ve Gökçe köyleri de Türk uçaklarınca bombalanarak 28 yaşındaki Hurşit Yalçın ile adı saptanamayan bir kadın öldürüldü, dört kişi de yaralandı.

Devam eden günlerde, Haftanîn, Zap, Bicella, Xakurk ve Sinaht bölgelerinde de PDK'lilerin katıldığı TSK operasyonları devam etti. Silopi'den Yüksekova'ya kadar sınıra yığılan Türk birlikleri fırsat buldukları her yerde, Güney'deki gerilla mevzileri ile boşaltmak istedikleri Güney köylerini bombalıyordu.

8 Ekim günü de, Habur çayını aşarak Zaxo civarından Silopi'ye girmek isteyen Sedam, Sezik ve Şeban adlı üç Güneyli kaçakçı Gewrik mıntikasında Türk askerlerince öldürüldü. 15 Ekim'de de Silopi'ye geçmek isteyen Güneyli bir aileye Kavula bölgesinde açılan ateş sonucu 5 yaşında bir çocuk ölmüştü. 1993'ün Ağustos ve Eylül aylarında Türkiye'ye geçmek isteyen en az 30 Güneyli kaçakçı Türk askerlerin açtığı ateş sonucu öldürülmüş, bunlar resmi açıklamalarda 'terörist' olarak tanıtılmıştı.

TSK'nın Güney topraklarında, zamana yayararak, düşük yoğunlukla sürdürdüğü 2. Güney Savaşı'nın en büyük operasyonlarından biri 8 Ekim 1993'te başlatılan "Süngü Operasyonu" oldu. Çukurca'nın karşısındaki Amediye, Metîna ve Mezî bölgelerindeki operasyonlara katılan 3 bin komando, bir o kadar peşmerge ve korucu Güney topraklarında 30 km derinlikte gerilla aradı. PDK'lilerin öncülüğünde başlatılan bu operasyonda Zap ırmağı çevresindeki Avaşın bölgesinde PKK'ye ait biri cephane, diğeri gıda saklanan iki depo bulundu. Hakkari Dağ Komando Tugay Komutanı Tuğgeneral Osman Pamukoğlu'nun yönettiği operasyona katılan PDK'li peşmergeler, operasyonu görüntüleyen Türk gazetecilerine yine poz veriyordu.(6)

Birkaç gün süren bu operasyonlarda uçaklar da özellikle Avaşın ve Haftanîn'i bombalamıştı. 15 Ekim'de Amediye bölgesindeki köyleri bombalayan Türk uçakları 10'dan fazla Güneyli köylünün ölmesine, birçoğunun da yaralanmasına yol açtı. F-16 savaş uçaklarınca gerçekleştirilen bombardımanda Bépop nahiyesi Şervan köyü kısmen tahrip oldu. Bu operasyonlarda sık sık çatışmalar da meydana geliyordu. Gerilla kaynaklarına göre, 8-15 Ekim tarihleri arasında peşmergelerin de öncülük ettiği operasyonlarda toplam 9 gerilla da yaşamını yitirmişti.

Dizayî: 13 Ekim'de Saldırıya Geçtik

Görünüşte Güney Savaşı bir yıl sonra tekrar başlamıştı. Ancak bu kez 'düşük' yoğunlukluuydu. PDK ve TSK birlikleri tesbit ettikleri gerillalara saldırma fırsatını hiç kaçırmıyordu. Behdînan'da 1 Ekim'de başlayan PDK saldırıları sonucu çıkan en kanlı çatışma 13 Ekim'de meydana geldi. Metîna dağlarında seyar bir gerilla birliğine saldıran kalabalık bir peşmerge birliği ile çıkan çatışmada 5'i komutan, 24 peşmerge yaşamını yitirdi.(7) Aynı gün Mîroz bölgesinde indirme yapan bir Türk helikopterinde bulunan Faik Hergûşî adlı bir PDK'li komutan da gerillaların açtığı ateşle öldü.

Bu çatışma ve olaylar yeni sonun başlangıcı oldu!

13 Ekim saldırısından iki gün sonra Sefin Dizayî, Routers ajansına, "Önceki günden (13 Ekim) bu yana PKK gerillalarını Irak Kürdistan'ından atmak üzere harekâta giriştiklerini" açıkladı. Dizayî saldırıya geçtiklerini doğruluyordu. PKK'yi Türkiye sınırındaki dağlardan çıkartmakta kararlı olduklarını söyleyen PDK Temsilcisi, gerillaların bölgeyi terk etmek zorunda olduğunu iddia ediyor, aksi halde güçlü tedbirler alacaklarını ve çok kan döküleceğini söylüyordu.

Açıklamasında, PKK'nin kendi bölgelerinde bulunan bütün kamplarını kapattığını da öne süren Dizayî, örgütün peşmergeleri öldürerek ve kendi köylerine saldırarak geçen yıl yaptıkları anlaşmayı ihlal ettiğini ve 1000 civarında gerillanın bulunduğu bölgede PKK ile mücadelede kararlı olduklarını söylüyordu. Ankara'ya gelişmelerden haberdar ettiklerini de açıklayan PDK Temsilcisi, 'bölgelerini' korumak için Türkiye'den daha istekli olduklarını belirtiyordu!

PDK güçleri PKK'ye karşı 'resmen' harekete geçerken, Ankara rejimi de, 10 Ekim'e kadar Erbil Hükümeti'ne 256.8 ton gıda yardımı yapmıştı!(8)

Evet, Ankara'nın yardımı pahalıya mal olmuştu!

ERNK Avrupa Temsilcisi Kani Yılmaz ise, Türk gazetelerinde de genişçe yer verilen bu gelişmelerle ilgili olarak 15 Ekim'de Almanya'da yaptığı açıklamada, PDK güçlerinin TSK birlikleri ile

gerillaya karşı ortak operasyonlara katıldığını, PDK'lilerin bunu para karşılığında yaptığını ve peşmergelerin araziyi bildikleri için operasyonlarda öncü rol oynadıklarını söylüyordu.

PDK'yi çeşitli kereler uyardıklarını söyleyen Yılmaz, bu uyarılara rağmen tutumunda ısrar eden PDK'nin, TSK birliklerinin önünde gerillanın üstüne geldiğini savunuyordu: *Bu çatışmalarda, gerilla güçlerimiz TC ordusuna karşı kendilerini savunurken, bazı peşmergeler de öldü. Hatta komutanlarından biri TC helikopterine açılan ateş sırasında, helikopterde ölmüştür.*

PDK, 30 Ekim 1992 Anlaşması'nı Bozuyor

PDK bu gelişmeler üzerine, 30 Ekim 1992'de PKK ile imzaladığı anlaşmayı bozdu.(9) 15 Ekim 1993 günü sabah saatlerinde PKK'nin Aynkawa semtindeki temsilciliğine giden Erbil Emniyet Müdürlüğü yetkilileri Hükümet'in anlaşmayı bozduğuna dair kararını tebliğ ederek binanın boşaltılmasını istedi. PKK'den kentlerdeki bütün temsilciliklerini kapatmasını isteyen PDK, Erbil hastanesinde tedavi gören yaralı gerillaların da tahliye edilmesini istiyordu!

Anlaşmanın bozulduğuna dair karar, 1987 protokolünün bozulmasında olduğu gibi, olayların başlamasından çok sonra kamuoyuna 'resmen' duyuruldu. Sadece kısa bir süre uyulan anlaşmanın resmen bozulduğuna dair alınan karar, 16 Ekim'de PDK'nin yayın organı Birayeti gazetesinde açıklandı. Kararın altında Emniyet Genel Müdürlüğü'nün, dolayısıyla koalisyon ortağı YNK'nin de imzası vardı. Gerekçe olarak da, sınırdaki gerilla hareketliliği ve PKK'nin peşmergelere yönelik saldırıları gösterilmişti. PDK'nin saldırılarına ise değinilmemişti.

'Kürdistan Bölge Hükümeti, Emniyet Genel Müdürlüğü' imzasıyla Birayeti'de de yayınlanan, anlaşmanın sona erdiğine dair gerekçeler şöyle idi:

1) *PKK'nin bir grubu 3.7.1993 tarihinde Mergêşîş'te, bir grup peşmergeyi esir aldı ve silahlarına el koydu.*

2) *Eylül ayında (İran sınırındaki Zelê muntakası) Sîné köyü yolunu kapatan PKK'liler köylülerin geçişine izin vermedi.*

3) 12.9.1993'te PKK'liler Bédaw köyü sakinlerinin evlerine gidişine izin vermedi.

4) 1 ve 2 Ekim 1993'te PKK'liler Herki ve Bédaw köylülerine ait 1400 koyuna el koydu

5) 1, 2 ve 3 Eylül 1993'te PKK'lilerin sınırdaki geçişleri yüzünden Türk uçakları Xaxo ve Berwarî'nin birkaç köyünü bombaladı. 9 kişi öldü. 30 köy boşaldı.

6) 12.10.1993'te Dirê mmtkasında (Aqre bölgesi) Ehmetsan İzzet ve Ali İzzet adlı peşmergeler, PKK'liler tarafından kaçırıldı.

7) 12.10.1993'te Hergûş (Barzan) mmtkasında PKK'nin kurduğu bir pusula Faîk Hergûş adlı bir peşmerge öldü, birkaç kişi yaralandı.

Koalisyon ortağı YNK, PDK'nin anlaşmayı bozma kararına tıpkı Wûlat gazetesinin Barzanî'nin emriyle kapatılması olayında olduğu gibi onay vermek zorunda kalmıştı. Hükümet adına alınan ortak karara her iki partiden de muhalefet edenler vardı. Temmuz ayında Osman Öcalan'ın (Ferhat) yerine ARGK Güney Kamp Komutanlığı'na atanan PKK-MK Üyesi Numan Uçar'a (Mahir) göre YNK, 'PDK'nin dayatmasıyla' bu kararı imzalamak zorunda kalmıştı. Mahir, YNK'nin tavrını şöyle özetliyordu: YNK'nin tavrı olumsuz değildir. PDK, kendilerini zorluyor. Temsilciliklerimizin kapatılmasına karşı çıktı. Ancak PDK dayatıyor. YNK çatışmadan yana değil. Bize ulaşan bir habere göre, PDK, Avaşin bölgesine peşmerge kaydırmak için de YNK'ye baskı yapıyor.(10)

13 Ekim çatışmasından sonra gelişmeleri 'sesizce' izleyen YNK yetkilileri ise 'çatışma olmaması için ellerinden geleni yaptıklarını, bir kez daha PKK ile savaşa tutuşmanın hiçbir yarar getirmeyeceği' görüşünde olduklarını belirterek, sorunların diyalogla çözümlenmesini savunuyordu!(11)

YNK, PDK-PKK çatışmasına katılmak istemiyordu. PDK ise YNK'yi yanına alarak PKK'ye saldırılmayı planlamıştı, YNK olmazsa sonuç alınmazdı. Hükümet ortağı bu örgütlerin Merkez Komitelerinin, PKK'ye yönelik alınacak tavır konusunda 18 Ekim'de Erbil'de yaptıkları toplantılar aynı ayın son günlerine kadar devam etmesine rağmen sonuç vermedi.

YNK'den istenilen desteği vermemesi PDK'yi kızdırtıyordu. Özellikle Behdînan'da YNK'ye açıkça baskı yapan PDK, son gelişmeler nedeniyle kimi zaman hükümet ortağına da yöneliyordu. 16

Ekim'de Derkar köyünde 'PKK'ye yardım ve yataklık ettiği' gerekçesiyle bir YNK peşmergesi PDK'lilerce gözaltına alındı. YNK'de birkaç saat sonra aynı köyden bir PDK'liyi misilleme olarak tutukladı. PDK ile YNK'nin kapışmasının sonuçlarından biri de, Şivan Sîndî* ve Silêman Sîndî adlı iki PDK'li komutanın 17 Ekim'de 1000 kadar taraftar ve peşmergeyle YNK'ye katılmasıydı.

Anlaşmanın bozulmasına ilişkin Hükümet kararını 'zayıflık' olarak değerlendiren, PKK'nin Erbil Temsilcisi Hesenê Haco ise, "Bu karar boşa çıkan operasyonlar nedeniyle yaşadıkları çaresizliğin sonucudur" diyerek PDK'yi suçluyor ve Birayetî'de yayınlanan gerekçeleri şöyle yanıtlıyordu: *Mîroz, Avaşin, Gwendê ve diğer bölgelerde Türk ordusunun yürüttüğü tüm operasyonlarda PDK peşmergeleri, Türk askerinin sayısı kadar büyük kuvvetler halinde yer almış ve çatışmalara katılmıştır. Öldürülen, yaralanan ve esir alınan bütün peşmergeler, operasyon birliklerinde görevlidiler. PDK'nin iddia ettiği gibi köylere saldırı olmamıştır. Bédaw (Aktütin) ve Herki köyleri Güney'e ait değildir. Bu köyler Kuzey sınırları içinde bulunan Şemdinli'nin korucu köyleridir. Bir aydan beri süren Türk ordu operasyonları boşa çıkınca bu tür zayıflıklara yönelme durumunu yaşamalarını doğal karşılıyoruz. Bu olay özel savaşın Güney Kürdistan'daki uzantısıdır. Bizim temsilciliğimiz kapanırken sahte yardım kuruluşları adı altında MİT büroları açılıyor. Öyle iddia edildiği gibi sınırdaki kampımız da yoktur. Bütün birliklerimiz hareketlidir. Kürdistan'ın her tarafında askeri kuvvetimiz vardır. Kamp yoktur ama sabit olmayan hareketli birliklerimiz vardır. PDK'nin Türk devletinin hizmetine girmesi Güney halkına hiçbir yarar getirmeyecektir.(12)*

Güney'deki ARGK komutanları da yeniden başlayan çatışmalardan sadece Türk devletinin karlı çıkacağını, kendilerinin böyle bir ortamın doğmasından kaçındığını, ancak PDK'nin Türk ordu-

* Sîndî aşiretinin Banistanî kabilesinden olan Şivan ve Silêman'ın maddi sorunlar nedeniyle PDK'den ayrılıp YNK'ye katılması PDK'lilerin moralini bozdu. PDK Dûhok sorumlusu Fazil Mûtnî, bu moral bozukluğuyla 17 Ekim'de Xaxo'da PDK'lilere, Sîndî aşiretinin merkezi olan Derkar köyünü 'yıkmaları' emni verdi. Ancak peşmergeler bu emri dinlemedi. Mûtnî, bunun üzerine, "Dûhok'tan güç getirip, köyü yıkacağım" dedi, ancak bu da gerçekleşmedi.

Güney Savaşı'nda PKK'ye karşı savaşırken kayıp veren bir grubun komutanlığını da yapan Şivan Sîndî, sonraki günlerde yüklü bir miktar para karşılığında tekrar PDK'ye geri döndü!

sunma öncülük yaparak her gün çeşitli bahanelerle kendilerine ve taraftarlarına saldırdığını söylüyordu.(13)

Anlaşmanın bozulduğuna dair Erbil rejiminin aldığı karar üzerine olası bir saldırıya karşı hazırlanan Zelé'deki gerilla kuvvetleri, Qeladiza kenti yakınlarındaki tepelere kadar ilerleyerek mevzilendi. Zelé'den sonra onlarca kilometrekarelik bir alanı ele geçiren gerillaların ilerlemesi karşısında hükümet güçleri yollardaki birçok karakolunu boşalttı. Sonraki günlerde gerginliğin azalmasıyla gerillalar, Sûné köyü yakınlarına çekildi.

Zaxo'da Kuzeyli Operasyonu

Türk ordu birlikleri ve peşmergelerin gerillalara yönelik operasyonlarıyla birlikte PDK'nin Güney'de yaşayan Kuzeyli Kürtlere yönelik baskıları da başlamıştı. 13 Ekim'de çıkan çatışmada ağır kayıplar vermesi üzerine PDK yeniden sivillere yöneldi. Yöntemler bir önceki yıl uygulananlarla aynıydı. Sözkonusu Kuzeyliler ya Türk ordusunun baskılarından kaçarak Güney Kürdistan'a yerleşmiş ya da ticari amaçla buraya gelmişti.

Zaxo'nun Séxnîsan, Şabanîké ve Hîzova mahallelerindeki Kuzeyli ailelerin evlerine yapılan baskınlarda yirmi kişi gözaltına alındı. 12-15 Ekim tarihleri arasındaki operasyonlarda Kuzeyli bir ailenin evinde kalan yaralı bir gerilla da esir alınarak bilinmeyen bir yere götürüldü. Gözaltı operasyonları sürerken 14 Ekim'de Fazil Mûtnî ve MÎT'le ilişkili Reşo ve Remezan adlarıyla tanınan Silopili bir kişi kentte uğradığı saldırıda ağır yaralanmıştı. Bu adam 1994'te Silopi kent merkezinde Türk polisinin yaptığı operasyonlara da katılacaktı.

PDK'ce gözaltına alınanların yakınları, peşmergelerin Türk istihbaratçılarıyla birlikte hareket ettiğini iddia ediyordu. Basılan evlerde bulunan silahlara da el koyan peşmergeler gerekçe göstermiyordu. Birçoğu Çukurca, Uludere, Şemdinli ve Yüksekova'dan göçen aileler ise şunları söylüyordu: *Türk ordusunun evlerimizi yakıp yıkmasından sonra Zaxo'ya geldik. Burdaki hükümet de evlerimizi basarak çocuklarımızı gözaltına alıyor. Bizleri Türklere teslim etmekte tehdit ediyorlar. Yakınlarımızın hayatından endişe ediyoruz. Bunları kardeş bildiğimiz için, bu toprakları kendi ilkimiz bildiğimiz için bura-*

lara geldik.(14)

Temmuz ayının sonlarında PKK Temsilciliği'ne yapılan baskında gözaltına alınan ve aralarında PKK'nin Dûhok Temsilcisi ile yardımcısının da bulunduğu üçü kadın altı PKK'li gerilla da kendilerine yapılan baskıları protesto amacıyla aynı günlerde açık grevine başlamıştı. Fazil Mûtnî'nin emriyle, Saddam döneminde direnişi Kürtlere işkence yapılan Dûhok emniyet binasındaki hücrelere konulan gerillalar 3 Ekim'de başlatıkları açık grevini ayın sonlarına kadar sürdürdü.(15)

15 Ekim'de de Türkiye sınırları içinde Çukurca'da bir gerilla birliğine pusu kuran PDK'liler yaraladıkları iki gerillayı esir aldı.

PDK'nin tazyikleri üzerine PKK'de kimi yerlerde karşı saldırıya geçiyordu. 16 Ekim'de Ranya'da çıkan çatışmada Elî Barzanî adlı bir PDK'li subay ile 4 peşmerge ölmüştü. Çatışmalar sınır boyundan içeriye kayma tehlikesi gösterirken Erbil-Dûhok arasında her 3-4 kilometrede bir çadır açan peşmergeler de 'yol güvenliği' sağlamaya başlamıştı.

Yine Fazil Mûtnî

Öncekilerde olduğu gibi son gelişmelerde de parmaklar PDK'nin Dûhok sorumlusu ve MK Üyesi Fazil Mûtnî'yi gösteriyordu. Son olaylarla ilgili olarak Silopi ve Dûhok'ta sık sık Türk askeri yetkilileriyle görüşen Mûtnî'nin kendi örgütünü de gelişmelerle ilgili yanlış bilgilendirdiği öne sürülüyordu. ARGK komutanları, Mûtnî'nin "Türk devletinin direktifleriyle kendi partisini bile atlatarak bazı komplolar" peşinde olduğunu savunuyordu.

Sadiqé Emer'in katli dahil, Behdînan'da onlarca siyasi cinayetten sorumlu tutulan ve 1. Güney Savaşı'nda PDK'nin Behdînan komutanlığını yapan Mûtnî'nin üyesi olduğu Miranî aşireti de yıllar önce Silopi'den Fişxabûr'a göçmüştü.*

*Fazil Mûtnî Miranî, 1993 yılının Aralık ayında uzun bir süre için ailesinin bulunduğu ABD'ye döndü.

PDK yöneticilerinin sırayla ve düzenli aralıklarla ABD'ye gidip burda CIA ve diğer kuruluşlarca çeşitli eğitimlerden geçirildikleri iddia ediliyor! Mûtnî ABD'ye giderken, Parastin Başkanı Neçîrvan Barzanî ordan dönüyordu.

Gerçi PDK'deki Barzan ailesi egemenliği tartışılmazdı, ancak TC ile ilişkiler sözkonusu oldu mu, partinin stratejik yaklaşımı bir liderlik sorunu olmaktan çıkıyordu. PDK'deki aşiretsel etkinlikler ve lokal hükümdarlıklar kimi durumlarda merkezi yapıyı taşabiliyordu. Ve PDK'nin politikası, partinin özgücü ve inisiyatifinden çok, bölgede gelişen dengelerin baskısına göre belirleniyordu. Bu nedenle PDK'de Fazil Mûtnî gibi kimi güçler, kimi durumlarda merkezi yapıyı en az Barzanî kadar harekete geçirip peşinden sürükleyebiliyordu.

13 Ekim çatışmasıyla birlikte Zaxo'ya yerleşen Kuzeylilerin evlerinin basılarak bir çoğunun gözaltına alınmasının ve sınırdaki peşmerge-mehmetçik ortaklığının organizatörü de Mûtnî idi. Behdînan'da görev yapan kimi PDK komutanlarının da Fazil Mûtnî'nin kendilerini dinlemediğinden şikayet etmeleri, Dûhok sorumlusunun: Türk devletiyle kendi partisini de aşan ilişkiler kurduğu yolundaki kuşkuları güçlendiriyordu.

Maaşları Ankara bütçesinden karşılanan Behdînan sınırındaki PDK karakol komutanları ile Mihemedé Mûso, Fetah Osman, Kemal Kerkûkî ve Salih Haydar gibi kimi PDK'li yetkililer de PKK ile çatışmayı körüklüyordu.

Erbil, Dûhok ve Zaxo'da ise halk kesinlikle yeni bir çatışmadan yana değildi. Esasında PDK'nin topyekûn saldırıya hemen geçmekte zorlanmasının nedenlerinden biri YNK'nin ve halkın desteğinin olmayışı idi.

Önceki savaşın deneyiminin ağır sonuçlarını bilen PDK'deki kimi iç hizipler de, PKK ile büyük boyutlu yeni bir çatışmadan yana değildi. Barzanî ve Mûtnî ile bir kaç kişinin dışında kimsenin önemli olmadığı PDK'de, son gelişmelere muhalefet edenlerden biri 16 Ekim 1993'te Erbil'de görüştüğü Kurd-Ha muhabirine şöyle diyordu: *PKK ile çatışma halkımızın yararına değildir. Çok sayıda komutan da benim gibi düşünüyor. Geçen senenin yararlarını daha saramadık. Ancak geliştirilen bazı ilişkiler bizi böylesi bir ortama sürüklemektedir. PKK'de bir Kürt partisidir. Bize zararı olduğunu düşünmüyorum. Tam aksine onlar olmasaydı biz bu ortamı bulamazdık.*

TC, Güney'e Göçen Kuzeylileri Geri İstiyor

Son dönemin en ilginç olaylarından biri de TSK'nın baskıları

sonucu boşalan sınır köylerinden kaçarak Güney Kürdistan'a sığınan ailelerin, TC tarafından geri istenmesiydi. Uludere, Çukurca, Yüksekova, Cizre, Şemdinli gibi sınır kentlerine bağlı köylerde ikamet eden bir çok aile, 1989 yılından beri TSK'nın koruculuk dayatması, gıda ambargosu veya diğer baskıları nedeniyle dağ yollarından Güney'e geçmişti. Ve şimdi TC bunları geri istiyordu.

Sayıları binleri bulan bu köylüleri 'PKK sempaticanı, milisi' oldukları gerekçesiyle PDK ve YNK'den iade etmelerini isteyen Türk istihbarat görevlileri özellikle Ekim ayında bu isteklerini yoğunlaştırarak Erbil rejimine baskı yapmaya başlamıştı.

Kuzeylilerin çoğundan, milis faaliyeti ve gerillaya lojistik sağladıkları yolunda kuşku duyulmaktaydı. Bu nedenle PDK'de bunlardan rahatsızdı.

Birçoğu Güney'deki aşiretlerle akraba olan bu Kuzeyli kitleyi iade etmek elbette zor, hatta olanaksızdı. Baskılar nedeniyle PDK, Behdînan'daki bu kitlenin nüfus ve silah gücü sayımını yapmaya başladı. Kuzeyliler ise, "Biz TC'ye boyun eğmedik, bunlara hiç eğmeyiz" diyordu.⁽¹⁶⁾

Ekim ayının ilk haftası içinde Dûhok Valiliği'nde PDK ve YNK'lılarla bir toplantıda pazarlık yapan Türk yetkililer, her zamanki gibi, Habur kapısındaki geçiş serbestisini ve 13.5 milyon Dolarlık yardım paketini kullanmıştı. Bir de konunun "gizli" tutulması gibi küçük bir ricaları vardı! Çünkü, resmîyette, TSK kimseye baskı yapmamış, köy boşaltmamış, hele binlerce insanın bu baskılar nedeniyle bir 'başka ülkeye' göçmesi gibi bir durum da yaşanmamıştı.

Türk tarafının isteğine karşılık Kürt yetkililer, Kuzeylileri iade etmekten çok denetim altına almayı önerdi. Bu halde de TC'nin isteği olacak ve bu kitle 'saf dışı' edilecekti. YNK bu kitleyi toplamak için PDK egemenliğindeki Aqre'yi, PDK ise YNK egemenliğindeki Qeladiza'yı öneriyordu. Bunlar, tıpkı Saddam'ın bir zamanlar Güneylilere yaptığı gibi, toplama kampı işlevi gören köylerde toplanacak ve böylece denetlenecekti. PDK Temsilcisi Seffin Dizayî her zamanki gibi bu haberi de yalanlıyor, TC ile ilişkilerinin 'açık' olduğunu, 'toplama kampı' gibi bir düşünceleri de olmadığını öne sürüyordu. Dizayî, sözkonusu ailelerin çatışmalar nedeniyle Güney'e gelmiş olabileceklerini, kimlik kontrolü yaparak bunların içinde PKK'li olup olmadığına baktıklarını ve bu uy-

gulamanın güvenlik için doğal olarak yapıldığını ise inkar etmiyordu!(17) PDK Temsilcisi, her zamanki gibi yine 'İngiliz usulu denge' kuruyordu!

PDK Ekim'in başlarında, bu ailelere birer evrak göndererek maddi yardım yapmak için adres ve nüfuslarını bildirmelerini istemiş ve Kuzeyli sığınmacıları bu yolla tesbit etmişti. 17 Ekim'de Zaxo'da topladıkları Kuzeyli ailelere aldıkları kararı bildiren Kürt yetkililer, "İsteyen Türkiye'ye veya başka bir devlete gidebilir. Ancak kalanları Aqré'de toplamak zorundayız" demişti. Toplantıya Silopi'de görev yapan bir Türk binbaşı ile birlikte Zaxo Kaymakamı PDK'li Nizar Berzenci, Zaxo Emniyet Müdürü YNK'li Baran, Dûhok Asayiş Müdürü Naqîp Xalîl ve Zaxo Mahalli Komite Başkanı PDK'li Mihemedé Mûso katılmıştı.

Zaxo Kaymakamı Berzenci, toplantıda şunları söylemişti: *Sizi kamplarda toplamaktan başka çareniz yok. Biz devlet değiliz. Sizi Türklerle karşı koruyamayız. Bu nedenle hepinizi Aqré'de toplamak zorundayız. Tüm ihtiyaçlarınızı biz karşılayacağız. Bütün silahlarınızı Dûhok'ta toplayacağız. Sonra iade ederiz. Etrafınızda nöbetçiler olacak. Çarşıya izin belgesi ile çıkacaksınız.*

21 Ekim'de de YNK'li Cemal Yûsif ile birlikte Silopi'ye gelen Berzenci, Silopi Kaymakamı ve askeri yetkililere PKK ile ilişkilerinin son durumu ve Güney'e sığınan Kuzeyli aileler hakkında bilgi vermiş, karşılığında Türk Hükümeti'nden aldığı 10 yardım kamyonu ile geri dönmüştü!(18)

Erbil rejiminin Kuzeyli sığınmacılara yönelik bu tavrı ortaya çıkınca infial yarattı. Olayın özellikle Özgür Gündem gazetesinde genişçe yer alması nedeniyle rejim geri adım atmak zorunda kaldı. Önceleri inkar yolunu seçen Sefin Dizayî, tepkiler üzerine sonraki günlerde 'konuyu araştırmak ve mümkünse engellemek' için Güney'e gitmek zorunda kaldı.(19)

Kürt Hükümeti'nin bu kararı 1988'deki Halepçe katliamı ve 1991'deki ayaklanmadan sonra Türkiye'ye sığınan Güney Kürtlerinin durumunu hatırlatıyordu. Güneyli sığınmacılar şimdi Erbil Hükümeti'nin yapmak istediği gibi, Türk Hükümeti tarafından Kızıltepe, Diyarbakır ve Muş'ta toplama kamplara konulmuş ve ağır koşullar altında yaşamışlardı.

Saddam'ın direnişçi Kürtleri denetim altında tuttuğu 'stratejik köylerde' yani toplama kamplarında, Erbil Hükümeti'nin Kuzeyli

aileler için düşündüğü gibi, etrafı tel örgüyle çevrili bu yerden yazılı izinle dışarı çıkılabiliyordu!

Arap ve Türklerin Kürtlere ettigini, şimdi Kürtler Kürtlere yapıyordu. Tarih ve talih bu bölgede tekerrür ediyordu.

Güney Kürtlerinin 1988 ve 1991'deki güçleri sırasında, Kuzeyliler, Güneyli kardeşlerine milyarlarca liralık maddi yardımda bulunmuş, hükümetin sığınmacılara yönelik baskılarını kınamak amacıyla birçok yürüyüş ve eylem düzenlemişti. Güneyli liderler bu ilgi ve fedakarlık nedeniyle sık sık Kuzey Kürtlerine 'minet ve şükranlarını' iletmekten geri durmamıştı!

1991'in Mayıs'ında Celal Talabani ile Şaqlawa'da görüştüğümüzde sorduğumuz sorulardan biri de, ayaklanma sonrası Türkiye sınırına yığılan Güneyli Kürtlere, Kuzeyli kardeşlerinin yaptığı yardımı nasıl yorumladığı yolundaydı. Talabani bu soruya aynen şu yanıtı vermişti: *Biz, Türkiye'deki kardeşlerimize memnuniyetimizi bildirdik. Iraklı kardeşlerimize yardım ettiler. Ancak bu normaldir. Biz kardeşiz. Eğer Türkiye Kürtleri Irak'a gelseydi, aynıysa olurdu. (20) Ancak Talabani'nin dediği gibi olmadı. 'Eğer Türkiye'deki kardeşleri Irak'a gelseydi aynıysa' olmazdı!*

Sonuç vermese de bu olay Kürt tarihindeki Birakuji dramının boyutlarını ve korkunçluğunu gösteriyordu.

"Barzanî ve Talabanî'yi Kullandık"

Türk Başbakanı Tansu Çiller'in, 4 Kasım 1993'te İstanbul'da düzenlediği ve "Terörle mücadeleyi aydınlatma" adını verdiği basın toplantısında, Barzanî ve Talabanî'yi PKK'ya karşı kullandıklarını söylemesi, Ankara-Erbil ilişkilerinin en yalın, ancak en gerçekçi tanımı idi!

Çiller, PKK ile mücadelede izledikleri politikayı anlatırken sınırları kontrol altına almanın önemine değinmiş ve Güneyli liderlerle ilgili bir soruyla karşılaşmıştı.

'Kuzey Irak'taki oluşumu' Saddam Hüseyin'e karşı desteklediklerini söyleyen Çiller, bunun karşılığında da "Zaman zaman Barzanî ve Talabanî'yi PKK'ya karşı kullandıklarını, ancak bundan kuşkulı olduklarını" söylüyordu. Türk Başbakanı, bütün ga-

zete ve TV'lerde genişçe yer verilen konuşmasında Barzanî ve Talabani'nin PKK'ye karşı kendileriyle işbirliği yapmaması durumunda da bunlara karşı sert tavır koyacakları uyarısında bulunuyordu. Güneyli liderler ise Çiller'in bu sözlerini hiç duymamıştı!

Çiller, Güneyli liderlere verdiği 'değeri' ve onlarla olan ilişkilerini bu sözlerle ifade ederken, Türk ordu birliklerinin Güney sınırlarında 27 Ekim'de başlattığı sınırötesi harekât da sürüyordu. Kasım'ın ilk günleri boyunca daha çok Şemdinli ve Çukurca paralelinde sürdürülen operasyonlardan bir sonuç alınmıyordu. Çukurca Kaymakam Vekili Yüzbaşı Bedrettin Kutuk bu operasyonları şöyle özetliyordu: *Sınırötesi operasyon bir hafta önce başladı. Piriñceken'den 20 km. Kuzey Irak topraklarına girdik. Burada PKK kampları var. Ancak hiç birşeye rastlamadık. Sadece 48 kilogram ağırlığında bir mayın bulduk ve imha ettik. Teröristler bizim telsiz kanallarımıza giriyorlar. Uçaklarımız da havadan bombardman yapıyor. Ancak hiçbir netice alamıyoruzlar.*(21)

TSK birlikleri 3 Kasım günü Hakkari'nin Çukurca ilçe merkezine de saldırmış, olaylarda ilçe merkezi büyük oranda hasar görünürken, yaklaşık bin insan Güney Kürdistan'a göçmüştü.

Zaxo'daki MİT Ajanları

23 Kasım'da Zaxo'nun Abasiye mahallesindeki su deposunu bombalamak isterken, asayiş polisi tarafından 'yanlışlıkla' yakalanan bir grup MİT ajanının sorgulamasında elde edilen bilgiler Güney'de 'kimin elinin kimin cebinde' olduğunun bilinmediğine dair bir başka kanıttı.

MİT'in Türkmenler aracılığıyla ilişki kurduğu ve tümü işsiz, serseri gençlerden seçilen bu ajan şebekesi para karşılığında satın alınmıştı. Bunlar İstanbul ve Şırnak'ta askeri eğitimden geçirilerek Behdînan'da PKK adına eylemler yapılmasında kullanılıyordu.

Zaxo ve Dûhok'taki hastane, su deposu, yardım kuruluşları ve BM'ye ait kurumlara saldırıp olay yerine PKK imzalı bildirimler bırakmak isterken suçüstü yakalanan ve Milli Türkmen Partisi yetkilileri tarafından yönetilen bu ajan şebekesi Şivan Sindî gibi PDK'lilerle de ilişkili idi.(22)

MİT, 2 Temmuz 1993'te Birleşmiş Milletlere bağlı Mütefik Kuvvetler Komutanlığı (MCC) adlı kuruluşu, 'PKK size saldıracak' diye uyarılmış, sözkonusu kuruluş da personeline verdiği talimatta dikkatli olmalarını istemişti. Ancak PKK yetkilileri, böyle bir niyet ve planlarının olmadığını, herhangi bir saldırıdan Türk istihbaratının sorumlu olacağını ilan etmişti.(24) Zaxo'da deşifre olan ajan şebekesi hedefleri arasında MCC'nin de olduğunu itiraf etmişti!

Uyuşturucu ve altın kaçakçılığı gibi işlerle de uğraşan, birçok kez Türkiye'ye gidip gelen ve Türkmenlerle yatıp kalkan bu şebekenin Parastin'in bilgisi dışında davranamayacağı Güney'de yaygın bir kanıydı. MİT'in Güney'deki etkinliklerinin küçük bir kesiti olarak ortaya çıkan bu gerçekler, aysbergin su altındaki kısmıyla ilgili olarak da fikir veriyordu!

Savaş... Yeniden

Güney Savaşı kaldığı yerden, ancak öncekine nazaran 'düşük yoğunlukla' devam ediyordu. Son gelişmelerden sonra, 30 Ekim 1992 Anlaşması artık, 'soluklanmak ve yeniden daha güçlü saldırmak amacıyla yapılmış geçici bir uzlaşmadan' başka bir anlam taşımıyordu.

1993 yılının son günleri de yer yer çatışmalarla geçerken, Güney'deki siyasi dengelerde meydana gelen değişiklik, ittifak politikalarının yeniden düzenlenmesine neden olmuştu.

İran ve Türkiye'nin özellikle YNK'ye karşı takındıkları tavır Talabani'yi PKK'ye düşmanlık yapmamaya yöneltiyordu. Türkiye, Barzanî'yi öne çıkarırken, İran, İslami Hareket aracılığıyla YNK'yi taciz etmeye hız vermişti. 1993'ün son günlerinde PDK ile YNK arasındaki çekişme de gözle görülür bir şekilde artmıştı.

Taraflar doğrudan çatışmak yerine çeşitli araçlar kullanıyordu. PDK, YNK'ye karşı İslami Hareketi desteklerken, YNK'de 11. Kongre'de PDK'ye katılan, ancak son günlerde çeşitli rahatsızlıklar sonucu tekrar bu örgütten ayrılan PSKI hizbini destekliyordu. Adı geçen güçler arasında Aralık ayı ortalarında başlayan ve onlarca insanın yaşamını yitirdiği çatışmalar bu çekişmenin yansımasıydı.

Ancak görüldüğü kadarıyla PDK geçen yılki kadar 'şanslı' de-

ğildi. PKK'li gerillaların saldırıları sonucu suurdaki karakollardan en az on tanesini boşaltılmış, kalanların büyük çoğunluğu da, gerillalarla 'saldırmazlık anlaşması' yapmak zorunda kalmıştı.

30 Ekim Anlaşması'nın bozulmasından sonra YNK'de Erbil'deki binalarında PKK'ye irtibat bürosu için yer vermişti.

İran ve Türkiye'nin 'yeni dönemdeki' politikaları da YNK ve PKK arasındaki 'detantın' daha da kökleşmesine neden oluyordu.

PDK'liler artık rastladıkları yerde PKK'lilere saldırıyor, buna karşılık gerillalar da yer yer karşı saldırıya geçiyordu. Çatışmalar eski yoğunlukta olmasa da yeniden rutinleşmişti.

18 Kasım'da Şemdinli Bégalté köyü yakınlarındaki PDK karakoluna saldıran gerillalar 8 PDK'liyi öldürerek, 7'sini esir aldı.(22) Olayda çok sayıda da silaha el konuldu. Erbil Hükümeti, olaydan sonra PKK'li yetkililer ile telsiz bağlantısı kurarak, karakolu vuran gerillaların ve esir edilen peşmergelerin hükümete teslim edilmesini istedi. Ancak PKK'li yetkililer YNK'nin de ortak olduğu hükümetle resmi bir ilişkileri ve sorunları olmadığını, sorunun PDK ile olduğunu belirterek bu talebi reddetti.

Gerillalar aynı gün Çukurca'daki Kinyaniş taburuna saldırırken, TSK'da Botan'da o zamana kadar yaptığı en büyük kara ve hava operasyonuna başlamıştı. Besta'da meydana gelen çatışmalarda çok sayıda asker ölmüştü.

Karakol baskınına misilleme amacıyla harekete geçen PDK'liler de 21 Kasım'da Ranya kent merkezinde Güney'li Hacı Mûsa ve Ferhan adlı iki PKK taraftarını kurşuna dizerek öldürdü.

22 Kasım'da da aynı bölgedeki Hergûşkarakolu yoluna pusu atan gerillalar 3 PDK'liyi öldürerek, üçünü yaraladı. Aynı günlerde Türk uçakları da Çukurca'nın Deştan ve Güney Kürdistan'ın Zap bölgesini bombaladı. Kasım'ın sonlarında PDK peşmergeleri Zelé'ye giden yolları tutan gerilla mevzilerine saldırdı.

Gerilla bültenleri artık Kuzey'in herhangi bir bölgesindeki gibi, Behdînan'daki olayları da kaydediyordu: *Bu gün Avaşin'de, güçlerimiz ile hainler arasında çıkan çatışmada....*

Kürtlerin kaderi tıpkı bir dönemki Vietnamlılara benziyordu. Kuzey ve Güney'leri arasında bitirilmesi gereken bir savaşları ve yenmeleri gereken bir Diemleri vardı!

Kronoloji

Partiya Demokrata Kurdistan a Irak (PDK) / Irak Kürdistan Demokrat Partisi:

- Güney Kürtleri 1. Dünya Savaşı'yla birlikte Osmanlı egemenliğine ve İngiliz işgaline karşı ulusal isyanlara girişti. Bu ayaklanmalara dönemin lideri Şêx Mahmûde Berzenci önderlik ediyordu.
- 1939'da Bağdat'a sürgün edilen Berzenci'nin yardımcılarında Prof. Refîq Hilmî Suleymanîye kentinde aydınların kurucu kadrosunu oluşturduğu Héwî (Umut) adlı milliyetçi Kürt örgütünü kurdu. İngilizler Irak ve Kürt topraklarının kontrolünü kademeli olarak Araplara devrediyordu.
- Bu arada Suleymanîye'de sürgünde bulunan Mûstafa Barzanî 1943'te kaçarak Barzan bölgesine geldi ve aşiret peşmergeleriyle birlikte Irak ordusuna yönelik saldırılara girişti.
- Arap rejimi güçlerinin 1945'de İngiliz ordusu desteğiyle giriştiği büyük saldırılar üzerine Kasım ayında 10 bin kadar Barzan mensubu ile İran Kürdistanı'na sığındı.
- 1943'te İran Kürtlerinin kurduğu ve JQ (Jekaf) adıyla anılan Komelayî Jîyanaweyé Kurdistan örgütünün Irak Kürdistanındaki taraftarları aynı yıl Rizgarî (Kurtuluş) adlı bir örgüt kurdu. Héwî örgütü de kendini feshederek Rizgarî'ye katıldı.
- 22 Ocak 1946'da kurulan Mahabad Kürt Cumhuriyeti Irak Kürtlerinde de birlik fikrini pekiştirdi. Bunun üzerine Rizgarî ve diğer grup ile kişilerin katılmasıyla 16 Ağustos 1946'da Kürdistan Demokrat Partisi-Irak (PDK-I) kuruldu. İlk Genel Sekreter Melle Mûstafa Barzanî idi.
- Bu süreçte Cemal Heyderî, Nafî Yûnis, Salih Heyderî, ve Hamid Osman gibi PKI'den ayrılmış olan Kürt komünistlerinin kurduğu Partiya Şoreş (Devrim Partisi) de kendini feshederek, çoğunlukla PDK-I'ye katılmıştı. PŞ'nin bir kısmı da tekrar PKI'ye

geri döndü.

- Mahabad Cumhuriyeti'nin 1947 yılında yıkılmasıyla birlikte Melle Mûstafa ve 500 peşmergesi arkalarındaki Şah ordusuyla çatışarak İran-İrak ve Türkiye sınırlarını aşıp Sovyetler Birliği'ne sığındı.

- Melle Mûstafa'nın Sovyetlere sığınmasından sonra PDK bir dönem hiç bir etkinlik göstermedi. Ancak bir süre sonra kentlerde özellikle eski komünist Kürt aydınları PDK-I saflarına geçerek bu partiyi yeniden canlandırdı. Bunların arasında Hemze Abdûllah, Nejad Ezîz, İbrahim Ehmed ve Celal Talabani gibi aydınlar da bulunuyordu.

- 1955'li yıllardan ve 1958'deki krallık karşıtı darbeden sonra daha çok kentlerde örgütlü olan parti içindeki kent kökenli ve Barzani hakimiyeti karşıtı Celal Talabani ve İbrahim Ehmed gibi küçük burjuva aydınlar partiyi ele geçirdi.

- Bağdat'ta 14 Temmuz 1958 yılında Nuri Said rejimini deviren Abdülkerim Kasım darbesinden sonra Melle Mûstafa'da 7 Ekim 1958'de Irak'a döndü. Yeni rejim Irak'a göreceli de olsa bir özgürlük ortamı getirmişti.

- Barzani parti içindeki sol kanat ile partinin hakimiyeti konusunda çatışmaya başlamıştı. 1958'de yapılan 2. Kongre'de Hemze Abdûllah ve Nejad Ezîz gibi sol kanat önderleri Barzani tarafından tasfiye edildi.

- IKDP 9 Ocak 1960'da resmi kuruluş için Bağdat makamlarına başvuru yaptı. Kurucu üyeler şunlardı: Mûstafa Barzani, İbrahim Ehmed, Emer Mûstafa, Eli Abdûllah, Nûri Şawês, Hilmi Eli Şerif, Şemsedin Mufti, Molla Abdûllah İsmail, İsmail Arif ve Salih Abdûllah Efendi.

- PDK ile Irak rejimi arasındaki savaş da 11 Eylül 1961'de yeniden başlamıştı.

- 1963'de Türk nüfusuna kayıtlı olan Sadiqê Qeşûri adlı peşmerge komutanı Melle Mûstafa'nın emriyle Türkiye'ye teslim edildi.

- Parti içinde süren çekişme 1964 yılında fiili ayrılıkla sonuçlandı. İbrahim Ehmed ve yaklaşık 1000 peşmergesi PDK'den ayrılarak İran'a gitti.

- Bu süreçten sonra bir süre iki taraf da PDK adını kullandı ve karşılıklı çatıştı. Ancak bir süre sonra Mûstafa Barzani, İbrahim

Ehmed'le anlaştı ve İran'a gidenler geri döndü.

- Ancak PDK içindeki çelişkiler bitmedi. Bu kez Celal Talabani'nin de İbrahim Ehmed'in safında taraf olduğu çatışmalar özellikle 1966 yılında kızıştı. 'Celali' olarak anılan Talabani yanlıları aynı yıl Irak rejimi ile işbirliği de yaptı.

- İran sınırındaki Lolan bölgesinde PDK peşmergelerince sağ yakalanan PDK-İran Genel Sekreteri Suleyman Mûni, Melle Mûstafa Barzani'nin emriyle öldürüldü ve cesedi 1968'de İran'a teslim edildi. Mûni'nin cesedi Şah rejimi tarafından Kürt kentlerinde dolaştırılarak teşhir edildi.

- 11 Mart 1970 yılında PDK ile Irak rejimi arasında "Özerklik Anlaşması" yapıldı. Silahlı direniş yaklaşık dört yıl boyunca durdu. Bu süre içinde Kürdistan'ın dört yanında resmi temsilcilikler açan PDK, Kürdistan'ı kontrol ediyordu.

- 1971 yılında PDK-Türkiye yöneticilerinden Dr. Şivan (Sait Kırmızıtoprak) ve Brûsk (Hasan Yıkılmış) ile Çeko (Hikmet Bulut-ekin) adlı arkadaşları, PDK-T'nin bir iç sorunu nedeniyle Melle Mûstafa'nın emriyle kurşuna dizildi. Barzani 1960'lı yıllarla birlikte Kürt hareketi içinde ortaya çıkan, 'feodalizm karşıtı küçük burjuva sol' eğilimleri bastırmaya çalışıyordu. İbrahim Ehmed ve Talabani ile çatışmasının da esas nedeni bu idi.

- 1973'ün 12. ayında PDK ile PKI arasında kanlı çatışmalar başladı. BAAS ile anlaşma yapan PKI, Kürtlere yönelik bir saldırıda kullanılmak üzere rejim tarafından silahlandırılmıştı. Bu çatışmalarda yüzlerce komünist öldürüldü.

- 12 Mart 1974'te Irak rejiminin 11 Mart 1970 Anlaşması'na uymayacağını açıklamaları üzerine tekrar savaş başladı.

- 1975 yılının Mart ayında Irak ile İran rejimleri arasında Ceza-yir'de yapılan görüşmelerde anlaşmaya varıldı. Irak rejimi Kürt hareketinden desteğini çekmesi karşılığında Şah'a Şat-ül Arap su yolunu vermeyi kabul etti. 15 Mart'ta anlaşmanın sağlanmasından sonra, Bağdat rejimi Kürdistan'a yönelik askeri harekâta başladı.

- Bu süreçte başta ABD olmak üzere İran ve diğer mütefikleri Barzani'den desteklerini çekti. PDK, destek olmayınca savaşı sürdüremeyeceğini savunarak teslim olma kararı aldı. Barzani ve ailesi İran'a sığındı. Binlerce savaşçı Bağdat rejiminin teslim oldu. Güney'deki Kürt hareketi büyük bir yenilgiye uğramıştı.

- Direnme yanlısı PDK'liler Barzani'nin bu kararına muhalefet

ederek yeniden örgütlenmeye başladı. Melle Mûstafa ise, "bu süreçte direnenler Irak casusudur" diyerek direnişini engelliyordu.

- 1976 yılında Dr. Mahmûd Osman liderliğinde Qomîta Hazirîya-PDK ile Samî Abdûrahman ve Cewher Namiq liderliğinde Qiyada Mûwaqat-PDK kuruldu.

- Aynı yıl dağlarda yeniden direniş başlamıştı.

- Eli Eskerî ile Dr. Xalîl'in öldürülmesinden Talabanî'yi de sorumlu tutarak YNK'den ayrılan Salih Yûsifi liderliğindeki BSK taraftarları Qomîta Hazirîya-PDK ile birleşti.

- İran'da yapılan İslam devriminden sonra başa geçen Humeyni ile Saddam rejimi arasında 8 yıl sürecek olan savaş başladı. İran rejimi Güneyli Kürtleri bir kez daha Bağdat'a karşı destekliyordu.

- 1979'un bir diğer gelişmesi de Barzanîlerin Kürdistan'da yeniden örgütlenen direnişini tekrar el atmaları oldu. Bu yıl yapılan PDK Kongre'sinde Melle Mûstafa'nın isteğiyle oğlu Mesûd Barzanî, Samî Abdûrahman'ın yerine Qiyada Muwaqat-PDK'nin Genel Sekreteri oldu ve yeniden PDK-I ismi benimsendi.

- Ünlü Kürt direnişçisi Melle Mûstafa Barzanî, 1975 yenilgisi sonrası sığındığı ABD'de 1979'da kanserden öldü. Barzanî'nin naaşı İran Kürdistanı sınırına gömüldü. Daha sonra 1993'te Barzan köyüne nakledildi.

- Barzanî ailesinin müdahalesinden rahatsız olan Samî Abdûrahman taraftarlarıyla birlikte PDK-I'den ayrılarak PDGK'yi kurdu. Ve iki örgüt arasında 1993'e kadar kimi zaman çatışmalarla da geçen süreç başladı.

- Qomîta Hazirîya PDK, BSK ile birleştikten kısa bir süre sonra Partîya Sosyalistê Hêvgirtiyê Kurdistan (PSHK) adını aldı. Partinin Bağdat'ta yaşayan liderlerinden Salih Yûsifi 1980 yılında Saddam istihbaratı tarafından bombalı mektupla öldürüldü.

- Yûsifi'nin öldürülmesinden sonra PSHK, Resûl Mamend ve Dr. Mahmûd Osman önderliğinde adını Partîya Sosyalistê Kurdistan'a Irak (PSKI) olarak değiştirdi.

- Aynı süreçte PSKI'den ayrılan bir grup Qadir Ezîz liderliğinde Partîya Zahmetkêşê Kurdistan'ı (Zahmetkêş) kurdu.

- Birçoğu Yezidi Kürt olan bir grup 1980'de Eli Sincarî'nin liderliğinde PDK'den ayrılarak Suriye yanlısı Yekîtiya Demokrasîya Kurdistan'ı kurdu.

- PDK önderliğinde 28.11.1983'de CUD kuruldu. CUD; PDK, PASOK, PKI ve PSKI tarafından kurulmuştu.

- 1983 yılında Güneyliler arasında bir süredir sona eren Birakujî yeniden başladı. Tüm örgütler Kürdistan'ın denetimini için yeniden birbiriyle çatışmaya başlamıştı.

- İran-İrak savaşında İran ordusuna rehberlik eden PDK güçleri aynı yıl PDK-İran'a da saldırdı. Yıllarca süren bu savaşta iki örgütten de çok sayıda insan öldü.

- TSK, ilk kez 1983 Mayıs ayında PDK denetimindeki Behdînan bölgesine saldırdı.

- PDK ile PKK arasında 1983'te bir dayanışma ittifakı imzalandı. Ancak bu ittifak belgesine hiç bir zaman uyulmadı. PDK bir süre sonra PKI'yi de yanına alarak PKK ile yer yer çatışmaya başladı.

- 17 ağustas 1985'te PKK'li gerilla komutanı Hamit Avcı, Xakurk yakınlarında Edîlbê köyünde PDK'liler tarafından öldürüldü. Avcı'nın cesedi de Türk karakoluna teslim edilmişti.

- PDK ile YNK arasında 8 Kasım 1986'da yapılan anlaşma ile Birakujî'ye son verildi. Ancak PKK ile çatışmalar devam etti.

- PDK, 1987'de PKK ile imzalamış olduğu anlaşmayı bozduğunu resmen ilan etti.

- 1988 yılında İran-İrak savaşı sona erdi. İki rejimin anlaşmasından sonra Saddam yeniden Kürdistan'a saldırıya geçti ve Enfal'ı başlattı. 120 bin Kürt öldürüldü. 4500 köy yakıldı. Ve Kürt hareketi bir kez daha yenildi. Aynı süreçte Halepçe katliamı da yapıldı.

- Aynı yıl Mayıs ayında tüm Güneyli güçlerin katıldığı Kürdistanî Cephe kuruldu.

- 1991'deki Körfez Savaşı sonrasında Kürdistan'da başlayan ayaklanma ile ülke topraklarının büyük bölümü Saddam rejiminden kurtarıldı.

- 1991'de PASOK, PDGK ve PSKI birleşerek Partîya Yekgirtiyê Kurdistan'ı (Yekgirtin) kurdu. Samî Abdûrahman, Mulazim Şivan ve Dr. Mahmûd Osman ile Resûl Mamend'den oluşan bir Başkanlık Komitesi kuruldu. Abdûrahman Komite Sözcüsü oldu.

- PDK-I 19 Mayıs 1992'de Güney Kürdistan'da yapılan seçimlerde sandalyelerin ve 28 Haziran 1992'de ilan edilen kabinenin yarısına ortak oldu. İlk Meclis Başkanı Cewher Namiq, Qiyada Mu-

waqat-PDK'nin kurucularından idi.

- PDK güçleri 27 Haziran 1992'de Zaxo'da Sadiqé Emer'i katletti.

- Ekim 1992'de Kürdistan Cephe PKK'ye saldırarak Güney Savaşını başlattı.

- 1993'de Yekgirtin'den ayrılan PSKI kökenli Resûl Mamend ve taraftarları YNK'ye katıldı. 1992'de de Dr. Mahmûd Osman politika ile ilgisini keserek Şam'a yerleşmişti.

- Yekgirtin 1993'te PDK ile birleşti. PDK-I'nin ismi resmîyette Partiya Demokrat a Kurdistan'a Yekgirti (PDK-Y) olarak değişti.

- 16 Ağustos 1993'te Erbil'de yapılan 11. Kongre'de; Şii Kürtlerin kurduğu Teverga Feyliya İslamî ile Elî Sincari'nin Yekîtiya Demokrasîya Kurdistan'ı PDK'ye katıldı.

- Yekgirtin'i oluşturan örgütlerden biri olan PSKI'nin ileri gelen adamlarından Suleymaniyeli Hama Hacî Mahmûd, birleşmeden bir süre sonra PDK'den ayrıldı. Maddî çıkarlar nedeniyle Hama güçleri ile Barzanî güçleri arasında iki hafta süren çatışmalar başladı.

Yekîtiya Niştimanperweré Kurdistan (YNK) / Kürdistan Yurtseverler Birliği:

İlk zamanlarda bir cephe örgütü olan YNK, 1 Haziran 1975'te Suriye'nin başkenti Şam'da kuruldu. YNK'yi ilk etapta; Komelayî Rençberanî Kurdistan (Komela) ve Xeta Pan adlı örgütler oluşturuyordu. 1976'da da kısaca BSK denilen Bizotnaweyî Sosyalistî Kurdistan'da YNK'ye katıldı.

* * *

Komelayî Rençberanî Kurdistan (Komela) / Kürdistan Emekçiler Topluluğu:

- 1972'de Cafer, Şahab ve Enver adlı Suleymaniyeli üç devrimci Komelayî Marxist û Leninistî Kurdistan adlı bir örgüt kurdu. Adı

geçenler PDK içinde gizlice çalışıyordu. İlegal çalışan örgüt, özellikle Bağdat'da 'hainlere' karşı eylemler düzenliyordu.

- Kısaca Komela diye tanınan örgütün Teyré Sor/Kızıl Şahinler adlı askeri kanadı, 1975'de Irak'ın başkentinde Osman Mûhamed Fayiq adlı Kültür Bakanı düzeyindeki bir Baasçı 'cahşın' öldürülmesi gibi büyük suikastler düzenledi.

- PDK'nin 15 Mart 1975'teki Cezayir Anlaşması sonrasındaki teslimiyeti ardından İran'a sığınan bu üç devrimci, Şah güçleri tarafından sınırda yakalanarak Bağdat rejimine teslim edildi.

- Rejim tarafından idam edilen bu üçlüden sonra Şéxsiwar (Aram) hareketin başına geçti.

- Bu arada Komela, 1975'in Haziran ayının birinci gününde kuruluş ilanı yapan YNK'ye katıldı.

- Ancak bir süre sonra 1977'de Aram kuşkulu bir şekilde öldü. Kimi kaynaklar Aram'ın ölümünde Talabanî-Norşirwan komposundan sözetti.

- Aram'dan sonra Norşirwan Mûstafa önderliği ele aldı. Örgüt bu yıl adını da Komelayî Rençberanî Kurdistan diye değiştirdi.

Xeta Pan / Genel Hat:

- Celal Talabanî ile İbrahim Ahmet 1964 yılında Melle Mûstafa Barzanî ile girdikleri anlaşmazlık sonucu PDK'den ayrıldılar.

- Daha çok kent kökenli küçük burjuva aydınları etrafında toplanan Talabanî, 1970 yılına kadar Barzanî kuvvetleri ile yer yer çatıştı.

- Bu yıllarda, halk arasında Talabanî yanlılarına 'Celalî', Barzanî yanlılarına 'Melaî' denilmekteydi.

- 1970 yılında Bağdat rejimi ile PDK arasında 11 Mart'ta 'Özerklik Anlaşması' yapıldı. Bu süreçte Talabanî ile Barzanî arasındaki sorunlar da giderildi. Talabanî yeniden PDK'ye katıldı ve partinin Ortadoğu Temsilcisi olarak Beyrut'ta çalışmaya başladı.

- 1975 yılında İran ile Irak arasında yapılan Cezayir Anlaşması'nın ardından yeniden başlayan savaşta PDK yenildi ve Barzanî çekilme kararı aldı. Kürt hareketinin İran'a sığınmasına tepki gösteren Celal Talabanî ve çok sayıda devrimci PDK'den ayrıldı.

- Bu süreçte PDK'den ayrılan ve 'Celalîyê kemî' diye tanınan Celal Talabanî, Kemal Fûat, Emer Debabe ile Fûat Masûm gibi aydınlar 1975'de Xeta Pan'ı kurdu. Örgüt direnişi sürdürmekten ya-

na idi.

Bizotnaweyî Sosyalîstî Kurdistan (BSK) / Kürdistan Sosyalîst Hareketi:

- 1975'te Salih Yûsifi, Eli Eskerî ve Dr. Xalit önderliğinde kuruldu. Adı geçen liderler ve taraftarları PDK içindeki sol kesimi temsil ediyordu. Ve radikal bir politika izlenmesi taraftarı idi.

- BSK, 1976'da YNK'ye katıldı.

- 1978 yılında Beytüşebab yakınlarındaki Suvarê Xelil'de PDK ve Kuzeyli aşiretlerin ortak pususuna düşen ve çoğunluğu BSK taraftarı olan 600 kadar YNK peşmergesi öldürüldü. Bunlar arasında sağ yakalandıktan sonra PDK tarafından öldürülen Eli Eskerî ile Dr. Xalit gibi BSK liderleri de vardı.

- Eskerî ile Xalit'in öldürülmesinde Talabanî parmağı da olduğunu savunan YNK içindeki BSK taraftarlarının yarısı 1979'da ayrıldı.

- YNK'den ayrılan BSK taraftarları 1979'da Dr. Mahmûd Osman liderliğindeki PDK-Qomîta Hazirî'ye (PDK Hazırlık Komitesi) katıldı.

- YNK içinde kalan BSK taraftarları ise Xeta Pan'a katıldı. 1982'deki bu katılım nedeniyle Xeta Pan'ın adı Yekîtîya Şoresşgerê Kurdistan şeklinde değiştirildi.

- YNK güçleri, 1979'da İslami Devrim'den sonra İran Kürtleri ile rejim arasında başlayan savaşta PDK-İran'a yardım etti ve Pa-wa Savaşı'na katıldı.

- YNK önderliğinde 1982'de CWQD (El Cephe Wataniye Qew-miye Dimoqratiye / Ulusal Demokrasi ve Vatan Cephesi) kuruldu. CWQD; YNK, PDGK, PKI, Arap Sosyalist Partisi, Irak Demokrat Topluluğu ve BAAS/Suriye Hizbi tarafından oluşturulmuştu.

- YNK ile PDK-İ ve Komela/İran güçleri 21 Nisan 1983'de Soran bölgesinde Qendil dağı eteklerindeki Piştesan köyünde PKI Merkez Karargahı'na bir baskın yaptı. Baskında PKK-MK Üyesi Mehmet Karasungur ve arkadaşı İbrahim Bilgin'de katledildi. Aynı olayda 60'ı aşkın PKI savaşçısı da yaşamını yitirmişti. Bu saldırıyı YNK'li Norsirwan yönetmişti.

- 1983'te YNK'yi oluşturan üç hizipten biri olan Komelayî Rençberanî Kurdistan'dan (Komela) ayrılan birkaç sosyalist aydın, "Rékxrawîy Tékoşanîy Rencderanîy Kurdistan" (Tékoşen) adlı bir

örgüt kurdu.

- 1984 yılında Melle Bextiyar önderliğindeki bir grup Ala Şoreş adı altında YNK'den ayrıldı.

- Talabanî ile Saddam arasında süren 'özerklik' görüşmelerinden bir sonuç alınmaması üzerine YNK, 1984'te CWQD'den ayrıldı.

- PDK ile YNK arasında 8 Kasım 1986'da yapılan bir anlaşma ile Birakujî'ye son verildi.

- İran-İrak savaşının sona ermesinden sonra Saddam güçleri Kürdistan'da Enfal katliamına girişti. YNK'nin içinde bulunduğu Kürt hareketi büyük oranda yenildi ve bir kez daha İran ile Türkiye'ye sığındı.

- YNK, Mayıs 1988'de kurulan Kürdistanî Cephe'ye katıldı.

- Aynı süreçte PKK ile bir dayanışma ittifakı imzaladı.

- Körfez Savaşı'nın ardından 4 Mart 1991'de Ranya kentinde başlayan ilk ayaklanmadan sonra YNK güçleri olaylara müdahale etti.

- Talabanî ilk kez 1991'de Türkiye'ye geldi.

- 19 Mayıs 1992'de yapılan seçimlerde meclis sandalyelerinin ve 28 Haziran 1992'de ilan edilen kabinenin yarısına ortak oldu. İlk Başbakan Fûat Masûm YNK'nin kurucularından idi.

- Komela ve Yekîtîya Şoresşgerê Kurdistan 1991 yılında Güney Kürdistan'ın başkenti Erbil'de yaptıkları 1. Kongre'de 'resmen' Yekîtîya Niştimanperwerê Kurdistan (YNK) adını alarak partileşti. Liderliğe Celal Talabanî getirildi. PKK Temsilcisi Kongre'de yaptığı konuşmada, YNK'nin politikasını sert bir dille eleştirerek, ABD, Avrupa ve Türkiye ilişkilerinde dikkatli olunması yolunda uyandı bulundu.

- Güney halkının YNK'nin ortağı olduğu hükümete tepkileri yer yer artık fıkralar şeklinde dile getirilmeye başlanmıştı. Bunlardan biri şöyle idi: 15 gün kadar süren YNK Kongresi uzayınca başta MK üyeleri olmak üzere önde gelenler sıkılır. Bunlar, Mam Celal'den 'bu işin' yani Kongre'nin artık sona erdirilmesini isterler. Mam Celal ise, toplantılar nedeniyle sürekli salonda oturup dışarıya çıkamayan adamlarına şu yanıtı verir: Kongre süresince Kürdistan'daki işler öylesine iyi gidiyor ki, dışarda hiç bir hırsızlık, talan olmuyor. Hiç bir sorun yok. Bu nedenle Kongre'yi elden geldikçe uzatacağız!

- YNK'nin de aralarında bulunduğu Güneyli güçler 1992 Ekim'inde de PKK'ye karşı Güney Savaşı'nı başlattı.
- 1993'te YNK'nin kabine içinde yaptığı değişiklik sonucunda görev verilmeyen Norşirwan Mûstafa örgütünden ayrılarak Avrupa'ya yerleşti. Fûat Masûm'un yerine Talabanî'nin yakın adamlarından biri olan Abdûllah Resûl Kosret Başbakanlığa atanmıştı.
- 1993'de Yekgirtin'den ayrılan PSKI kökenli Resûl Mamend ve taraftarları YNK'ye katıldı.
- 1984 yılında Melle Bextiyar önderliğinde YNK'den ayrılan Ala Şoreş adlı grup 1993'te tekrar YNK'ye katıldı. Melle Bextiyar önderliğindeki Ala Şoreş grubu, 1991'de Zahmetkêş'ten ayrılan İmad Ahmed önderliğindeki Ala Şoreş'le birleşmişti.
- YNK ile İran ve Suudi yanlısı olan İslami Hareket arasında 1993'ün son günlerinde başlayan ve bir ay süren çatışmalar sonucunda İslami Hareket yenildi.

Partiya Sosyalista Kurdistan (PASOK) /Kürdistan Sosyalist Partisi:

- 1945 yıllarında İran ve Irak Kürdistanı'nda Kajik adlı bir Kürt örgütü kuruldu.
- 1975'deki PDK yenilgisi ardından Kamil Jir, Ahmed Herdî, Şerko Békes ve Azad Mûstafa gibi Kürt aydınları Kerkûk'te PASOK'u kurdu. Örgüt 'Büyük Kurdistan'ı savunuyordu.
- Birinci Kongre'sini aynı yıl yapan örgüt bir yıl sonra da peşmerge gücünü oluşturdu.
- Kajik geleneğinden geldiğini savunan PASOK, özellikle Suleymanîye'de silahlı eylemlere girişti. Daha çok üniversitelere yönelik eylemleri nedeniyle rejim Suleymanîye Üniversitesi'ni Erbil'e taşıdı.
- PASOK, 28.11.1982'de CUD'a katıldı.
- Mayıs 1988'de oluşturulan Kürdistanî Cephe'ye katıldı.
- 1991'de 1. Kongre'sini yapan PASOK, Partiya Demokrasîya Serxwebûna Kurdistan (PDSK) adını aldı. Örgütün liderliğini Mu-

- lazim Şivan yapmaktaydı. Örgütün kurucularından Şerko Békes önceki yıllarda örgütten ayrılmış, YNK safalarına katılmıştı.
- PDSK aynı yıl PDGK ve PSKI birleşerek Partiya Yekgirtiyê Kurdistan'ı (Yekgirtin) kurdu. Samî Abdûrahman, Mulazim Şivan ve Dr. Mahmûd Osman ile Resûl Mamend'den oluşan bir Başkanlık Komitesi kuruldu. Abdûrahman Komite Sözcüsü oldu.
- 1933'te de örgüt Yekgirtin içinde PDK'ye ilhak etti.

Partiya Qomunîstê Irak (Hizba Şûî-PKI) / Irak Komünist Partisi:

- PKI 1930'lu yıllarda Hizbul Taharür ül İstiklal (Bağımsızlık ve Kurtuluş Partisi) adıyla faaliyete başladı.
- Şimdiki adını 31 Mart 1934'te alarak Bağdat'ta kuruldu. Partinin kurucusu Yûsif Salman Yûsif (Fehd/Aslan) bir Asûrî aydını idi.
- Nuri Said rejimi 1949'da Fehd'i, Hazim ve Sarim adlı MK üyesi arkadaşlarıyla birlikte idam etti. Parti bu yıllarda gizli olarak çalışıyordu.
- Fehd'den sonra, bir Kürt aydını olan Hamid Osman PKI'nin başına geçti.
- 1953 yılında yapılan olağanüstü bir kongrede, Hamid Osman'ın yerine Arap kökenli olan Selam Adil partinin başına geçirildi. Erbilli olan Osman 1992'de öldü.
- Parti 1958 yılındaki monarşi karşıtı darbeden sonra 1963 yılına kadar legal olarak çalıştı.
- Oldukça güçlenen PKI 1963 yılında hükümete katıldı. Parti üyesi Prof. Dr. İbrahim Küb'ba Ekonomi Bakanı oldu.
- PKI, 1956'da yapılan 36. Konferans'ında 'Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkının tanınmasından yana olduğunu' açıkladı.
- Güçlü bağlarla Sovyetlere bağlı olan PKI'nin Ekonomi Bakanı Irak aleyhine Sovyetlerle yaptığı bir ekonomik anlaşma nedeniyle azledildi. Serbest piyasada 40 Dinar'a satılan bir Sovyet Rublesi Prof. Küb'ba'nın SSCB'yle yaptığı anlaşmayla 28 Dinar'dan işlem

görecekti!

- Irak Komünist Partisi, 8 Şubat 1963'te A. Selam Arif ve Hasan El Bekr'in önderliğindeki BAAS rejimi tarafından kapatıldı.

- Aynı yıl aralarında Genel Sekreter Selam Adil ve MK üyeleri dahil 400 kadar Komünist katledildi. BAAS darbesiyle birlikte ülkenin dört bir yanında tutuklanan Komünistler, trenlerle Bağdat'ta gönderiliyordu. Lokomotiflere hayvanlar gibi yüklenen PKI üyelerine yol boyunca ekmek ve su verilmiyordu. Bu yolculuklarda birçoğu öldü.

- Bu olayla birlikte PKI, 'Şehitler Partisi' olarak anılmaya başlandı.

- Aynı yıl PKI, Kürdistan'daki kurtarılmış alanlara çekilerek, peşmerge cephesine geçti.

- Adil'in idam edilmesinden sonra Erbilli bir başka Kürt olan Cemal Heyderî partinin başına geçti.

- Aynı yıl BAAS'çıların eline düşen Heyderî, Nafi Yûnis adlı MK üyesi yoldaşıyla birlikte idam edildi.

- Heyderî'nin de öldürülmesinden sonra bir başka Erbilli olan Ezîz Muhamed 1964'te partinin başına geçti.

- 1967'de Çin yanlısı Ezîz ul Hac, çoğunluğu Kürt olan büyük bir kitle ile birlikte PKI'den ayrıldı ve 'PKI- Merkezi Önderlik' adıyla bir oluşum kurdu; Bir süre sonra da rejime teslim oldu. Hac'ın teslimiyetinden sonra onunla birlikte ayrılanlar tekrar partiye döndü.

- 1973'e kadar Kürtlerle önemli bir sorunu olmayan PKI, aynı yıl BAAS rejiminin muhalefeti bölme oyununa geldi. Sosyalist olduğunu öne süren Saddam, Sovyet desteğiyle de PKI'yi yanına çekti.

- PKI'nin Kürt hareketiyle çatıştığı ve bir süre öncesine kadar yardımlarıyla ayakta durduğu Müstafa Barzanî'yi 'Mossad- CIA işbirlikçisi' olarak suçladığı dönem başladı. Aynı yıl PDK-I ile girdiği çatışmalarda PKI üyesi yüzlerce kişi öldürüldü. BAAS rejimi PKI'yi silahlandırmış ve Kürt hareketine karşı kullanmayı planlamıştı. PDK-I'de buna tepki göstermişti.

- Rejimle 1979'a kadar devam eden ittifak aynı yıl bozuldu. Saddam'ın baskısından kaçan PKI, tekrar Kürdistan'daki kurtarılmış dağlara sığındı.

- PKI, 28.11.1982'de PDK önderliğinde kurulan CUD'a katıldı.

- PKK'nin 15 Ağustos 1984 eylemlerinden sonra, PDGK, PSKI ile Ala Rızgarî, TKSP ve DDKD gibi gruplarla birlikte yayınladığı bildiride PKK'nin silahlı mücadeleyi başlatma kararını 'maceracılık ve sorumsuzluk' olarak nitelendi.

- 1984'ten sonra PDK ile birlikte PKK'yle çatışmaya başladı.

- Söz konusu tarihten sonra kimi zaman PKK ve YNK ile yer yer çatışan PKI, 1988 yılında Kürdistan Cephe'ye geçti.

- Ortadoğu'da silahlı gücü olan tek 'KP' olan PKI, Sovyetlerdeki Prestroyka ve Glasnost'tan sonra giderek zayıfladı.

- 1993'te partide Ezîz Muhamed önderliğini eleştiren Kürt kökenli komünistler ayrılarak Partiya Kare Serxwebûna Kurdistan (PKSK) adlı bir örgüt kurdu. PKSK, Qeladizli Şair Refîq Sabir, Rewandûzlu Wirya Saîd, Qeladizli Haşim Qoçanî (Şaxewan), Qoy-sencaxlı Peşmerge Komutanı Mûhamed Hellaq, Şaqlawalı Asûrî Yûsif Qeşa (Ebû Hikmet) ve Selahaddîn Üniversitesi Öğretin Görevlisi Erbilli Cemşîd Heyderî'den oluşan bir Başkanlık Kurulu tarafından yönetiliyor. İdeolojik nedenlerle PKI'den ayrılan bu grup, 'Kürdistan için bağımsızlık' düşüncesini ve Glasnost sonrası oluşan sosyalist akımı savunuyor.

KAYNAKLAR

(Not: Kimi kaynaklar tarafımızdan çıkarılmış, sıralamanın bozulması için de yerleri boş bırakılmıştır.)

1. BÖLÜM

- (1) PKK-MK Üyesi Cemil Bayık'ın anlatımları
- (2) 24 Eylül 1986 Kürdistan Press
- (3) Ekim 1993 Berxwedan Özel sayı
- (4) Ekim 1993 Berxwedan Özel sayı
- (5) Gazeteci Serdar Çelik'in anlatımları. Halen Avrupa'da yaşayan S. Çelik sözkonusu tarihlerde Güney'de bulunuyordu.
- (6) S. Çelik'in anlatımları
- (7) 4 Eylül 1986 -Lak 1 Komutanı Reşit Arif Röportajı- K.Press
- (8) Melle Müstafa Barzanî'nin Kissinger'e Mektubu 28 Eylül 1977 Özgürlük Yolu
- (9) 7 Aralık 1986 K. Press
- (10) Temmuz 1983 Serxwebûn
- (11)
- (12) 26-27 Mayıs 1983 Hürriyet
- (13) The PKK 1993 İsmet G. İmset
- (14) S. Çelik'in anlatımları
- (15) S. Çelik'in anlatımları
- (16) Haziran 1983 Serxwebûn
- (17) C. Bayık'ın anlatımları
- (18) Eylül 1984 Riya Azadî
- (19) Eylül 1984 Serxwebûn
- (20) S. Çelik'in anlatımları
- (21) PKK Yardımcı Yayını Genelkurmay Başkanlığı Yayınları 1988
- (22) S. Çelik'in anlatımları
- (23) S. Çelik'in anlatımları
- (24) 4 Ağustos 1986 Milliyet
- (25) 17 Ağustos 1986 Hürriyet
- (26) 23 Ağustos 1986 Hürriyet
- (27) 6 Mart 1987 Hürriyet
- (28) 11 Mart 1987 K. Press
- (29) 25 Şubat 1987 K. Press

- (30) Mesûd Barzanî Acil Çağrı 5 Mart 1987
- (31) Hıdır Göktaş 10 Mayıs 1987 Nokta
- (32) 28 Ağustos 1987 Milliyet (Aktaran İ. İmset The PKK 1993)
- (33) 16 Ekim 1987 K. Press
- (34) 27 Kasım 1987 K. Press
- (35) 20 Nisan 1984 K. Press
- (36) 19 Kasım 1986 K. Press
- (37) Haziran 1988 Serxwebûn
- (38) Haziran 1988 Serxwebûn
- (39) Haziran 1988 Serxwebûn
- (40) Uluslararası Paris Kürt Konferansı Doz Yayınları Ekim 1992
- (41) 1 Mart 1991 Berxwedan
- (42) 1 Mart 1991 Berxwedan
- (43) F. Dağlı, H. Kalkan, A. Arısoy -Talabanî Röportajı- Yeni Ülke 19 Mayıs 1991

2. BÖLÜM

- (1) Turan Yavuz, ABD'nin Kürt Kartı Milliyet Yayınları 1993
- (2) Mart-Nisan 1991 Berxwedan
- (3) 10-11 Haziran 1991 Hürriyet
- (4) Temmuz 1991 Berxwedan
- (5) 16-22 Haziran 1991 Yeni Ülke
- (6) 11 Haziran 1991 Güneş
- (7) Sait Arısoy Barzanî Görüşmesi 23-29 Haziran 1991 Yeni Ülke
- (8) F.Dağlı-A.Arısoy, Öcalan Röportajı, 1-7 Eylül 1991 Ağustos Yeni Ülke
- (9) 7-8 Mayıs 1992 Hürriyet
- (10) 24-30 Mayıs 1992 Yeni Ülke
- (11)
- (12) 27 Mayıs 1992 Sabah
- (13) 31 Mayıs-6 Haziran Yeni Ülke
- (14) 5-11 Temmuz 1992 Yeni Ülke
- (15) 30 Haziran 1992 Özgür Gündem
- (16) 2 Mayıs 1992 Özgür Gündem
- (17) 9 Ekim 1992 Hürriyet
- (18) 9 Haziran 1993 Aydınlık
- (19) A. Cem Ersever Anlatıyor 9 Haziran 1993 Aydınlık
- (20) 18 Temmuz 1992 Özgür Gündem
- (21) 21 Temmuz 1992 Özgür Gündem

- (22) 5 Ağustos 1992 Hürriyet
- (23) 9-15 Ağustos 1992 Yeni Ülke
- (24) 4 Ağustos 1992 Hürriyet
- (25) 12 Ağustos 1992 Özgür Gündem
- (26) Salman Alagöz Diyarbakır 2 No'lu DGM Tutanakları 1992
- (27) 23-29 Ağustos 1992 Yeni Ülke
- (28) 23-29 Ağustos 1992 Yeni Ülke
- (29) 19 Ağustos 1992 Özgür Gündem
- (30) 20 Ağustos 1992 Özgür Gündem
- (31) 21 Ağustos 1992 Özgür Gündem
- (32) 13 Eylül 1992 Özgür Gündem
- (33) 1 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (34) 2 Ekim 1992 Hürriyet
- (35) Ekim-Kasım 1992 Telsiz Talimat ve Konuşmaları M. Korkmaz Akademisi Yayınları
- (36) 3 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (37) 4 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (38) 6 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (39) 5 Ekim 1992 AA Bültenleri
- (40) 6 Ekim 1992 Hürriyet
- (41) 6 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (42) 1-15 Kasım 1992 Medya Güneşi
- (43) 13 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (44) 17 Ekim 1992 Hürriyet
- (45) 8 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (46) 9 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (47) 9 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (48) 9 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (49) 9 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (50) 8 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (51) 10 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (52) Yavuz Özcan 10 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (53) 10 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (54) 11 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (55) 11 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (56) 11 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (57) Yavuz Özcan A.Öcalan Röportajı 11 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (58) Ekim 1992 Berxwedan Özel Sayı / 14 Ekim 1992 Hürriyet
- (59) 15 Ekim 1992 Hürriyet
- (60) 15 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (61) Ahmet Soylu 15 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (62) 15 Ekim 1992 Özgür Gündem

- (63) 15 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (64) 1-15 Kasım 1992 Medya Güneşi
- (65) 18 Ekim 1992 2000'e Doğru
- (66) 18 Ekim 1992 2000'e Doğru
- (67) 18 Ekim 1992 2000'e Doğru
- (68) 18 Ekim 1992 2000'e Doğru
- (69) 18 Ekim 1992 Hürriyet
- (70) 18-19 Ekim 1992 Hürriyet
- (71) 18 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (72) 19 Ekim 1992 Hürriyet
- (73) 21 Ekim 1992 Hürriyet
- (74) 21 Ekim 1992 AA Bültenleri
- (75) 27 Ekim 1992 Hürriyet
- (76) 19 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (77) 20 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (78) 20 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (79) 20 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (80) 22 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (81) 25 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (82) 24 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (83) 24 Ekim 1992 Hürriyet
- (84) 21 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (85) 23 Ekim 1992 Zaman
- (86) 24 Ekim 1992 Sabah
- (87) 25 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (88) 25 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (89) 18 Ekim 1992 2000'e Doğru
- (90) 26 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (91) 26 Ekim 1992 Hürriyet
- (92) 27 Ekim 1992 Sabah
- (93) 26 Ekim 1992 AA Bültenleri
- (94) 25 Ekim 1992 Hürriyet
- (95) 26 Ekim 1992 Cumhuriyet
- (96) 30 Ekim 1992 Hürriyet
- (97) 30 Ekim 1992 Hürriyet
- (98) 8 Kasım 1992 2000'e Doğru
- (99) 26 Ekim 1992 Hürriyet
- (100) 26 Ekim 1992 Hürriyet
- (101) 24 Ekim 1992 AA Bültenleri
- (102) 26 Ekim 1992 AA Bültenleri
- (103) 26 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (104) 26 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (105) 26 Ekim 1992 Özgür Gündem

(106) 26 Ekim 1992 Özgür Gündem
(107) 27 Ekim 1992 Özgür Gündem
(108)
(109) 28 Ekim 1992 Özgür Gündem
(110)
(111) 28 Ekim 1992 Hürriyet
(112) 28 Ekim 1992 Özgür Gündem
(113) 28 Ekim 1992 Özgür Gündem
(114) 28 Ekim 1992 Özgür Gündem
(115) 27 Ekim 1992 Özgür Gündem
(116) 28 Ekim 1992 Hürriyet
(117) 25 Ekim 1992 Özgür Gündem
(118) 25 Ekim 1992 Özgür Gündem
(119) 28 Ekim 1992 Özgür Gündem
(120) 28 Ekim 1992 Hürriyet
(121) 31 Ekim 1992 Özgür Gündem
(122) 28 Ekim 1992 Özgür Gündem
(123) 30 Ekim 1992 Özgür Gündem
(124) 30 Ekim 1992 Özgür Gündem
(125) 30 Ekim 1992 Özgür Gündem
(126) 3 Kasım 1992 Özgür Gündem
(127) 25 Ekim 1992 2000'e Doğru
(128) 30 Ekim 1992 Özgür Gündem
(129) 29 Ekim 1992 Hürriyet
(130) 29 Ekim 1992 Özgür Gündem
(131) 31 Ekim 1992 Özgür Gündem
(132) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem
(133) 29 Ekim 1992 Özgür Gündem
(134) 1 Kasım 1992 Hürriyet
(135) 2 Kasım 1992 Özgür Gündem
(136) 16-31 Kasım Medya Güneşi
(137) 2 Kasım 1992 Özgür Gündem
(138) 1 Kasım 1992 Hürriyet
(139) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem
(140) 1 Kasım 1992 Sabah
(141) 2 Kasım 1992 Hürriyet, Sabah, Milliyet
(142) 2 Kasım 1992 Özgür Gündem
(143) 30 Ekim 1992 Hürriyet
(144) 3 Kasım 1992 Özgür Gündem
(145) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem
(146) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem
(147) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem
(148) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem

(149) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem
(150) 2 Kasım 1992 Özgür Gündem
(151) 1 Kasım 1992 Özgür Gündem
(152) 3 Kasım 1992 Hürriyet
(153) 1 Kasım 1992 Hürriyet
(154) 4 Kasım 1992 Hürriyet
(155) 3 Kasım 1992 Özgür Gündem
(156) 1 Kasım 1992 Hürriyet
(157) 2 Kasım 1992 Özgür Gündem
(158) 2 Kasım 1992 Özgür Gündem
(159) 2 Kasım 1992 Hürriyet
(160) 2 Kasım 1992 Özgür Gündem
(161) 2 Kasım 1992 Hürriyet
(162) 8 Kasım 1992 2000'e Doğru
(163) Ertuğrul Özkök 12 Kasım 1992 Hürriyet
(164) 8 Kasım 1992 2000'e Doğru
(165) 3 Kasım 1992 Özgür Gündem
(166) 5 Kasım 1992 Özgür Gündem
(167) 9 Kasım 1992 Özgür Gündem
(168) 5 Kasım 1992 Hürriyet
(169) 11 Kasım 1992 Özgür Gündem
(170) 6 Kasım 1992 Özgür Gündem
(171) 6 Kasım 1992 ANKA Bültenleri
(172) 7 Kasım 1992 Özgür Gündem
(173) 7 Kasım 1992 Özgür Gündem
(174) 9 Kasım 1992 Sabah
(175) 7 Kasım 1992 Özgür Gündem
(176) 8 Kasım 1992 Özgür Gündem
(177) 10 Kasım 1992 Özgür Gündem
(178) 7 Kasım 1992 Özgür Gündem
(179) 10 Kasım 1992 Özgür Gündem
(180) 9 Kasım 1992 Cumhuriyet
(181) 9 Kasım 1992 Özgür Gündem
(182) 13 Kasım 1992 Özgür Gündem
(183) 13 Kasım 1992 Özgür Gündem
(184) 15 Kasım 1992 Özgür Gündem
(185) 15 Kasım 1992 Özgür Gündem
(186) 15 Kasım 1992 Özgür Gündem
(187) 19 Kasım 1992 Özgür Gündem
(188) 19 Kasım 1992 Özgür Gündem

3. BÖLÜM

- (1) 12 Kasım 1992 Özgür Gündem
- (2) 12 Kasım 1992 Özgür Gündem
- (3)
- (4) 20 Kasım 1992 Hürriyet
- (5) Emin Çölaşan 26 Kasım 1992 Hürriyet
- (6) Rahmi Batur'un Eziz Aqref ile söyleşisi Xakurk 1992
- (7) 13 Kasım 1992 Hürriyet
- (8) 23 Kasım 1992 AFP/Özgür Gündem
- (9) 10 Kasım 1992 Özgür Gündem
- (10) 13 Kasım 1992 Hürriyet
- (11) 18 Kasım 1992 Özgür Gündem
- (12) 18 Ağustos 1993 Aktüel
- (13) 9 Haziran 1993 Aydınlik
- (14) 15 Eylül 1993 Berxwedan

4. BÖLÜM

- (1) 10 Eylül 1993 Aydınlik
- (2) Mehmet Oğuz A. Öcalan Röportajı 28 Ağustos 1992 Özgür Gündem
- (3) 25/28 Eylül 1993 Özgür Gündem
- (4) 3 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (5) 3 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (6) 13 Ekim 1993 Gün ve Sabah
- (7) 16 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (8) 20 Ekim 1993 AA Bültenleri
- (9) 17 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (10) 17 Ekim 1993 Aydınlik
- (11) 16 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (12) KURD-HA Bültenleri 17 Ekim 1993
- (13) 16 Ekim 1992 Özgür Gündem
- (14) 17 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (15) 17/24 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (16) 15 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (17) 16 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (18) 24 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (19) 20 Ekim 1993 Özgür Gündem
- (20) F. Dağlı/H. Kalkan/A. Arısoy Talabani Görüşmesi 19-25 Mayıs 1991
Yeni Ülke
- (21) 5 Kasım 1993 Özgür Gündem
- (22) 21 Kasım 1992 Günaydın
- (23) 27 Kasım 1993 Özgür Gündem
- (24) 9 Temmuz 1993 Dengé Wûlat